

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEYLAN GÖKMEN

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEYLAN GÖKMEN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. HÜLYA SAVRAN

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 202112511001 numaralı Ceylan GÖKMEN'in hazırladığı SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 07.06.2024 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

İmza

Üye (Danışman) Prof. Dr. Hülya SAVRAN

İmza

Üye Doç. Dr. Emin Erdem ÖZBEK

İmza

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

23/04/2024

İmza

Adı Soyadı

Ceylan GÖKMEN

ÖNSÖZ

Sındırgı, Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Bu çalışma Sındırgı yöresi ağızlarında yer alan standart dilden anlam ve ses bakımından ayrılmış sözlerin derlenmesi ve incelenmesi üzerinedir.

Anadolu ağızları, Türk dil ve kültür mirasının en önemli taşıyıcılarıdır. Ağızlar içerdiği zengin malzemeyle başta Türk dili araştırmaları olmak üzere folklor ve kültür tarihi gibi başka alanlara da kaynak oluşturmaktadır. Her geçen gün şehirleşme, göçler veya teknolojik imkanların ilerlemesi gibi sebeplerle kaybolmaya yaklaşan ağızların araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında Sındırgı yöresinde 35 köyde saha araştırılması yapılmış ve yöre ağızlarının söz varlığına veri oluşturabilecek çeşitli kaynaklar taranmıştır. Bilimsel derleme, soru-cevap ve tarama yöntemleriyle toplanan söz varlığı verileri, ad bilimi ilkelerine göre sınıflandırılmıştır.

Araştırma boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen başta tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hülya SAVRAN'a, lisans eğitimimden beri ilgi ve anlayışla yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Birsal ORUÇ ASLAN'a ve bu süreçte beni her zaman cesaretlendiren değerli hocam Doç. Dr. Emin Erdem ÖZBEK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca maddi manevi destekleriyle her zaman yanımda olan biricik aileme, araştırma boyunca bana evlerini açan misafirperver Sındırgı halkına ve köylere ulaşımda destek sağlayan Sındırgı Belediyesi'ne teşekkür ederim.

BALIKESİR, 2024

Ceylan GÖKMEN

ÖZET

SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI

GÖKMEN, Ceylan

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya SAVRAN

2024, 286 Sayfa

Bu çalışmada, Balıkesir iline bağlı Sındırgı ilçesi merkez ağzında ve yöre ağzlarında söz varlığı tespiti yapılmıştır. Sındırgı yöresi ağzlarında yer alan sözler, ad bilimi yöntemlerine göre incelenerek kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

Sındırgı’da yaşayan insanların günlük yaşam ve düşünce dünyasının bir yansıması olan söz varlığını bütünüyle ortaya koyabilmek, ağzlar gibi sürekli değişmekte ve gelişmekte olan canlı dil unsurlarını yazılı olarak kayıt altına alabilmek, standart dilden farklılaşarak ağzlarda çeşitli bağlamlarda kullanılan sözleri tespit edebilmek ve bu sözleri Türk dilinin tarihi dönemleri ya da çağdaş lehçeleriyle veya Anadolu’nun diğer ağzlarıyla dil bilimsel tekniklerle kıyaslayabilme imkanına erişebilmek adına ağız çalışmalarında söz varlığı araştırması yapmak büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Sındırgı ağzlarında da söz varlığı araştırması yaparak alana katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Geçmişten günümüze kadar çeşitli topluluklara ev sahipliği yapmış olan Sındırgı ilçesi, barındırdığı toplulukların ağzlarıyla zamanla oldukça zengin bir söz varlığına sahip olmuştur. İlçede çoğunluğu Manav ve Yörük toplulukları oluşturmaktadır. Çepni ve Muhacir toplulukları azınlıkta olup, bu iki grubun yerleştiği yalnızca birer mahalle bulunmaktadır. Sındırgı ve yöresinde yaşamakta olan tüm bu toplulukların ağzlarına ait söz varlığını tespit etmek amacıyla saha araştırmasına çıkılarak, ilçede 35 mahallede toplam 150 kaynak kişiyle görüşmeler sağlanmıştır. Saha araştırmasında, bilimsel derleme ve soru-cevap yöntemlerinden oluşan iki aşamalı çalışma yapılmıştır. Ayrıca, Sındırgı’da ağız ve folklor araştırmacıları tarafından daha önce yapılmış olan derleme çalışmaları, tezler ve kitaplar da incelenerek çalışmaya veri sağlayabilecek her türlü kaynak ele alınmıştır. Derleme Sözlüğü’nde Sındırgı ilçesi ağzlarına ait sözcükler taranarak buradan elde

edilen veriler de alışmaya dahil edilmiş ve incelemede yer alan tm veriler Derleme Szlg'yle eşitli aılardan kıyaslanmıştır. alışmaya dahil edilen tm veriler, daha nceki benzer alışmalardan faydalanılarak kavram alanlarına gre kapsamlı bir Şekilde tasnif edilmeye alışılmıştır. Saha araştırmasında derleme yntemiyle toplanan malzeme eviri yazı sistemi kullanılarak metne aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sz varlığı, Ağızlar, Sındırgı ağızları, Kavram alanı.

ABSTRACT

VOCABULARY ANALYSIS OF SINDIRGI REGION DIALECTS

GÖKMEN, Ceylan

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Prof. Dr. Hülya SAVRAN

2024, 286 pages

In this study, vocabulary has been determined in the central dialect and local dialects of Sındırgı district of Balıkesir province. The words in the dialects of the Sındırgı region were examined according to onomastic methods and classified according to their conceptual fields.

To reveal the oral cultural heritage, which is a reflection of the thought and life world of people live in Sındırgı, to record the constantly changing and developing language elements such as dialects, to identify the words used in various contexts in dialects by differentiating from the standard language. It is of great importance to conduct a vocabulary research in dialect studies in order to have the opportunity to compare with the historical and contemporary periods of Turkish language or other dialects of Anatolia with linguistic techniques. In this context, it is aimed to contribute to the field by conducting vocabulary research in Sındırgı dialects.

The majority of the Sındırgı district consists of Manav and Yörük communities. The Çepni and Muhacir communities are in the minority. In order to determine the vocabulary belonging to the dialects of all these communities living in Sındırgı, field research was conducted and interviews were conducted with a total of 150 people in 35 neighborhoods. In the field research, a two-stage study consisting of scientific compilation and question-answer methods was carried out. In addition, previous compilation studies by dialect and folklore researchers, thesis and books were examined. The Compilation Dictionary were scanned and the data obtained from here were included in the study. All the data included in the study were tried to be classified comprehensively according to the conceptual fields. The material

collected in the field research was translated into the text using the transcription system.

Keywords: Vocabulary, Dialects, Dialects of Sındırgı, Conceptual fields.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ	2
1.1. Araştırmanın Konusu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6. Tanımlar	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.2. İlgili Araştırmalar	7
3. YÖNTEM.....	12
3.1. Araştırmanın Modeli	12
3.2. Evren ve Örneklem.....	12
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	12
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	12
3.5. Verilerin Analizi.....	13
4. BULGULAR VE YORUMLAR	16
4.1. Sındırgı İlçesi Hakkında Genel Bilgiler	16
4.1.1. Sındırgı Tarihi.....	16
4.1.2. Sındırgı Adı.....	17
4.1.3. Coğrafi Konumu	18
4.1.4. Nüfus.....	19
4.2. Sındırgı Yöresinde Adlar	19

4.2.1. Hayvan Adları	19
4.2.1.1. Besi Hayvanlarının Adları	20
4.2.1.2. Kuş Adları	22
4.2.1.3. Böcek Adları.....	22
4.2.1.4. Sürüngen Adları	23
4.2.1.5. Yabani Hayvanların Adları	24
4.2.1.6. Su Hayvanlarının Adları.....	24
4.2.2. Bitki Adları	24
4.2.2.1. Sebze Adları	25
4.2.2.2. Yabani Ot Adları	26
4.2.2.3. Çiçek Adları	29
4.2.2.4. Ağaç Adları	30
4.2.3. Mantar Adları	33
4.2.4. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Adlar	35
4.2.5. Coğrafyayla İlgili Adlar	37
4.2.5.1. Doğa Olaylarıyla İlgili Adlar.....	37
4.2.5.2. Yer-Yön Adları.....	38
4.2.6. Zamanla İlgili Adlar	39
4.2.7. Gök Cisimlerinin Adları.....	41
4.2.8. Araç-Gereç Adları	41
4.2.8.1. Evle İlgili Adlar	41
4.2.8.2. Tarımla İlgili Adlar.....	45
4.2.9. Giyim-Kuşam Adları.....	46
4.2.10. Aile ve Akrabalık Adları	48
4.2.11. Mesleklerle İlgili Adlar	49
4.2.12. Renk Adları	50
4.2.13. Düğünlerle İlgili Adlar	51
4.2.14. Organ Adları.....	53
4.2.15. Özel Adlar	53
4.2.15.1. Kişi Adları	54
4.2.15.1.1. Kadın Adları	54
4.2.15.1.2. Erkek Adları.....	55
4.2.15.1.3. Lakaplar	57

4.2.15.1.3.1. Fiziksel Özelliklere Göre Verilen Lakaplar	58
4.2.15.1.3.2. Karakteristik ve Huy Özelliklerine Göre Verilen Lakaplar	59
4.2.15.1.3.3. Bir Olaydan Sonra Verilen Lakaplar	60
4.2.15.1.3.4. Meslek ve Uğraşa Göre Verilen Lakaplar.....	60
4.2.15.1.3.5. Veriliş Nedeni Tespit Edilemeyen Lakaplar	62
4.2.15.2. Sülale Adları.....	62
4.2.15.2.1. Ailedeki Bir Kişinin İsminden Oluşan Sülale Adları	63
4.2.15.2.2. Lakaplardan Oluşan Sülale Adları.....	64
4.2.15.2.3. Soyadına Göre Oluşan Sülale Adları.....	65
4.2.15.2.4. Meslek ve Uğraşlara Göre Oluşan Sülale Adları.....	66
4.2.15.2.5. Mensubiyete Göre Oluşan Sülale Adları	66
4.2.15.2.6. Sınıflandırılmayan Sülale Adları	67
4.2.15.3. Yer Adları.....	67
4.2.15.3.1. Orun Adları	69
4.2.15.3.1.1. Köy Adları.....	69
4.2.15.3.1.1.1. Çağdaş Köy Adları	69
4.2.15.3.1.1.2. Tarihi Köy Adları	71
4.2.15.3.1.2. Yayla Adları	71
4.2.15.3.2. Dağ Adı.....	71
4.2.15.3.2.1. Dağ Adları.....	71
4.2.15.3.2.2. Tepe Adları.....	72
4.2.15.3.2.3.Kaya Adları	72
4.2.15.3.3. Su Adları	73
4.2.15.3.3.1. Dere, Çay Adları	73
4.2.15.3.3.2. Pınar Adları	73
4.2.15.3.3.3. Çeşme Adları.....	74
4.2.15.3.4. Bağ Adı	74
4.2.15.3.5. Sunak Adları	77
4.2.15.4. Oyunlar	78
4.2.15.4.1. Çocuk Oyunları.....	78
4.2.15.4.2. Yetişkin Oyunları.....	79
4.3. Fiil Kavramı	80
4.3.1. Sındırgı Yöresi Ağızlarında Fiiller	81

4.4. Sındırgı Yöresi Söz Varlığı ve Derleme Sözlüğü	93
4.4.1. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Sözler.....	93
4.4.1.1. Derleme Sözlüğü'nde Sındırgı'dan Derlendiği Belirtilen Sözler	94
4.4.1.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Fakat Sındırgı Yöresine Yer Verilmeyen Sözler.....	94
4.4.1.3. Derleme Sözlüğünde Bulunan Fakat Sındırgı Ağzlarında Anlamı Farklı Olan Sözler	97
4.4.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Sözler.....	98
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	104
5.1. Sonuçlar	104
5.2. Öneriler	106
KAYNAKÇA	107
EKLER.....	113
EK-1. Çeviri Yazı (Transkripsiyon) İşaretleri	113
EK-2. Metinler	115
EK-3. Sözlük.....	204
EK-4. Kaynak Kişiler.....	279
EK-5. Derleme Sırasında Sorulan Sorular	286

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

<u>Tablo 1.</u> Sındırđı' da Cinsiyetlere Göre Nüfus ve Gelişimi.....	19
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

- Akç.** : Akçakırsak Köyü
Akt. : Aktaş Köyü
Ala. : Alayaka Köyü
Alc. : Alacaatlı Köyü
Alk. : Alakır Köyü
BÇK : Balıkesir Çepni Kültürü
Bdd. : Büyük Dağ Dere Köyü
BİA : Balıkesir İli Ağızları
bk. : Bakınız
Bul. : Bulak Köyü
Çay. : Çaygören Köyü
Çev. : Çeviren
Çıl. : Çılbırcı Köyü
DS : Derleme Sözlüğü
DTCF : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Düğ. : Düğüncüler Köyü
Eğr. : Eğridere Köyü
Emd. : Emendere Köyü
GTS : Güncel Türkçe Sözlük
His. : Hisaralan Köyü
Işk. : Işıklar Köyü
İzz. : İzzettin Köyü
Kcs. : Kocasinan Köyü
Kdd. : Küçük Dağ Dere Köyü
Ker. : Kertil Köyü
Kır. : Kıran Köyü

- Kız.** : Kızılgür Köyü
Koc. : Kocabey Köyü
Koz. : Kozlu Köyü
Kpz. : Kepez Köyü
Krç. : Karaağaç Köyü
Krk. : Karakaya Köyü
Mum. : Mumcu Köyü
Pür. : Pürsünler Köyü
s. : Sayfa
Sın. : Sındırgı
Sin. : Sinandede Köyü
Sül. : Süller Köyü
Şah. : Şahinkaya Köyü
Taş. : Taşköy Köyü
Umr. : Umurlar Köyü
Yay. : Yaylabayır Köyü
YLC. : Yaylacık Köyü Sosyo-Kültürel Ekonomik Yapısı
Ysf. : Yusufçamı Köyü
Yür. : Yüreğil Köyü

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Türkiye Türkçesi ağızları, Türk dilinin tarihi dönemlerinden çağdaş lehçelerine kadar Türk dili araştırmalarının henüz aydınlatılmamış birçok kısmına ışık tutabilecek dil ögesi barındıran, yazı dilinden farklılaşarak değişim ve gelişim gösteren konuşma dilleridir. Teknolojik gelişmeler ve köyden kente göçlerin artması gibi sebeplerle her geçen gün kaybolma tehlikesine daha da yaklaşan ağızların kayıt altına alınması hayati derecede önemlidir.

Teknik imkanların da gelişmesiyle, ülkemizde özellikle son yıllarda sayıları artan çeşitli ağız çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, bilimsel derleme yöntemleriyle derlenen, bir bölgenin ya da daha küçük bir yerleşim yerinin ağızlarına ilişkin metin dökümlerinden oluşan, ses ve şekil bilgisi açısından incelemelerin ve değerlendirmelerin yer aldığı ağız çalışmaları yanında; yalnızca belirli bir bölge ağzını konu edinerek, standart dilden veya Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarından bağlam ve şekil açısından farklılık gösteren sözlerin araştırılarak değerlendirildiği ağız sözlükleri hazırlanmıştır.

Metin dökümlerinden oluşan ve sözcüklerin ses ve şekil bilgisi açısından incelendiği ağız çalışmalarına eklenen sözlük bölümlerinde, yalnızca o ağzın konuşuru olmayanlar tarafından anlaşılmayacağı düşünülen sözcüklerin anlamlarına yer verilmesiyle; deyim, atasözü, ikileme ve kalıp ifadeler gibi dilin zenginliğini ortaya koymayı hedefleyen sözlerin de yer verildiği söz varlığı araştırmalarına ihtiyaç doğmuştur.

Bu ihtiyacı karşılamak adına, ülkemizde birbirinden farklı yöntem ve niteliklere sahip söz varlığı çalışmaları yapılmıştır. Buna göre, alfabe sırasına göre sözlerin abecesel olarak döküldüğü ya da alfabe sırasını takip etmeden bir sözü ait olduğu kavram alanı bağlamında değerlendiren söz varlığı çalışmaları, nitelik bakımından iki farklı şekilde ele alınabilmektedir. Kavram alanı sınıflandırmasıyla

hazırlanan bir söz varlığı çalışmasında, her bir söz ilgili kavram alanı altında değerlendirileceğinden, insanların hayvancılıktan tarıma, düğünden cenazeye, zanaatten sanayileşmeye ve üzüntülerinden sevinçlerine kadar günlük yaşamlarından ya da düşünce dünyalarından yansıyan sözleri anlamlandırmak daha kolay olmaktadır. Ayrıca kavram alanlarına göre sınıflandırılarak hazırlanan bir söz varlığı çalışması, Türkiye Türkçesi ağızlarının söz zenginliği ve söz yaratmadaki gücü düşünüldüğünde, dil bilim açısından sözlerin semantik ve morfolojik olarak daha detaylı incelenmesine olanak sağlamaktadır.

Araştırmanın konusunu, Sındırgı yöresinde yer alan ağızlarda söz varlığı araştırması yaparak yörenin dil ve kültür zenginliğinin ortaya koyulması ve ad bilimi alanı takip edilerek konuya veri oluşturan sözlerin kavram alanlarına göre detaylı bir şekilde tasnif edilmesi oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacını, Sındırgı insanının günlük yaşam ve düşünce dünyasının bir yansıması olan söz varlığını, ad bilimi prensiplerine uygun şekilde kavram alanlarına göre sınıflandırarak ortaya koyabilmek, ağızlar gibi sürekli değişmekte ve gelişmekte olan canlı dil unsurlarını yazılı olarak kayıt altına alabilmek böylece standart dilden farklılaşarak ağızlarda çeşitli bağlamlarda kullanılan sözleri tespit edebilmek ve bu sözleri Türk dilinin tarihi dönemleri ya da çağdaş lehçeleriyle veya Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarıyla dil bilimsel tekniklerle kıyaslayabilme imkanını yaratarak alana katkı sağlayabilmek oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde yapılan bilimsel çalışmalarda, son yıllarda kavram alanlarına göre tasnif edilerek hazırlanan söz varlığı çalışmalarının sayısında bir artış yaşansa da, Türkiye Türkçesi ağızları denilince kapsam alanına giren geniş coğrafya ve ağız çeşitliliği ele alındığında, bu konudaki çalışmaların sayıca yetersiz kaldığı görülmektedir. Türk dilinin zenginliğini ve söz yaratmadaki gücünü ortaya koymak adına bu tür çalışmaların sayısının arttırılması gerekmektedir. Sındırgı yöresi ağızlarında daha önce söz varlığı araştırmasının yapılmamış olması ve yöre

ağızlarıyla ilgili sınırlı kaynakçanın bulunması gibi nedenler araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Geçmişten günümüze farklı topluluklara ev sahipliği yapan Sındırgı ilçesi, konar göçer Oğuz boylarının yerleşimleriyle Türk yurdu haline gelmiştir. Günümüzde bölgede nüfusun çoğunluğunu Manav ve Yörük grupları oluşturmaktadır. Çepni ve Muhacir grupları azınlıkta olup, ilçenin bugünkü sınırları içerisinde yalnızca birer köyde yerleşmişlerdir.

Birbiriyle etkileşim ve iletişim halinde olan; tarım, hayvancılık ve zanaat meslekleri ile geçimini sürdüren; düğün, hıdırellez ya da cenaze törenlerinin yapıldığı zamanlarda eski geleneklerine bağlı uygulamalara devam eden; ilçe nüfusunun bir kısmının şehir merkezlerine uzak dağ kesimlerinde yaşadığı, bir kısmının ise şehir merkezine daha yakın ova kesiminde yaşadığı daha önce yapılan çalışmalar ve gözlemler neticesinde tespit edilen bu toplulukların, oldukça zengin bir söz varlığına sahip oldukları düşünülmüştür.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma veri kaynağı olarak, Balıkesir iline bağlı Sındırgı ilçesinin sınırları içerisinde yer alan mahalle statüsündeki 35 yerleşim yerinde yaşamakta olan 150 kaynak kişi; Hüseyin Kahraman Mutlu tarafından hazırlanan, Sındırgı ilçesinin 7 Köyünden yaptığı ağız derlemelerine de yer verdiği çalışması “Balıkesir İli Ağızları (Metinler-İnceleme-Sözlük) (2022)”, Halil İbrahim Şahin’in Sındırgı’nın Kocasınan Köyü’nde yaptığı derlemelere de verdiği yüksek lisans tezi “Balıkesir Çepni Kültürü (2004)” ve Nihal Dağlıoğlu’nun “Yaylacık Köyü Sosyo Kültürel ve Ekonomik Yapısı (1997)” isimli lisans tezi gibi bilimsel çalışmalar ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Ağız Terimi: Ağız terimi üzerine; dil bilgisi kitapları, sözlükler, terim sözlükleri ve ağız çalışmaları gibi kaynaklarda pek çok tanım yer almaktadır (Demir, 2002, s. 105). Bu kaynaklarda, ağız terimini tanımlamak adına farklı yaklaşımlara başvurulmuştur. Kaynaklarda yer alan ağız tanımlamalarındaki farklılıklara ve

eksikliklere eleştirel bir bakış açısıyla dikkat çektiği bir yazısında Demir, ağız teriminin tanımını en kapsamlı şekilde yapmıştır:

“Aynı kökten geldiği üst sistem durumundaki bir standart dile bağlı, doğal olarak ortaya çıkmış; aile ve dost çevresinde, iş yerlerinde; okur yazarlığı az, bulunduğu bölgeden uzun süre ayrı kalmamış insanlarca sözlü iletişimde dilin başka türleriyle karşı karşıya gelme oranına göre değişen biçimde kullanılan, resmi ortamlarda kullanılmasından kaçınılan, yazılı bir gelenek oluşturamamış, iletişim alanı sınırlı, bağlı olduğu üst sistemden dilin her alanında karşılıklı anlaşmanın korunacağı oranda ayrılabilen, prestiji standart dile göre daha az yerel konuşma biçimleridir (2002, s. 114).”

Ağız Sözlüğü Terimi: Ağız sözlüğü terimi, ağızlar üzerine yapılan bazı çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Bu terim kapsamında yapılan çalışmalar, ağız çalışmalarının bilimsel prensiplerinden uzak kalmaları nedeniyle dil araştırmacıları tarafından eleştirilmiştir. Yapılan çalışmalarda konunun kuramsal yönüne değinilmemiş olması nedeniyle Türkiye’de “ağız sözlükçülüğü” diye bir alandan söz etmek mümkün görünmemektedir (Gökter, 2010, s. 66). Ancak bu konu hakkında yöntem, terim ve tasnif sorunlarının ele alındığı çalışmalarla (Akar, 2009a; Boz, 2014; Demir, 1999; Demir ve Eker, 2010; Demirbaş, 2021; Gökter, 2010); bibliyografya kapsamındaki çalışmalarda (Büyükakkaş, 2009; Korkmaz, 2000; Ölmez, 2006) konunun ağız sözlüğü terimiyle incelenmesi ve belirli bir bölge ağzında yer alan söz varlığı araştırmalarına veri sağlayabilecek birçok ağız araştırmasının “Ağız Sözlüğü” başlığıyla sunulması, terim üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir.

Ağız sözlüğü “belirli bir bölgede konuşulan, yazı dilinde yer almayan yahut anlam farklılığı olan kelimelerin sözlüğü (Akar, 2009a, s.4)” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım, ağız sözlüğü üzerine yapılan çeşitli araştırmalarda genel olarak kabul edilmektedir. Bu durumu oluşturan en önemli sebebi, kaynaklarda ağız sözlüğü terimi üzerindeki tanımlama eksikliğinin oluşturduğu görülmektedir. Sındırgı yöresi ağızları üzerine yapılan bu çalışmada, konuyu kapsayan kaynakların açıklanması gereği ağız sözlüğü terimine yer verilse de, Akar’ın yukarıdaki tanımında yer alan “kelimelerin sözlüğü” ifadesi araştırmanın kapsamını sınırlandırdığından bu terimin yerine “söz varlığı” terimi kabul edilmiştir.

Söz Varlığı:

Söz varlığı terimi GTS’de “Bir dildeki sözlerin bütünü; söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu

tanımlamada yer alan “sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu” gibi ifadeler söz varlığı terimini, kapsadığı unsurlar bakımından eksik bırakmaktadır. Söz teriminin sözcük terimi yerine kullanıldığı çalışmalar olsa da, iki terimin doğrudan birbirinin yerine kullanılmaması gerekmektedir (Özbek, 2015, s. 24). Söz varlığı araştırmalarında hangi unsurların söz varlığı kapsamına girdiği, hangilerinin girmediği araştırmacılar tarafından çeşitli açılardan ele alınmıştır (Aksan, 2021; Baş, 2011). Burada dikkat edilmesi gereken asıl konunun söz ve sözcük tanımları olduğu anlaşılmaktadır. Özbek, söz varlığı konulu araştırmalar üzerine yaptığı bibliyografya çalışmasında (2015), söz konusu sorun üzerinde detaylı bir inceleme yapmıştır. Bu çalışmada söz, sözcük, kelime, kelime hazinesi ve söz varlığı terimleri konunun araştırmacıları tarafından yapılan tanımlar üzerinden değerlendirilmektedir. Yapılan tanımlar ışığında sözcük, ses veya seslerden oluşan, anlamlı dil birimidir. Söz ise tek bir sözcük olabileceği gibi birden fazla sözcükten de meydana gelebilir ve birden çok anlam taşıyabilir. Söz ve sözcüğün aynı terimler olmamasından hareketle, bir dil bilimi terimi olarak özel anlamı olan söz varlığıyla da kelime hazinesi gibi kavramları ifade etmemek gerekir (Özbek, 2015, s. 25).

Söz varlığı terimi için Aksan “Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz (2021, s.15).” tanımını yapmaktadır. Günümüzde yapılan birçok söz varlığı çalışmasının kapsamını, Doğan Aksan’ın bu tanımında yer alan öğeler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın kapsamı da bu tanım referans alınarak belirlenmiştir.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Türkiye’de ağızlar üzerine, 1940’lı yıllardan sonra sayıları ve nitelikleri giderek artan (Korkmaz, 2000, s.7), kısıtlı teknik imkanlarla yapılan ilk dönem çalışmalarından, nispeten gelişmiş teknik imkanların kullanıldığı günümüz çalışmalarına kadar; bir bölgenin, bir ilin ya da daha küçük bir yerleşim yerinin ağızlarını konu edinen, farklı yöntemlerle ele alınan sayısız araştırma ve inceleme yazısı yayımlanmıştır. Bilimsel derleme yöntemleriyle toplanan ağız malzemesini metinler halinde sunan, ses ve şekil bilgisi incelemelerine yer veren ağız çalışmalarının yanı sıra belirli bir ağız bölgesinde yer alan sözlerin derlenerek anlamsal olarak incelendiği söz varlığı çalışmaları da yapılmıştır.

Ağızların söz varlıklarını tespit edebilmek amacıyla yapılan ilk çalışmalar, Cumhuriyet döneminde halk ağzından söz derleme girişimleridir. 1932-1960 yılları arasında gönüllüler tarafından halk ağzından derlenen sözler, günümüzde Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü (TDK, 2019) ismiyle basılı olan eserde bir araya getirilmiştir. Konunun araştırmacıları tarafından yapılan eleştirilerde (Güzel, 2020) madde başlarındaki bazı yapısal eksikliklerine dikkat çekilmesine rağmen bu eser, içerdiği zengin malzeme sayesinde günümüz ağız ve söz varlığı çalışmalarına katkı sağlamaya devam etmektedir.

1990’lı yıllardan itibaren üniversitelerde Türkoloji çalışmalarının artmasıyla “Derleme Sözlüğü’ne Katkılar” ve “Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü” gibi ifadeleri içeren başlıklar altında, ağızlarda söz varlığı incelemeleri yapılmıştır (Erdoğan, 2022, s. 213). Ağızların söz varlığını ele alan incelemelerin sayılarında 21. yüzyılın ilk yıllarından itibaren artış yaşanmış, bu çalışmalar kapsam ve yöntemlerine göre farklı şekillerde meydana getirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamlarına göre; belirli bir bölgede konuşulan ağızların söz varlığını bütünüyle ele

alan; deyim, atasözü, ikileme ya da argo sözler gibi belirli konular etrafında şekillenen; Türkiye Türkçesi ağızlarıyla, Türk dilinin tarihi dönemlerini veya çağdaş lehçelerini karşılaştıran çalışmalar şeklinde ayrılmaktadır. Yöntem bakımından ise, sözlerin alfabetik sırayla ya da kavram alanlarına göre sınıflandırılarak verilmesi açısından farklılıklar mevcuttur. Ağızları söz varlığı bakımından inceleyen ilk çalışmalar, sözlüğün hazırlanışındaki yöntemlere göre söz dökümlerine alfabetik sırayla yer vermiştir. Kavram alanlarına göre sözlerin detaylı bir şekilde sınıflandırılması yöntemiyle ele alınan çalışmaların ise, Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları alanında son dönemde yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bunda, kavram alanı teriminin dil bilimde ancak geçtiğimiz yüzyılın ortalarında ortaya çıkmasıyla (Aksan, 1989, s. 254) Türk dili araştırmaları için çok yeni bir inceleme alanı oluşturması sebep olarak görülebilir.

Kapsam, yöntem ve nitelikleri fark etmeksizin, Türkiye Türkçesi ağız çalışmalarının ortak amacı; ağızlardaki zengin malzemeyi ortaya çıkararak Türk dili araştırmalarına katkı sağlamaktır. Bu bağlamda, belirli bir bölgede konuşulan Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığının tespitine dayalı çalışmalarda temeli, araştırma yapılan hedef bölgedeki ağızların söz varlığını ortaya koymak oluşturmaktadır.

Belirli bir bölgede konuşulan ağızların söz varlığında tespit edilen sözlerin aralarında kurdukları anlam ilişkileri bakımından yakınlıkları göz önüne alındığında, her bir sözün ilgili kavram alanı altında incelenmesi gerektiği görülmektedir. Sındırgı yöresi ağızlarının söz varlığı araştırması bu çerçevede ele alınmıştır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan tüm bilimsel çalışmalar, ağızların söz varlığı araştırmalarına veri sağlamaları nedeniyle çok önemli kaynaklardır. Türkiye’de bilimsel anlamda ağız çalışmaları Ahmet Caferoğlu’nun derlemeleriyle başlamıştır. Ahmet Caferoğlu’nun Anadolu’nun birçok bölgesinden yaptığı derlemelere yer verdiği Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I-II isimli çalışmalarının ilk baskısı 1941 yılında yapılmıştır. Bu eserde, Caferoğlu’nun 1936 yılı yazında Balıkesir yöresinden de bizzat derlediği metinler yer almaktadır. Mevcut teknik imkanların kısıtlılığına rağmen bilimsel yöntemlerle hazırlanan bu eser,

günümüz araştırmaları adına, ağızların ve ağızların söz varlığının süreç içerisinde ne gibi değişimler geçirdiklerine dair ipuçları sunan oldukça kıymetli bir eserdir.

Ahmet Caferoğlu'nun öncülük ettiği ağız çalışmalarına daha sonraki yıllarda; Ömer Asım Aksoy'un Gaziantep Ağızı (1945), Zeynep Korkmaz'ın Güney- Batı Anadolu Ağızları: Sesbilgisi (1956) ve Nevşehir Yöresi Ağızları (1963), Selahaddin Olcay'ın Erzurum Ağızı (1966), Ahmet Bican Ercilasun'un Kars İli Ağızları (1971), Turgut Acar'ın Artvin ve Yöresi Ağızları (1972) ve Turgut Günay'ın Rize İli Ağızları (1972) gibi kapsamlı çalışmalar eklenmiştir (Korkmaz, 1975, s. 147-154). Erken dönemde yapılan ağız çalışmaları arasında Balıkesir ağızları üzerine yapılan genel bir çalışma tespit edilememiştir. Ancak bu döneme paralel olarak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde, Balıkesir'in belirli ağız bölgelerini ele alan lisans tezleri hazırlandığı görülmektedir (Çetin, 1986). Bunlar; Yılmaz Karahan'ın hazırladığı Bandırma Ağızı (1963), Ataman Aldemir'in hazırladığı Balıkesir ve Çevresinde Yaşayan Yörükler ve Ağızları (1964) isimli çalışmalardır. Bu çalışmaların yanında yine DTCF bünyesinde, Sındırgı yöresi ağızlarına yer veren ilk bilimsel çalışma olduğunu düşündüğümüz Özbek Örgcevren tarafından hazırlanan Sındırgı Ağızından Derlemeler (1952) isimli lisans tezinin yer aldığı görülmektedir. Tek kopyasının bugün Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde Tez/403 yer numarasıyla kayıtlı olduğu tespit edilen bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

Ülkemizde üniversite sayılarındaki artış ve ağız araştırmalarını kolaylaştıran teknik imkanlardaki gelişmeyle birlikte 1990'lı yılların başından itibaren ağız araştırmalarına ilginin yoğunlaştığı görülmektedir. Leyla Karahan'ın hazırladığı, 1996 yılında Türk Dil Kurumu Yayınları'ndan ilk baskısı çıkan Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması isimli eseri, günümüz çalışmalarında ağız bölgelerinin belirlenmesine kaynaklık eden başlıca eserdir.

Bu çalışmayı takiben, Türkiye Türkçesi ağız bölgelerinde henüz tespitinin yapılmadığı verileri toplu bir şekilde ortaya koymayı hedefleyen birçok yeni araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda, Hüseyin Kahraman Mutlu tarafından hazırlanan Balıkesir İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük) isimli çalışması, Sındırgı yöresi ağızlarının söz varlığı araştırmasına yazarın Sındırgı'nın 7 Köyünden yaptığı derlemelerle hem barındırdığı söz varlığı verileri hem de çalışmamızda yer alan metin çözümlemeleri açısından kaynak oluşturmuştur. Önce Prof. Dr. Leyla Karahan danışmanlığında doktora tezi olarak hazırlanan, daha sonra Türk Dil Kurumu

tarafından 2022 yılında ilk baskısı yapılan Balıkesir İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük) isimli eser, Balıkesir ilinin ağızlarını 4 ağız grubuna ayıran, bu ağız gruplarıyla ilgili veriyi derli toplu ortaya koyan ilk bilimsel çalışma olması açısından önemlidir.

Ağızların söz varlığını ele alan bilimsel çalışmalar ise, devlet eliyle hazırlanan Derleme Sözlüğü dışında, ağız araştırmalarının başladığı erken dönemde inceleme yazıları şeklinde yayımlanmıştır. İlk çalışmalar, ağızlardaki alıntı sözleri ya da belirli bir kavram alanına giren sözleri değerlendirmektedir. Hasan Eren'in Onomatopéelere ait notlar (1950), Türk Yer Adları Hakkında Araştırmalar: Ören (1950), Türk Yer Adları-Söku (1965) başlıklı yazıları; Andreas Tietze'nin ağızlardaki alıntı sözler hakkında yaptığı çalışmalar ve Ahmet Caferoğlu'nun Türkiye'de Balık Adları (1960) eldeki az ağız malzemesiyle yaptıkları incelemelerle alana katkıda bulunan ilk dönem çalışmalarındandır (Korkmaz, 1975, s. 160-162). Daha sonraki dönemlerde, ağızların söz varlığı kapsamında sayısız çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, tıpkı ilk dönem çalışmalarında olduğu gibi çoğunlukla inceleme ve değerlendirme yazıları şeklindedir.

Belirli bir yörenin ağızlarının genel söz dökümlerine yer veren, kimi zaman ağız sözlüğü adı altında çıkan, hazırlanış şekillerine göre modern sözlük bilimin prensipleri doğrultusunda hazırlanan çalışmaların ancak 1990'lı yılların sonunda ortaya çıktığı görülmektedir. A. Esat Bozyiğit'in Ankara ili Ağzı Sözlüğü (1998) ve Faruk Güçlü'nün Nevşehir ve Yöresi Sözlüğü (1999) isimli eserler bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Ağız sözlükçülüğünde yöntem ve tekniklerin kimi ağız araştırmacılarınca (Demir, 1999; Korkmaz, 2000; Akar, 2009a; 2009b) eleştirilerek, ağız sözlükleri adıyla verilen çalışmaların esaslarının ortaya koyulduğu dönemden itibaren ağızların genel söz dökümlerine bilimsel çerçevede yer veren çalışmaların sayısı artmaya başlamıştır. Balıkesir ili ağızlarının ya da Balıkesir ili sınırları içerisindeki ağızların söz varlığını konu edinen bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Söz varlığı ya da sözlük bilim açısından yaşanan gelişmelere bakıldığında, Doğan Aksan'ın sözlük bilim, ad bilim ve anlam bilim gibi alanlarda tanım ve tespitlere yer verdiği Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim 3 (1990) isimli çalışması, farklı konularla ve çeşitli yöntemlerle ele alınan sayısız söz varlığı araştırması için temel bir kaynaktır.

Pelin Kocapınar'ın Kavram Sözlükleri ve Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı isimli doktora çalışmasında, kavram sözlükleri ile ilgili ülkemizde yeterince araştırmanın yapılmamış olması yerli ve yabancı araştırmacıların çalışmaları bakımından ele alınmıştır (2014, s.104).

Bunların dışında Doğan Aksan tarafından hazırlanan Türkçenin Sözcük Varlığı (2021) isimli eser, söz varlığı araştırmalarının önemini örneklerle ortaya koyması bakımından yine temel kaynaklardan biridir.

Söz varlığı araştırmalarında, tespit edilen malzemenin ad bilimi yöntemlerine göre sınıflandırılması çalışmalarda farklı şekillerde alınmaktadır. Bu durum pek çok yöntemsel sorunu da beraberinde getirmektedir. İbrahim Şahin, Adbilim (2021) isimli kitabında bu sorunun çözümüne yarayacak adların sınıflandırılmasına ortak bir bakış açısı getirmeyi hedeflemiştir. Bu kitapta ad bilimi ile ilgili terim ve tasnif sorunları detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Belirli bir bölge ağzında yer alan söz varlığını tespit etmeye yönelik bilimsel çalışmalarda, sözlerin kavram alanlarına göre verilerek incelenmesi ancak son dönemde tercih edilmeye başlanan bir yöntemdir. Türkiye Türkçesi ağızlarında sözlerin kavram alanlarına göre sınıflandırıldığı söz varlığı çalışmaları üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin sayıları az olmakla birlikte, bu çalışmalarda kapsamlı incelemelerin yapıldığı görülmektedir. Ağızların söz varlığını kavram alanlarıyla sınıflandıran lisansüstü tez çalışmalarından konuyu ele alış biçimleri açısından faydalanılmıştır:

Biçer, Ü. (2021). *Türkiye Türkçesi ağızlarında ölüm kavram alanına ait söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ersoy, M. (2019). *Hisarardı Köyü (Yatağan-Muğla) ağzında kavram alanlarıyla ilgili söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Havuz, H. (2018). *Artvin ilçe merkez ve köylerinde derlenen memoratların söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Artvin: Artvin Çoruh Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaba, O. (2019). *Alanya yöresi söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaduman, M. (2021). *Saçıkara yörüklerinin söz varlığı (Saçıkara, Örnek, Mahmudiye Köyleri/ Kadınhanı- Konya)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kargın, H. (2021). *Sofçular köyü söz varlığı (Araç/Kastamonu)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Korkut, G. (2019). *Elazığ yöresi ağızlarının isim söz varlığının tematik açıdan incelenmesi (ses, yapı, köken)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Parlakpınar, S. (2022). *Ahlat merkez ağızında kavram alanları ile ilgili sözvarlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şen, Ş. (2018). *Antalya yöresi türkülerinin söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Sındırgı ve yöresi ağızlarının söz varlığının yazılı ya da sözlü kaynaklardan tespit edilmesi ve tespit edilen sözlerin ad bilimi ilkelerince kavram alanlarına göre sınıflandırılması üzerinedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Balıkesir iline bağlı olan Sındırgı ilçesinin sınırları içerisinde mahalle statüsünde 75 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunlardan 6 tanesi merkez mahalle olup, diğer kırsal mahallelerde çoğunlukla Manav ve Yörük toplulukları yaşamaktadır. İlçede Çepni ve Muhacir toplulukları birer kırsal mahallede yerleşmişlerdir. Bu çalışma, Sındırgı yöresi ağızlarının konuşurları olan bu toplulukların söz varlığını bütünüyle ele almaktadır.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veriler toplanırken, önce yazılı kaynakları tarama sonra bilimsel derleme ve soru-cevap yöntemlerine başvurulmuştur. Derleme esnasında kaynak kişilerden ses ve görüntü kaydı alabilmek için cep telefonu kullanılmıştır. Yazılı kaynaklardan ve saha araştırmasından toplanan tüm veriler fişlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

İlk olarak çalışmaya veri oluşturması bakımından Sındırgı ağızlarına yer veren çalışmalar tespit edilmiştir. Söz varlığı araştırmalarına yöre ağzını konu edinen çalışmaların dışında; yörede daha önce halk bilimi araştırmacıları tarafından yapılan derleme çalışmaları, öğretmen ya da imam gibi meslek mensuplarınca hazırlanan köyler hakkında genel derleme bilgilerin sunulduğu tanıtım kitapları, resmi siteler ya da sosyal paylaşım uygulamalarını kapsayan internet ortamı ve yerel gazeteler gibi

kaynakların da yörenin söz varlığına veri oluşturabileceği düşüncesinden yola çıkarak, bu kaynaklar konu bağlamında taranmıştır.

Söz konusu taramaların tamamlanmasının ardından kaynaklarda yeterince veri bulunmadığı tespit edildiğinden ilçede saha araştırmasına çıkılmıştır. Yöre ağızlarının söz varlığı araştırması adına yapılan saha araştırmasında sınırlılıklar, ilçe genelinde dengeli bir dağılım oluşacak şekilde belirlenmiştir. Bu kapsamda belirlenen toplam 35 mahallede derlemeler yapılmış ve söz varlığı çalışmalarında doldurulması gereken geniş alan gereği mümkün olduğunca çok kaynak kişiye ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bilimsel derleme yönteminin ilkelerince belirlenen kaynak kişinin olabildiğince yaşlı, doğup büyüdüğü yerleşim yerinden çıkmamış, eğitimsiz ya da az eğitilmiş ve mümkünse kadın olması gibi ölçütler çalışmada yalnızca metin derlemelerinde dikkate alınmış; söz varlığı araştırması için yöre insanı olduğu tespit edilen her yaş ve her gruptan kişi kaynak olarak kabul edilmiştir.

Bu kişilerin konuştuğu ağızda yer alan, Sındırgı ağızlarının söz varlığını yansıttığı görülen, standart dilden ayrılmış sözler iki aşamalı olarak bilimsel derleme ve soru-cevap yöntemleriyle toplanarak çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’nde yer alan Sındırgı yöresine ait veriler de taranarak tespit edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Sındırgı yöresi ağızlarının söz varlığını oluşturan veriler, toplandıkları köylere göre sınıflandırılarak fişlenmiştir. Söz varlığını oluşturan veriler, çeviri yazı işaretleriyle çözümlenerek metinler ve söz dökümleri halinde çalışmada sunulmuştur. Kullanılan çeviri yazı işaretleri, Ahmet Bican Ercilasun’un “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri (1999, s. 43)” adlı bildirisinden alınmıştır. Bu işaretlerin Uluslararası Fonetik Alfabe (IPA)’deki karşılıkları, Çetin Pekacar ve Figen Güner Dilek’in “Uluslararası Fonetik Alfabe ve Türkiye’de Ağız Çalışmaları” (2009, s. 575) başlıklı bildirisinden alınarak tabloda gösterilmiştir. Derleme metninin çözümünde, kullanılan çeviri yazı işaretlerinin çeşitliliği göz önünde bulundurularak ses karışıklığına sebep olmamak adına, özel isimler de dahil olmak üzere, metinde geçen bütün sözcükler küçük harfle başlayarak yazılmıştır.

Yazımda noktalama işaretlerinden sadece “.” (nokta) ve “?” (soru işareti) kullanılmıştır. Derleme esnasında çevre ve teknik ekipman faktörlerinin yol açtığı bazı engeller sebebiyle, ses kayıtları dinlenirken anlaşılmayan yerler yazımda “...” (üç nokta) ile, konuşmacının konuşma esnasında bir başka cümleye geçerken sözünü yarıda kestiği anlaşılan yerler ise “..” (iki nokta) ile gösterilmiştir.

Ağızların söz varlığını ele alan çalışmalarda hangi sözlerin madde başı olarak verileceği tartışılmalı bir sorundur. Türkiye Türkçesi ağızlarıyla standart dil arasında kesin bir çizgi çekmenin mümkün olmaması, ağızlarda yaygın olan ses değişikliklerinin madde başlarını hazırlamada ölçüt olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışma konusudur (Demir ve Eker, 2010). Bu çalışmada ise;

Anlam bakımından standart dilden ayrılmış bütün sözler, veri olarak kabul edilmiştir.

Standart dilden en az bir ses farklılığı olan bütün sözler, veri olarak kabul edilmiştir: alma “Elma.”, furulmak “Vurulmak.”, a’lı durmak “Düşünemez bir duruma gelmek, şaşırarak.”.

İncelemede yer alan özel adlar için standart dilden ayrılma ölçütü dikkate alınmamıştır.

k- > g- ses değişimi ve -n-, -n > -ñ-, -ñ ses değişimleri gibi Türkiye Türkçesinin ağızlarında yaygın olan ses değişimlerine uğramış bütün sözler, veri olarak kabul edilmiştir: ğaynamak “1. Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek; haşlanmak. 2. Yerden çıkmak.”, önden “Önden, ilk olarak.”, öñ “Önde, büyük.”.

Atasözü, deyim, kalıp söz ve ikilemelerde, yukarıda yer alan ses ve anlam bakımından ayrılma ölçütleri dikkate alınmıştır.

Sınıflandırmada Sındırgı ve yöresinden derlenen adlara ve fiillere yer verilmiştir. İncelemeye dahil edilen tüm veriler, tematik yöntemle, ilgili yapılan benzer çalışmalardan faydalanılarak detaylı bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Atasözü, deyim, kalıp söz ve ikilemeler sınıflandırılmamış; ayrıca sözlükte verilmiştir.

Türkiye’de tematik yöneme göre tasniflendirmenin yapıldığı söz varlığı çalışmaları, köklü bir geçmişe sahip değildir. Bu türden çalışmaların sayısı da ancak son dönemde artmaya başlamıştır. Son dönem çalışmalarından, ağızların söz varlığını tematik yöntemle ele alan lisansüstü tezlerden, adları ve fiileri sınıflandırmada faydalanılmıştır. Kişi adları ve sülale adları tasnifinde Sağıp Atlı’nın “Manisa’nın Demirci İlçesindeki Lakaplar Üzerine Bir İnceleme” ve Şeref Boyraz’ın “Lakaplar Üzerine Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği” makaleleri, yer adları gibi özel adlar tasnifinde ise İbrahim Şahin’in Adbilim isimli eseri dikkate alınmıştır.

İncelemeye alınan ve detaylı bir şekilde sınıflandırılan veriler, Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’yle kıyaslanmıştır. Bu kapsamda; söz varlığı verisi olarak kabul edilen bir sözün Derleme Sözlüğü’nde bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa hangi yöreden derlenerek sözlüğe alındığı, hangi anlamının ya da anlamlarının verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Derleme Sözlüğü’ne Sındırgı’dan derlenerek alındığı belirtilen sözler de incelemeye ve sözlüğe alınarak işlenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Sındırgı İlçesi Hakkında Genel Bilgiler

4.1.1. Sındırgı Tarihi

Sındırgı'nın tarihi çok eskiye, M.Ö. 7 yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bölgede ilk yerleşimin antik çağda Carseae adıyla, Gölcük ve Çakıllı Köyleri arasında başladığı düşünülmektedir (Aybek ve Sezgin, 2018, s. 5).

Bölgede sırasıyla Lidya, Pers, Makedon, Bergama, M.Ö. 129' da Roma ardından 11. yüzyıla kadar Bizans hakimiyeti kurulmuştur (Uysal, 2007, s. 28). Türklerin Anadolu'ya yaptıkları akınlarla birlikte bölge 11. yüzyılda Selçuklular tarafından ele geçirilmiş, Selçuklu Devleti'nin dağılmasının ardından Karasi Beyliği'nin hakimiyeti altına girmiştir (Arslan, 2013, s. 245).

Daha sonra, Osmanlı Devleti'nin bölgede hakimiyet kurmasının ardından, 14. yüzyıldan itibaren bölgeye Toroslar ve diğer bölgelerden getirilen Çavdar, Çepni, Türkmen, Afşar ve Yağcıbedir adlı konar-göçer yörük toplulukları yerleşmişlerdir (Arslan, 2013, s. 246).

14. yüzyılda, Osmanlı idari yapısında Karasi sancağının merkez kazası olan Balıkesir'in sınırları içerisinde yer alan Sındırgı'nın, Osmanlı yönetiminde nasıl bir yönetime sahip olduğu bilinmemektedir. 16. yüzyılda kadı defterlerinde ve Şer'iyye Sicili kayıtlarında Sındırgı, Karasi sancağı içerisinde bir kaza statüsündeyken 1528 yılında Bigadiç'e bağlı bir nahiye olarak görülmektedir. Bu durum 1593 yılına kadar devam etmiş ardından Sındırgı tekrar kaza olmuştur (Bektaş, 2019, s. 33).

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde taşra teşkilatında meydana gelen değişikliklerle birlikte Karasi sancak idaresinde de değişimler meydana gelmiştir. Bu dönemde Karesi sancağının sınırları içerisinde bulunmaya devam eden Sındırgı,

tarihi tam olarak belirlenemeyen bir zaman aralığında voyvodalık ile yönetilmiştir (Bektaş, 2019, s. 36).

Tanzimat'ın ilanından sonra Sındırgı tekrar kaza statüsü kazanmış ardından 1864 yılında Bigadiç'e bağlı bir nahiye olmuştur. 1884 yılında tekrar kaza statüsü kazanarak, 1914 yılında Gölcük ve Çorum nahiyelerini içine alan Sındırgı günümüze kadar kaza/ ilçe statüsü korumuştur (Bektaş, 2019, s. 38-39). Günümüzde, ilçeye 14. yüzyıldan itibaren yerleştiği düşünülen (Arslan, 2013, s.246) Yörük toplulukları ve bu tarihten daha önce yerleştikleri düşünülen Manav toplulukları nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çepniler ve Muhacirler ise ilçede birer köyde yerleşmiş olup bunlar aynı sırayla Kocasinan ve Şahinkaya Köyleridir.

4.1.2. Sındırgı Adı

Sındırgı adının nereden geldiği hakkında kaynaklarda ve halk arasında çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Sındırgı adının kökeni için halk arasında yaygın olan görüşler daha çok rivayetlere dayanmaktadır. Bu rivayetler; Osmanlı-Rus Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi Türk tarihinde önemli bazı savaşlar etrafında şekillenmektedir. Bu rivayetlere göre Sındırgı adı “düşmanı sindirdi, sındırdı” anlamına gelmektedir.

Selçuk Uysal bu adın “düşmanı sindirmek, sındırmak” anlamından kaynaklanabileceğini ancak bu adın kökeninin çok daha eskiye dayanmasından dolayı, Osmanlı-Rus Savaşı'nda şehit düştüğü rivayet edilen Sındırgı'nın son derebeyi Şerif Paşa'nın ve Milli Mücadele'de halkın gösterdiği kahramanlıkların ardından verilmiş olmasının tarihsel olarak mümkün görünmediğini aktarır (2007, s. 27-28).

Uysal'ın bir eleştirisi de Bilge Umar'ın “Türkiye'de Tarihsel Adlar” isimli kitabında yer alan “Sındırgı adının Türkçe hiçbir anlam taşımadığı (1993, s. 705)” ifadesinedir. Umar Sındırgı adının, Pompeopolis/ Taşköprü yakınlarında bulunan Sandareke Dağı ve bu dağ ile bağlantılı olarak “kırmızı zırnık” anlamına gelen Sandareke isminden bir takım ses değişiklikleriyle türediğini ifade etmektedir (1993, s. 705). Bu görüşe katılmayan Uysal, Sındırgı adının Türkçe olduğunu, sını- fiilinden türediğini

aktararak ve Mecdut Mansuroğlu'nun "Türkçede -GU Ekinin Fonksiyonları (1953)" isimli yazısını buna delil olarak sunmaktadır (2007, s. 30).

Sındırgı adının tarihi kaynaklarda ise ilk kez 15. yüzyılda yer aldığı görülmektedir. Bu adın geçtiği ilk belge Miladi 1491-1492 tarihli Nefise Hatun binti merhum Oruç Çelebi vakfına ait vakfiyedir (Bektaş, 2019, s.33).

Dil bilimsel açıdan bakıldığında, Eski Türkçede s1- fiili "tahrip etmek, kırmak" anlamlarındadır (Tekin, 2017, s. 97). Orhun Yazıtları'nda yer alan; Üç otuz balık sıdı (T D2). "(Kağanım) yirmi üç şehri zapt etti (Tekin, 2017, s. 76)." ve Mäniñ sabımın sımadı (KT G11). "(Çinliler) benim sözümü kırmadılar (Tekin, 2017, s. 36)." cümlelerinde s1- fiili geçmektedir. Ayrıca İrk Bitig'de "Adıqın karnı yarilmus toñguzuñ azıqı sınmış (Uluç vd., 2013, s. 30)." cümlesinde geçen sınmış fiilinin anlamı yine "sınmak, kırılmak (Uluç vd., 2013, s.111)" şeklindedir.

Güncel Türkçe Sözlük'te s1- fiili halk ağzında "Bozmak, yenmek, kırmak, mağlup etmek (http-1). " anlamlarıyla, Derleme Sözlüğü'nde s1- fiili " Bozmak (sözü, emri, yemini) (http-1). " anlamıyla verilmiştir. Tüm bu veriler ışığında Sındırgı adının Türkçe kökenli bir fiil kökünden türediği söylenebilir.

4.1.3. Coğrafi Konumu

Balıkesir iline bağlı bir ilçe merkezi olan Sındırgı, il merkezinin güneydoğusunda Akhisar, Demirci, Bigadiç ve Simav ilçelerinin birleşme noktasında yer almaktadır. Etrafı yüksek dağlarla çevrili olan yerleşim, Sındırgı Ovası'nın doğusunda kurulmuştur (Sarıkaya, 2020, s. 1).

İlçe'nin doğusunda Alaçam Dağları, batısında Davullu ve Kazan Dağları, güneyinde Kepez ve Simav Dağları ile Seydan Dağı ve kuzeyinde Ulus Dağı bulunmaktadır. İlçenin en büyük ovası olan Sındırgı Ovası'nın yanında, Yaylabayır, Küçükükü, Alacaatlı ve Gölcük Ovaları bulunmaktadır. Arazisinin yaklaşık olarak %22' sini dağlık alanlar oluştururken, ormanlık alanları 75 331 hektar olup toplam alanın % 54,6' sını kapsamaktadır. Simav Çayı kaynağını Simav'dan alan bir akarsu olarak ilçenin kuzeybatı doğrultusunda akmaktadır. Simav Çayı üzerine kurulan Çaygören Barajı ve göletler tarımsal faaliyetlere katkı sağlamaktadır. (Ünal, 2018, s.373-374).

Simav Çayı'nın oluşturduğu Kuzey platosu ve Kocabey platosu hayvancılık faaliyetlerine kaynak oluşturan önemli alanlardır (Ünal, 2018, s. 374). 11. yüzyıldan itibaren bölgeye geldiği tahmin edilen konar-göçer Türkmen topluluklarının geçimlerini sürdürmek adına hayvancılık faaliyetlerine devam edebilmesi için önünde geniş platoların olduğu dağlık bölgelere yerleştikleri görülmektedir (Bektaş, 2019, s. 26). Konar-göçer olmayan, yerli ya da yerleşik düzene geçişi çok eskilere dayandığı düşünülen Manav topluluklarının (Mutlu, 2020, s. 45) ise daha çok düzlük ova alanlarda yerleştiği görülmektedir.

Sındırgı ilçesinde Akdeniz iklim tipinin hakim olduğu görülmektedir. En sıcak aylar Temmuz ve Ağustos ayları olup, ortalama sıcaklık 28°C'nin biraz üzerindedir (Ünal, 2018, s. 376).

4.1.4. Nüfus

İlçede toplam nüfus 2021 ADKN TÜİK verilerine göre 32. 362 kişidir. Erkek nüfusu 15.779, kadın nüfusu 16.862 kişidir (http-2).

Genel nüfus sayımlarına göre ilçede yıllar içerisindeki nüfus verileri ve gelişimi Ünal'ın hazırladığı tablo (2018, s.378) kullanılarak aşağıda gösterilmiştir. 1980 ve 1990 yıllarındaki nüfus artışı dışında, Sındırgı ilçesinde nüfusun azalma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Sındırgı'da Cinsiyetlere Göre Nüfus ve Gelişimi

	1965	1980	1990	2011	2012	2014	2016
Toplam	47.269	53.321	52.004	36.803	36.348	35.591	34.401
Erkek	23.924	26.230	25.477	17.805	17.518	17.151	16.626
Kadın	23.345	26.828	26.527	18.898	18.830	18.440	17.775
İlçe Mer.	6.304	9.078	9.511	17.588	17.667	35.591	
Köyler	40.965	43.980	42.493	19.215	18.681	0	0

4.2. Sındırgı Yöresinde Adlar

4.2.1. Hayvan Adları

Yüzyıllar boyunca göçebe yaşam biçimini benimsemiş, tabiat ile iç içe yaşamış Türk milleti için hayvanlar, sosyal ve ekonomik hayatın ayrılmaz bir

parçasıdır (Doğan, 2002, s. 615). Hayvanlar, Sındırgı'da yaşayan insanların da hem sosyal hayatında hem de ekonomik faaliyetlerinde önemli bir rolü üstlenmektedir. Ancak yöredeki köylerden büyük kentlere göçlerin artmasıyla köylerdeki genç nüfus oldukça azalmış ve bu durum da hayvancılık faaliyetlerini doğrudan etkilemiştir. Hayvancılık, yöre insanı için hala bir geçim kaynağı olmasına rağmen iş gücünü oluşturan genç nüfusun azalmasıyla oldukça sınırlanmıştır. Günümüzde bölgedeki köylerde büyükbaş hayvancılık oldukça az olup çoğunlukla küçükbaş hayvancılık ve kümes hayvancılığı yapılmaktadır. Köylerden edinilen bilgilere göre yörede yaylacılık faaliyetleri de oldukça azalmış olup sürüler çoktan bitmiştir.

Türkler için geçim kaynağı olmasının yanında hayvancılık, Türk kültürünü ve yaşam biçimini etkileyen; debbağlık, saraçlık, semercilik gibi zanaat mesleklerini doğuran bir faaliyet şeklidir. Hayvanların etinden sütüne, boynuzundan toynağına kadar her parçasından faydalanılmış ve hayvansal ürünlerden giyim-kuşam, yiyecek-içecek temin edilmiştir (Karakuş, 1997, s. 1144-1145). Tarih boyunca hayvanları hayatlarının böylesine ayrılmaz bir parçası haline getiren Türklerin dillerinin söz varlığında da hayvan kavram alanı geniş bir yer tutmaktadır.

Türkçede hayvanlara adlandırmalar genel itibariyle renginden, cinsiyetinden, yaşından, cinsinden, hareketinden, belirgin uzvundan ya da çıkardığı sesteki hareketle yapılmaktadır (Gümüştam, 2011, s. 14). Bu kısımda böcek, sürüngen, besi hayvanı, kuş ve yabani hayvan adlarından 107 adet hayvan adına yer verilmiştir.

4.2.1.1. Besi Hayvanlarının Adları

Yörede 35 adet besi hayvanı adı tespit edilmiştir.

ağ keçi (Akç.) Beyaz tüylü bir keçi türü.

ağça memeli (Ala.) İnek.

alaca inek (Koc.) İnek.

bıza (Akç.) İneğin yavrusu, buzağı.

biliç (Akç.) Piliç.

çepiç (Akç. Sın.) Bir yaşındaki keçi yavrusu, oğlak.

delibaş (Akç.) Bayırda boş gezen koyun ya da keçi.

dumbey (Akç.) Manda.
ğabak (Akç.) Boynuzsuz keçi.
ğancık (Ker.) Dişi buzağı.
gadır (Akç. Mum.) Katır.
geçi (Işk. Osm.) Keçi.
kiçi (Bdd.) bk. geçi.
ğocabaş (Ala.) Büyükbaş.
goç (Akç.) Koç.
ğoyun (Ala. Osm.) Koyun.
göcen (İzz.) Tavşan yavrusu.
ğuli (Akç.) Hindi.
ğülü (Düğ. Emd.) bk. ğuli
guzu (Kdd.) Kuzu.
horaz (Akç.) Horoz.
kele (Yür.) Damızlık boğa.
ğostadı (Akt.) Koyun, keçi.
kuruk (Yür.) Civev çıkarmak için yatan tavuk.
mal (Ala. Işk. Yür.) Besi hayvanı.
merkeb (Ala. Kdd.) Eşek.
olağ (Işk.) Oğlak.
salma (Akç. Akt. Düğ. Işk. Sın.) Başiboş gezen hayvanlar.
sarı geçi (Akç. vd.) Bir tür keçi.
sarı öküz (Akç. vd.) Tüyleri sarıya yakın bir renk olan öküz türü.
sıpa (Akç. vd.) Eşek yavrusu.
sır (Akç.) Sığır.
şişek (Yür.) Yeni doğan koyun.
teke (Akç.) Erkek keçi.
toklu (Akç. Yür.) Satılma yaşına gelen erkek koyun.
tosun (Yür.) Üç yaşındaki öküz.
tovuk (Pür.) Tavuk.

4.2.1.2. Kuş Adları

Yörede 19 adet kuş adı tespit edilmiştir.

akşamcığuşu (Sın.) Yarasa.

alağabak (Düğ.) Üveyik kuşu.

anaç (Akç.) Kuş yavrusu.

atmıca (Işk.) Atmaca.

bayguş (Akç. Sın.) Baykuş.

cıccırlık (Akç.) Serçe.

çırlangeş (Akç.) Kırlangıç.

ğarantavuk (Akç.) Karatavukgillerden, tüyleri kara, meyve ve böceklerle beslenen ötücü kuş (Turdus merula).

gece kuşu (Akç.) Yarasa.

gocakuş (Kdd. Işk.) Atmaca.

gös serçe (Akç.) Köy kuşu.

guguk (Akç.) Tarla kuşu.

ğumur (Kdd.) Kumru.

ğuzuğuşu (Akç.) Sakallı akbaba.

palaz (Akç.) Keklik yavrusu.

sırcık (Akç.) Sığırcık kuşu.

talkakan (Akç.) Ağaçkakan.

tavukalan (Akç.) Atmaca.

üvök kuşu (Akç. Işk.) Güvercinlerden, korularda yaşayan, eti için avlanan, boz renkli bir kuş, Üveyik kuşu.

4.2.1.3. Böcek Adları

Yörede 17 adet böcek adı tespit edilmiştir.

ataş böcē (Ala.) Ateş böceği.

atlanğoç (Akç.) Çekirge.

böciğ (Işk.) Böcek.

bü (Akç.) Zehirli örümcek.

çırlangeç (Akt.) Ağustos böceği.

ğarafatma (Düğ.) Hamamböceği.
gece böcesi (Sın.) Ateş böceği.
gocagarı iğnesi (Sın.) Arı.
ğullör (Düğ.) Sarı akrep.
ğuylē ölü (Akç.) Akrep.
inçin böcesi (İzz.) Cırcır böceği.
osuruk böcē (Akç.) Pis kokulu yeşil bir böcek.
övez (İzz.) At sineği.
petek (İzz.) Arı.
türk karıncası (Yür.) Küçük bir karınca türü.
yabancı karınca (Yür.) Siyah bahçe karıncası.
yıngış (Yür.) Çekirge.

4.2.1.4. Sürüngen Adları

Yörede 17 adet sürüngen adı tespit edilmiştir.

bağa (Ysf.) Kaplumbağa.
bava (Kdd.) bk. bağa.
boyunduruğ yılanı (Işk.) Sarı, yeşil renkte zehirsiz bir yılan türü.
bozürük (Düğ.) Bozyörük yılanı.
dağ alacası (Akç.) Zehirli bir yılan türü, şeritli engerek.
darılcan (Düğ.) Kara yılan.
emecen (Düğ.) Kertenkele yavrusu.
gecengere (Akç.) Küçük engerek, Bozkır yılanı
gücenkele yılanı (Işk.) bk. gecengere.
gücük engere (Düğ.) bk. gecengere.
gökkelte (Sın.) Kertenkele.
gökyeşil (Düğ.) Kertenkele.
kestenkele (Yür.) Kertenkele.
ok yılanı (Akç.) Yeşil renkli, 80 cm uzunluğunda zehirli bir yılan türü.
oluklu kertenkele (Emd.) Kara yılan.
süleymancık (İzz.) Kertenkele.
sümüklü böcek (Akç. Alk. Eğr. Sın.) Salyangoz.

sülümen (Akç.) Salyangoz.

şahmela (Yür.) Yılanların anası, en büyüğü olarak bilinen bir tür yılan.

tosbağa (Akç.) Kaplumbağa.

4.2.1.5. Yabani Hayvanların Adları

Yörede 12 adet yabani hayvan adı tespit edilmiştir.

anduk (Mum.) Sırtlan.

caçal (Işk.) Çakal.

canavar (Işk. Düğ.) Kurt.

davşan (Işk.) Tavşan.

donuz (Bdd.) Domuz.

donguz (Işk.) bk. donuz.

enek (Akç.) Kedi, köpek yavrusu.

ğurt (Sm.) Kurt.

hēre (Akç.) Sincap.

moza (Akç.) Domuz yavrusu.

mozak (Alk.) bk. moza.

yalıq (Akt. İzz.) Köpek.

4.2.1.6. Su Hayvanlarının Adları

Yörede 7 adet su hayvanı adı tespit edilmiştir.

durna (İzz.) Turna balığı.

kasna (İzz.) Lüfere benzer, sert pullu ve büyük tatlısu balığı.

kazan balığı (Akç.) Kurbağa yavrusu.

suy yılanı (Işk.) Su yılanı.

yanayak (Yür.) Yengeç.

yangış (Akç.) bk. yanayak.

yangış (Akt.) bk. yanayak.

4.2.2. Bitki Adları

Bitki adları; sebze adları, yabani ot adları, çiçek adları ve ağaç adları olmak üzere 4 alt grupta verilmiştir.

4.2.2.1. Sebze Adları

Bu başlık altında 44 sebze adı yer almaktadır.

Yöre ağızlarında, standart dilde karşılığı olan bir sebze adının renk ve şekil açısından bir ön adla nitelendiği görülmektedir. Örneğin, standart dildeki bal kabağı adı ve bu kabağın türleri için şekil açısından, fasulye ve börülce çeşitleri için renk açısından nitelendirmeler yapıldığı dikkati çekmektedir.

ak biber (Akç.) Yeşil biber.

ak fasülle (Akç.) Kuru fasulye.

ağ ğabağ (Ala.) İnce uzun beyaz renkli bir çeşit kabak.

balcan (Kpz.) Patlıcan.

bathıcan (Emn.) bk. balcan.

balık biber (Ala.) Balıkçı biberi.

bi yiyimlik ğabağ (Ala.) Küçük bal kabağı.

boncuk āşa (Sın. Pür.) Küçük taneli bir fasulye çeşidi.

büberiye (Işk.) Turşuluk biber.

cacık I (Yür.) Salatalık.

cino fasülle (Pür.) Küçük taneli fasulye.

çumak fasulyesi (Ala.) Fasulye.

domat (Kdd.) Domates.

domatiz (Işk.) bk. domat.

ēşi balcan (Pür.) Domates.

ēşi domatis (Akç.) Patlıcan.

fasille (Ala.) Fasulye.

fasulyā (Işk.) bk. fasille.

fasülle (Yür.) bk. fasille.

ğara ğabak (Kdd.) Uzun koyu yeşil renkli bir çeşit kabak.

ğarnı ğaraca (Sın.) Börülce.

göklük Yeşillik.

horoz fasilyesi (Sın.) Taneleri uzunca olan fasulye çeşidi.

ismail fasilyesi (Sın.) Poyraz fasulyesinin diğeri adı. bk. poyraz fasulyesi.
jelipon biber (Ala.) Jalapeno biberi.
kelem (Pür.) Beyaz lahana.
kesdane ğabak (Kdd.) Balkabağı.
kırk düğüm (Pür.) Bir çeşit fasulye.
kızıl fasulye (Ala.) Barbunya.
ķompir (Akç. Kdd. Yür.) Patates.
metre fasulyesi (Ala. Sın.) Kılçiksız, uzun bir bürölce çeşidi.
parasa (Işk.) Pırasa.
pıransa (Emd. Yür.) bk. parasa.
poyraz fasilyesi (Sın.) Adını Bigadiç'in Poyraz kırsal köyünden alan bir fasulye çeşidi.
sarı bürölce (Sın.) Sarı renkli bir bürölce çeşidi.
sarığız (Pür.) Taneleri irice olan bir fasulye çeşidi.
soğan yaprā (Eğr.) Yeşil soğan.
sovan (Akç. Ala. Pür.) Soğan.
tomata (Ala.) bk. domat.
tomatiz (Pür.) bk. domat.
ussaķ ğabā (Işk.) Süs kabağı.
uzun ğabak (Kdd.) Balkabağı.
zalata (Eğr.) Salatalık.
zalatalıķ (Işk.) bk. zalata.
zebze (Işk.) Sebze.

4.2.2.2. Yabani Ot Adları

Türkiye'de yaklaşık 9000 yabancı bitki türü yetişmektedir. Buna karşılık 3000 kadar Türkçe bitki adı Derleme Sözlüğü'nde yer almaktadır (Baytop, 1997, s. 5). Bu eksiklik Anadolu'daki bitki adlarının derlenip incelenmesi gereksinimi doğurmaktadır.

Sındırgı yöresinde yaşayan insanların geleneksel yemeklerinde, halıcılık faaliyetlerinde ipleri boyamada, türlü hastalıklara şifa niyetinde kullandığı 58 adet yabancı ot adı tespit edilmiştir.

acuğan (Kdd.) Kantaron otu.

ağbaş otu (Akt.) Karın ağrısı için kullanılan, beyaz renkli yabancı ot: *Unu gün dönmeden alırlā bizim bırda.*

alabada (Bdd.) Sulak ve verimli toprakta yetişen ve yaprağından dolma yapılan bir çeşit tohumlu bitki.

alabarda kökü (Ker.) bk. alabada.

ayaıklı kekik (Ala.) Yabancı kekik: *Az şöle ğalkıyu.*

ayı ğulā (Sın.) Yörede gelincik otuyla birlikte kaynatılıp tüketilen sarı çiçekli, büyük yapraklı bir ot çeşidi, çalha.

ayvadana (Sül.) Yabancı nanesi yaprağına benzer yapraklı, sarı acı çiçekli yabancı otu.

bāla (Pür. Sın.) Bakla yaprağına benzeyen ve çiğ yenilen bir bitki, sinir otu. *Ormanlāda oluyū, duza bana bana yiniyu.*

bāzdirme otu (Yür.) Gelincik otu: *Tūlü tūlü olur, bāzdirme otu vakti geşti mi çiçek açar.*

boş yaprağı (Akç. Yür.) Adaçayı.

çağşır (Ala.) Dere otuna benzeyen bir tür yabancı otu.

çalba (BĀA) Adaçayı.

çarşı (Akç.) bk. çağşır.

çarşır (Sın.) bk. çağşır.

çetmi dikenini (Akç.) Yabancı bir otun yemek yapılabilen bir türü.

develik (Akç.) Kavrulmuş yenen bir çeşit yabancı otu, ebeğümeci.

diken otu (Akç.) Birleşikgillerden, yaprakları dikenli yabancı bir bitki, eşek dikenini, kengel.

ebegümeci (Bdd. Yür.) Ebeğümeci.

erek otu (Osm.) Bahçelerde çıkan, maydanoza benzeyen, ince saplı yabancı otu çeşidi.

eşek gicirgenini (Akç.) Yabancı ısırğan otu.

eşek otu (Akç.) bk. diken otu.

ğaragöz (Umr.) Ebeğümeci.

ğaymacıK (Sın.) Yaprakları enginar yaprağına benzer, ortası marul gibi sarı göbekli, kavrulmuş yenen bir ot: *Tūlü tūlü, gelinciğini daha birez büyü.*

ğaymak otu (Ala.) bk. ğaymacıK.

ğaz ayağı (Ala. Bdd.) Su kıyılarında yetişen, yenilen bir ot çeşidi, kaz ayağı:

Unun da kokuşu vā, aynı tere.

gelin çiçi (Işk.) Gelincik otu: *Gözlemeniñ içine gōyōn.*

gelincik (Ala. Krk.) bk. gelin çiçi.

gerdeme (Ala. Yür.) Sulak yerlerde yetişen, çiğ tüketilen yabani bir ot: *Roka gibi, acımsı olū.*

ğulleyir (Akç.) Zambakgiller familyasından, sarı çiçekli, yenilebilir bir ot çeşidi, papaz otu, bit otu.

ğırğaz ayağı bk. ğaz ayağı.

ğızıl labada (Sül.) bk. alabada.

ğızılacak (Akç.) Yemeği yapılan, kökle gövde arası turuncu olan bir çeşit yaban otu.

gicirgen (Akç.) Isırgan otu.

gidiçgen (Sın.) bk. gicirgen.

gidişgen (Ala.) bk. gicirgen: *Çünkü ısıryō ya, tikenli ot mesela onlar gidişmek diyōlā kaşımak anlamında.*

ğoş yaprağı (Işk. Krk.) Adaçayı.

ğöğügöçüren (Akç.) Ebegümeçi.

ğuşbacağı (Akç.) İlkbaharda kırlarda yetişen, ufak, yeşil yapraklı, kökü yenen bir ot.

ğuzuğulā (Akç. Bdd. Pür.) Yeşil renkli, yenilen, ekşi bir ot, kuzukulağı.

hayvanardı (Umr.) Çayır otu: *Şurdan bi hayvanardı geti gel de içem.*

ılabur (Mum.) İhlamur.

ılabada (Akç.) bk. alabada.

ılabadan otu (Yay.) Turpgillerden, yemişleri torbayı andıran bir yaban bitkisi: *Çoban çantası didikleri.*

ıstırgan otu (Sin.) Isırgan otu.

kantaron otu (Ala.) Kızılkantarongillerden, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki.

keci ğuylū (Krc.) Tüylü kekik.

koğar otu (Yür.) bk. ayvadana.

kurd otu (Ala.) bk. akbaş otu.

kuş ekmeği (Ala. Yür.) Bir tür yabani ot: *Börek içine ğuya,ız ğavru yiriz.*

labada (Osm.) bk. alabada.

nuzla (Ker.) Dağ kekiği.

orşad (Krk.) bk. alabada.

papaz otu (Akç.) bk. gilleştir.

somak (Ala.) Sumak.

teFek (Sm.) Bir çeşit yabancı ot: *Çaltılāda oluyū, bōle dolanıyu yavrūm. Pūskūl pūskūl bōle.*

tekesakalı (Alc.) Bir çeşit yabancı ot.

turp otu (Pür.) Börek yapılan bir çeşit ot.

yel otu (Yür.) Sinir otu: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sövürt yapra,ını tuzla döveriz, unu vurarız.*

yerli kekik (Ala.) Kekik: *Hayvanları yılan ısırde zaman onun suyunu gāyattınañ içirdimiñ zehirini öldürüyū.*

4.2.2.3. Çiçek Adları

Anadolu'da doğayla iç içe yaşayan insanlar çevresinde gördükleri her türlü varlığa öz dillerinde ad vermektedir. Bu çalışmada incelenen her kavram alanında olduğu gibi çiçek adlarında da bu yaklaşım sergilenmektedir. İnsanların çayırda gördükleri ya da evlerinde yetiştirdikleri çiçeklere benzetme ve yakıştırma yoluyla ad verdiği görülmektedir. Benzetme ve yakıştırma yoluyla yapılan bazı adlandırmalarda Anadolu'da yaygın bir adlandırma şekli olan açık seçik ifadelerin (Tansuğ, 1992, s. 83) de kullanıldığı görülmektedir. Bu başlık altında 20 adet çiçek adı yer almaktadır.

bubeşçe (Yay.) Papatya.

çınar çiçeği (Koz.) Turuncu renkli kasımpatı.

dikenli çiçek (Koz.) Dikenler tacı çiçeği.

gabak çiçeği (Akç.) Sardunya.

gelin güveyi çiçeği (Yay.) Kırmızı beyaz açan bir çiçek, açelya.

gök çiçek (Yay.) Ortanca.

gök çiğdem (Yay.) Mavi renkli çiğdem.

horoz ibi (Koz.) Horoz ibiği (Amaranth).

japon gülü (Koz.) Kamelya.

kara sevda çiçeği (Koz.) Bir çeneklilerden, boğumlu sarkık dallı, yaprakları etli, uçları sivri, bazı türlerinde yaprakların alt ve üst yüzü mor ve gümüşü yollu, beyaz, mavi veya pembe çiçekli bir süs bitkisi (Tradescantia). Telgraf çiçeği ya da mor kadife çiçeği.

kelbaş (Akç.) Papatya.

köçek (Işk.) Çiçek.

küçük orosbu (Koz.) Begonyagillerden, dekoratif yaprakları ve renkli çiçekleri olan, pek çok çeşidi bulunan sıcak ülke bitkisi (Begonia).

küstüm çiçek (Koz.) Baklagillerden, dokunulduğunda yaprakları pörsüyen bir bitki, küseğen, küskün (Mimosa pudica).

moruk (Yay.) Dağ sümbülü.

navruz (Akç.) Zambak.

nünü (BİA) Yabani zambak.

papasça (Akt.) Papatya.

tansu çiller (Koz.) Küpe çiçeği.

vagonya (Koz.) Akdeniz bölgesinde yaygın olan, beyaz, kırmızı, pembe, turuncu renklerde çiçekleri olan bir bitki. Begonvil.

4.2.2.4. Ağaç Adları

Yörede 74 adet ağaç adı tespit edilmiştir. Armut ve erik gibi meyve ağaçlarının adlandırılmalarında betimlemeden sıklıkla faydalandığı dikkati çekmektedir. Diğer türlerin adlarının ise genellikle renklerle ve hayvan adlarıyla kurulduğu söylenebilir.

ağçam (Ala.) Çam ağacı.

alfad (Akç.) alat (Işk.) Yabani armut, ahlat.

alıç (Akç.) Hünnapgillerden, kırlarda kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç, gövem eriği, geyik diken, akdiken.

alma (Eğr. Işk.) Elma.

avududu (Kpz.) Ahududu.

bardak eriği (Sin.) İri ve tatlı bir tür erik, bardacık eriği.

belce kestanesi (Kdd.) Ziraat kestanesi.

beşbıyık (Sın.) Muşmula.

bursa armudu (Sın. Ala.) Deveci armudu.

cennet elması (Ala.) bk. cennet helvası.

cennet helvası (Kdd.) Trabzon hurması.

cicem eriği (Sın.) Kırmızı, sarı renkli meyve veren yaban eriği ağacı.

civanefendi eriği (Sın.) Aşılanan bir erik ağacı çeşidi.

cumurluk kestane (Kdd.) Büyük taneli kestane veren ağaç türü.

çavuş armudu (Sül.) Bir çeşit armut ağacı.

çetlemik (Sın.) Çitlembik.

döngel (Akç. Sın.) Muşmula.

döreğ (Umr.) Çamlık.

erboyun armudu (Ala.) Yerli bir armut çeşidi.

fıstık çamı (Ala.) Çamgillerden, genellikle Ege, Akdeniz bölgelerinde yetişen, 20-25 metre boyunda, kozalakları kestane renginde, yumurtamsı veya yuvarlak olan, tohumları yuvarlak olan bir çam türü.

fişne (Akç.) Vişne ağacı.

ğabaklı armut (Sül.) Yerli bir armut çeşidi.

ğantar topu (Osm.) Yerli, küçük bir armut çeşidi.

ğara gavağ (Emd.) Yerli kavak ağacı.

ğaraca armudu (Ala. Koc. Sın. Sül.) Siyah renkli, hoş kokulu yerli bir armut çeşidi.

ğarantı (Sın.) Yabani böğürtlen.

ğarantu (Kpz.) bk. ğarantı.

ğarantu üzümü (Akç. Pür.) bk. ğarantı.

ğavak (Kdd.) Kavak ağacı.

ğaysı (Yür.) Kayısı ağacı.

ğelin armudu (Sın.) Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

ğıramık (Işk. vd.) bk. ğarantı.

ğızıl armut (Ala.) Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

ğızılıçık (Sın.) Kızılcık.

ğızılçam (Ala.) Uzun boylu bir tür çam.

ğızılpelit (Akç.) Bir çam çeşidi.

ğızıncık (Yay.) bk. ğızılıçık.

gocaboğan (Sın.) Sulu ve yeşil renkli bir armut, göksulu armudu.

ğoci çınar (Ala.) Çınar ağacı.

ğoruk (Akç.) Olgunlaşmamış beyaz renkli üzüm.

göksulu armudu (Ala.) Sulu ve yeşil renkli bir çeşit armut.

göngel (Işk.) bk. döngel.

gülgen (Kdd.) Kara gürgen.

güvem (Akç. Ala. Yay.) Bir çeşit yabani erik.

hakiki kestane (Kdd.) Yerli kestane.

ıprın (Akt.) Muşmula ağacı.

itgülü (Akç. Mum. Sül.) Kuşburnu.

ğantar topu (Ala.) bk. ğantar topu.

ğarada gavak (Emd.) Budaklı, ithal kavak.

ğaramık (Yay.) bk. garantu üzümü.

kirez (Akç. Kdd.) Kiraz ağacı.

köpek üzümü (Yür.) Yel otunun üstündeki pis kokulu, kırmızı renkli meyveli bir çalılık.

kürem (Ala.) bk. küren.

küren (Akç. Işk. Kpz. Pür. Sin. Yay.) Kızılcık.

makas eriği (Sin.) Yerli, küçük taneli meyve veren erik ağacı çeşidi.

mandalin (Kdd.) Mandalina ağacı.

meşe (Akç.) Ağaç türlerine verilen genel ad.

mıhlace (Ala. Sül.) Bir armut çeşidi.

muhlace bk. mıhlace.

öküz göbeği (Akç. Sül. Yay.) Kırlarda, dağlarda kendiliğinden biten bir çalı ve kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvesi.

padem (Sın.) Badem.

palamut odunu (Akç.) Meşe ağacı.

pamilya (Sın.) Palmiye ağacı.

payam (Akç. Ala. Pür.) bk. padem.

pend (Işk.) Meşe palamudu.

piñarpide (Pür.) Hünnap.

piynar (Ala.) Hayvanlara yedirilen küçük çalı.

pürçek (Eğr. Sin.) Çam iğnesi.

söğürt (Kdd. Yür.) Söğüt ağacı.
şevtari (Pür.) Şeftali ağacı.
tal II (Akç. Işk. Kır.) Meşe.
yimşem (Akç.) bk. güvem.
zelvi (Sin.) Selvi ağacı.
zirāt armudu (Koc.) Deveci armudu.

4.2.3. Mantar Adları

Ülkemizde 40'a yakın yenilebilir mantar türü bulunmaktadır (Adanacioğlu vd., 2016, s. 47). Mantar zengin bir besin kaynağı olmakla birlikte, yerli halk tarafından yalnızca yiyecek ihtiyacını gidermek amacıyla toplanılmamaktadır. Mantar toplamak bölgede yaşayan birçok kişi için ayrıca eğlenceli bir uğraş haline gelmiştir. Her yıl sonbaharda, mantarın yerden bitmesi için, yağmurun yağması ve ardından güneşin çıkması dört gözle beklenmektedir. Yöreden edinilen bilgilere göre bir mantarın zehirli olup olmadığı sapındaki “kuşak”tan anlaşılmaktadır. Ancak sapında “kuşak” bulunan birçok mantar türü olduğundan, yüzlerce yıldır bilinen mantarların dışındakilere temkinli yaklaşılmaktadır.

Sındırgı yöresinde halkın ormandan ya da çayırdan toplayarak tükettiği 7 adet mantar türü tespit edilmiş olup, bu mantar türlerinin yörede 31 farklı isimle adlandırıldığı görülmektedir.

akça melki (Düğ.) Çimende yetişen bir çeşit mantar, (*Agaricus moelleri*).

beyez mantar (Ker.) Çam mantarı ya da Kanlıca mantarı olarak da bilinen, Russulacea ailesinden sarı, kırmızı renkli yenebilen bir mantar türü, (*Lactarius deliciosus*).

beyez melki (Osm.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

büberli ebçin (Yay.) Yaygın olarak acı sütlü mantar olarak bilinen, beyaz renkli bir mantar türü.

çalı guleceği (Akç.) bk. gulacik.

çam melkisi (Akç.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

çilli (Umr.) Şemsiye mantarı, (*Macrolepiota procera*).

çimen mantarı (Akç. Umr.) Çimende yetişen bir çeşit mantar, (*Agaricus moelleri*) bk. akça melki.

çivicik (Akç.) Karakız mantarı olarak da bilinen, çam ormanlarında sıklıkla küme halinde bulunan bir mantar türü, (*Tricholoma terreum*).

çuşaklı mantar (Yay.) Çayır mantarı olarak da bilinen bir tür mantar, (*Agaricus campestris*).

dedebörgüsü (Ker.) bk. dedebörgüsü.

dedebörük (Akç.) bk. dedebörgüsü

dedebörgüsü (Umr.) Şemsiye mantarı, (*Macrolepiota procera*), bk. çilli.

dedekülâ (İzz.) bk. dedebörgüsü.

ebçin (İzz.) Mantarın yöredeki genel adı.

eşkin (Akt.) Mantarın yöredeki bir diğer genel adı.

ğavak mantarı (Akç. İzz.) Kavak mantarı, yaygın yenilebilen bir mantar, (*Pleurotus ostreatus*).

ğırmızı melki (Düğ.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

gızıl işli (Sın.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

göbek (Akç. Sın.) bk. güzugöbeği.

ğulacık (Ker.) Diken mantarı olarak bilinen, yenilebilen bir tür mantar, (*Pleurotus eryngii*).

ğulak mantarı (Krç.) bk. ğulacık.

guzu gafası (Sın.) bk. güzugöbeği.

ğuzugöbeği (Umr.) Çam ormanlarında, yol ve akarsu kenarlarında, meşe, akçaağaç, kayın gibi yaprak döken ağaçların altında, kireçli, kumlu topraklarda tek tek veya gruplar hâlinde yetişen, şapkası kalın ve etli, yenen, değerli bir tür mantar, (*Agaricus campestris*).

kedi cırmığe (Akç.) Kedi Tırnağı, Kıvırcık Mantarı, Halı Saçağı gibi farklı adları da olan, yenilebilen bir mantar türü, (*Sparassis crispa*).

külek mantarı (Yay.) bk. çilli.

melki (Akç.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarı ebcin (Yay.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarı mantar (Umr.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

ulacık (İzz.) bk. ğulacık.

yir melkisi (Akç.) Balkadın mantarı olarak da bilinen, beyaz renkli, uzun saplı bir mantar türü, (Infundibulicybe (Clitocybe) geotropa).

4.2.4. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Adlar

Bu kısımda yörede yapılan geleneksel yemeklere yer verilmiştir. Geleneksel yemeklerin her biri yöre genelinde bilinmektedir. Aşağıda 51 adet yiyecek ve içecek adı bulunmaktadır.

basdırma (Kdd.) Karışık turşu.

bezdırma (Akç. Ala. Osm.) bk. bezme.

bezme (Ala.) Bazdırma.

bezmē (Işk.) bk. bezme.

bılamac aşu (Yay.) Muhallebi.

cacık II (Akç.) Yoğurt, ayran içine hıyar veya marul doğranarak yapılan, çoğu kez sarımsaklı, iştah açıcı yiyecek.

dilim peyniri (Akt.) Köy peyniri.

domatis reçeli (Ala.) Küçük sarı domatesten yapılan reçel.

duru yā (Işk.) Ayçiçek yağı.

dürüm (Ala.) Dürülerek yapılan gözleme.

elma turşusu (Emd.) Elma sirkesi.

ēşi çorba (Ala.) İçine sumak ve şehriye katılarak yapılan bir tür çorba.

ğatık (Akt.) Lor peyniri.

ğaymağ (Ala.) Kaymak.

gebegulak (Akç.) bk. nōtlu gulak.

ğıynak (Düğ.) Ceviz içi.

göğec (Ala.) Güveç yemeği: *kozda göveş yaparıS.*

göveş (Sın.) bk. göğec.

ğulağ mantısı (Ala.) Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı.

hamır (Akç.) Makarna.

hamur aşu (Pür.) Börek.

hamursuz (Akç.) Yapımı ekşi mayalı köy ekmeğine göre daha kolay olan, yağ, yoğurt ve sodayla yoğurulan, mayasız bir çeşit ekmek.

haP (Yür.) Tarhanadan yapılan geleneksel bir yemek: *HaP yaparız. Tarhana bezdirmesi de derlê.*

höşmelim (Yür.) Tuzsuz taze peynir, nişasta, pirinç unu konularak yapılan bir tatlı türü, höşmerim.

imrik helvası (Emd.) İrmik helvası.

katık (Ala.) bk. ğatık.

katmer (Ala.) Arasına kaymak ya da yağ sürülerek katlanmış yufka ekmeği.

kompostu (Işk.) Bütün veya dilimler hâlindeki yaş meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir içecek türü.

köz kebabı (Ala.) Etin toprak güveç içinde közde pişirilmesiyle hazırlanan, düğün ve bayram gibi özel günlerde sıklıkla yapılan bir yemek türü.

köpek ekmeği (Akç.) Kepek ekmeği, genellikle çoban köpeklerine mama olarak yapılmaktadır.

mantı (Akç.) Küçük kare şeklinde kesilen hamur parçaları ve bu parçalardan yapılan sarımsaklı yoğurt ve peynirle sunulan yemeği.

nötlü ğulak (Akç.) Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı, bk. ğulak mantısı.

patlak darı (Akç.) Patlamış mısır.

pesemet (Akç.) Sini içinde fırında pişirilen ekmek.

peynir höşmerimi (Akç.) bk. höşmerim.

pirinç donduması (Bdd.) Haşlanmış pirince şeker ilave edilerek servis edilen bir tatlı.

piriş çorbası (Işk.) Pirinç ve sütle hazırlanan bir çorba.

saşta helvası (Akç.) Buğday nişastasından yapılan bir çeşit helva.

tarana bezdirmesi (Bdd.) Tarhananın kaynar suda haşlanmasıyla yapılan bir yemek.

tarını (Emd.) Tarhana.

teke peyniri (Akç.) Nane, kekik, pul biber ve tuz eklenerek yapılan bir çeşit susam ezmesi.

tutmeş (Ala.) Küçük, dört köşe kesilerek kurutulmuş hamur ve mercimekle pişirilen bir çeşit yoğurtlu çorba.

un hevlası (Ala.) Buğday unuyla yapılan bir tür tatlı.

un hoşmerimi (Akç.) Unun kavrulmasıyla yapılan, koyu kıvamlı, tuzlu bir yemek.

ussam ezmesi (Işk.) Susam ezmesi: *Dašta sürteriz, ni diyulā una? Ussām daşı.*

üşenci otlusu (Pür.) Sini böreği.

vasille (İzz.) Kuru fasulye yemeği.

yāmur bezdirmesi (Bdd.) Yağmur duası için yapılan, içi otlu bir tür gözleme.

yofka aşısı (Ala.) Bir çeşit yemek: *Unu gıyārız, soğan gātārız, salça gatarız, yofkaya dökēriz.*

yört (Akt.) Yoğurt.

yufka böreği (Yay.) Yufkanın içine kızartılmış ekmeklerin konularak hazırlandığı, pekmeze servis edilen bir börek.

4.2.5. Coğrafyayla İlgili Adlar

Coğrafyayla ilgili adlar, doğa olayları ve yer-yör adları olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştır.

4.2.5.1. Doğa Olaylarıyla İlgili Adlar

Doğa olayları yöredeki insanların ekonomik faaliyetlerini etkileyen önemli bir unsurdur. Mahsulün dikim zamanı ve hasat zamanı yöredeki insanların kendi hava tahminlerine göre yapılmaktadır. Doğa olaylarıyla ilgili 20 ad tespit edilmiştir.

afat (Akç.) Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, afet.

alafatma kuşağı (Düğ.) Gökkuşağı.

aşşāyel (Akç. Yür.) Doğudan esen yel.

cemile (Akç. Mum.) Cemre.

ğaba yel (Akç.) Lodos.

ğar (BİA) Kar.

ğırā (Ker.) Kıracağı.

ğıran (Ker.) Kıracağı.

götügızıl (Akç.) Günbatımı.

ğurağ (Yür.) Kurak, kuraklık.

hemsin (BÇK.) Bahar havası.

örüzger (BİA) Rüzgar.

özgar (Yür.) Rüzgar.

sil (Ala.) Su taşkını, sel.

tolu I (Işk.) Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü; kırcı.

yaldırık (Akç.) Şimşek.

yāmır (Yür.) Yağmur.

yamur (Emd.) bk. yāmır.

yāş (BİA) Yağış.

zemheri (Kdd.) Kara kış.

4.2.5.2. Yer-Yön Adları

Bu başlık altında bulunan yer-yön adları, iç seste meydana gelen birkaç ses değişikliğinin haricinde tüm yöredeki tüm ağız gruplarında aynıdır. Yer-yönle ilgili 25 ad tespit edilmiştir.

aşşā (Sın.) Aşağı.

aşşarı (Akç. vd.) bk. aşşā.

bırda (Işk. vd.) Burada.

bırdan (Ysf. vd.) Buradan.

bure (Ala. vd.) Buraya.

buriye bk. bure.

enki ğıy (Akç. vd.) O taraf.

ğarşı (Akç. vd.) Karşı.

ğıy (Emd. vd.) Taraf, yaka.

ğuzyaka (Bdd.) Güneş görmeyen yer.

ğünyaka (Kdd.) Güneş gören yer.

şordan (Akç. vd.) Şuradan.

şura (Yür. vd.) Şuraya.

şurda (Yür. vd.) Şurada.

tarıf (Işk. vd.) Taraf.

teref (Osm.) Taraf.
urē bk. ure.
ure Oraya.
ureye bk. ure.
uri bk. ure.
üsdü (Akç. vd.) Üstü.
yañye (Akç. vd.) Oraya.
yökarda (İzz.) Yukarıda.
yuğar ğarşı (Umr. vd.) Karşı tepe.

4.2.6. Zamanla İlgili Adlar

Yörede günlük yaşamda zamanın, ibadet vakitlerinin ya da düğün-eğlence gibi özel günlerin belirlenmesinde kullanılan 50 zaman adı tespit edilmiştir.

aşam (Ala. Yür.) Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar geçen zaman dilimi, akşam.
baharın (Ala. Kdd.) İlkbahar.
bazar (Kcs. BÇK) Salı.
bazar gün (Kpz.) Pazar günü.
bazartası (Kpz.) Pazartesi.
bön (Işk. Kır.) İçinde bulunulan gün, bugün.
bön gice (Işk.) Bu akşam.
bugünün bēri (His.) Günümüzde.
cuma ertesi (Kcs. BÇK) Cumartesi.
cumey gün (Çıl.) Cuma günü.
cüme akşamı (Kcs. BÇK) Perşembe.
cüme vakti (Işk.) Cuma vakti.
cümertesi (Işk.) Cumartesi.
çıkar sene (Taş.) Geçen yıl.
değka (Işk.) Dakika.
ēkenden (Işk.) Erkenden: *Çocuklañ ikīsīde ēkenden kittilē, oğumadı ikīsī de.*
esgiden (Işk.) Eskiden.
evelden (Akç. Yür.) Eskiden.

ğışıķ çalımlı (Akç.) Ortalığın kararmaya başladığı, akşam yemeği zamanı.
geçen sena (Işk.) Geçen sene.
gēçēn sine (Işk.) bk. geçen sena.
đızķana (Işk.) Kızken.
gice (Bdd.) Akřamdan sonra bařlayan ve gūn ađarıncaaya kadar geçen zaman dilimi; tūn, řeb, gece.
gira (Kcs. BÇK) Pazar gūnū.
gūzūñ (Iřk.) Gūz mevsiminde.
haFta (Ala.) Hafta.
henci (Yūr.) řimdi.
heziran (Ala.) Haziran ayı.
hıdırellez (Iřk. Eđr.) Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluřtuklarına inanılan 6 Mayıs gūnū.
hinci (Akç. vd.) bk. henci.
hincik (Sm.) bk. henci.
ikindinūstū (Tař.) Akřamūzeri.
ilerde (Yūr.) Geçmiřte, geçende.
ķıř gūnñū (Iřk.) Kıř mevsimi.
kūn (Akç. Iřk.) Gūn.
ōle (Ala.) Őđle vakti.
ōlen (Yūr.) bk. Őle.
ōylen (BĪA) bk. Öle.
sabāleñ (Işk.) Sabah vakti.
sağım zamanı (Ala.) İneklerin sağıldığı vakti.
şincik (Ala.) şimdi.
şindi (Sm.) bk. şincik.
şindik (Işk.) bk. şincik.
tabak bazarı (Kcs. BÇK) Çarşamba.
yasti (Osm.) Yatsı.
yēñi sene (Çıl.) Bu sene.
yil (Ala.) On iki aylık dōnem, yıl.
yolcu (Kcs. BÇK) Pazartesi.
zehmeri (Kcs. BÇK) Kış ayları.
zemheri II (Kdd.) bk. zehmeri.

4.2.7. Gök Cisimlerinin Adları

Yörede 12 gök cisim adı tespit edilmiştir. Gök cisimlerinin adlandırılmasında başka varlıkların niteliklerine benzetmelerin yapıldığı görülmektedir.

ağıl (Düğ.) Samanyolu.

ay akşamladı (Akç.) Dolunay.

ayaz (Akç.) Yıldız.

ıldız (Yür.) Yıldız.

sabah yıldızı (Düğ.) Güneş doğmadan önce doğu gözerimi üstünde görülen parlak yıldız, venüs.

sacābacā (Düğ.) Orion kuşağı.

uneş (Umr.) Güneş.

ülkerler (Emd.) Şafak vaktinde gökyüzünde görülen gezegenlere verilen ad. Sabahları erken saatlerde çoğunlukla Venüs gezegenine (Çoban yıldızı) bakılarak tarlaya işe gidildiğinden, Venüs gibi parlak diğer gök cisimlerine de ülkerler denilmektedir.

yedi cüceler (Düğ.) Büyükayı da denilen takım yıldızı.

yedi ğardeşler (Düğ.) bk. yedi cüceler.

yediler (Düğ.) bk. yedi cüceler.

yıldızıştı (Akç.) Kuyruklu yıldız.

4.2.8. Araç-Gereç Adları

Araç-gereç adları evle ve tarımla ilgili adlar olmak üzere iki alt grupta incelenmiştir.

4.2.8.1. Evle İlgili Adlar

Bu kısımda evlerin bölümleri, mutfak gereçleri ve alet-edavat adları yer almaktadır. Ev ile ilgili araç gereç adlarının sayısı 100'dür.

abdestlik (Akç. Mum.) Evlerde yüz ve bulaşık yıkanan yer.

ahar (Akç. vd.) Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer; dam (I), hayvan damı.

ardıç (Işk.) Ardıç ağacından yapılan ceviz kırmaya yarayan küçük alet.
arğaş (BİA) Argeç.
ayran çalkası (Akt.) Yayık.
bacelik (Akç.) Ocağın yan veya üst tarafına yapılan lamba, kibrit vb. şeyleri
baçaç (BİA) Çoğunlukla bakırdan yapılan küçük kova, bakraç.
bākeser (Kdd.) Makas.
bakır (Işk.) Bakraç, kova, helke.
börek çanā (Ala.) Tepsinin küçüğüne verilen ad.
burgu (Akç.) Öküz düveni yaparken kullanılan ağaçları delmeye yarayan bir alet.
ciñgil (BİA) Küçük bakraç.
çanaklık (Akç.) Mutfakta tabak çanağın konulduğu tahtadan raflı dolap.
çekki (Yay.) Tartı.
çengenni inne (Yay.) Çengelli iğne.
çıra ğazanı (Akç.) Pekmez yaparken kullanılan bir kazan çeşidi.
çırak (Kdd.) Çivi.
çıtrık (Işk.) Çıkrık.
çilte (Yür.) Şilte, yastık.
çölmek (Ala. Akç.) Çömlek kap.
çözgü (Işk.) Dokunacak bezin uzunluğunu meydana getiren iplik.
çul (Ala.) Çuval.
dam (Akç. vd.) Ahır.
dambeş (Akç.) Samanlık.
daş furun (Yür.) Taş fırını.
dayak (Akç.) Değnek.
delikli çanak (Kpz.) Süzgeç.
derağ (Akç.) Tabak çanak.
desti çalka (Akt.) Testi yayığı.
dolumbaz (Akç.) Bacalıkların üstündeki çay, kahve konulan raf.
dongurdak (Akç. Akt.) Kapı tokmağı.
döveç (Akt.) Sarımsak döveci.
dübek (Akç.) Keşkek döverken kullanılan içi oyuk taş.
düzen (Akç.) Eşya.
ekmek çulu (Ala.) bk. meldin.

el dabanı (Kdd.) Çuvaldızı daha iyi kavrayabilmek için ele takılan demirden bir alet.

ev (Akç. Akt. Yür.) Evdeki odaların her biri.

eye demiri (Kdd.) Tahta yontmaya yarayan alet.

falça (Kdd.) Falçata.

ğābır (Düğ.) Kalbur.

ğaldırım (Yür.) Yüklük, eşya dolabı.

ğama (Işk.) Sivri uçlu bıçak, kama.

ğap (Kpz.) Kap kacak.

gazan (Işk.) Kazan.

gazgeç (Akç.) Övendere.

gelberi (Akç. Yay.) Ekmek fırınında közleri çekmek için kullanılan alet.

gem (Işk.) Atların ağzına takılan demir parça.

gırnap (Ala.) Tütün dizilen beyaz, pamuklu ip.

ğoca (Kdd.) Kanca.

ğove (Ala.) Kova.

güzü (Akç.) Halı tezgahının bir parçası.

hambar (Ala. Çıl. Düğ. Kır. Mum. Umr.) Yassı kesilen odunların iç içe geçirilmesi tekniğiyle inşa edilen tahıl ambarı.

harını (Akt. Düğ. Mum.) Tencere.

hayat (Akt.) Evin salonu.

ıbrık (Akç. Eğr.) İbrik.

ısrın (Akç. Akt.) Hamur yoğururken ele bulaşan hamuru temizlemeye yarayan bir alet.

ilgeç (Akç.) Çobanın çantasını bağlamak için kullandığı çengel.

iñde (Işk. Yür.) İğne.

inne (Yür.) İğne.

ğargı çumā (Ala.) Tütün dizilen odun parçası: *LasTikden tekerlek yapıp ğargı çumāna takardık araba gibi onu sürerdik.*

kasnak (Akç.) Yemek yerken sofranın altına konulan çember.

kıl çulu (Ala.) Bir çeşit çuval, çul: *Keçiden olū.*

kırlık (Akç.) Koyun yününü kırmak için kullanılan makas.

kirkıt (Eğr.) tirkıt (Akç.) Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirden ya da ağaçtan yapılmış dişli araç.

kõñ (Işk.) bk. köfön.
kolan (Kdd.) Binek hayvan semerinin ön tarafına takılan deri kayış.
koymaya yarayan raf.
köfön (Işk.) Örne hasır sepet: *Tavuklā yumurtledē şē.*
köse (Akç.) Fırında tutuşan odunları karıştırmak için kullanılan uzun sopa.
kuraklık (Akç. Akt.) Kömürlük, ardiye.
löküs (BİA) Lüks lambası.
marama (Yür.) Çarşaf.
meldin (Alk.) Dokuma bez.
merdimen (Eğr.) Evin girişi, hol.
minat (Akç.) Ekmek tahtası.
namazda (Işk. Akt.) Seccade.
namazla (Sin.) bk. namazda.
oklā (Akç.)
palanya (Emd.) Marangozlukta tahtaları düzeltmeye yarayan alet.
paldın (Kdd.) Binek hayvan semerinin arka tarafı.
sacā (Düğ.) Sacayağı.
sergen (Akç.) Mutfak rafı.
sındı (Mum.) Makas.
sineklik (Eğr. Mum.) Banyo.
sini (Ala.) Büyük tepsi.
soğdan (Akç.) Sini, tepsi.
sova (Ala.) Soba.
söngē (Akç.) Ekmek pişirirken fırını temizlemeye yarayan ucu bezli sopa.
süngüre (Akt.) Ekmek pişirirken fırını süpürmeye yarayan bir alet.
süzek (Akç.) Süzgeç.
süzme (Akç.) Torba.
tekne I (Akç. Ala.) Hamur teknesi.
toka (Emd.) Topaç.
toğuc (Eğr.) Tokmak.
tutaç (Akç.) Tencere ya da kazan gibi ocakta ısınan eşyaları tutmaya yarayan bez.
yasteç (Akç.) Üstünde yufka açılan tahta.
yayğı (BİA) Sofrabezi.

yüklük (Akç. Akt. Eğr. Mum.) Evlerde yorgan ve yastıkların kaldırıldığı önü perde ya da bezle kapatılan bölüm.

zurnapa (Koz.) Tepsi.

4.2.8.2. Tarımla İlgili Adlar

Bu kısımda tarımcılık faaliyetlerinde kullanılan araç-gereç adları yer almaktadır. Bu alanda 36 adet tarım ile ilgili ad tespit edilmiştir.

balya sandığı (YLC.) Tütünün balyalanması işinde kullanılan, dikdörtgen biçiminde, üç tarafı açılabilen alet.

batoz (YLC.) Buğdayları harmandan ayırmaya yarayan alet.

büz (Akç.) Atık suları dereye aktarmaya ya da fazla gelen sulama suyunu tarladan uzaklaştırmaya yarayan, betondan yapılan, silindir şeklinde su borusu.

çakıl (Akç.) Çamursuz ve harçsız örülmüş taş duvar.

çaltı turpanı (Pür.) Tırpan.

çif (Ala.) Çift.

dırağdor (Ala.) Traktör.

dırmık (Ala.) Tırmık.

dırpan (Akç. Akt.), turpan (Pür.) Tırpan.

dirgen (Akç.) Harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı.

dürü (Akç.) Bel denilen tarım aracı.

ecene (Akt.) Çift sürerken sabana bulaşan çamuru temizlemeye yarayan demirden bir alet.

el bışgısı (Akç.) Testere, keser.

el tulumbası (YLC.) Demirden yapılmış, dikdörtgen biçiminde borusu olan, tütün ilaçlamasında kullanılan bir alet.

elek (Krk.) Turşuluk salatalıkları büyüklüklerine göre ayırmaya yarayan bir alet.

galbır (Pür.) Kalbur.

gazık (Akç.) Toprağa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir veya ağaç.

gözer (Pür.) Buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur.

güz arabası (Işk.) Öküz arabası.

hizar (Emd.) Tahta ve kereste biçmeye yarayan, elektrik ve su gücüyle çalışan büyük bıçkı.

karık çapası (YLC.) Tütün dikilmeden önce toprağı açmak için kullanılan alet.

kazık (YLC.) Tütün dikerken toprağı açmak için kullanılan, tahtadan ucuna demir geçirilmiş alet.

kep (Akç.) Nacak ya da baltanın sapının gevşememesi için çakılan çivi.

koza (YLC.) Uzun saplı, uzun keskisi olan bir alettir. Ekinleri biçmek için kullanılır.

mottur (Işk.) Motor, traktör.

müzil (Akç.) Üvendirenin ucundaki çivi.

ocak (Akç.) Fide ya da ağaç dikmek için açılan çukur.

palta (Emd.) Balta.

sikke (Akç.) Hayvanları bağlamak için yere çakılan demir ya da ağaç kazık.

sürgü (YLC.) Pulluğun arkasına takılan, tahtadan yapılmış, toprağın incelmesini ve hazır hale gelmesini sağlayan araç.

süven (Akç.) Sopa, sırik, ince ağaç.

tekne II (Akç.) Motor kasası: *Moturun teknesine goyduk da yimekleri, dağıttık evlere.*

urağ (Ala.) Orak.

üvendere (Akt. Ysf.) Çiftçilerin hayvanlarını yürütmek için kullandıkları ucu çivili sopa, değnek.

yaba (Ala. Akç. Umr.) Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı: *Dirgenin inlisine yaba derlê.*

4.2.9. Giyim-Kuşam Adları

Bu kısımda yörenin günlük yaşamlarında ya da düğün ve bayram gibi özel günlerde giydikleri kılıkların adlarına yer verilmiştir. Aşağıda 38 adet giyim-kuşam adı yer almaktadır.

al (Yay.) Gelinlerin başına örtülen uzun, kırmızı örtü, duvak.

alt don (Sın.) Şalvar.

altıparmak (Pür.) Sırma işlemeli, altı yol çizgili veya çiçekli ipek kumaş, bu kumaştan yapılan gelin elbisesi.

babiş (Akt.) Ayakkabı, papuç.

başlık (Yür.) Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası: *Gelin kızları böyle göremessin, her tarafını örtelē, başlık edelē.*

bolka (Yay.) Kısa ceket.

cıga (Yay.) Tavuk tüyünden, çiçekten yapılan gelin süsü.

cizme (Ala.) Çizme.

çeket (Kır.) Ceket.

çeket kazak (Akç.) Yelek.

çekki (Yür.) Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası olan başlıktan sallandırılan yazma ya da eşarp: *Böle çekki yapālā aşşarı aşşarı.*

çitare (Pür.) bk. üç etek.

ebemkuşağı (Akç.) Peşkir.

enteri (Yür.) Giysi.

fıstan (Sın.) Uzun elbise.

gaşgöl (Akç.) Boyun atkısı, kaşkol.

ğınağılığı (Sin.) Bindallı.

goca don (Yür.) Basma don: *Goca don giyēlē burda.*

göğnek (Sın.) İç çamaşırı.

iç göğnek (Sın.) İç çamaşırı, bk. göğnek.

kapama (Sın.) Uzun kollu, yanlan yırtmaçlı ve önü açık elbise, manto.

kıvrağ (Yür.) Yerli dokuması, kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi, ferace.

könlek (Yay.) Gömlek.

kötürlü şapka (Işk.) Fötr şapka.

ķumaş (Yay.) bk. üç etek.

külleme (Düğ.) Önlük, bk. peşkir.

paça don (Yay.) Dokuma kumaştan dikilen don.

pazen (Sın.) Dokuması kalın, sık ve yumuşak, bir tür pamuklu bezden yapılan don.

peşkir (Yay.) Kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü.

satın don (Sın.) Satın şalvar.

setere (Sın.) Elbise.

şalvar (Ala. Düg. Eğr. Kır. Krk. Sın.) Genellikle ağı çok bol olan, basmadan dikilen, geniş bir pantolon türü.

topalak don (BİA) Şalvar.

terlik (Akt.) Manto, yeldirme.

üçetek (Ala. Sın.) Yörede eskiden günlük hayatta; şimdi ise yalnızca özel günlerde giyilen geleneksel kıyafet: *Üçetek bırakıldı, şalvā giyoz hincik.*

yağlık (Sın.) Baş örtüsü.

yaşmak (Akç. Yay. Yür.) Ucu oyalı, pamuktan baş örtüsü.

yeşil (Işk.) Eski zamanlarda takılan gelin duvağı: *Hē gēlin bi tene dedelere āmiş olādīñ biz de yeşillēmizi attıķ dedelere.*

yilek (Kır.) Yelek.

4.2.10. Aile ve Akrabalık Adları

Bu kısımda yer alan adlar, yöredeki insanların yakın ilişkileri etrafında oluşan adlardır. Bu kapsamda yörede 36 aile ve akrabalık adı tespit edilmiştir.

abacek (Akç.) Abla, büyük kız kardeş.

abey (Yay. BİA) Ağabey.

anacık (Akç.) Anne.

analık (Akç.) Üvey anne.

bılla (Akt. Mum.) Abla.

bilader (Akç. Mum.) Erkek kardeş.

buba (Akç. Alk. BİA) Baba.

bubacık (Akç.) Baba.

bubecik (Akç.) bk. bubacık.

bubey (Mum.) bk. buba.

buğacık (BİA) bk. bubacık.

cıbar (İzz.) Çocuk.

dāza (BİA) Teyze.

deliganlı (Akç. Emd.) Ergenliğe girmiş kız ya da erkek çocuk.

ebe (Akç. Akt. Düg. Eğr. Mum.) Nine.

efe (Eğr.) Ağabey.

efecik (Akç.) Ağabey.

ğallim (Düğ.) Küçük çocuk.
ğardeş (BİA vd.) Kardeş.
ğayın (Alk.) Dünür.
ğayınna (Akç.) Kaynana.
ğayınnta (Akç.) Kayınpeder.
ğayınvalide (Yay.) Kayınvalide.
ğaynata (Alk.) Kayınpeder.
gelaba (Akç.) Yenge.
gelaba (Mum.) Yenge.
gelabacık (Akç.) Yenge.
ğız (Kız.) Kız.
ğızan (Düğ. Mum.) Çocuk.
ğocağarı (Akt. İzz.) Yaşlanmış kadın eş, hanım.
guçana (Sın.) Yenge.
ilti (Işk.) Elti.
inişTe (Kdd.) Enişte.
kısçe (Akç.) Kız çocuk.
övey (Işk.) Üvey evlat.
ösüz (Akt.) Öksüz.

4.2.11. Mesleklerle İlgili Adlar

Sındırgı yöresinde mesleklerle ilgili adlar, zanaat mesleklerinin ve esnaflık mesleklerinin adlarıdır. Kültürel bakımdan oldukça zengin unsurlar taşıyan zanaat mesleklerinin yörede kaybolmak üzere olduğu söylenebilir. Bu kısımda 31 meslek adına yer verilmiştir.

amale (Sın.) Amele, işçi.
babiççi (Akt.) Ayakkabıcı.
borcu (Emd.) Zurnacı.
cabar (Sin.) Seyyar satıcı.
çarpıcı (Ala.) Hırsız.
davılcı (BİA) Davulcu.
demici (Işk.) Demirci.

dolcu (Kır.) Davulcu.

dēymenci (Ala.) Değirmen işleten kimse, değirmenci.

düccar (BİA) Tüccar.

emecelik (Emd.) Kırsal topluluklarda köyün zorunlu ve isteğe bağlı işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi: *Emecelik, biz kölünün işini görüyoz unlā da bizim işi görüyō.*

ğāveci (Koz.) Kahvehane işleten.

ğaleyci (Işk.) Kalaycı.

ğuyuncu (Ala.) Kuyumcu.

hafıye (Ysf.) Dedektif.

hemşeri (Ala.) Hemşire.

hordacı (Emd.) Hurdacı.

ilişber (Koz.) Rençber, çiftçi.

inşātçı (Işk.) İnşaat işçisi, ustası.

malçılığ (Yür.) Hayvancılık.

meci (Akt.) Parasız iş gören yardımcı.

muqtar (Işk.) Muhtar.

münübüşçülēğ (Işk.) Minibüs şoförlüğü.

nalbāt (Kdd. Işk.) Nalbant: *Hayvanlāñ ayaklāna nal çıkana diyōlādı.*

parici (Eğr.) Define avcısı.

paytar (Sın.) Baytar.

semēci (Kdd.) Semerci.

sıtmaç (Umr.) Sığırtmaç: *Filence köye sıtmaçlığa durdum.*

tepeci (Kdd.) Tefeci.

uç kayatçı (Ala.) Üç kağıtçı, dolandırıcı.

zarraf (Pür.) Kuyumcu.

4.2.12. Renk Adları

Varlıkları nitelikleri bakımından adlandırmada renk adları Türkçede yaygın olarak kullanılmaktadır. Sındırgı yöresinde de adlandırmada renk adlarından hem tür adlarında hem de özel adlarda pek çok kez faydalanıldığı görülmektedir. Bu kısımda 11 renk adı yer almaktadır.

al (Akç.) Kırmızı.

apālgiñ (Işk.) Kıpkırmızı: *Bo bayriķ dedem furūlmuş ya urda bele deñiz içinde apālgiñ dirdiñ. Türk bayrā undan icat õmuş dirdiñ.*

beyez (Işk.) Beyaz.

ġahverengi (Ala.) Kahverengi.

ġara (Sın. vd.) En koyu renk; siyah, ak beyaz karşıtı, kara.

ġıpgırmızı (Pür.) Kıpkırmızı.

ġöġ (Akç.), ġök (Osm.) Yeşil, mavi.

ķırmızı (Işk.) Kahverengi: *ķırmızı at olō, alaca at olō.*

küllü (Ala.) Siyah renkli.

lenk (Işk.) Renk.

turunçu (Işk.) Turuncu.

4.2.13. Düġünlerle İlgili Adlar

Düġün ve eġlenceler insanların bir araya gelerek kültürel baġlarını kuvvetlendirdikleri sosyal olaylardır. Sındırgı yöresinde düġün ve eġlencelerin günümüzde eskiye oranla daha seyrek yapıldıġı tespit edilmiştir. Köyden kentlere göçlerle birlikte buralarda genç nüfusun giderek azalması bunda en önemli etkeni oluşturmaktadır.

Bu kısımda düġün kültürünü oluşturan geleneksel adlara yer verilmiştir. Burada yer alan adların çoġu geleneġin zayıflamasıyla artık yöre insanının aġzında yaygın olmasa da, geçmişte insanların hayatlarında önemli bir yeri tutan düġünlerle ilgili anıların anlatımında kullanılmaktadır. Yörede düġünlerle ilgili 30 ad tespit edilmiştir.

at ġořusu (Işk.) Düġünlerde yapılan at koşturma yarışması.

avet (Ala.) Düġün sahibine verilen hediye ya da para.

bayraķtar (Emd.) Düġünde bayrak taşıyan kimse.

cazgır (Ysf.) Düġünlerde yapılacak gösterileri ilan eden kimse.

ceyiz (Yay.) Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşya, çeyiz.

cırt (BİA) At koşturup birbirine deġnek atarak takım hâlinde oynanan oyun.

deġiřik (Akç. vd.) Düġüne gelen misafirlerin getirdiġi hediyeye verilen ad. Yörede getirilen hediye köyden köye deġiřmekle birlikte genelde altın, para

ya da ikramlık giyecek ve yiyecekler (basma, baklava, kadayıf) değişik yapılır ve değişik getiren kişi kendi düğününde karşılığını bekler.

düğün çırası (Çıl. Işk.) Düğün evinde ya da oturmada yakmak amacıyla toplanan çıra.

elence (Işk.) Düğün eğlencesi.

gabak dōrama günü (Pür.) Eski düğünlerde balkabağının doğrandığı, sepinin serildiği, oyunların oynandığı gün.

gelin avcısı (Düğ. Kır. Mum.) Gelini götürmek için oğlan evinden gelen kimse, gelin alıcısı.

ğorocu (Ysf.) Düğünlerde çalgı çalan kimse.

hüsenti (Yay.) Gelin gezdirmesi.

kese dikme (Yay.) Gelinin yakınlarıyla beraber, düğüne gelen çocuklara hediye etmek amacıyla kese dikmesi adeti.

kına çanağı (Pür.) Düğünde misafirlerden para toplamak için kullanılan çanak.

küreş (Yür.) Düğünlerde yapılan güreş etkinliği.

meşdan ocā (Ala.) Oturmada aydınlanma ve ısınma için yakılan büyük ateş: *Millet unun eTrafında, alentirik yoktu, oynālādı.*

okuntu (Akç.) Düğün için verilen davetiye.

otrama (Ysf.) Eski düğünlere verilen genel ad, oturma.

oturama odunu (Işk.) Eskiden düğünlerde meydan ocağı yakmak amacıyla toplanan odun.

oturama (Koc.) bk. otrama.

pıçakçı (Kdd.) Düğünlerde boy gösteren efe: *Pıçakçının arkası guvatlı olurdu, unlā dūne çıkardı oynamaya.*

sādıç (Emd.) Düğünde geline ya da güveye yol gösteren, önderlik eden.

saraç (Sül.) Özel davetlilerin çağırıldığı düğün yemeğinin genel adı.

savrancı (Kdd.) Düğünlerde yüzünü boyayarak kılık değiştiren, otoriteden sorumlu tatlı sert mizaçlı kişi, düğün yöneticisi.

sepi gün (Yay.) Gelinin çeyizinin sokaklara serildiği gün.

seymen (Ala.) Köyden köye gelin almaya giden güvey yanlısı, atlı, davullu, zurnalı, silahlı ve cepken giyinmiş delikanlı alayı.

sinisana (Bdd.) Eski düğünlerde, düğünün başladığı gün kalabalığı toplamak için yapılan börek gezdirme adeti.

sünet (Yür.) Sünnnet düğünü.

taş atçası (Yay.) Düğünde gençlerin düğün sahiplerinden para istemesi.

zurne (Kpz.) Düğünlerde çalınan çalgı, zurna.

4.2.14. Organ Adları

Bu kısımda yalnızca insan organlarının adlarına yer verilmiştir. Bu adlardan 15 tane tespit edilmiştir.

avıc (Ala.) Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, avuç.

barsak (Sın.) Sindirim sisteminde mideden sonra gelen ve besinlerin kana karışmasını, artıkların dışarı atılmasını sağlayan organ, bağırsak.

bovaz (Sın.) Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, boğaz.

böreğ (BİA) Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri, böbrek.

çine (Ysf.) Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kırıldak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad, çene.

daban (Sın.) Avuç içi.

döş (Akç.) Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü; bağır, sine.

ğaba (Akç.) Kuyruk sokumunun her iki yanındaki şişkin yer.

ğafa (Akç.) Baş.

garın (Sın.) İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; batın, karın.

ğol (Ysf.) İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm, kol.

ğöz (BİA) Görme organı, göz.

ğulak (Koz.) Başın her iki yanında bulunan işitme organı.

vüçut (Alk.) Vücut.

yarın (Akç.) Sırt.

4.2.15. Özel Adlar

Özel adlar, ad bilimin “onomastik” denilen dalında incelenmektedir. Tanımlamadaki bazı eksikliklerine rağmen (Kurgun, 2010, s. 104) özel ad GTS’de,

“Bir kişiye, benzerlerinden farklı özellik taşıyan varlığa veya topluluğa verilen ad, özel isim (http-1).” şeklinde tanımlanmaktadır. Özel adlar, bir kişinin ve bir topluluğunun adı dışında kurum ve kuruluşlar, yerleşim yerleri, ve birçok coğrafi bölgenin adlarını da karşılamaktadır.

Sındırgı yöresinden derlenen özel adlar: Kişi Adları, Sülale Adları, Yer Adları ve Oyun Adları olmak üzere dört ana grupta ele alınmıştır. Bu ana gruplar kendi içlerinde eldeki malzeme ölçüsünde çeşitli alt gruplara ayrılmıştır.

4.2.15.1. Kişi Adları

Kişi adları (antroponomi), özel adlar (onomastik) içerisinde yer alan sınıflardan biri olup; lakaplar, unvanlar, soyadlar ve rumuzlar gibi birçok adı temsil eder (Şahin, 2021, s. 31-32).

Sındırgı yöresinde kişi adları: Kadın Adları, Erkek Adları ve Lakaplar şeklinde sınıflandırılmıştır.

4.2.15.1.1. Kadın Adları

Bu kısımda ağızlarından derlemelere yer verilen kaynak kişilerin adları yer almaktadır. Yörede yeni doğan kız çocuklarına ad verilirken İslamiyetin etkilerinin baskın olduğu görülmektedir. Hz. Muhammed’in ilk hanımı olan Hz. Hatice’nin adının kaynak kişiler arasında en yaygın kadın adı olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan kadın adlarının 32 tanesi Arapça kökenliken yalnızca 7 tanesi Türkçe kökenlidir.

Adile (Sın.)	Ayşe (Eğr.)
Arife (Kpz.)	Ayşe (Mum.)
Aslıhan (Sın.)	Cennet (Düğ.)
Ayfer (Eğr.)	Cennet (Mum.)
Ayfer (Yay.)	Durkadın (Ala.)
Aysun (Osm.)	Durkadın (Osm.)
Ayşe (Ala.)	Elligül (Kır.)
Ayşe (Bdd.)	Emriye (Koz.)
Ayşe (Çıl.)	Fadime (Ala.)
Ayşe (Eğr.)	Fadime (Kır.)

Fadime (Pür.)	Melahat (Ala.)
Fatma (Kır.)	Meryem (Mum.)
Fatma (Yür.)	Mürşide (Yür.)
Gülbiye (Kpz.)	Netife (Ala.)
Gülebe (Alk.)	Nursenem (Kır.)
Halise (Akç.)	Rabia (Alc.)
Hamide (Yür.)	Rahime (Krk.)
Hamide (Yür.)	Saniye (Akç.)
Hanife (Ker.)	Seher (Ala.)
Hatice (Akt.)	Semiha (Sın.)
Hatice (Ala.)	Sevim (Ker.)
Hatice (Işk.)	Suzan (Işk.)
Hatice (Ker.)	Şamile (Çıl.)
Hatice (Kır.)	Şengül (Koz.)
Hatice (Osm.)	Şennur (Ala.)
Hatice (Sın.)	Tevhide (Ala.)
Hatice (Yür.)	Ümmü (Yay.)
Hayriye (Çıl.)	Ümmügül (Koz.)
Hülya (Işk.)	Yıldız (Ala.)
Kezban (Ala.)	Yıldız (Kır.)
Kezban (Çay.)	Zehra (Sın.)
Kezban (Mum.)	Zeynep (Ala.)
Kezban (Yür.)	

4.2.15.1.2. Erkek Adları

Yörede erkek kaynak kişilerinin adlarının yine büyük oranda Arapça kökenli adlar olduğu görülmektedir. Aşağıda yer alan erkek adlarından 74 tanesi Arapça kökenliken yalnızca 9 tanesi Türkçe kökenli adlardır. Kaynak kişilerin adları arasında en yaygın erkek adı Mehmet'tir. Ad verme eğiliminde İslamiyet etkisinin baskın olduğu erkek adlarında da görülmektedir.

Abdullah (Bdd.)

Ahmet (Sın.)

Ali (İzz.)	İsmail (Sül.)
Ali (Kdd.)	İsmail (Umr.)
Ali (Mum.)	İsmet (Krç.)
Ali İhsan (Bdd.)	Kadir (Umr.)
Arif (Ala.)	Kasım (His.)
Arif (Koc.)	Kemal (Akt.)
Ayduran (Işk.)	Mehmet (Ala.)
Bayram (Işk.)	Mehmet (Kdd.)
Cengiz (Çay.)	Mehmet (Kpz.)
Çakmak (Çıl.)	Mehmet (Kpz.)
Duray (Işk.)	Mehmet (Krk.)
Dursun (Umr.)	Mehmet (Pür.)
Edip (Sın.)	Mehmet (Pür.)
Emin (His.)	Mehmet (Taş.)
Emin (Koc.)	Mehmet (Ysf.)
Enes (Sın.)	Mehmet (Yür.)
Eyüp (Ker.)	Mesut (Sın.)
Fahri (Umr.)	Muhammet (Işk.)
Hakkı (Ysf.)	Muslu (Kdd.)
Halil (Ala.)	Mustafa (Düğ.)
Halil (Çay.)	Mustafa (İzz.)
Halil (Umr.)	Mustafa (Krç.)
Hasan (Ala.)	Mustafa (Yay.)
Hayrettin (Akç.)	Muzaffer (Sül.)
Hilmi (İzz.)	Niyazi (Şah.)
Hilmi (Sın.)	Nuri (Koc.)
İbrahim (Çıl.)	Osman (Mum.)
İbrahim (Düğ.)	Önder (Bul.)
İbrahim (Kdd.)	Özer (Koc.)
İbrahim (Koz.)	Özkan (İzz.)
İbrahim (Sül.)	Ramazan (Ker.)
İbrahim (Taş.)	Ramazan (Umr.)
İbrahim Ethem (Krç.)	Ramazan (Umr.)
İsmail (Emd.)	Ramazan (Ysf.)

Resuli (Akç.)	Veysel (Sın.)
Sadettin (Eğr.)	Yakup (Bul.)
Tahsin (Emd.)	Yakup (İzz.)
Tevfik (Sül.)	Yaşar (Koz.)
Uçar (Mum.)	Yılmaz (Koz.)
Veli (Ker.)	Yusuf (Kdd.)
Veli (Ysf.)	Ziya (Koz.)

4.2.15.1.3. Lakaplar

Lakap “kişiyeye herhangi bir özelliği dolayısıyla kendi grup kültürü bağlamında sonradan verilen isim (Boyraz, 1998, s. 109)” şeklinde tanımlanmaktadır.

Lakaplar; bir kişinin fiziki özelliklerine, huyuna, başından geçen bir olaya ya da davranışlarına göre verilebilir. Bir kişinin dikkat çeken bir özelliğine göre lakap verilirken benzetme, kinaye, abartma gibi yollara başvurulur (Boyraz, 1998, s. 113).

Ad biliminin özel adları inceleyen bir alt dalı olan antroponimi (kişi ad bilim) içerisinde yer alan lakaplar, diğer kişi adlarıyla (soyad, unvan, mahlas, göbek adı) birlikte dil bilimi açısından kişiadıl birim yapısında meydana gelen fonetik, morfolojik ve semantik değişikliklerin araştırılmasına imkan sağlar (Şahin, 2021, s. 32).

Takma ad, unvan, mahlas, epitet, göbek adı ve hitaplarla sıklıkla karıştırılan lakaplar, kendilerine özgü nitelikleriyle diğer terimlerden ayrılmaktadır. Adbilim odağında lakapların; kişinin özel adları olarak sabit olma, kişiyeye özgü huy ve becerilere göre verilmesinden dolayı bireysel olma, kişinin rızasına bakılmaksızın başka biri tarafından verilme, toplum tarafından benimsenme ve olumlu ya da olumsuz anlamlar taşıma gibi nitelikleri bulunmaktadır (Keskin, 2021, s. 57-60).

Eldeki malzeme ölçüsünde benzer çalışmalardan (Atlı, 2017; Coşar, 2003; Kargın, 2021) da faydalanılarak lakaplar: Fiziksel özelliklere göre verilen lakaplar, karakter ve huy özelliklerine göre verilen lakaplar, bir olaydan sonra verilen lakaplar, meslek ve uğraşa göre verilen lakaplar ve veriliş nedeni belirlenemeyen lakaplar şeklinde sınıflandırılmıştır.

4.2.15.1.3.1. Fiziksel Özelliklere Göre Verilen Lakaplar

Yörede fiziksel özelliklere göre lakaplar; kişilerin ten renklerine, göz renklerine, kilo ve boylarına ya da bıyıklı olup olmamalarına bakılarak verilmiştir. Bu kapsamda yörede en çok kullanılan lakap, kişinin ten renginin esmer olmasından dolayı verilen ğara lakabıdır. Sarışın ten rengine sahip olanlara sarı lakabı verilirken, gözlerinin yeşil ya da mavi renkli olmasından dolayı kişilere çağır lakabı verilmiştir. Fazla kilolu olanlara ise genelde ğoca ya da mıncık lakabı verilmiştir.

Yörede fiziksel özelliklere göre verilen 25 lakap tespit edilmiştir.

Arap [Mısdava] (Umr.)	ğoca [Ġadır] (Akt.)
Çağır [Ali] (Bdd.)	Heykel [Mēmed] (Yür.)
Çağır [İsmēl] (Akç.)	Kel [Hasan] (Akç.)
Çağırın [Mēmed] (Pür.)	Kel [Hatça] (Akç.)
ğara [Ali] (Akç.)	Kel [Hüseyn] (Akç.)
ğara [Kamil] (Sin.)	Kısa Belçika (Emd.)
ğara [Mēmed] (Kdd.)	ğompır [İsmail] (Pür.)
ğara [Mēmed] (Krk.)	Mıncık (Yür.)
ğara [Mısdava] (Çıl.)	Pala [İbrām] (Yür.)
ğara [Sadettin] (Eğr.)	Palabıyık (Yür.)
ğara [Şān] (Akç.)	Sarı [Emine] (Yür.)
Garabacěk (Kdd.)	Sarı [HağKı] (Çıl.)
ğoca [Āşa] (Akç.)	

4.2.15.1.3.2. Karakteristik ve Huy Özelliklerine Göre Verilen Lakaplar

Karakteristik özelliklere göre verilen lakaplar genelde bir kişinin toplum yaşamı içinde normal karşılanmayan bir takım davranışlar sergilemesiyle verilmiştir. Bu bağlamda yörede görülen en yaygın lakap ‘deli’ lakabıdır.

Yörede bir kişinin karakteristik özelliklerine göre; saf, sinirli, uyanık, huysuz, tembel, geveze ve inançsız olmaları yönünden lakapların verildiği görülmektedir. Bu gibi karakteristik özellikler sebebiyle kişilere genellikle olumsuz anlamlar taşıyan lakaplar verildiği tespit edilmiştir. Buna karşılık olumlu anlamlar taşıyan lakaplardan yalnızca “akıllı” ve “iyi huylu” anlamlarına gelen ‘ğadı’ ve ‘gahraman’ lakapları derlenebilmiştir. Yörede karakteristik özelliklere göre verilen 32 lakap tespit edilmiştir.

[Halil] Hoca (Akç.)	ğadıolu (Akç.)
Çakal (Pür.)	Gahraman [Mēmed] (Krk.)
Çeňgeli[Mēmed] (Yür.)	Gevur [Ali] (Yür.)
Deli [Āmat] (Mum.)	ğıpşık [Mēmed] (Krk.)
Deli [Etem] (Emd.)	Huysuz[Mēmed] (Krk.)
Deli [Fēzi] (Emd.)	Kedi [Veli] (Ker.)
Deli [Hasanali] (Emd.)	Karaşımşek (Yür.)
Deli [İbrām] (Düğ.)	Kız [Ali] (Emd.)
Deli [İsmēl] (Düğ.)	kopuk [Osman] (Mum.)
Deli [Veli] (Yür.)	Müftü [Hüseyin] (Emd.)
Deli [Zeki] (Akç.)	Ölü [Mēmed] (Pür.)
Donçeken [Hasan] (Emd.)	Pekmezci (Yür.)
Fanti (Bdd.)	Serssem[Mēmed] (Emd.)

Sinekli (Akç.)	Uşkātçı [İbrām] (Kdd.)
Şalak [Mēmed] (Krk.)	Yalama [Hüseyin] (Yür.)
Tüyübozuk (Pür.)	Yaz Yağmuru (Emd.)

4.2.15.1.3.3. Bir Olaydan Sonra Verilen Lakaplar

Bir kişinin başından toplum tarafından ilginç karşılanan bir olayın geçmesinin ardından verilen lakaplardır. Yörede lakap verilen kişilerin başından geçen ilginç bir olayı toplum içerisinde anlatmalarının ardından da, olaya toplum doğrudan şahit olmasa bile o kişiye olayla bağlantı kurarak lakap verildiği görülmektedir.

Yörede bir olaydan sonra verilen 18 lakap tespit edilmiştir.

Asvātçı (İzz.)	Körüklü Dayı (Koc.)
Aynamaz Dayı (His.)	Omaga (Ker.)
Coni [Mēmet] (Ker.)	Pampır (Işk.)
ğatilēl (Yür.)	Papaz (Ker.)
ğavaķ (Ker.)	Patos [Mēmed] (Akç.)
Gencali (Kdd.)	Saddam (Eğr.)
Ėocakūlah (Mum.)	Tabutçu (Yür.)
İdigızınıñ [Hatça] (Ker.)	Topal (His.)
ķorali (Akç.)	Turist(Yür.)

4.2.15.1.3.4. Meslek ve Uğraşaya Göre Verilen Lakaplar

Kişilerin mesleklerine ya da uğraşlarına bakılarak verilen lakaplar konusunda araştırmacılar arasında fikir ayrılıkları bulunmaktadır.

Şeref Boyraz lakapların benzetme yoluyla oluştuğunu ve meslek adlarının asıl anlamıyla bir adın önüne gelerek lakap oluşturamayacağı düşüncesindedir (1998, s. 111-112). Buna karşın Sagıp Atlı, Manisa'nın Demirci ilçesinde lakaplar üzerine yaptığı çalışmada, kaynak kişilerin meslek türünden adları lakap olarak kabul etmesi ve bu tür adlandırmaların küçük yerleşim yerlerinde aynı adı taşıyan kişileri ayırt edici işleve sahip olması gibi nedenlerle meslek adlarıyla oluşan adlandırmaları lakap olarak kabul etmektedir (2017, s. 104).

Sındırgı yöresindeki saha araştırmasından edinilen tecrübeler doğrultusunda; kırsalda küçük bir topluluk içerisinde yaşayanlar arasında, aynı özel adı taşıyan kişileri ayırt etmede meslek adlarının kullanıldığı söylenebilir. Hatta bu meslek adları, genellikle kişinin asıl adının önüne geçerek lakapların tanıtıcı olma gibi önemli bir işlevini yerine getirmektedir. Bu çerçevede, meslek ya da uğraşlarla ilgili adlar da lakap olarak değerlendirilmiştir.

Meslek ve uğraşlara göre verilen 18 lakap tespit edilmiştir.

[Mēmed] Çavuş (Krk.)	Demirci [İsmail] (Yür.)
[Remzi] Hafız (Akç.)	Demirci [Mēmet] (Akç.)
Bakkal [Cemil] (Akç.)	Hacı [Āmat] (Koc.)
Bakkal [Selim] (Akç.)	Kasap (Krç.)
Balcē (Yür.)	ķāya (Yür.)
Belbel [Hasan] (Emd.)	Molle [Mēmet] (Krk.)
Çoban [Mēmed] (Krk.)	Pēlivan [Üsēn] (Akç.)
Danacı (Akç.)	Postacı (Yür.)
Demīci Çavış (Işk.)	Uncu [Halil] (Yür.)

4.2.15.1.3.5. Veriliş Nedeni Tespit Edilemeyen Lakaplar

Saha araştırması sırasında kaynak kişilerin lakapların veriliş nedenlerini bilmemesi ya da hatırlayamaması gibi sebepler, aşağıdaki lakapların sınıflandırılmamasına neden olmuştur. Sayıları veriliş nedeni belli olan lakaplara oranla çok az olmakla birlikte, bu başlık altında 4 lakap yer almaktadır.

Davşan Dayı (Sül.)

ğaramık Dayı (Sül.)

Keklik Dayı (Sül.)

Kiraz (Pür.)

4.2.15.2. Sülale Adları

Kişilerin ailelerinden ya da aile büyüklerinden dolayı aldıkları adlara sülale adları denilmektedir. Sülale adları da tıpkı lakaplar gibi kişileri tanıtıcı ve ayırt edici işleve sahiptir.

Sındırgı yöresinde saha araştırması sırasında kaynak kişilere köydeki lakaplar sorulduğunda genellikle sülale adı özelliği gösteren adlar cevaben verilmiştir. Anadolu coğrafyasında da sülale adlarının çoğu zaman lakaplardan meydana geldiği bilinmektedir. Bu sebepten konuyla ilgili tasnif çalışmalarının çoğunda sülale adları lakaplarla birlikte ele alınmıştır (Boyras, 1998, s. 111).

Boyras'a göre lakapların bir kişinin herhangi bir özelliğinden dolayı benzetilme yoluyla verilmesi ve bir sülale içerisindeki bütün fertlerin aynı karakteristik ya da fiziksel özelliklere sahip olamayacağı düşüncesinden hareketle sülale adları lakaplardan ayrı olarak ele alınmalıdır. Ancak sülale adı, bir kişi tarafından benzetme yoluyla lakap verilerek oluşmuşsa burada sülale lakabı ifadesi ortaya çıkmaktadır (1998, s. 111).

Atlı, saha araştırmasından edindiği tecrübelerden yola çıkarak, kaynak kişilerin sülale adını lakap olarak kabul etmesinden dolayı sülale lakabı ifadesini

tercih etmektedir (2017, s. 107). Sülale adları ve lakaplar konusunda araştırmacılar arasında ayrılıkların olduğu görölmektedir.

Sındırgı yöresindeki saha çalışması neticesinden elde edilen veriler ışığında, her ne kadar kaynak kişilerin çoğu sülale adlarını lakap olarak kabul etse de, çoktan hayatını kaybetmiş bir kişiye kimsenin hatırlamadığı bir zaman ve nedenden dolayı verilen bir lakabın sülalenin diğer bütün fertlerine ne şekilde mal edildiğini bütünüyle tespit etmek mümkün görünmediğinden sülale lakabı yerine sülale adı ifadesi tercih edilmiştir.

4.2.15.2.1. Ailedeki Bir Kişinin İsminden Oluşan Sülale Adları

Bir köyde sülale adları daha ziyade bir sülalenin bilinen en yaşlı erkeğinden gelmektedir (Alkaya, 2006, s. 156). Sındırgı yöresinde sülale adlarının genel olarak bilinen en yaşlı erkekten ya da köyde tanınan, sözü geçen erkek veya kadın isminden geldiği tespit edilmiştir.

Bu kapsamda yörede tespit edilen 29 sülale adı içerisinde yalnızca 4 sülale adının kadın isminden, kalan 26 sülale adının ise erkek isimlerinden geldiği görölmektedir.

Amatçalā (Bdd.)

Fitnetlē (Akç.)

Ali Osmanlā (Bdd.)

Hacallā (Işk.)

Aliler (Koc.)

Haceller (Ker.)

Aliōlu (Akç.)

Hakkallā (Mum.)

Almātlar (Işk.)

Haliller (Umr.)

Amātlar (Işk.)

Hamidler (Kdd.)

Bosmanlā sülalesi (Işk.)

Hamzalar (Umr.)

Caferlē (Sül.)

Hasanoğulları (Düğ.)

Eyüpler (Ker.)

Hatıplā (Bdd.)

Hatıplar (Pür.)	Satılmışlā (Yür.)
Helimeler (Pür.)	Şakirlē (Bdd.)
İsmetlē (Işk.)	Şamiller (Krk.)
Mısdavalar (Kdd.)	Yaşuplā (Işk.)
Murad İbrāmı (Düğ.)	Yaşarlā (Mum.)
Musaoğulları (Düğ.)	Zēneller(Işk.)

4.2.15.2.2. Lakaplardan Oluşan Sülale Adları

21 Haziran 1934'te kabul edilen Soyadı Kanunu'na kadar aileler lakaplarıyla tanınmaktaydı (Sakaoğlu, 2012, s. 24). Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından lakap ve unvanların kullanımı yasaklanmıştır. Ancak küçük yerleşim yerlerinde yaşayan dolayısıyla birbirleriyle samimi ilişkiler kuran insanlar arasında bir sülaleyi tanıtmaya devam ettikleri görülmektedir. Bu kapsamda yörede; bir kişinin fiziksel, karakteristik özelliklerine göre ya da yaşanan bir olayın ardından kişiye verilen lakaplardan oluşan 60 sülale adı tespit edilmiştir.

Adil Çavuşlā (Akç.)	Çolaklar (Ker.)
Ağalar (Umr.)	Çelebiİbrahimler (Düğ.)
Alacahasanlā (Emd.)	Daldallar (Akç.)
Alacalar (Düğ.)	Dedelē (Ker.)
Bacaçalilē (Işk.)	Deli Amatlā (Mum.)
Baldırlar (Ker.)	Delialioğulları (Umr.)
Beteroğulları (Işk.)	Deli İbrahimler (Düğ.)
Bokcēl (Yür.)	Delihacılar (Kdd.)
Çakıcılā (Sül.)	Dinkoslā (Sül.)
Çakırlar (Umr.)	Efeler (Yür.)
Çaparlā (Sül.)	Efendilē (Işk.)
Çapkınlar (Krç.)	Gabarıñ Güler (Mum.)

Gara Fatmalar (Ker.)	Hacıncilē (Işk.)
Gara Mısdavalar (Çıl.)	Hacıkazımlar (Kdd.)
Garaböceklē (Yür.)	Hacılan İsmēller (Kdd.)
Garacehennemlē (Yür.)	Hacılar (İzz.)
Garahasanlar (Kdd.)	Hacıümmetler (Ker.)
Gerelēl (Yür.)	İhtiyarōlu (Krç.)
Gıloğlanlā (Emd.)	İmamlā (Ker.)
Goca İbrāmlā (Akç.)	Kamerōlu (Ker.)
Gocabeylē (Ker.)	Pepiler (Kdd.)
Gocaçetmi (Işk.)	Periler (Akç.)
Gocagelinlē (Ker.)	Sağıralilē (Işk.)
Gocagulaklā (Krk.)	Sarı HaçKılā (Sül.)
Gocahüseyinlē (Ker.)	Sarılar (Çıl.)
Gocaibrāmlā (Sül.)	Sertcēl (Yür.)
Gocaizlē (Akç.)	Sidikli Şerifağalar (Yür.)
Gulaqlā (Işk.)	Tokular (Ker.)
Gurbağalar (Emd.)	Tomatalā (Işk.)
Hacı āmatlar (Koc.)	Yetimler (Akç.)
Hacıhasanlā (Ker.)	

4.2.15.2.3. Soyadına Göre Oluşan Sülale Adları

Soyadlarının en önemli işlevi benzer ada sahip kişilerin birbirinden ayırt edilmesini sağlamaktır. Oysa köyler gibi küçük yerleşim yerlerinde kişiler, resmi kurumların verdiği soyadlarından ziyade toplumda ortak kültür içerisinde oluşan lakaplarıyla ya da sülale adlarıyla tanınmaktadır (Alkaya, 2006, s.156).

Sındırgı yöresinde de kişinin resmi kimliği olan soyadından daha çok farklı şekillerde oluşan sülale adıyla tanındığı görülmektedir. Yörede kişinin soyadından hareketle meydana gelen sülale adlarının, diğer başlıklarda yer alan sülale adlarından sayıca az olması bu tespiti kuvvetlendirmektedir. Bu kapsamda sahada soyadına göre oluşan 5 sülale adı tespit edilmiştir.

Bostanoğulları (Düğ.)

Emirlē (Bdd.)
Garadālilar (Emd.)
Irızalā (Akç.)
Koşlar (Emd.)

4.2.15.2.4. Meslek ve Uğraşlara Göre Oluşan Sülale Adları

Bu başlık altında değerlendirilen 20 sülale adı, ailedeki bir kişinin mesleğinden ya da aile mesleğinden gelmektedir.

Boruculā (Akç.)	Kasabēl (Yür.)
Çamcılar (Düğ.)	Molla Amatlā (Emd.)
Davulculā (Akç.)	Mollacēl (Yür.)
Demircilē (Koc.)	Mollalā (Akç.)
Demircilē (Sül.)	Mollalar (İzz.)
Demircioğulları (Umr.)	Mollelē (Krk.)
Goruculā (Akç.)	Muhdarlā (Akç.)
Goruculā (Akç.)	Nalbatlā (Akç.)
Hafızlar (Sül.)	Nalbatlā (İşk.)
İmamlar (Ker.)	Zurnacılar (Mum.)

4.2.15.2.5. Mensubiyete Göre Oluşan Sülale Adları

Bu başlık altında yer alan sülale adları ailenin göç ettiği yerin adına ya da etnik kökene göre verilmiştir. Yörede tespit edilen mensubiyete göre oluşan sülale adlarının sayısı 8'dir.

Adalılā (Eğr.)
Çetmilē (İşk.)
Çoturlar (Koc.)
Geşdinni (Yür.)
Gökşehirlilē (Mum.)
İlıcalılā (Krk.)
İrāmōlu (Yür.)
Şapāneliler (İzz.)

4.2.15.2.6. Sınıflandırılmayan Sülale Adları

Kaynak kişilerin bazı sülale adlarının verilme nedenlerini bilmemesi ya da hatırlayamaması gibi sebepler, aşağıda yer alan 6 sülale adının sınıflandırılmamasına neden olmuştur.

Hakkıdereliler (İzz.)

Kırtıklar (İzz.)

Köselē (Akç.)

Kürencilē (Akç.)

Mōsenler (Akç.)

Tepeler (Kdd.)

4.2.15.3. Yer Adları

Yeradbilimi “Yeradlarının ortaya çıkışlarını, yapılarını, anlamlarını, gelişimlerini, ortaya çıkışlarındaki geleneği ve prensipleri araştıran adbilim alanı (Şahin, 2021, s. 76).” şeklinde tanımlanmaktadır. Yeradbiliminin inceleme alanına giren yer adı terimi, onun (özel ad) bir türü olarak orun adı, dağ adı, su adı, orman adı gibi her türlü coğrafi adlandırmayı kapsamaktadır (Şahin, 2021, s. 76).

İnsan varoluşundan itibaren çevresindeki varlıkları, nesnelere adlandırma ihtiyacı hissetmiştir. Doğup büyüdüğü dar alandan, yaşam serüveni boyunca göç ettikleri, yerleştikleri daha geniş alanlara varıncaya değin, kendi belleklerinde sahip oldukları birikimin izin verdiği kadarıyla yeni olanı tanımlamaya ve benimsemeye çalışmıştır. Bu bakımdan yer adları toplulukların, halkların ve milletlerin yurt edindikleri yerlerin, sahip oldukları dil aracılığıyla tanımlama veya adlandırma yollarını tespite imkan sunan çok önemli kavramlardır. Dil biliminin alt dalı olan ad bilimi kapsamında yapılan bir yer adı çalışmasında, farklı kaynaklar aracılığıyla derlenen malzemenin türlere göre sınıflandırılmasıyla ve bu adların anlamsal ya da sessel özelliklerinin ortaya konulmasıyla dil tarihinin başlıca sorunlarına ışık tutulmaktadır.

Yeradbilimi ayrıca coğrafya ve tarihle de oldukça iç içe olduğundan; toplulukların tarih sürecindeki yerleşimlerinde, göç yollarında veya etnik köken

konusunda tarih ve coğrafya tarafından aydınlatılmayan bazı noktalarda yer adlarına başvurulmaktadır.

Yer adlarından hareketle dil tarihinin dışında yerleşme tarihine ve ülkenin etnik yapısına ilişkin önemli ipuçları elde edilmesi, yer adlarının ilk çalışmalarda ülkelerin yerleşimlerine dair bilgiler sunan tarihsel kaynaklar olarak görülmesini sağlamıştır. Ancak günümüzde yer adları her şeyden önce birer dilsel öge olarak benimsenmektedir (Aksan, 1990, s. 103-106).

Birçok dilde ortak özellikler gösteren yeradlarının en önemli özelliklerinden biri, yabancı adların bir dildeki ses özelliklerine uydurulması ya da dilsel öğelerle değiştirilmesiyle meydana getirilen “yerlileştirme” olayıdır. Yerlileştirme çoğu zaman bir topluluğun bir bölgeye sonradan yerleşmesiyle birlikte, o yerin eski adını kendi diline uyarlamasıyla yapılan bilinçsiz bir olaydır. Bazen de bir yerin adının nereden geldiğini merak eden birileri tarafından söylenceler etrafında bilinçsiz bir şekilde açıklamalar yapılır (Aksan, 1990, s. 104-106). Yer adlarının halk etimolojilerinden, efsanelerden ve söylencelerden arındırılarak köken, anlam ve yapı bakımından incelenmesi yeradbiliminin ana konusunu oluşturur (Şahin, 2021, s. 77).

Yeradları araştırmaları bazı kuramsal eksiklikler nedeniyle çoğu zaman oykonimler (orunadı) üzerinden yapılmıştır. Bu tür çalışmalar yer adlarının tanımını daraltmaktadır. Yer adlarında tür ve çeşitliliğin belirlenebilmesi adına tür sınıflandırılmasının yapılması gerekir (Şahin, 2021, s. 94). Bu kapsamda yer adları türleri bakımından:

1. Orunadı (Oykonim)
 - 1a. Köyadı (Kononim)
 - 1b. Şehiradı (Astionim veya Polisionim)
 - 1c. Yaylaadı (Orpedyonim)
2. Dağadı (Oronim)
 - 2a. İnadı (Speleonim)
3. Suadı
 - 3a. Çaydı (Potamomim)
 - 3b. Göladı (Limnomonim)
 - 3c. Okyanusadı (Okyeonim)
 - 3c1. Denizadı (Pelagonim)
 - 3ç. Batakadı (Helonim)

4. Eladı (Horonim)
 - 4a. İdareeladı
 - 4a1. Kentlikeladı
 - 4b. Doğaleladı
5. Ormanadı (Drimonim)
6. Yoladı (Dromomim)
7. Bağadı (Agronim)
8. Sunakadı (Ekklezionim)

şeklinde 8 ana başlıkla sınıflandırılmaktadır (Şahin, 2021, s.96-100).

Sındırgı yöresinde 35 köyde yapılan saha araştırması neticesinde elde edilen yer adları, eldeki malzeme ölçüsünde türleri bakımından İbrahim Şahin'in yukarıda verilen tür sınıflandırmasına göre sınıflandırılmıştır. Yöre halkının ağzından derleme yöntemiyle toplanan yer adları, silikyeradbilim (Rus. mikrotoponimika) kapsamında ele alınmıştır (Şahin, 2011, s.1748).

4.2.15.3.1. Orun Adları

Şehir, kasaba, ilçe, mezra gibi yerleşim adlarının özel adıdır (Şahin, 2021, s. 95). Yörede 83 orunadı tespit edilmiştir.

4.2.15.3.1.1. Köy Adları

Hanım Kahraman'ın hazırladığı "İzmir-Torbalı Köyleri Mikrotoponimleri ve Dil İncelemesi" isimli yüksek lisans tezinden faydalanılarak bu kısımda köy adları: Çağdaş Köy Adları ve Tarihi Köy Adları (2022, s.13) olmak üzere iki başlıkla ele alınmıştır.

4.2.15.3.1.1.1. Çağdaş Köy Adları

Bölgede 69 adet çağdaş köy adı bulunmaktadır.

Akçakısrak
Aktaş
Alacaatlı
Alakır
Alayaka

Armutlu
Aslandede
Bayırlı
Bayraklı
Bulak

Bükrecik	Kepez
Büyük Dağ Dere	Kertil
Çakıllı	Kınık
Çaltılı	Kıran
Çamalanı	Kızılgür
Çaygören	Kocabey
Çayır	Kocakonak
Çelebiler	Kocasinan
Çıkrıkçı	Kozlu
Çılbırcı	Küçük Dağ Dere
Çoturtepe	Küçükbükü
Danaçayırı	Kürendede
Derecikören	Mandıra
Derecikören	Mumcu
Devletlibaba	Ormaniçi
Düğüncüler	Osmanlar
Düvertepe	Pelitören
Eğridere	Pürsünler
Emendere	Sinandede
Eşmedere	Süller
Gölcük	Şahinkaya
Gözeren	Şapçı
Hisaralan	Taşköy
Işıklar	Umurlar
İbiller	Yaylabayır
İzzettin	Yaylacık
Karaağaç	Yolcupınarı
Karacalar	Yusufçamı
Karagür	Yüreğil
Karakaya	

4.2.15.3.1.1.2. Tarihi Köy Adları

Bölgede yapılan saha araştırmasında kaynak kişilerden elde edilen bilgilerden hareketle 11 adet tarihi köy adı tespit edilmiştir.

Bayırlı	: Cüneyt Köyü'nün eski adıdır.
Çınarlıçukur	: Aktaş Köyü'nün eski adıdır.
Çörüm	: Düvertepe Köyü'nün eski adıdır.
Demyan-ı Kebir	: Büyük Dağ Dere Köyü'nün eski adıdır.
Demyan-ı Sai	: Küçük Dağ Dere Köyü'nün eski adıdır.
Dorel	: Aslandede Köyü'nün eski adıdır.
Engeres	: Yaylabayır Köyü'nün eski adıdır.
İlcalı	: Emendere Köyü'nün eski adıdır.
Medreseboğazı	: Yüreğil Köyü'nün eski adıdır.
Melet	: Çaygören Köyü'nün eski adıdır.
Nāra	: Yusufçamı Köyü'nün eski adıdır.

4.2.15.3.1.2. Yayla Adları

Yöreden 4 adet yayla adı derlenmiştir.

Gürgen Yaylası (Kdd.)
Sarıalan (Sin.)
Sıdan Yaylası (Sin.)
Yumrutaş (Sin.)

4.2.15.3.2. Dağ Adı

Yeryüzünde bulunan, dağ, tepe, yar, uçurum, ova vb. her türlü yükseltinin özel adıdır (Şahin, 2021, s. 96). Yöreden 9 adeti dağ adı, 30 adeti tepe adı ve 10 adeti kaya adı olmak üzere 49 adet dağ adı derlenmiştir.

4.2.15.3.2.1. Dağ Adları

Akdağ (Düğ.)
Eğrelti Dağı (Ker.)
Gızılıcık Dağı (Düğ.)

Işıklar Dağı (Işk.)
Sevindik Dağı (Akt.)
Sıdan Dağı (Sin.)
Kepez Dağı (Kpz.)
Tikmen Dağı (Emd.)
Ulus Dağı (His.)

4.2.15.3.2.2. Tepe Adları

Asarlık Tepesi (Umr.)	Göktepe (Sül.)
Basamaklı Tepesi (Krç.)	Gumurlu Tepe (İzz.)
Boztepe (Osm.)	İmirsi Tepesi (Bul.)
Büyük Tepe (Çıl.)	İstikam Tepesi (İzz.)
Çaltı Tepe (Mum.)	Kepez Tepesi (Bul.)
Çam Tepesi (Akt.)	Köstengil Tepesi (İzz.)
Çataltepe (Ker.)	Pilas Tepe (Şah.)
Çoban Tepesi (Osm.)	Sırataşı Tepesi (Yür.)
Dedeüstü (Akç.)	Sivritepesi (Kdd.)
Dünürücü Tepesi (İzz.)	Somaklı Tepe (Kdd.)
Eşşek Tepesi (Mum.)	Tepeköy (Bdd.)
Gıran Yol Tepesi (Umr.)	Tepeüstü (Ysf.)
Gızıltepe (Bdd.)	Veliöldü Tepesi (Krç.)
Goca Tepe (Düğ.)	Votmen Tepesi (Krç.)
Göktepe (Düğ.)	Yılanlıduzla Tepesi (Akt.)

4.2.15.3.2.3. Kaya Adları

Çelementaşı (Akt.)
Daşkaya (Ala.)
Dede Daşı (Düğ.)
Fizigırık (Işk.)
Garagaya (Umr.)

Gocakuş Taşı (Kdd.)
Gurd Taşı (Kdd.)
Guztaşı (Umr.)
Keçi Gayası (Akç.)
Kısıktaş (Mum.)

4.2.15.3.3. Su Adları

Doğal yollarla ya da yapay yollarla oluşmuş her türlü su varlığını ifade eden yer adı terimidir (Şahin, 2021, s. 97). Bu kapsamda yöreden 23 dere, çay adı, 29 pınar adı ve 6 çeşme adı olmak üzere toplamda 58 suadı derlenmiştir.

4.2.15.3.3.1. Dere, Çay Adları

Aşşādere (Akç.)	Kör Dere (Emd.)
Çay (Mum.)	Kürencik Deresi(Mum.)
Çınar Oluk (Ker.)	Kürenli Suyu (Düğ.)
Donguz Deresi (Yür.)	Ören Dere (Sül.)
Emenödük Suyu (Bdd.)	Salavat Suyu (Pür.)
Erlen Suyu (Düğ.)	Salova Suyu (Pür.)
Gargalı Suyu (Kdd.)	Sarıbeyiñ Olü (Ala.)
Gız Suyu (Umr.)	Sarıca Su (Düğ.)
Gökdere (Akç.)	Şeytan Deresi (Pür.)
Göksu (Umr.)	Uyuz Hamamı (Pür.)
Hamamlı Suyu (Kdd.)	Yüksekalan Suyu(Kpz.)
Kirezli Oluk (Ala.)	

4.2.15.3.3.2. Pınar Adları

Akbiñar (Bdd.)	Aşşāmiñar (Koc.)
Aqbınar (Işk.)	Çamaşırbuñarı (Akt.)
Aqbıñar (Umr.)	Dedemiñarı (Yay.)
Aqpınar (İzz.)	Esgi Biñār (Ala.)
Arzumuñar (Akç.)	Fındıklı Su (Kdd.)

Garaaliniñ Miñarı (Bul.)
Gızılcamıñar (Yür.)
Gocamıñar (Koc.)
Gocamuñar (Emd.)
Gocamuñar (Osm.)
Govan Miñarı (Bul.)
Gürebıñarı (Umr.)
(Bul.)
Harunnuñ Muñarı (Sül.)
Ilıcakpınar (Yay.)

Incakmıñar (Krk.)
İmambiñarı (Osm.)
İmampıñarı (Sül.)
Karağız Muñarı (Emd.)
Karagöz Muñarı (Emd.)
Sarıkmıñar (Akç.)
Sel Pınarı (Sül.)
Söürtmıñar (Kdd.)
Yenimıñar (Emd.)

4.2.15.3.3.3. Çeşme Adları

Gavakalanı Çeşmesi (Umr.)
Güllük Çeşmeleri (Umr.)
Hacı Rasim Çeşmesi
Hacıörenli Çeşmesi (Koc.)
Sarıçayır Çeşmesi (Koc.)
Tukurca Çeşmesi (Şah.)

4.2.15.3.4. Bağ Adı

Yer adlarının (toponim) bir türü olarak; tarım yapılan tarlaların, arazilerin ve bayırların özel adıdır (Şahin, 2021, s. 100). Bu kapsamda yöreden 190 bağadı derlenmiştir.

Ağılönü (Krk.)
Akça Alan (Umr.)
Akçaoluk (Yay.)
Akçünalanı (Eğr.)
Akkaya (Mum.)
Akkaya (Sin.)
Aktuzla (Çıl.)

Alan (Yür.)
Alatçı (Yay.)
Alathıalan (Akt.)
Andıcak (Bdd.)
Arız (Osm.)
Arkbaşı (Çıl.)
Asmalı (Akç.)

Aşşā dōrek (Umr.)	Çetlemik Gıran (Umr.)
At Hamdi (Düğ.)	Çetlemik İçi (Umr.)
Atalan (Sin.)	Çevrebağı (Sül.)
Atalı (Çıl.)	Çıkırıkçı Yakası (Ala.)
Ayantarla (Bdd.)	Çınarçam (Ker.)
Bā Gedī (Ala.)	Çinice (Düğ.)
Bacalık (Kdd.)	Çitgıranı (Akç.)
Bağ Ardı (Düğ.)	Çorum Tarla (Ala.)
Bağlā (Koc.)	Çukurköy (Kpz.)
Bahçeler (Sül.)	Çukurtarla (Akç.)
Bakicik (Ala.)	Dağarcıklı (Düğ.)
Başalan (Koc.)	Dedebağı (Sül.)
Baydan (Akç.)	Dedelē Tarlası (Mum.)
Beşikli (Sül.)	Dedeler (Umr.)
Binmurt (Çıl.)	Dedesürdü (Sin.)
Boğaz (Yay.)	Delilān Yiri (Krk.)
Bos Tarla (Düğ.)	Deymencealan (Yay.)
Boyalık (Taşköy)	Deymenönü (Yay.)
Boztarla (Akç.)	Doñuz Odunu (Ker.)
Bölcekler (Düğ.)	Düdüklük (Bdd.)
Büngüldek (Akç.)	Emenödük (Yay.)
Büyük Bağacık (Ala.)	Erikdibi (Akç.)
Çakıryanları (Pür.)	Erören (Düğ.)
Çal Tarlası (Yay.)	Eski Köy (Düğ.)
Çalibük (Çıl.)	Eski Köy (Ysf.)
Çallica (Bdd.)	Evciler (Taş.)
Çam Tarla (Akç.)	Gara Ekin (Kdd.)
Çatak (Osm.)	Garabılık (Şah.)
Çatalkabağaç (Taş.)	Garahasanıyiri (Krk.)
Çavçak (Bdd.)	Garalā Mezeri (Pür.)
Çayır (Pür.)	Garamıkçukuru (Kdd.)
Çayırtarla (İzz.)	Garantarla (Mum.)
Çayıryiri (Bdd.)	Gargalı (Kdd.)
Çekem Tarlası (Koc.)	Garşıyaka (Ala.)

Gayabelen (Umr.)	Kaplan (Krç.)
Gayalānardı (Akç.)	Karakürün (Düğ.)
Gazıklı Gonak (Akt.)	Karataş (Pür.)
Gevurdamı (Bdd. Kdd.)	Karatıl (Şah.)
Gevureniği (Akç.)	Karfaz (Yür.)
Gevurharmanı (Sül.)	Katran Ocağı (Düğ.)
Gevurun Yiri (Krk.)	Kavakalanı (Umr.)
Ġır Bayir (Ala.)	Keçiereni (Akç.)
Gırdaşlā (Bul.)	Kerim Yeri (Çıl.)
Gırtarla (Akç.)	Keriş (Akç.)
Gızıl Köy (Düğ.)	Kısıkbağı (Sül.)
Goca Düz (Bul.)	Kışla (Koc.)
Gocagır (Umr.)	Kışla (Mum.)
Gocağıran (Çıl.)	Kömüren (Alk.)
Gocaharman (Çıl.)	Körüklü (Umr.)
Gocakesikler (Yay.)	Köy Alanı (Koc.)
Gocayayla (Ker.)	Köy Altı (Krk.)
Gociharminlar (Yay.)	Köyün Önü (Umr.)
Gornapa (Mum.)	Kurumiçi (Sül.)
Gökçegeedik (Düğ.)	Kuş Yeri (Sül.)
Gula (Akç.)	Küçük Bağacığ (Ala.)
Guz Yaka (Bdd.)	Künyolu (Ker.)
Gün Yaka (Kdd.)	Lavantarla (Yay.)
Güngörmez (Ker.)	Māmar (Çıl.)
Gürgen (Kdd.)	Maşatlar (Umr.)
Güzlē (Mum.)	Maymunlar (Pür.)
Harmanlık (Düğ.)	Mezer Alanı (Ala.)
Harmin Yiri (Ala.)	Mezer Arçası (Işk.)
Hasandede (Taş.)	Mezer Yakası (Bul.)
Havut (Akç.)	Mezerardı (Bdd.)
İbrāmalanı (Akç.)	Mezerardı (Sül.)
İlyas Tarlası (Mum.)	Mezerlik (Osm.)
Kapaklı (Ker.)	Okuş Tarlası (Mum.)
Kapıkaya (Mum.)	Osmanalan (Osm.)

Osmancık (Osm.)	Tumuşkı (Osm.)
Oyuklar (Akç.)	Tükmen (Çıl.)
Oyuklar (Mum.)	Türküş (Çıl.)
Ozun Harman (Çıl.)	Türküş (Mum.)
Ören (Sül.)	Ultannar (Mum.)
Palandarla (Bdd.)	Umur Yeri (Umr.)
Patlacık Gediği (Osm.)	Uneş (Yay.)
Sarı Orman (Krk.)	Uzunburnu (Akç.)
Sarıkaya (İzz.)	Uzuntarla (Akç.)
Sarımsaklı (Osm.)	Üsveren (Ysf.)
Sarnıc (Akç.)	Üyük (Çıl.)
Sinan (Taş.)	Üzümcü (Alk.)
Sölet Yeri (Yür.)	Yalamık (Koc.)
Şabanğıranı (Koc.)	Yanık (Sin.)
Tabantarla (Sin.)	Yanıkğıranı (Mum.)
Tahtalı (Çıl.)	Yarbağı (Sül.)
Tahtalı (Mum.)	Yaykın Tarlası (Koc.)
Tallık (Yür.)	Yeni Köy (Düğ.)
Taşalan Tarlası (Işk.)	Yuğar Dörek (Umr.)
Tepetarla (Akç.)	Yelken (Akç.)

4.2.15.3.5. Sunak Adları

Sunakadı, kutsal kabul edilen yerlerin özel adıdır (Şahin, 2021, s. 100).

Yöreden 29 sunakadı derlenmiştir.

Ahmet Dede (Işk.)	Fizi Dede (Işk.)
Basamaklı Dedesi(Krç.)	Galeyir Dedesi (Akt.)
Cüneyd Dedesi (Man.)	Geremiş Mezeri (Sül.)
Çekem Dedesi (Koc.)	Gocayayli Mezeri (Ker.)
Çıralık Dedesi (Osm.)	Hambarlık Dedesi (Koc.)
Dede (Akç.)	Harunnuñ Miñarı Dedesi (Sül.)
Dede ğıranı (Ker.)	Hasan Dede (Koc.)
Dedemezeri (Sül.)	Işık Dedesi (Koc.)

Işıkpınar Dedesi (Sül.)
İbrahim Dede (His.)
İzzet Dede (İzz.)
Kılavuz Dede (Sın.)
Sevindik Dedesi (Akt.)
Sinan Dede (Sin.)
Üzümcü Dedesi (Akt.)

Veliöldü (Krç.)
Votmen Dedesi (Krç.)
Yaren Dede (Pür.)
Yaren Dedesi (Krç.)
Dede Üstü (Sül.)
Zincirli (Sül.)

4.2.15.4. Oyunlar

Bu kısımda oyun adları çocuk ve yetişkin oyunları olarak iki alt grupta ele alınmıştır.

4.2.15.4.1. Çocuk Oyunları

Bu kısımda yörede saha araştırması esnasında tespit edilen, geçmişte oynanan ya da hala oynanmaya devam eden çocuk oyunlarına yer verilmiştir. Bu adların sayısı 16'dır.

cızgı daşı (Ala.) Zemine çeşitli şekiller çizildikten sonra taşları ayakla çizilen bölümler arasında sektirerek oynamaya dayalı bir çocuk oyunu.

çam gabū (Ala.) Çam kozalaklarından araba yapılarak oynanan oyun.

çatal araba (Akç.) Büyükçe ayçiçeklerinin kafalarından yapılan arabaları sürme oyunu.

çumağ (Işk.) Çelik çomak oyunu.

evcikli (Akç.) Genellikle kız çocuklarının ev işlerini örnek alarak oynadıkları oyun, evcilik.

fırfır (Akç.) Topaç çevirme oyunu.

kazık oyunu (Emd.) Yumaşak zemine sokulan çomakları başka çomakları atarak düşürme oyunu.

mağa daşı (Akç.) bk. cızgı daşı.

moğa (Işk.) bk. fırfır.

saklanbeç (Ala.) Oyunculardan birinin ebe olması ve saklanan arkadaşlarını bulması temeline dayanan bir çocuk oyunu, saklambaç.

sāncak (Akç.) İki ucundan iki iple veya zincirle yüksek bir yere asılan salıncakla sallanma oyunu.

singenmeç söbe (Akç.) bk. saklanbeç.

sos (Işk.) Uzun ve kısa çubuklarla oynanan bir çocuk oyunu.

topağ (Işk.) bk. fırfır.

yakalamaç (Akç.) Mendil kapmaca oyunu.

yedi taş (Ala.) Yedi adet çakıl taşıyla oynanan çocuk oyunu.

4.2.15.4.2. Yetişkin Oyunları

Bu başlık altında yer alan adlar, geçmişte oynanan ya da geçmişten günümüze oynanmaya devam eden yetişkin oyunlarının adlarıdır. Burada yer alan oyunlar, genellikle bir ekip tarafından düğünlerde otrama ya da oturma denilen toplantıda oynanır. Yörede 12 tane yetişkin oyunu tespit edilmiştir.

bağa oyunu (Ysf.) Oyunculardan bir kişi sırtına hamur teknesi bağlayarak kendine kaplumbağaya benzetir. Ardından köylünün mahsulünü yemeye başlar. Buna sinirlenen oyunculardan biri kaplumbağaya tekme atarak yere düşürür. Mahsul kurtulmuş olur.

bebek oyunu (Ysf.) Oyunculardan birinin başparmağıyla serçe parmağı arasına bez bağlamak ve elini hareket ettirmek suretiyle bebeği canlandığı oyundur. Bebeğin yeni doğmasının canlandırıldığı bu oyunda düğün sahibinden hediye niyetine para istenir.

bezirgan oyunu (Ysf.) Seyyar satıcı kılığına giren oyuncular köyden rastgele birini seçerek bir çuvalın içine çıplak şekilde girmeye ikna eder. Ardından çuval içerisindeki kişi oturma meydanına getirilir ve ekip çuvalı herkesin içinde indirir.

çift sürme oyunu (Ysf.) Bir ekibin tarlada çalışmayı canlandığı oyundur. Bu oyunda düğün sahibinden para gibi bazı hediyeler beklenir.

dēnek oyunu (Işk.) Değnek oyunu, cirit: *Bayrek dirē,i vār mesela, iki tarıFlı direk. En fazla kim yukarı çıkarısa u birinci. Birinciye beş yüz.*

deve oyunu (Ysf.) Ölü hayvan kafası çeşitli eşyalarla süslenerek bir sopanın ucuna takılır. Böylelikle deveye benzetilir. Deve şeklini alan düzenek hareket ettirilir ve düğündeki davetlilere saldırır.

gocaşuş (Işk.) Hıdırellez şenliklerinde oynanan bir oyun.

hambar oyunu (Işk.) Hıdırellez’de erkeklerin üst üste çıkararak oynadıkları oyun.

kız kaçırma oyunu (Ysf.) Oyun ekibinden biri seyirciler arasındaki kızlardan birini kaçıır. Ardından ekipten jandarma kılığına girmiş biri bunları yakalar. Mahkeme kurulur ve hakim kılığına giren kişi doğaçlama olarak suçluya ceza keser.

mendil kıpmıca (Işk.) Hıdırellez şenliklerinde kadınlar tarafından oynanan bir oyun.

sallance (Şah.) Ramazan ya da Kurban bayramlarında çınar ağacına zincirden bir salıncak kurulur. Salıncağın etrafında toplaşan genç kız ve erkekler birbirlerini sallar.

yürüş atı (Işk.) Düğünlerde yapılan at yürütme yarışması: *At yürüşünü hiç bozmasa u birinci.*

4.3. Fiil Kavramı

Fiiller, hareket veya durum bildiren sözcüklerdir (Yaylagül, 2005, s. 20). Fiil GTS’de “İş, davranış (http-1).” ve “Olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte kişi kavramı veren kelime, eylem (http-1).” şeklinde tanımlanmaktadır.

Sözcük türleri bakımından fiiller cümlenin en temel ögesini oluşturmaktadır. Türkçe dil bilgisi çalışmalarında cümlenin en temel ögesi olan bu sözcüklerle ilgili birbirine benzer yaklaşımlarla tanımlamalar yapılmıştır (Erdem, 2016, s.185-189).

Muharrem Ergin sözcükleri adlar, fiiller ve edatlar olmak üzere üç sınıfa ayırmaktadır. Bunlardan adlar ve fiiller anlamlı, edatlar ise kendi başlarına anlamı olmayan sözcüklerdir (2001, s. 276). Fiilleri “Nesnelerin oluşları, kılışları, duruşları kısacası her türlü faaliyetlerini gösteren hareketleri karşılayan kelimeler (Ergin, 2001, s. 315).” olarak tanımlamaktadır.

Zeynep Korkmaz da fiilleri ad ve ad soylu kelimelerle birlikte anlamlı sözcükler olarak sınıflamaktadır (2017, s. 227). Fiilleri Ergin’in tanımına benzer şekilde “ Karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekan kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildiren sözler (Korkmaz, 2017, s. 487).” olarak tanımlamaktadır.

Yukarıdaki tanımlamalardan anlaşıldığı üzere fiil; her türlü hareketi ve oluşu bildiren, belli bir zaman ve mekan kavramıyla birlikte olumlu ya da olumsuz anlamlar taşıyan çekimlenebilir sözlerdir.

4.3.1. Sındırgı Yöresi Ağzlarında Fiiller

Sındırgı yöresi ağzlarında yazı dilinden ses ve anlam bakımından ayrılmış 225 fiil tespit edilmiştir.

alatlamak (Akç.) Acele etmek: *Ni vā da alatlōñ?*

ālemek (Işk. His.) Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin etkisiyle gözyaşı dökmek, ağlamak: *Başlıyo düşünmeye ālemeye.*

anķmak (Işk.) Anmak, söylemek, demek: *Undan sona bi dā kō lafını anķmadilā.*

anleşmek (Akç. Sın.) 1. Anlaşmak, iyi geçinmek: *İkisi unlān iyi anleşō.* 2. Sevgili olmak: *Gızlāñ ikisi anleşōlāmuş.*

annadmak (Işk. Krç. Koz.) Bilgi vermek, anlatmak: *Baķ ğızıñ bēn annadıveriyiñ sana.*

añnamak (Çay. Işk.) Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; fehetmek, anlamak: *Biliyum annadım annadım biliyum.*

arıtmak (Akç.) Tüketmek, bitirmek: *Sabā ğada odun yaķtēmizden çabuk arıtıvirōz.*

ārlamak (Yay.) Denizin dalgalanması: *ķaradeñiz ārlıyor emdatlı ağam parlıyor neyde ney.*

āşlamak (Yür.) Sebze fidesi dikmek: *İşde cacık ... unu da ālem yicē,i ğada āşlyō.*

aşmak (Ala. Işk. Kdd.) Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, açmak: *Urdan aşdı işde Mu,amed ķapıyı.* 2. Telefon etmek: *Beni aşmış aşmış yok, telifon da çeketin cebindeydi.*

ātlamak (Ala.) Ayıklamak, toplamak, hazırlamak: *āTladım emmē daşını şiyini āTladım.*

atlattırmak (Işk.) Kötü bir durumu geçiştirmek, savmak, atlatmak: *Meselā Pi ķaza atlattırōñ, ğafamızda bi duz çevirem de bi dū ğariye virem dirlē.*

attarmak (Düğ.) Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek, aktarmak: *U yeñiden yeñi suyu attardım içine.*

atuvurmak (Akç.) Ansızın, çabucak atmak, atıvermek: *Atuvurēn didim arkaya.*

ayrık olmak (Şah.) Ayrılmış olmak, ayrı durmak: *Urda oynuyoz erkeklē biz gızannā birda ayrık oluyu unnā bi yere ōmazdı.*

bālamak (Bdd. Işk.) Kumaş, ip, tel gibi şeyleri uçlarını birbiri arasından geçirmek suretiyle düğümlenmek, bağlamak: *Genş öldeğenden çember bālōlā.*

bastırmak (Akç.) Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak: *Ee güççük şē sonradan mı bastırdın sen unu?*

başlık etmek (Yür.) Gelin duvağını takmak: *Henci şē oluyōlā başlık ediyōlā gelinin yanda ōle oynuyōlā ōle.*

batık ğalmak (Işk.) Kirlenmek: *Pek eyi yapıdñ ğadıñ hēr yeri batık ğalō didim ben de.*

bē'lemek (Bdd. Ysf. Yür.) Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak, beklemek: *Yav işde çoluk çocuk ğarı ğızan herkes bē'lerdñ ya urda canım.*

bişirmek (Ala.) Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek, pişirmek: *Ha ōle yaPıyos bişiriyos. Una biz ēşi çorba diyos.*

bişmek (Kpz. Yür.) Yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek, pişmek: *Çīden de bişiyō canım ōle çīden yimeyiz yani.*

biyenmek (Ala. Ysf.) İyi veya güzel bulmak, beğenmek: *Çünkü nası telezyonda vatandaşın biyendi,i dizi gibi u diKkatli şēKilde.*

boyalamak (Akç.) Boyamak: *Pembeniñ_āşeniñ ureye ev boyalamaya gitti.*

böyümek (Yür.) Belli bir yaşa gelmek, büyümek: *Böyüdülē ğoptulā.*

buñalmak (Akç.) Çok sıkılmak, çok tedirgin olmak; boğulmak, darlanmak, bunalmak: *Anasıgilleri yolamadı ya undan buñalōdur u.*

bū,ulanıpdurmak (His.) Buğulanadurmak: *Hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bū,ulanıpduru.*

cannadmak (Ysf.) Yaşatmak, birinin kılığına girmek, canlandırmak: *Urda sürme dēl de oyun çıkattırma ya bu. Unu cannadırlādı yani.*

çārırmak (Ysf.) Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek, çağırarak: *Sonra işde cazgır çıkā işde. Bi hoca çārırlā.*

çekmek (Akç.) Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Çabuk çekōn da acele edōñ, āşam soğū e çıkmadeñ atōñ bō.*

çemkirmek (Akç.) Birine karşı gelmek, sert cevap vermek: *Büyükklere çemkirme dinilmō.*

çıkmak (Işk.) Vurarak sokup yerleştirmek, çakmak: *Nalbāt nal çıķō ya mesela.*

çivta gitmek (Taş.) Çift sürmeye gitmek: *Adamlā hala çivta gidē.*

çıynemek (Ala.) Ayağı ya da tekerleği altına alarak ezmek, çiğnemek: *Ayā,ımuza bi temiz cizme gīyeriz. unlañ çīne iz. çīynē,iz.*

çileşmek (Akç.) Yağmur çiselemek: *Yağmur çileşti sabālen acık çileşti.*

çırımak (Ysf.) Çıglık koparmak, çığırmaq: *Gelir urdan ğızın bi tenesini tutā götürü. Çırıveri.*

çüşmek (Düğ.) Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek, düşmek: *İşte tarlādan tallādan tepelēden diplēnden çüşen vā da.*

dā almak (Koc. Yay.) Parçalanarak yayılmak, ufalanmak, dağılmak: *Bu gübrenin içine girsin de dā alsın.*

daķmak (BİA. Bul.) Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek, takmak: *Yav sāt felen daķdık mı şōle görünsün diye.*

daşıtmak (Işk.) Taşıma işini yaptırmak, taşıtmak.

daşlamak (Kdd.) Üstü kapalı, iğneleyici söz söylemek.

daylanmak (Akç.) 1. Büyüklenmek, böbürlenmek: *Una buna daylansın u anca.* 2. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek, saymak: *Seni daylamōlā mı, a benim guzum?*

denişmek (His. Pür.) Başka bir biçim veya duruma girmek; tahavvül etmek, değişmek: *Tabi zamanla denişmiş her şē başka.*

denk gelmek (Kpz.) İyi gelmek, iyileştirmek: *Mayasılmış, guvatırımış unlara denk gelen suylarımız var.*

dePmek (Ysf.) Çiğnemek, ezmek: *Su dePçen dōkçen su dePcen dōkçen. yuvarlacen.*

dērilmek (Işk.) Devirme işi yapılmak, devrilmek.

dimek (Işk. Taş.) Söylemek, söz söylemek, eyitmek, demek: *Çünkü bizim didik ya ğuru tarım.*

diñilmek (Bdd.) Söylenmek, sözü edilmek: *Bırda ōle diñilō mesela.*

dōmak (Işk.) Güneş, Ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek, doğmak: *Gün dōdu kapısına.*

dongumak (Pür.) Çok üşümek, donmak: *Donguyoz dışarda.*

dōramak (Kdd. Kpz.) Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak, doğramak.

döküvürmek (Bul.) Aniden dökmek: *Bakāsın mesela dışdadı bu bulaşık yıkama işleri velen urlāda velen bulaşık suyu da döküvürülēdi üsTüne.*

dölendirmek (Akç.) Fırındaki odunları bir tarafa aktararak ateşin fırın içinde dolanmasını sağlamak: *Hurunu bi güzel dölendirdim gülüm.*

dö'mek (Ysf.) Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak, dökmek: *Keçe dö'mek de yunarlamayla oluy.*

dumanlı görmek (Akç.) Bulanık görmek: *Gōzlēm dumanlı görō.*

durulaG olmak (Ala.) Duru olmak: *Süzüyos ya,ut tülbentlēneñ bezlēnen bōle durulaG oluy.*

duTmak (BĪA) Tutmak.

duzlamak (Bdd.) Herhangi bir şeyin üzerine tuz serpmek, tuzlamak: *Unda, sana duzlayıp goyōn yirine.*

düyemek (Işk.) İspiyonlamak: *APdi amca gōstēmīş bunu dēmi? APdi amca düyēymiş.*

ebermek (Akç. Düğ.) Gelmesini sağlamak, getirmek: *Ben de bu yıl kendim eberrtim.*

eçmek (Düğ.) Bir şeyi yapmak, eylemek, etmek: *Duzsuz salça eççüne heP bira yimeklere felen unnarı gullanırız.*

ēğrimek (Işk.) Ürün olgunlaşmak: *Tomatislē de ēğrō erkenden.*

eletipgelmek (Akç.) Bırakıp dönmek: *Beni hemen tarleye eletipgelō.*

ēsi'lemek (Akç.) 1. Daha eksik duruma gelmek: *Kola ēsi'lediñ mi hemen al gē diyōduñ.* 2. Zor kullanarak ırzına geçmek: *Urda geniş bi òretmen varımış, unu ēsi'lemiş.*

ēşimek (Umr.) Ekşi duruma gelmek, ekşimek: *PeKmezi hem olgunleştiriyō hem ēşime.*

eydmek (Yay.) Demek: *En çok bebim babamı eydelēdiñ.*

eyermek (Kız.) Yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek: *Çi' rıklāmız vādiñ eyeridik.*

furmak (Işk.) Silahla yaralamak, öldürmek, vurmak: *Urda asKeri denk getirōlā. Furuyōlā ğari unu.*

furulmak (Eĝr.) Silahla yaralanmak, öldürölmek, vurulmak: *Unu ğān tabi Halil Efe birdan furulastıya u ğari da furuluyo mesela.*

ğabarmak (Ala.) 1. Aĝırlıĝı artmadan hacmi büyümek: *ğabardıktan sona on beş yirmi ğün sonra u olumuna gelē.* 2. Büyömek, şişmek: *Sandık gibi bişi ya yolun üstünde. ğabarıymış ğabarıymış ğabarıymış bōle.*

ĝaçmak (Işk. Kdd. Koz. Ysf.) Kimseye bildirmeden bulunduĝu yerden ayrılmak, kaçmak: *Şindi candarmeye gidiyu şiĝayete. Benim ğız ğaşdı diye bōle.*

ĝaldırmak (Ala. Sül.) Yukarı doğru hareket ettirmek, kaldırmak: *Undan sona bu hēr ğün bunu ĝaldırceñ.*

ĝalmak (Ala. Çay. Kır. Ysf.) Olduĝu yeri ve durumu korumak, sürdürmek, kalmak: *TeK bi fırın ĝalıyu birda.*

ĝapdırmak (BİA) Kaptırmak.

ĝararmak (Yür.) Işık sönmek, kararmak: *ĝollām şēlem ĝararıyō dūşüyōñ ben.*

ĝarışmak (Ala.) İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde daĝılmak, birbirinin içine girmek, karışmak.

ĝarmak (Bdd. Düĝ. Emd. Osm.) Karıştırmak, birbirine katmak, karmak: *Dāy önceden un helvası ĝaralādıñ*

ĝarpmak (Düĝ.) Sulu yiyecekleri hızla ve sürekli olarak çatal, kaşık vb. ile karıştırmak, çırpmak: *Şē hinci yā,ını salçasını ĝarpōm bunuñ.*

ĝaşmak (Akç.) Kimseye bildirmeden bulunduĝu yerden ayrılmak; firar etmek, gazlamak, bk. ĝaçmak: *Yeñe de melmineniñ yaptını yapmañ ĝaşmañ hiş.*

ĝatmak (Ala. Emd. Kdd. Osm.) Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliĝini deĝiştirmek veya niceliĝini artırmak için başka bir şey eklemek; vermek, zammetmek, katmak: *Una biraz gargalı suyu ĝattık.*

ĝavullaşmak (Kdd.) Sözleşmek, sözbirliĝi yapmak, kavilleşmek: *Bi ğün bınlā ĝavullaşmış arkadaşlānan.*

ĝavurmak (Ala. Kpz.) Bir şeyi bir kabın içinde kendisinden başka bir malzeme koymadan karıştıra karıştıra pişirmek, kavurmak: *Unu burda ĝavrıyuñ işTe helva yapıyun.*

ġavzanmak (Çıl. Kır. Osm.) Korunmak: *Vāse ġucek şeyin vāsa gidē ġuyāsın urda ġavzanır.*

ġaybolmak (BĪA) Kaybolmak.

ġaynaklanmak (Koc.) Kaynağını bir yerden veya bir şeyden almak, bir yere veya bir şeye dayanmak, kaynaklanmak: *ķocabey yāması da burdan ġaynaķlanō.*

ġaynamak (Düġ. Koc.) 1. Yiyecek, iecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek, haşlanmak, kaynamak: *Tavada ġaynadımeñ şışelere ıščānāñ ġuyoz ġuyoz ġapōz.* 2. Yerden çıkmak: *ē çeşmeleri de vāmiş ġaynayan suyu burē getmiş unlā.*

ġazmak (Kpz. Ysf.) Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak, kazmak: *Sōylē urda aPa ġazarlā.*

ġelmeyivimek (Ak.) Gelmeyivermek: *Ee ġızannā gelmeyividi.*

ġemek (Kdd. Osm.) Bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak, gelmek: *Neslimiz ortaasyadan ġēme.*

ġeşmek (Işk. Koz.) Yazılmak, girmek, geçmek: *Hatıca şahin. Şahīn'e sonra geşti yā.*

ġetmek (Kız.) Gelmesini sağlamak, getirmek: *ġaraġayadan bi baķıcı ġarı getTik.*

ġeymek (BĪA. Kır. Yay. Ysf.) Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek; giyinmek, kuşanmak, giymek: *Gelin olan ġeyōdu bunnarı gelin olan.*

ġınamak (Ysf.) Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek; takbih etmek, kınamak: *Bütūn ālem seni ġınadı derdi.*

ġırıştırmak (Düġ.) Bir maddenin başka bir madde içine karışmasını sağlamak, karıştırmak: *İki üş kere ġırıştıryos ġırıştıryos ēyce ovlām baķtı ġēdi mi ō_vul ōsun.*

ġırıġırıvirmek (Mum.) Çabucak kırmak: *He u da dardı afbuyruñ, bizim öküiz arabalāniñ dingilleri vādı ā_vaştan unnarı ġırıġırıvėriyodu sā dōkülüyodu da.*

ġırmak (Ysf.) Sert şeyleri vurarak ya da ezerek parçalamak, kırmak: *Hakim kalemi ġırāsa idam ķararı virilmiştir.*

ġısdırmak (BĪA) Kısıtırmak.

gıvırttırmak (Akç.) Ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücut eğilip bükülmek, kıvrınmak: *Arada gıvırtturōñ arada gaşıyōñ.*

ğıymak (Akç. Kpz.) Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak, kıymak: *Makarna ğıydydım u ğün.*

ğızartmak (Düğ.) Kızgın yağda pişirmek, kızartmak: *Salça şē etTirem mi ğızartam yāda banceñ mi?*

ğızdırmak (Akç. Işk.) Bir yeri ısıtmak: *Hurunu öñden sen mi ğızdırcēn ben mi ğızdırcēn anlaşamōlā.*

gididoğrumak (DS) Gitmek.

gidişmek (Ala.) Kaşıntısı olmak, kaşıma isteği duymak, kaşınmak: *Hani mesela elim gidişti ısırgandan dersin ya.*

goleşmek (Akç.) Dedikodu yapmak: *Milletlen berabā ğardeşini ğolēşō vire u.*

ğōmak (BİA. Kpz.) Eklemek, koymak: *Gene aynı şēden ğoruz ısPanağ ğōruz.*

ğonaqlamak (Pür.) Yolculuk sırasında bir yerde durup geçici bir süre yaşamak; inmek, kalmak, konaklamak: *Hē yörüKlēden ğonan vāsa uraya ğonaqlıyu.*

ğonmak (Ala. Pür. Sin.) Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek, konmak: *Hē yörüKlēden ğonan vāsa uraya ğonaqlıyu.*

ğonuşmak (Kpz. Osm.) Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak, konuşmak: *ğoca kişilē bazı şē yapālādı öle ğonuşurlādıñ öle şē yapādık.*

ğopmak (Yür.) Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak, kopmak: *Böyüdülē ğoptulā.*

ğorşmak (Kdd. Taş. Sin.) Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak; korkulmak, korkmak: *ğorşma deymiş hani şēden ğorşma.*

ğoşturmak (Yay.) Koşma işini yaptırmak; çapmak, koşturmak: *Unun ortasında ğoştururlādıñ, hanik çıkarılādıñ.*

ğovlamak (Akt.) Kovmak; kovalamak: *N'oldu dimiş. Bene ğovladı yav dimiş. ğoymak (Ala. Yür.)* bk. ğōmak: *ğō ğō, bēm ğocāma mı ğoycen?*

ğoyuvimek (Alk. Ysf.) Bir yerden bırakmak; koyvermek, salmak, koyuvermek: *Birisi tikmeyi bi te'ğoyuvidi no,utları yime diye.*

görüvirmek (Kır.) Ansızın veya çabucak görmek, görüvermek: *Atlıyōlā bırda bi gece bi eyence avdetini görüviriyō bırda ōlan.*

gösdermek (BÍA) Göstermek.

göşmek (Alk. Pür. Yür.) 1. Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek, göçmek: *Bu kōde duruyōlādın unlā Sındırgı'ye göştülē.* 2. Ölmek.

gözdemedek (Çıl.) Korumak, bakmak, özen göstermek; himaye etmek, gözetmek: *Gelini urēye götürem. Gözdederiz biz didilē.*

gözletmek (Akç.) Bekletmek: *Sofranın yanına tatlı gözledōz.*

ğullanmak (Çay. Kpz. Osm.) Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, kullanmak: *İşTe unu mecbur ğullanmak zorundasın.*

ğunduz yapmak (Eğr.) Saçaklanmak: *başkası olsa ğunduz yaPā u suyun içine, u ğurutmuş, ğuvatlı hani bak bōle eTırafi çam hiş ahēriñ içinde bi pürçek yok.*

ğurmak Hazırlamak: *Yimek ğuraķā ters geliyumuş.*

ğurtarmak (BÍA) Kurtarmak.

ğurtulmak (Akt.) Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak, kurtulmak: *U suya giren uyuS_ōsun veyavut bi hastalī ōsun ğurtuluyu ğızım.*

ğurulmak (Osm.) Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak, kurulmak: *Zatı bizim köyümüz üş osman tarifından ğurulmuş.*

ğurumak (Ala. Bdd.) Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek; kakırdamak, kurumak: *ğurū da çok geş ğurū.*

ğuyamak (Ala. Düğ. Bdd.) bk. ğōmak: *DuzlayıP bi liğene ğuyōñ.*

ğüdermek (Akç.) Yetirmek, çıkarmak: *Vallā ince ördüm iş ğüderdim, kalın da ördüm iş ğüderemedim.*

hammazlamak (Akç.) Söz getirip götürmek, dedikodu etmek: *Tarlada ğalisa bu bizi hammazlacek diye beni de yanlānda götürülēdi.*

haşhaşlanmak (Akç.) Geçmişte yaşanan bir olayı yeniden hatırlanmak: *Ureye dönünce anılar haşhaşlandı.*

haşlanmak (Akç.) Aşılanmak: *Sonra ceviz fidanı haşlencek.*

hıştımak (Akç. Işk. Krç.) Konuşmak: *Hıştıma du biyu yav.*

hurmak (Akç. Işk.) Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere veya bir kimseye hızla çarpmak; çakmak, geçirmek, inmek, vurmak: *Bi de hurōduķ yandan bi dēve geçirōduķ.*

ısırmak (Akç.) Yapışmak: *Hinci suyu çekilō ya dibine ısırı tencere.*

imdirmek (Akç.) Kadın veya dişi hayvan, memesindeki sütü yavruya vermek, emzirmek: *Fatma gucağında imdirēñ didim.*

irdirmek (Kpz.) Ermesini sağlamak, ermesine yol açmak, erdirmek: *Balcandır, tomatistir, biberdir bunlara suyu zor irdiriyoz.*

irendelemek (Yay.) Rende ile ufak parçalara ayırmak, rendelemek: *Ekme,i içine irendelēdiñ.*

istifā etmek (Ala.) İstifra etmek, kusmak.

işmek (Akç. His.) Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Suy işçēñ didi.*

ivermek (Koc.) Evlendirmek: *Şindi ā,a bu Sefer olunu iverceK olmuş.*

iyiTdirmek (BİA) Eğirtmek.

kasılmak (Akç.) Kısaltmak: *Donlā paçalāndan kasılcek hemen.*

kazık kakmak (Sın.) Süpürge yapımında bir işlem.

keyindirmek (BİA) Giyindirmek.

kınıtmak (DS) Dadanmak, tutkunlaşmak.

kireç kalmak (Pür.) Toprağın kıraç olması: *Toprak kireç kalō sürmedimiñ.*

kitmek (Işk. His. Mum. Yür.) Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak, gitmek: *Enki kapıdan kit, kit öte dōru.*

körsülmek (BİA) Bitmek, tükenmek.

kösülmek (Akç.) Uzanıp yatmak, ayakları uzatarak yatar gibi oturmak, sere serpe oturmak: *Az dā kösülsün de baķam.*

kuşuvurmak (Mum.) Atıvermek.

namaz ğılmak (His. Kdd.) Namaz kılmak: *Hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bñ,ulanıpduru.*

okumak (Ysf.) Hasılat toplamak: *U okumak ta şı toPlamaķ yani. Hasılat.*

olgunleştirmek (Umr.) Bir maddeyi sıvıdan ayırarak kıvamlı duruma getirmek: *PeKmezi hem olgunleştiriyo hem eşime. Mayası u oluyu.*

olumuna gelmek (Ala.) Kıvama gelmek: *ġabardıktan sona on beş yirmi ġün sonra u olumuna gelē.*

ōraşmak (BİA) Uġraşmak.

oturaĶ ġāmaķ (Ala.) Felç geçirmek: *Hasta omadı da bi felç geçidi. e işTe sona oturaĶ ġāldı.*

otutturmak (His.) Koymak, yerleşmek: *Ureye otutturuyu unu.*

ömek (Ala.) Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek; cavlamak (II), gitmek, göçmek, gümbürdemek, kakırdamak, kıkırdamak, yürümek, zıbarmak, cartayı çekmek, zartayı çekmek, mortlamak, ölmek: *Anam rahmetliK de durīdi yüz iki yaşında u da ödü.*

öğüme (Eğr.) Bulaşmak: *Elime çok öğüyo benim bu çok çıktıyu.*

öleşmek (Koc.) Paylaşmak: *Ureye inmeden aşşā şurası senin şurası benim diye kendi ğafalāna göre öleşmişlē.*

ölşmek (BĀA) Ölçmek.

öndünçlemek (Akç.) Ödünç olarak almak: *Vidiniz bişey öndünçlemecēniz dirdi.*

örgenmek (Ala. Işk. Yür.) Bilgi edinmek; bellemek, öğrenmek: *Yāşımızı örgenōn burda bē.*

övüşmek (Yür.) Sertçe ovmak: *Unu poşede goyuyosun, duzunu ekiyosun, duzlan da övüşçek ya.*

öyütmek (Akç.) Tane durumundaki nesnelere bir araçla ezerek un durumuna getirmek, öğütmek: *Unun bi deymeni vādīñ u suyun yanında. toprā öyüdüyoduñ.*

pinmek (Kır.) Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak, binmek: *Ata pinērdi gelinlē. 7/12*

pitmek (Işk. Ysf.) Sona ermek: *Havalā ğar yidi mi iş pitē.*

püçmek (Işk. Krk. Pür.) Belli bir biçim vererek kesmek, biçmek: *Çam püçēkene ğafasına dērilmiş.*

pünkürmek (Akç.) Ağzında buluna bir sıvı veya toz durumundaki bir şeyi hızla savurarak dışarı çıkarmak, püskürmek: *Gı valla pünkürçēdim iyi pünkürmedim.*

şaşırmak (Akç.) Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek, içinden çıkamamak; tanlamak, şaşırmak: *Saşırdım da galdım.*

şaşmak (Akç. Işk.) Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek.

sepilemek (Yür.) Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, serpmek: *Bōle şeker falan da sepiliyōlā.*

sıksamak (Akç.) Sıkıştırmak, bastırmak: *Uyku eyce sıksō.*

şıyartmak (Krc.) Gitmek, uzaklaşmak.

siftinmek (Akç.) Bir yere sürtünerek kaşınmak: *Tembelli hayvanlā siftinō zate.*

siyazlamak (Kdd.) Okşamak, sıvazlamak: *Urda bene sırtımı şōle bi siyazladı.*

sohulmak (BĪA) Sokulmak.

solmak (Eğr.) Su kaynağı kurumak: *Ƙadının biri abdestsizmiş çapıtını yıkamış urda su solmuş.*

soñdulamak (Alc.) Yağda kavurmak: *Unu ... soñdulacen bi yört dök üstüne ye.*

sontac vurmak (Taş.) Sondaj kuyusu açmak: *Ölçölā biçölā sontac vurölā.*

süngürmek (Işk.) Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek, süpürmek: *Süngürülmedi bile tā aşşası.*

şaçmak (Ysf.) Bir şeyi ortalığa dağıtmak; dökmek, saçmak: *Milletin üstüne saman şaçā.*

şilamak (Kır.) Parlamak, ışıldamak: *Gelin bōle pulları şilā gelirdi köve.*

tartınmak (Akç. Yür.) Başörtüsünü çene altından geçirip baş üstünde bağlamak: *Yazma dohuyölā tartınıyölā gelinin çıkçe_vi gün.*

teñemek (Ala.) Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak; tecrübe etmek, denemek.

tespitā gēmek (Mum.) Tespite, belirlemeye gelmek: *Tespitā gēmişlē bizim bilāder ramazana nē yazmışlē biliyōñ mu?*

tırlatmak (Akç.) Delirmek: *Tırlatcek hale gelō insan tikiş tikti mi.*

tifmek (Akç.) Tiftiklemek: *Tiftim tiftim (tavuk etini), hadi bunu da çorba yapeñ didim.*

tikmek (Işk. Kdd.) 1. Bir cismi dik olarak durdurmak: *Ƙama Ƙama goca pıçaklā vāmiş. Unları tikēlēmiş.* 2. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak: *Ona göre tikēsın. Olay bu.*

to'lamak (BĪA) Toplamak.

tungumak (Yür.) Oyun havası oynamak: *Bilmiyon sünet vāmiş ya, oynuyan vā mı tunguyan vā mı?*

turmak (Işk.) Hareketsiz durumda olmak, durmak: *Urlāda turduk ettik ama kendileri durmadı burda.*

tusmak (Akç.) Pusmak, sinmek: *Ben una ni tusçemişim?*

tutaşmak (Yür.) Yanmaya başlamak, ateş almak: *Hē tutaşayıñ baķam odunlar.*

tutēye kitmek (Işk.) Hayvanları çiftleştirmek: *Aķçakısrak atıñ dışısına denir. Ni,āpmıslā buñla atları tutēye kitmişlē alacatlıya. Adımız urdan ķāmış.*

tüşmek (Emd.) Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek.

tüzmek (Yür.) Yan yana veya üst üste sıralamak, dizmek: *Sofralara ğoyuyolā aşları, tüzüyolā.*

uñartmak (Akç.) Onartmak: *Moturu uñartōn, arabeyi uñartōn.*

ūvuşmak (Işk.) Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek; üşmek: *Asger bunuñ başına ūvuşmuş.*

uvalanmak (Ala.) Ufalama işi yapılmak, ufak parçalara ayrılmak, ufalanmak: *U güneşte bōle kendi kendine dāvılı. Davıldıkce uvalanī.*

üfelemek (Akç.) Kırarak, ovarak veyaz ezerek ufak parçalara ayırmak: *Ekmek üfelediñ hemen.*

ünnemek (Akç. BİA Yür.) Seslenmek: *Nēde küreş vāsa ünnüyōlā yalım.*

üşgenmek (Işk.) Kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteĝi olmamak: erinmek.

ütmeκ (Akç.) Az kavurmak, ateşe tutmak: *Bi tarağı yanar, bi tarağı üter.*

vafad itmek (His. Yür.) Ölmek: *Babası da geçenlerde vafad itti.*

vurmak (Yür.) İlacı ya da merhemi vücudun bir bölümüne sürmek: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sö,ürt yaprağını tuzla döveriz, unu vurarız.*

yanıvumak (Akç.) Ansızın, çabucak veya kısa sürede yanmak: *İşte ışçakta ğayanıñ ğuytusunda yanıvudu.*

yaPıbemek (His.) Ansızın, çabucak veya kısa sürede gelmek: *Yav çok canım istiyo yaPıbē diyō.*

yapıvımak (Kır.) Ansızın, çabucak veya kısa sürede gelmek. bk. yaPıbemek.

yasılmak (Ala.) Meyletmek: *Deli gönül sana yasılmaz.*

yaymak (Emd. Yür.) Yağmur, kar, dolu gökten düşmek: *Balıkesirlere yāydı mı?*

yazmak (Akç.) Hamur açmak.

yeymek (Ker.) Koyun, inek vb.ni otlatmak: *Urē mal yeymiş adam urē baķ ēñ güzel orasımış.*

yıldırımak (Akç.) Çevirmek: *Öte yıldırōz beri yıldırōz dikmō bizim makinelē.*

- yıllamak (DS)** Çok beklemek, bir yerde çok beklemek, işi uzatmak.
- yirleşmek (Ala.)** Bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak: *Hā önceden şu dā,ın arkasında bizim atalāñ dedelēñ yirleştiği yir urası.*
- yitiştirmek (Kdd.)** Eğitim, öğrenim sağlamak: *Kendi kardeşi de vādīñ unun. Biz ikimizi yitiştirdi yāni.*
- yitmek (Taş.)** Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nitelikte olmak: *Gine de Allah ırızı ōsun yitiyo yani.*
- yo'lamak (Eğr.)** Bakmak, gözden geçirmek, kontrol etmek: *Bi yo 'luyo eyvah diyo.*
- yörümek (Ala. Çıl. Taş. Sin. Ysf.)** Adım atarak ilerlemek, gitmek: *Ben zor yörüyōñ zor. Dizlēden zor yörüyōñ.*
- yūmak (Ala.)** Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek, yoğurmak: *Undan sona bōle güzel yū,u yıkarız.*
- yunarlamak (Ysf.)** Yuğmak, yıkamak: *Keçe dö 'mek de yunarlamayla oluyu.*
- yuñarmak (Kdd.)** Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek: *Ben ekmek kendim yuñarım, kendim yaparım. bk. yūmak.*
- zıplamak (Işk.)** Hızla batırmak, saplamak: *Mesela bu kōvün efesi kimse, dikēmiş ortıya gamayı zıplarmış.*
- zirayat etmek (Sin.)** Bir yeri görmeye gitmek: *Urda dedeye zirayat ederlē.*

4.4. Sındırgı Yöresi Söz Varlığı ve Derleme Sözlüğü

Bu kısımda Sındırgı yöresinin ağızlarının söz varlığında tespit edilen sözler taranarak Derleme Sözlüğü'yle çeşitli açılardan karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda sözlükte taranan sözler; Derleme Sözlüğü'nde yer alıp almaması, Derleme Sözlüğü'nde Sındırgı ağızlarından farklı bir anlamla bulunması ve sözlükte Sındırgı dışında bir yöreden derlenmiş olması açılarından incelenmiştir.

4.4.1. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Sözler

Bu kısımda hem Sındırgı yöresinde hem de Derleme Sözlüğü'nde yer alan sözler bulunmaktadır. Derleme Sözlüğü'nde bulunan sözler üç alt başlıkla incelenmiştir.

4.4.1.1. Derleme Sözlüğü'nde Sındırgı'dan Derlendiği Belirtilen Sözcükler

Derleme Sözlüğü'ne Sındırgı'dan derlenerek alınan sözcüklerin sayısı 15'tir. Sındırgı yöresinde yapılan saha araştırmasında ahar, alatlamak, bılla, ebermek ve gari sözcüklerine rastlanılmıştır.

ahar Hayvanların su içtiği taş veya ağaç yalak, çeşme yalağı.

alatlamak Acele etmek.

anū Korku, şaşma, hayranlık bildiren ünlem.

bılla Abla.

ebermek Getirmek, vermek.

gıllim Kardeş.

gari Artık, bundan böyle.

gididoğrumak Gitmek.

göze Derelerdeki su dönemeci, girdap.

kınıtmak Dadanmak, tutkunlaşmak.

kıstı Altınlardan yapılan bir çeşit gerdanlık.

selvi At arabalarının yanlarındaki küçük direkler.

torluk Aşiret çadırı.

yılgın Bıkkın.

yıllamak Çok beklemek, bir yerde çok beklemek, işi uzatmak.

4.4.1.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Fakat Sındırgı Yöresine Yer Verilmeyen Sözcükler

Aynı anlamla başka yörelerden derlenerek Derleme Sözlüğü'ne alınan sözcüklerin sayısı 263'dür. Aşağıda listelenen sözcüklerin anlamları, çalışmanın Ekler bölümünde yer alan Sözlük'te ayrıca verilmiştir.

abdestlik

abey

aķ ğabak

al

alabada

alabarda kökü

alaca

ālemek

alma

anacıK

anduk

anķmak

añnamak

arıtmak

āşam

aşlamak

aşmaķ

aşşāyel	cemile	dürüm
āTlamak	ceyiz	düzen
avet	cığa	ebegömeçi
ayaz	ciñgil	efe
ayran çalkası	çakıl	emecen
ayvadana	çalba	enek
bağa	çarşı	enteri
baharıñ	çarşır	fasille
bālamak	çeket	fasulya
balcan	çekki	fasülle
bardak eriği	çengenni inne	fişne
bastırmak	çif	furmak
batlıcan	çileşmek	furulmak
bayguş	çilte	ğabak
bayraktar	çine	ğabarmak
bazar	çölmek	ğabayel
bazar gün	çözü	ğafa
beyez	davşan	galbır
bezdirme	daylanmak I	ğalmak
bezme	daylanmak II	ğancık
bezmē	dāza	ğarışmak
bıza	dePmek	ğarnı ğaraca
bilader	desti çalka	ğaşık çalımı
biliç	develik	ğaşmak
bolka	dırmık	gatır
boyalamak	dırpan	ğatmak
bön	dirgen	ğavak
bōrek	domat	ğavzanmak
buba	domatiz	ğayınna
buba	doñguz	ğaymacık
bubeşçe	doñuz	ğaynata
buñalmak	döngel	ğaz ayağı
cabar	döş	ğazan
canavar	döveç	geçi

gerdeme	ğuyamak	moza
geşmek	guzu	mozak
geymek	ğuzugöbeği	muhtar
ğıramık	ğuzugulā	namazda
ğırğaz ayağı	ğüvem	navruz
ğırmak	hambar	nūnū
ğırnap	hammazlamak	ocak
ğıymak	hamurusz	ōlāķ
ğızan	hayat	oturak
ğızdırmak	heziran	öküz göbeği
ğızdırmak	hıştımak	örgenmek
ğızılacak	hurmak	örüzger
ğızılılık	hurun	öylen
ğızıñcık	ıldız	padem
gicirgen	ilerde	paldın
gidiçgen	ilgeç	palta
gidişgen	ilti	parasa
ğol	imriK helvası	payam
ğōmak	inne	peşkir
ğonak	işmek	petek
ğorķmak	kapama	pıransa
ğoyamak	ķaramık	piñar
ğoyun	ķargı çumā	pinmek
gōğ	kasna	pitmek
gōğeç	kazan balığı	poyraz fasilyesi
gök	kelem	sadıç
göksulu armudu	kirez	saraç
göveş	kirkit	sepi gün
guguk	ķolan	sepimek
ğullanmak	ķompir	sıyartmak
ğülü	kōse	siftinmek
ğunduz yapmak	kōsūlmek	sikke
ğurmak	kuruk	sil
ğurumak	lōkūs	sīr

sovan	tomata	ütmek
söngge	tomatiz	üvendere
söürt	tosbağa	yalık
süleymancık	tosun	yāmır
sülümen	tovuk	yamur
sünet	turmak	yasti
süven	turp otu	yayğı
süzme	turpan	yazmak
şarlamak	tusmak	yedi gardeşler
şılamak	tutmeş	yediler
şincik	tüşmek	yilek
tifmek	un hevlası	yort
tikmek	uñartmak	yüklük
toğuc	üç etek	zebze

4.4.1.3. Derleme Sözlüğünde Bulunan Fakat Sındırgı Ağızlarında Anlamı Farklı Olan Sözcükler

Sındırgı yöresinden tespit edilen anlamından farklı bir anlamla Derleme Sözlüğü'nde yer alan sözcüklerin sayısı 106'dır. Aşağıda listelenen sözlerin anlamları, çalışmanın Ekler bölümünde yer alan Sözlük'te ayrıca verilmiştir.

afat	cacık I	dölendirmek
ağbaş otu	cazgır	dörek
alat	cırt	düymek
anaç	çekmek	ebemkuşağı
arğaş	çırak	ecene
bağaç	çıtrık	ēsi'lemek I
bāla	çul	ēsi'lemek II
barsak	darılcan	ğaldırım
basdırma	daşlamak	ğallim
başlık	delibaş	ğap
bılamac aş	denişmek	ğarafatma
burgu	denk gelmek	ğararmak
bü	dongurdak	

ğatık	kasnak	palaz
gazık	kazık	pazen
gelin çiçi	kedi guylü	pürçek
gelincik	kelbaş	sineklik
gem	kep	somak
getmek	kırmızı	sova
gızılpelit	kiçi	süngüre
ğoca	koçar otu	tal II
ğocabaş	koza	teFek
goç	körsülmek	tekne I
ğovlamak	kıumaş	tekne II
ğömgök	küllü	teñemek
ğötüğızıl	labada	tırlatmak
ğulak	lenk	topak
ğurağ	mal	urağ
ğurt	mantı	ũ uşmak
ğurtulmak	marama	yaldırık
ğüdermek	meşe	yangış
haP	moruğ	yeşil
hizar	nuzla	yil
horaz	okumak	zelvi
irdirmek	öğümek	zıplamak
it gülü	övez	

4.4.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Sözcükler

Sındırgı yöresinde tespit edilip Derleme Sözlüğü'nde yer almayan sözcüklerin sayısı 338'dir. Aşağıda listelenen sözcüklerin anlamları, çalışmanın Ekler bölümünde yer alan Sözlük'te ayrıca verilmiştir.

abacek	ak fasülle
acuğan	akça melki
ağıl	akça memeli
ak biber	alafatma kuşağı

alfad	buğacık
alt don	bursa armudu
anacık	büberiye
anleşmek	büberli ebcin
apālgūñ	büz
ardıç	cağal
ārlamak	cennet elması
at göşusu	cennet helvası
ataş böcē	cıccırlık
atlangoç	cızgı daşı
atmıca	cicem eriği
attarmak	civanefendi eriği
atuvurmak	cume vakti
ay akşamladı	cumertesi
ayaıklı kekik	cumurluk kestane
bacelik	cüme akşamı
bağkeser	çalı guleceği
balık biber	çam gabū
balya sandığı	çam melkisi
başlık etmek	çanaklık
bazartası	çarpıcı
bāzdirme otu	çatal araba
belce kestanesi	çavuş armudu
beşbıyık	çetmi dikenini
beyez mantar	çıkar sene
beyez melki	çınar çiçeği
bi yiyimlik gabağ	çıra gazanı
bōñ gice	çırlangeş
boncuk āşa	çilli
boş yaprağı	çimen mantaru
boyunduruğ yılanı	çitare
bozürük	çivicik
börek çanā	çumak
bubacık	

çumak fasulyesi
çuşaklı mantar
dağ alacası
dedebörgüsü
dedebörük
dedebürgüsü
dedekülā
deķķa
deraķ
dıraqdor
diken otu
dikenli çiçek
dilim peyniri
dolumbaz
domatis reçeli
dumbey
durna
duru yā
durulaG olmak
düğün çırası
ebçin
efecik
el bışgısı
el dabanı
el tulumbası
elma turşusu
enki ğıy
erboyun armudu
erek otu
ēşi balcan
ēşi çorba
ēşi domatis
eşkin
eşşek gicirgeni

eşşek otu
evcikliē
eydmek
eye demiri
falça
fırfır
fistan
gabak çiçeği
ğabak dōrama günü
ğabaklı armut
gantar topu
ğara ğabak
ğara ğavak
ğaraca armudu
ğaragöz
ğarantavuç
garantı
garantu
garantu üzümü
ğarpmak
gaşgöl
ğavak mantarı
ğavullaşmak
ğaysı
gazgeç
gebegulak
gece böcesi
gecengere
gelaba
gelabacık
gelin armudu
gelin avcısı
gelin güveyi çiçeği

gelmeyi virmek
ğılleyir
ğıran
ğırırırır virmek
ğırıştırır
ğırmızı melki
ğırmızı melki
gıvırttırmak
ğızıl armut
gızıl işli
ğızıl labada
gıra
goca don
gocaboğan
gocagarı iğnesi
gocakuş
ğocı çınā
ğoleşmek
ğoş yaprağı
göbek
göğügöçüren
gök çiçek
gök çiğdem
gökkelte
gökyeşil
göngel
gös serçe
gözdedmek
gözletmek
guçana
ğulacık
ğulak mantarı
ğulağ mantısı

ğullör
ğumur
ğuylē ölü
guzu gafası
guzugöbeği
ğuzuğuşu
gücenkele yılanı
güz arabası
hakiki kestane
hamur aşısı
harını
haşhaşlanmak
haşlanmak
hayvanardı
hemsin
henci
horoz fasilyesi
ılabur
ılabada
ıprın
ısırmak
ıslabadan otu
ışçak
iç göğnek
ikindinüstü
imdirmek
inçin böcesi
ismail fasilyesi
jelipon biber
kara sevda çiçeği
karada gavak
karık çapası
kasılmak
kazık oyunu

kedi cırmığe
kesdana ęabaę
kese dikme
kestenkele
kıl ulu
kına ınağı
kırk dğüm
kıse
kıızıl fasulye
kõñ
ęostadı
kõfõn
kõpek ekmeği
kõpek üzümü
kõtürlü şapka
kuraklık
kurd otu
kuş ekmeği
kuşuvurmak
küçük orosbu
külek mantarı
küreş
mağa daşı
makas eriği
melki
men olmak
merdimen
merkeb
metre fasulyesi
meydan ocā
moğa
mottur
muhlace

nõtlu ęulaę
oluklu kertenkele
olumuna gelmek
orşad
osuruk bõcē
otrama
oturma odunu
õndünlemek
õzgar
palamut odunu
palanya
papasa
papaz otu
patlak darı
pend
pesemet
peynir hõşmerimi
pıçakı
piñarpide
pirin donduması
piriş orbası
pümek
pünkürmek
sacabaca
saklanbe
sāncak
sarı bõrölce
sarı ebcin
sarı mantar
sarıgız
saşırnak
saşmak
saşta helvası
saten don

savrancı	ussam ezmesi
setere	uzun ğabağ
sıksamak	üfelemek
singenmeç söbe	ülkerler
sinisana	üşenci otlusı
siyazlamak	üşgenmek
soğdan	üvêk kuşu
solmak	vagonya
soñdulamak	yabancı karınca
sontac vurmak	yağlık
sos	yakalamaç
suy yılanı	yanayak
süngürmek	yanıvumak
şahmela	yañye
talkakan	yasılmak
tansu çiller	yedi cüceler
tarana bezdirmesi	yedi taş
tarını	yel otu
taş atçası	yıldırımak
tavukalan	yıldızıştı
teke peyniri	yıngış
tolu	yimşem
topalak don	yir melkisi
tungumak	yofka aşı
tutēye kitmek	yufka böreği
türk karıncası	yuğar ğarşı
tüzmek	yūmak
ulacık	yunarlamak
un hoşmerim	yuñarmak
uneş	zirāt armudu
ussağ ğabā	zurnapa

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Anadolu ağızlarının söz varlığının zenginliği, Türk dilinin anlatım ve türetme gücünden kaynaklanmaktadır. Türk dili ve kültürünün taşıyıcısı olan yöre ağızlarının söz varlığı bakımından incelenmesi insanların yaşayış biçimleri, kültürleri ve ağızları hakkında çeşitli bilgiler vermektedir.

Bu çalışmada, Sındırgı yöresinde 35 köyden ve çeşitli bilimsel kaynaklardan derlenen toplam 1826 cins ad, özel ad ve fiil, kavram alanlarına göre sınıflandırılarak incelenmiştir. Sındırgı yöresi ağızlarının konuşuru olan kaynak kişilere, ağızlarının standart dil dışında kalan söz varlığını yansıtabilecek çeşitli alanlarda sorular sorulmuştur. Bu bağlamda; yöredeki insanların doğayla iç içe bir hayat sürmesinden hareketle bölgelerindeki hayvanlar, bitkiler, doğa olayları, coğrafi şekiller, gök cisimleri ve sosyo-ekonomik faaliyetlerinden hareketle de yemekleri, ev eşyaları, tarım aletleri, düğünleri, cenazeleri, oyunları ve kutsal inanışları gibi birçok konuda veri toplanmıştır. Tarihleri boyunca doğayla iç içe yaşadıkları bilinen Türk milletinin etrafında gördükleri canlı veya cansız her türlü varlığa farklı anlamlar yükleyerek adlar verdiği görülmektedir. Bu durum, Sındırgı yöresi gibi sınırlı bir bölge içerisinde yaşayanlar arasında aynı kavramı karşılayan birden fazla hayvan adının, bitki adının ya da mantar adının olması şeklindeki tespitimizle örtüşmektedir. Yörenin coğrafi ve fiziki koşulları ölçüsünde bakıldığında; ormandan ya da çayırdan toplanan 7 tür mantar olması ancak aynı bölgede bu mantarlara 31 farklı ad verilmesi buna kanıt oluşturmaktadır. Benzer şekilde yörede bölgeler arasında birbirinden çok farklılaşmadığı görülen bitki örtüsü ve hayvan türleri kapsamında da aynı varlıklara aynı yörede farklı adlar verildiği görülmüştür.

Sındırgı yöresinde yeni doğan çocuğa ad vermede İslamiyet'in etkilerinin yaygın olduğu, hem kadın hem de erkek adlarında İslam tarihinde önemli olan kişilerin adlarının Türkçe adlara oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Yöredeki insanların küçük yerleşim yerlerinde yaşamalarından dolayı birbirleriyle sıkı ilişkiler kurması, lakap ve sülale adı gibi ad bilim alanlarında da veri toplanmasına olanak sağlamıştır. Bu adlar verilmiş nedenleri bakımından incelenmiş ve yöre insanının ilginç buldukları bir olay ya da durum karşısında kayıtsız kalmayarak yakıştırma ve benzetme yollarıyla ad verdiği görülmüştür. Ayrıca yöreden derlenen lakapların içerisinde olumsuz anlamlar taşıyan lakapların olumlu anlamlar taşıyan lakaplara oranla daha fazla görülmesi, kişilerin toplum yaşantısı içerisinde uygun karşılamadıkları her türlü hareketi belirttiği ve lakap vermede kişilerin mizahi yönlerinin ortaya çıktığı dikkati çekmektedir.

Yöredeki insanların büyük ölçüde geçimlerini sürdüğü tarım ve hayvancılık faaliyetleri kapsamında bu insanların iş yerleri sayılabilecek dağlara, tepelere, tarlalara, meralara vb. birçok ad verildiği görülmüştür. Bu adlar daha çok varlıklara niteleme ve benzetme yoluyla verilmiştir.

Sındırgı yöresinin söz varlığında yer alan fiiller ise daha çok standart dilden sessel açıdan ayrılmış fiillerdir. Anlam bakımından standart dilden ayrılmalar fazla olmasa da, burada yer alan fiillerin yöre ağzının ses özelliklerini yansıtmalarının önemli olduğu düşünülmüştür.

Yöreden derlenen tür adları ve fiiller Güncel Türkçe Sözlük ve Derleme Sözlüğü'nde araştırılmıştır. Standart dilden ayrıldığı görülen sözcükler çalışmaya alınmamıştır. Standart dilden ayrılanlar ise Derleme Sözlüğü'yle çeşitli açılardan karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda:

Derleme Sözlüğü'nde bulunan fakat Sındırgı'dan derlenmeyen 263 ad tespit edilmiştir. Sındırgı'dan derlenmediği görülen bu adların, daha çok Balıkesir ilinin diğer ilçelerinde ya da, Manisa ve Kütahya gibi bölgeye yakın illerden derlendiği görülmüştür.

Derleme Sözlüğü'nde bulunan ancak anlamca Sındırgı yöresindeki şekilden farklılaşan 106 ad tespit edilmiştir. Bu adların, aynı biçimsel ve sessel özellikler göstermesine rağmen Anadolu ağızlarında farklı anlamlarla kullanılması, bu adların Türk dilinde işlevliğini göstermektedir.

Sındırgı yöresinden derlenen fakat Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan 338 ad tespit edilmiştir. Derleme Sözlüğü'ne katkı sunmasını hedeflediğimiz bu adlar, çoğunlukla bitki ve mantar adlarına ait kavram alanına ait adlardır.

Derleme Sözlüğü'ne Sındırgı'dan derlenerek alınan adların ise sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Sındırgı'dan derlenmiş olduğu görülen 15 ad tespit edilmiştir.

Sındırgı yöresi gibi belirli bir bölge ağzından, çeşitli alanlarda derleme ve soruşturma yöntemleriyle elde edilen sözlerin benzetme, yakıştırma, türetme ve metaforik yollarla oluştuğu ve yörede yaşayan insanların etrafındaki varlıkları adlandırmada Türk dilinin söz yaratmadaki gücünden faydalandığı görülmüştür. Ad bilim ilkelerince farklı çalışmalardan faydalanarak sınıflandırılan adlar, insanların ad ve kavram arasında kurdukları ilişkiyi göstermektedir.

5.2. Öneriler

Belirli bir bölgenin ağızlarında yapılan her türlü araştırma, Türk dilinin ve Türk dili tarihinin çeşitli sorunlarının incelenmesine kaynak oluşturmaktadır. Bu tür çalışmaların Türk dili araştırmalarına sunduğu fayda dışında, standart dilde bulunmayan fakat Türkiye Türkçesinin ağızlarında yaşayan birçok yerli tür adının diğer bilim dallarına da fayda sağlaması beklenmektedir. Bu bakımdan bölgeler özelinde, ağızların söz varlığı araştırmalarının devam etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adanacıoğlu, N., Yıldız, Ü., Oğur, E., Aykas, L., Tan, A., Taylan, T., (2016). Türkiye makromantar genetik kaynakları I. Ege bölgesi. *Journal of AARI*, 26 (1), 46-61.
- Akar, A. (2009a). Ağız sözlükleri: yöntem ve sorunlar -I-. *Turkish Studies*, (4) 4, 1-11.
- Akar, A. (2009b). Ağız sözlükleri: yöntem ve sorunlar -II-. *Turkish Studies*, (4) 8, 217-224.
- Aksan, D. (1989). Kavram alanı kelime ailesi ilişkileri ve Türk yazı dilinin eskiliği üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (338), 253-262.
- Aksan, D. (1990). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim 1-2- 3*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2021). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Alkaya, E. (2006). Ülkü Onal: Ardanuç ve çevresinde sülale adları. *Karadeniz Araştırmaları*, 11 (11), 155-157.
- Arslan, F. (2013). *Bigadiç ve Sındırgı ilçelerinde yerleşimler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atlı, S. (2017). Manisa'nın Demirci ilçesindeki lakaplar üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41 (1), 101-137.
- Aybek, S. ve Sezgin, S. (2018). Sındırgı'nın arkeolojik değerleri. *Güncel Araştırmalar Işığında Sındırgı Bildiriler Kitabı*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, ss. 3-13.

- Baş, B. (2011). Söz varlığıyla ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 27-61.
- Baytop, T. (1997). *Türkçe bitki adları sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bektaş, M. (2019). *9192 numaralı Temettuat Defteri'ne göre Sındırgı Kazası'nın sosyo-ekonomik durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boyras, Ş. (1998). Lakaplar konusunda bazı dikkatler ve bir yöre örneği. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 7, 107-138.
- Boz, E. (2014). Ağız sözlüklerinde sözlükbirimlerin içerik planı üzerine öneriler. N. Demir ve F. Yıldırım (Editörler), *Prof. Dr. Mehmet Özmen Armağanı* içinde (s. 95-102). Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.
- Büyükakkaş, A. (2009). Türkiye Türkçesi Ağız Sözlükleri Üzerine Bir Deneme. *Turkish Studies*, 4 (4), 184-195.
- Coşar, A. M. (2013). Trabzon'da kullanılan lakaplar üzerine bir derleme-değerlendirme. *TDAY- Belleten (1999-47)*, 27-40.
- Çetin, G. (1986). *Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'nde yapılan folklorla ilgili lisans tezleri bibliyografyası (1940-1980)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Dağlıoğlu, N. (1997). *Türkiye kültür haritası Yaylacık köyü sosyo kültürel ve ekonomik yapısı*. Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.
- Demir, N. (1999). Ağız sözlükçülüğü. *Kebikeç*, (7) 8, 67-75.
- Demir, N. (2002). Ağız terimi üzerine. *Türkbilig*, (4), 105-116.
- Demir, N. ve Eker, S. (2010). Ankara ağızları sözlüğü örneğinde ağız sözlükçülüğü hakkında bazı tespitler. *Year Book of Turcic Studies- Belleten*, (2), 91-102.
- Demirbaş, A. (2009). Türkiye Türkçesi ağız sözlükleri üzerine bir deneme. *Turkish Studies*, (4) 4, 185-195.

- Doğan, L. (2002). Türk kltrnde hayvanlar ve hayvan isimleri. *Trk Dnyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 12, 615-658.
- Ercilasun, A. B. (1999). Ağız araştırmalarında kullanılacak transkripsiyon işaretleri. *Ağız Araştırmaları Bilgi şleni*, Ankara: Trk Dil Kurumu Yayınları, ss. 43-48.
- Erdem, M. (2016). Trkede fiiller ve sınıflandırma sorunları. *Turkish Studies*, 11 (20), 185-200.
- Erdoğan, S. (2022). Trkiye’de ‘‘Derleme Szlğ’’ ile ilgili yapılan çalışmalar zerine bir bibliyografya denemesi (1990-2021). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* , (27), 212-227.
- Ergin, M. (2001). *niversiteler için Trk dili*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gkter, B. (2010). *Szlkbilim temelinde Trkiye’de ağız szlklğ (ilke ve yntemler*. Yayınlanmamış Yksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara niversitesi, Sosyal Bilimler Enstits.
- Gmşatam, G. (2011). Kavram alanları açısından Kıbrıs Trklerince hayvanlara verilen adlar. *Diyalektolog*, 3, 11-32.
- Gner Dilek, F. ve Pekacar . (2009). Uluslararası fonetik alfabe ve Trkiye’deki ağız alışmaları. *Trkiye Trkesi Ağız Araştırmaları alıştayı*, Ankara: Trk Dil Kurumu Yayınları, ss. 545-589.
- Gzel, F. (2020). Derleme szlğndeki derlenmemiş kelimeler zerine. *Selçuk niversitesi Trkiyat Araştırmaları Dergisi*, (49), 105-114.
- Kahraman, H. (2022). İzmir-Torbalı kyleri mikrotoponimleri ve dil incelemesi. Yayınlanmamış Yksek Lisans Tezi. İzmir: Ege niversitesi, Sosyal Bilimler Enstits.
- Karakuş, İ. (1997). Trke ad bilim (onomastik)’de hayvan adları. *Erdem*, 9 (27), Article 27.

- Kargın, H. (2021). *Sofçular köyü söz varlığı (Araç/ Kastamonu)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, A. (2021). Adbilim odağında lakaplar ve lakaplarla karıştırılan başlıca terim ve kavramlar. *Avrasya Terim Dergisi*, 9 (2), 54-62.
- Kocapınar, P. (2014). *Kavram sözlükleri ve Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi söz varlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (1975). Anadolu ağızları üzerindeki araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, (23), 143-172.
- Korkmaz, Z. (2000). Türkiye’de ağız sözlükleri. *Türk Dili Dergisi*, (583), 7-14.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurgun, L. (2010). Özel ad-cins ad hakkında. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 102-110.
- Mansuroğlu, M. (1953). Türkçede -ğu ekinin fonksiyonları. *Türkiyat Mecmuası*, (10), 341-348.
- Mutlu, H. K. (2022). *Balıkesir ili ağızları (inceleme- metinler- sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ölmez, M. (2006). Türkiye’deki ağız çalışmalarının sözlükleri ve ilk ağız sözlükleri. *Türk Dilleri Araştırmaları*, (16), 205-210.
- Özbek, E. (2015). Türkiye’de “söz varlığı” çalışmaları ve bunlar üzerine genel bir değerlendirme. *Akademik Kaynak*, 3 (5), 23-38.
- Sakaoğlu, S. (2012). Soyadlarımızın başına gelenler. *Türk Dili*, (721), 24-28.
- Sarıkaya, B. (2020). *Sındırgı şehir coğrafyası*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Şahin, H. İ. (2004). *Balıkesir Çepni kültürü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, İ. (2011). Yeradibilimi araştırmalarında mikrotoponiminin yeri, önemi ve araştırma yöntemi: Tırnak köyü (İçel/ Gülnar) örneği. *Turkish Studies*, 6 (1), 1748-1770.
- Şahin, İ. (2021). *Adbilim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tansuğ, S. (1992). Anadolu halk dilinde Türkçe çiçek adları. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara: Feryal Matbaası.
- Tekin, T. (2017). *Orhon Yazıtları Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkiye’de halk ağzından derleme sözlüğü I-II-III-IV-V-VI* (4. baskı). Ankara.
- Uluç, G., Hüseyinli, A., Mehdiyeva, D., Qır, Ö., İbrahimova, İ., Serxanbeyova, C. (2013). *Irk bitig qedim Uyđur dilinde yazılmış fal kitabı*. Bakı: Türkcesi Varken Topluluğu Yayınları.
- Umar, B. (1993). *Türkiye’de tarihsel adlar*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Uysal, R. S. (2007). *Sındırgılının kitabı*. İzmir: Grafmat Yayıncılık.
- Ünal, Ç. (2018). Sındırgı ilçesinde tarımsal faaliyetler ile çevre ilişkileri ve sorunlar. *Güncel Araştırmalar Işığında Sındırgı Bildiriler Kitabı*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, ss. 373-384.

http-1:

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04.05.2022)

http-2:

https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx (Erişim tarihi: 04.05.2022)

EKLER

EK-1. Çeviri Yazı (Transkripsiyon) İşaretleri

Sındırğı Yöresi Ağızları		IPA
ÜNLÜLER		
Ünlüler		
a	a	ɑ
e	e	ɛ
ı	ɪ	ɯ
î	i	i
o	o	ɔ
ö	ø	œ
u	u	u
ü	ü	y
Uzun Ünlüler		
ā	uzun a ünlüsü	a:
ē	uzun e ünlüsü	ɜ:
ī	uzun ı ünlüsü	ɯ:
î	uzun î ünlüsü	i:
ō	uzun o ünlüsü	ɔ:
ō	uzun ö ünlüsü	œ:
ū	uzun u ünlüsü	u:
ū	uzun ü ünlüsü	y:
ē	uzun (e-i arası) kapalı e ünlüsü	e:
ō	uzun o-u arası ünlü	o:
Yarı İnce Ünlüler		
ä	a-e arası ünlü	æ
í	ı-i arası ünlü	i
ó	o-ö arası ünlü	ɛ
ú	u-ü arası ünlü	u
Yarı Dar Ünlüler		
è	e-i arası ünlü	e
ò	o-u arası ünlü	o
Kısa Ünlüler		
ă	kısa a	ǎ
ĕ	kısa e	ĕ
ĭ	kısa ı	ǐ
ŏ	kısa o	ŏ
ŭ	kısa u	ŭ
ÜNSÜZLER		
Ünsüzler		
b	b	b
c	c	ç
ç	ç	ç
d	d	d
f	f	f
g	g	g
ğ	ğ	ɣ

h	h	h
j	j	ʒ
k	k	c
l	l	l
m	m	m
n	n	n
p	p	p
r	r	r
s	s	s
ş	ş	ʃ
t	t	t
v	v	v
y	y	j
z	z	z
Ara Ünsüzler		
F	f-v arası ünsüz	f
G	g-ğ arası ünsüz	gʲ
K	k-g arası ünsüz	ç
Ƙ	ƙ-ğ arası ünsüz	ƙ
P	p-b arası ünsüz	p_v
S	z-s arası ünsüz	ʂ
T	t-d arası ünsüz	t̪
İnce (Palatal) Ünsüzler		
ʎ	ön damak l ünsüzü	ʎ
Yarı Belirsiz Ünsüzler		
ɳ	yarı belirsiz n ünsüzü	n̠
ɽ	yarı belirsiz r ünsüzü	r̠
Arka Damak Ünsüzleri		
ŋ	arka damak g ünsüzü	k
ƙ	arka damak k ünsüzü	g
Gırtlak Ünsüzleri		
ʔ	gırtlak patlayıcısı	ʔ
Diğer Ünsüzler		
ɲ	genzel n ünsüzü	ɲ
Diğer İşaretler		
◌̣	ulama	(◌)
v	diftong (ikiz ünlü)	(◌◌)

EK-2. Metinler

1. Metin

Konuşan : Şennur Seçen (54)

Derleme yeri : Alayaka Köyü

Derleme tarihi ve saati : 17.11.22 / 11.24

Konu :Yemek tarifi.

un helvāsı yapāriz. irmiKden yapāriz. bi de saçta unu dēriz biz bŷydaydan. unu ıslārız biz bi buydasını on beş yirmi gün durā. undan sona bōle güzel yŷvu yıkarız. undan sona çŷnārız. ıslıyuz unu suyun içine ğaba,ıyu u. ğabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē. yŷymşak olumuna gelē. undan sona güzel yŷı yıkarız unu. çovala ğuyārız. ayā,ımıza bi temiz cizme ğıyeriz. unlañ çŷneriz. çŷynē,iz. undan sona bu hēř gün bunu ğaldırceñ. çökē dibine. duruğlanıK suy ŷstŷne çıkā aşşāsı unlu bōle aşşā çökē. unu bōle sırtlañ bōle kālđırız. zorlañ kālķā bōle yapşak olŷ. zorlañ kālđırız edēriz. undan sona öteki suyunu sŷzēriz. yeñden durulaK suy ğuyarız. unun en aşşāsı biz bi haFta felen on gün felen sŷzeriz. u zaman u şeyi ğidē. ēşili,ı hamır şeyi ğidē. undan sona bōle topak topak kaldırız yeñden çovala ğuyārız. şı çovalı olŷ. nası deyeñ sene? beyaz kumaş dēriz biz ya. dokuma de,ıl de. evelde şekerlē olŷdu u dedŷ,ımız şeye ğuyarız u beze. unun suyu geçē bōle. urdan suyu geçTi mi daş gibi olŷ. undan sona bağtık suyu bitti mi. undan sona bōlē bōlēsin serēsın güneşe. hah bōle bez ŷsdŷne ğuyārız. ekmek çulu dēriz biz. unun ŷstŷne ğuyāsın bōle pŷtŷn pŷtŷn çıkā,ısn. u güneşte bōle kendi kendine dā,ılŷ. da,ıldıkce uvalanŷ. unu elemiyiz. u hinci bōle bŷden ezdin de da,ıttın mı u ğurmāz. topak topak bōle da,ılı kendi. ha. ğurŷ da çok geş ğurŷ. ben yapam didim bu yıl bizim gelin yapam didi de bēm ilti. ben de bi sene gendim yaptım bu da bene hiç yardım itmedi. kimse yoktu. undan sona sōz ettim yapmāsyēñ. emme yaptın mı öle arKideş olsa öle uygun yapārın gine de. unu burda ğavŗuyunŷ işTe helva yapıyun. bi helva yapsam ğōrseñ de yisēn emme yok. unu yok. tā,ana yapārız bŷlgurumuzu yapārız makarnāmızı yapārız. unlā,ı ğaynadırız. bu yıl çekdiremedim işTe dēymenci ğoyuvŷmemiş bu yıl. aTladım emmē daşını şiyini aTladım. dēymenci vā bizim burda deymen bi tēK ğuyuvŷmemiş. ğuyŷvŷse çekTircēm. salçāmı her şiyimi.

Konuşan : Melahat Ok (72)
Derleme yeri : Alayaka Köyü
Derleme tarihi ve saati : 17.11.22 / 10.25
Konu : Yemek tarifleri.

hoş gēdiniz. eyiyiz ya. bilemedim ya. ni örgenceK? bilmi,unķuna ben ni deyivereñ. yoG_öle ben zatın da, a giTmem gardeşim. ah ğızım ben hiç bişī bilmi,um baĶ oyun bile bilmi,um ben. aşçınıñ hah öle şe yaparıñ öle. çorba yapıyus pirinç pilaF yapıyos. çorba yapıyos somaKdan. henci ben nası tarif ediyiñ sene? somā,ı ıslıyus bī goviye. süzüyos ya,ut tülbentlēneñ bezlēnen bōle durulaG_oluyu. undan soña ocā,ı ğuruyos somaK ğoyuyos. undan soña içine tel şehriye mi ğatıyun makarna mı ğatceñ. no,ut ğatıyos. şe ya,ı ğatıyos. ha öle yaPıyos bişiriyos. una biz ēşi çorba diyos. sumak vādır bayırlāda da toPlāñ toPluyu. keşkek yapıyos. keşke,in içine bişīKden kerri çiçekneñ zētin ya,ı ğatıyos. undan soña tavuk ğatıyos başga bişē ğatmıyos. et iyi dana eti olursa tā iyi. unlañ ikisini ğarşık da yapıyos galan.

Konuşan : Mehmet Karakuş (82)
Derleme yeri : Alayaka Köyü
Derleme tarihi ve saati : 17.11.22 / 12.49
Konu : Köy tarihi, aile büyükleri.

bizim yaylamız burā evimiz de burā. hā önceden şu dā,ın arķasında bizim atalāñ dedelēñ yirleştīği yir urası. unlā arāziye gēmiş. burda durceK çalışceK urā yatmaye giTceK. bizim öñcekilē bizden öñcekilē ureye yerleşmişlē. e būda dimiş bi uykuyu uyumak için bure ne,i geliyız? herkez arāzisiniñ başına yaPuşdurceK yirini gēmiş urdan. on iki parsa bu kō alayaķa didiñ mi on iki parça. hā herkez arāzisinin başına giTmiş. u da çoluĶ çocuĶ ōmuş. bīken iki üç nēden gēmiş. esaz dedem seFerberlikde ğāmiş. babam ğuccacik üç yaşındamış. unlā da altı dene ğardeş altısı da ariyeler altısı da aşğarda ğalmış. babam kırk yedi yaşında öldü anam yüz iki yaşında. bu sene senesi gēdi işTe. anam rahmetlik de durīdi yüz iki yaşında u da ōdü. hasta ōmadı da bi felç geçīdi. e işTe sona oturaĶ ğāldı. Ķaç sene yattı unu bilemiceñ şindi.

2. Metin

Konuşanlar : A) Hatice Şahin (90)

: B) Mehmet Yavaş (88)

: C) Duray Evcimen (70)

Derleme yeri : Işıklar Köyü

Derleme tarihi ve saati : 18.11.22 / 11.01

Konu :Dokumacılık, Akpınar Yapısına
Türkü'sü'nün hikayesi, Efelik, Serbest konulu.

Serbest konulu

yāşımı sorāsan dördüncü ödu yāşımı sorāsan ni laflā vādı emme heP gāfadan Kittilē. aşımı sorāsan yaşım doksan yatarıñı sorāsan dördüncü ödu diyı laflāmız vādı eveliden. nenem çarık yazıñ da unları unutduñ mu diyō yā. geh sus öle sūs allahım sūs.

Dokumacılık

halı doķōduķ. işlīñ içinde ğirtçık ğirtçık ğirtçık mekik atōduķ. ğirtçık bu yañna ğirtçık bu yañna atōduķ. içine iplik basōduķ göyōduķ. mekik vādıñ unun içinde unda iPlık vādıñ. unu bi öte başa atōduñ. bayā bi basōduķ. urdan biyu bēlden öte baş oluyo bi urdan atōñ urdan uriye geçirōduķ. ohhō unu geçirōduķ tepiye. arķasından yenden bi yālı telnen basōduķ. bi unu bi bunu geçirōduķ. bilōduķ unları. unda tepesi vādıñ urdan tepiye bi asılōduķ parmak sıkıştırōduķ bi de öteki ēlīmizdeñ öteki yandan mekī bu yañna atōduķ. bi de hurōduķ yandan bi dē,e geçirōduķ bi dē,e sıkıştırōduķ. çok çok çok. bunlā nelē yaptı nelē yaPtık eveliden nelē. nenem çarık yazıñ dā unları unutoñ unuttuķ. evel zaman şilēni sorō geh şure ērdēm sōle. işde bu kilimleri doķōduķ. doķuma doķuma ğızımız işliķde doķādık bunları. evel zaman işli,i başKa. unuñ içinde böle darāk olodūñ. darā,ın içine geçirōduķ iplikleri geçirōduķ. darāk iñdeleri geçirōduķ unları velen geçirōduķ. dē enkinlē elde oma. esgi zaman doķumaları sorō bu. hē işlē,ın içine girōduķ ayāmızlañ böle böle. çoçuklā işde bunlā cibār çoçuklā bunlā. heP böle işliکلēn içinde doķuyuduķ ... unda doķuduķ.

B) balıkesiden sen ni yapcen bizi? doğsan yaşında. iyiyim yā. bene ğıda iyiyiz. dā ōle iyi de, iliz de ğulaqlā duymō gozlē allaha amanat.

A) hatıca şahin. şahine sonra geşti yā. kendi ana adımız yavaş.

B) ben dē mehmet yavāř. ben yaşımı diyivimeñ şindi. bunlañ ikiz yazılıyız.

A) ikiz yazılmışık biz.

B) yalıñız ben bundan bu otuz iki dōmlu ben nūfusta otuz iki dōmluyuñ. yalıñız dōm otuz dōrt. dođsan yařındeyiz. bēm de nūfūs kādımında dođsan iki mesela otuz iki bunun da otuz iki.

A) yāřımızı ōrgenōñ burda bē.

Akpınar Türküsü'nün hikayesi

C) akpınār yapısına bu köyün. bađ ğızıñ bēn annadıveriyiñ sana. şimdi eskiden āsger kaçā, vāmıř bu kōde tamam mı? olayı annadıveriyiñ ben sene. asker kaçā vāmıř. burda bi ğız seviyōmūř u asger kaçā. tallāda burlāda candarmālar dink gelmiřlē vurmuřlā ōdūrmūřlē tamam mı? onda can_iminemiş ğızın adı. başka burlāda birisi tabi ben kim yağtı u ğadar bilmi, om dā u türküyü yađmıřlā. ğızın adı can_iminēmiř. u türkü bu köye ait oluyō.

B) ađbınār yapısına

ğün dōdu şapısına

iminem çiçek göndēmiř

uyandım şokusuna

A) tallaya varyıdım

can_iminemi göriydim

ben iminēm ğoynunda

üş ğün ōsun durēydim

B) unu asger kaçā vurmuřlā tā bureye āmiřlā ğēmiřlē. afidēsin merkebe bindimiřlē bunu ōlūsünü. unu buriye āmiřlā ğēmiřlē. şorda bi oda vāmıř u zamannādā esKi yapı. urdan ōnden řu tepesinden kaçtırı lānķ indimiřlē. burdan ōlūsünü indirmiřlē iřTe. undan bi tūkü sōleyalāmiřlā bunlā. ađbınār yapısına. ğün dōdum şapısına. iminem köçek yollāmiř. uyandım ğokusuna dēmiř. urdan bunuñ řurdā aslandede āzlı esāzen eski zaman dorēl di, e sōlemiř unu. urdan bu yüziñden yüziñden ğēmiřlē candamālā. ura bi tarlāñ ğıyında vurmuřlā. u da davranmış ğine bak.

C) aPdî amca gstmiş bunu dmi? aPdî amca dyymiş. urdan Kitti dimiş. yiği kitti burdn dimiş. urda bi tarlnn dibinde yaz gnmş ğari. urda asKeri denk getirl. furuyl ğari unu.

B) bizim urda işde aşşki tarla. urda unun ğıynda yatmuş urda u. şindi candma yziğden yziğden gell bunun sabak şeysinden. ekinlğ işlnden gell mahsulun. urda davranmış unlara karşı gene u. davrannca candma mrmi patlatmış. urda kitmiş hemen. adamı drmşl. asger kaĉanı. urdan unu mrkebin ortı yerine atmışl bunu. urdan blamışl elini ğolunu. eşş'ln berab afidsin gmişl buriye atmışl ğari. burda lsn şurdan kaĉtırmıřl işTe. hikaye bu. essı bu kve ait trknn. cn imineyi aleğ diyen gde mmed. furuluyo işte u ğızım.

Efelik

B) efel bdmış u zamannarı.

C) yok yok. dvnlde şindi bm duyuyum yalnız. mmet dayı dva iyi bilir. unl dvnlde ğavğa yapıylmış. olay bu.

B) unl oyun başında sen mi ğden oynaceğ ben mi ğden oynaceğ ğavğa yap. undan sona ğeln dolaştırl. sen ğe geĉceđ ben ğe geĉceđ. unlda lemiş.

C) efelik diil. gendilne efelik. kendilne efe unl. dvnlde. kama kama ğoca pıĉakl vmış. unları tiklmiş. u adaml d. şindi unları anletĉik bugn kelasan dayı, demirci dayı le insanl nde ğariĉ kittil y. hacllğ mmed dayı bunl kittil. řavĉlı amca. u adaml oh tarihi adaml. le adam nde ya? le adam mı ğdi? işte ble şil ğulaĉtan ğma ya.

Konuşan : Hlya şahin (49)

Derleme yeri : Işıklar Ky

Derleme tarihi ve saati : 18.11.2022 / 10.35

Konu : Gndelik işler.

aşşarı gettiğ unlrı kimiğde iki tv olunca yS tlada yS brda aşşalra gtorğ. ĉoĉkl mlı ĉıĉdnc gece gtrğ didim mlları d aşşarı. sğgrlmedi bile t aşşsı. sğgr gtt malları. annesi şilre  annel vall yapuğ eĝiđ ĉıĉodu kirisi sene ĉaldodo. bizim arĉa tarıftadığ bu tarıfta ĉapı yokduğ. arĉa tarıfta ğuyuruduğ  şilni işde meyve şilni. urdan aşdı işde muamed ĉapıyı. dedim bi de bene iş ĉıĉdđ ğdiğ. pek eyi yapıđđ ğdiğ her yeri batıĉ ğal didim ben de. hiĉ eyi

ōmadı. ōsun yā ōle. pislīk ğalō işTe dē. baqam ğız gelçiklē dolapları silivicik baqam.
hī izmīden gēlçiklē. çī,ide durō hī.

3. Metin

Konuşan : Hamide Sevinç (90)

Derleme yeri : Yüreğil Köyü

Derleme tarihi ve saati : 18.11.2022 / 13.32

Konu : Serbest konulu, Köyün geçim kaynakları, Düğün adetleri, Şerif Pehlivan.

Serbest konulu

senin adın ni? cēran hē. savol savol allah ırzı ōsun. hasteyin bān gızım işde ōle yöreyemiyōñ. sagol. bōle oturuyon yavuzun gine. bōle tuvaletime gidebiliyon rahatçak. ança yimēmi yiyebiliyon urda. getirivēdinek soFrayı atıvēdinek. işde bōle bişī ōle. ēki yıldır yatıyoz burda. çok şükür allahama. sekizlere dokuzlara dönüyon galan. dokuzuna geldim girdim bilen heral. işde urlardeyen gızım. felş de geçirdim ben dē. ōle. az uyuşuk bu tarıfım. az sēsem duruyō işde. hamide hamide. u da hamide bēm adı vīdiler una. duruyō duruyō şükür baķam. ōle işde.

Köyün geçim kaynakları

gözel mi? āyaz oluyō burlā sō_vuķ. ōle işçaķ olmuyō aşşaları gibi. kışın pek sō_vuķ oluyō. yazın serin oluyo da. ā bi yāmırlā yāmadı bureye de. balıkesirlere yāydı mı? urlara da mı yāmadı? vāy. ōle burlara da yāmadı allahım. ekinlē ekilçek ğuraķ. evēt. başğa her şē ekiyōlā cacıķ ekiyōlā her şē. misir bōrūlce. unlara pek şē ekiyōlā da. işde pek çok oluyō. unu da ālem yice_vi ğada āşlıyō unu fazla āşlamıyōlā. cacıķdan başķa sevmiyōlā işde. ekin oluyō başķa şēler oluyō. malçılık vā bırda. vā hayvancılık vā. çobannarı oluyō çobannarı. bizim yok da işde kōde vā bizim yok. māl yok bizim. satdıķ. bakamāyoz galan. cacık ediyōlā dēmi cacık. oluyō gene oluyō. uFak teFek oluyō gine ırzı ōsun oluyō. bakıyōlā güPre atıyōlā suluyōlā suyla oluyō da. u yanda uzak. gölet oluyō söletlē oluyō. söletlēñ biri bu tarafta biri öte tarafta. urlāda hortumla getiriyōlā. hortumlā atıyōlā derelere. ālem götürüyō nireye ğada götücekse. cacıklara götürüyōlā. ōledir.

Düğün adetleri

dūvün de vā sünet de vā yalım aşşalāda urlāda öle öle. dūvün bayırcı. bayırlāda ediyölā dūvüni. ğız da bayırdamış olan da sındırgıda. öle ediyölā. urda mı götürüyölā bilmiyoñ. aha bırda pek Pişēden habarım olmuyō da. oquntu vīdilē öle duyuyon. hā? ävet ävet. ävet. giyyölā enteri giyyölā dolanıyölā. kövü dolanıyölā. gelinin çıkçe,i gün enteri giyyölā ğızlā. henci şē oluyölā başlık ediyölā gelinin yanda öle oynuyölā öle. buranın ädeti öle. evet. öle giyyölā enteri aşşarı. üçetek. yazma doluyölā tartınıyölā gelinin çıkçe,i gün. ğızla olusa ğızla nası bugön ... kādında unlā dolanıyō öle. enteri giyyölā üçetekli. sādıcı giyyō arkadaşları giyyō öle öle gelinin ğıyında dolanıyölā. undan sona aşşamüzeri gelin çıkdmek unlā gelini şē ediyölā. bu şē takseye bindiriyölā gidiyölā. olan alıp da gidiyō. vā. davul zurna olmā mı u da oluyō. davulu zurnası ta oluyō. oynuyölā oynuyölā. her şē oynālā her şē. telēzonda oynuyölā dēmi? unlādan örgeniyölā oynuyölā. her şī oynuyölā. kargışmak turguşmak oluyō. öle öle oluyō. sen bālīkesirin içinde mi duruyōn? hē okuyō muñ? hē arkadaşı evelden arkadaşıdıñ emme henci beni be'liyō u gidemiyō yā. bāni be'liyō. yıkılıyon düşüyon bān. kaş kere düştüñ. ğollām şēlem ğararıyō düşüyōñ ben. unlā bayırlāda ömuş oluyō. düştüm biyu da urda dışāda. kalkamadım bi de bu tarım uyuşuk dēmi? kalkamadım. debelene debelene unlā gelesiye ğada durdum ğalan.

Şerif Pehlivan

hā. şerif pēlivanın geliniyiñ bān. şerif pēlivanın olundayeñ. a ğızım öle öle. ilerde öledi. şerif pēlivan küreşe gidēdi şerif pēlivan küreşe. küreşde pēlivan baş āmış. ni uranın ismi? ni kövün adı da vādı. küreşe gidediñ urlāda şē madelle ğazanmış gēmiş. urdan ävlendi sonra ğaynana öldü. sonra bi ğarı dā aldı u kaçıncı. olanlān iki denesi öldü. şekerden öldülē. öle öle. unlā da ävlendi ğızım. unları unuttun ben ğalan ğızım unuttun. sona unlā güççük güççükdü böle bēm geldimde. böyüdülē ğoptulā. he şēde bu kōde duruyölādıñ unlā sındırgıye göştülē. urda duruyölādıñ. urda öldü ğarılā işde. ğarılāñ ikisi de urda öldü. kendi de öldü. olanlān biri de teze öldü tā gine. öle öldülē. şeker vādın. şekerden öldü yā ne bileñ şeker vā dedilē yā başka hastalıkları da vāsa tā uzakteyen pek anlayemedim. gidemedim urlara. gidemiyoñ ben kendim de gidemiyoñ dēmi? öle öle urlāda. bi şēsi vādı unun. duqqani. duqqani yemekānesi. evinde. evinin altında urlāda öle dedilē emekānesi vāmış. çalışırmışmış emekānesi. urları görmedim ben ğızım bilmiyon. kaş sene ödu ben ayrılalı? urlāda turduk ettik ama kendileri durmadı burda. küreşlere gidēdi. dē uzak kōlere. nēde ki kızım? urlara

adları da vādı ama aKlıma gelmiyō. urlara gidēdi. nēde küreş vāsa ünnüyōlā yalım.
gidēdi uzaklara gidēdi. burda yoқты başkā. yoқты bi u vādı. epey ōdu yalım u ōleli.
kaş sene oluyō bilmiyon. çok oldu. ē işde hēkel vā dē urda. gördün mü? hēkeli vā.

4. Metin

Konuşanlar : A) Hatice Er (64)

: B) Aysun Er (44)

Derleme yeri : Osmanlar Köyü

Derleme tarihi ve saati : 21.11.2022 /09.56

Konu : Köy tarihi, Cenaze evi ziyaretleri, Hıdırellez, Dokumacılık.

Köy tarihi

A) zatı bizim köyümüz üş osman tarafından gürulmuş. bilmi,um kı nicıydi. osmanlı zamanında kurulmuş burā herālda. üç osman varmışmış işTe. üş tene testi yapmışlā. birini burē yapmışlā. biz osman alan diyoz ya ureye yapmışlā. birini de āşık osman dīriz biz. bu yandan gēmişsinizdir āşık osman. üç terefe testi gömmüşlē toPrağ testi. dolu. şı yapmışlā. burda nēde su durāsa ureye. ureye yapın. burē gömmüşlē bırdaki su durōmuş. ha buranın topra,ı sālām bureye yapam diyivimişlē. undan üç osman tarafından öle gürulmuş bura. undan osmanlā diye öle gāmış adı. urasını bilmiyoz tabī. osmanlı zamanında güruldu,ēnden. ha tarihi tarihī. savāş zamanındadı ya bide. eciğ duşman şē attı,ı zaman oğ şēsini burası burē düşmü,ömuş. onun için burē gürmuşlā savaş zamanı. tabi canım çok eski kōmüş ya. seferlik zamanı tabi u zamannarı. tā önceden gürulmuş herālda. tabi çok eski canım. bi sefer tabi bize öle annadıyölā biz öle biliyoz. bilmi,um nası olde,ini tam şē yapamıyoS. öle diyölādı biz de öle şē yapıyoS. hā işTe göca kişilēden duyduğ. yaştan ya şēden şeye işTe. göca kişilē bazı şē yapālādı öle gonusurlādıñ öle şē yapādığ.

Cenaze evi ziyareti.

B) aqşem cenāzeyi gitçektik biz gidemediğ. hayvınlāñ yañdan geş gēdik gidemedik. aqşem ezeninden önce gitmen gerekiyō cenāze evine gitçeksin. hā hā aqşem ezeninden önce gitmen ilazım. yimek götürü,ün ureye çünkü. beş on tane soFra oluyō. tabi göttü,ven yimek kaş kişi geliyōsa. birē kişi birē yimek götürüyō unları birē ikişē birē tabağ guyōn gari suFralara götti,ven yimekleri. cınaze ivinde

yimeklere üş gün yeniliyö. akşem ezeninden sona şöle ezen okunuyö çünkü hocalā namazdan çıkıyö. hocalā geliyö yimek yiyö. hocalā yimek yidikten sonra unlā okumaya başlıyulā hocalā. hocalān okuttukları bittikten sona erkeklē gidiyö. yastıye ğada oturölā beklivölā ğalan hocalā. undan sona kadınlā başlō okumaya. kadınlā bilenlēmiz vā allaha şükür unla kövümüzden. undan sona okunuyö. öle kadınlā okuyū.

Hıdırellez

B) hıdırellez var. büyük hayır yapıyoz şurda. şe çıralık dedesi diyoz biz. urda bayā dört beş senedir büyük hayır yapıyoS. düzlük dēl baya oldu.ē yer yüz yüz älli metre yukarda. fazla öle şe de.ıl de. uFak böle harmanlık yiri gibi yiri vā. orda yapıyoS işTe. toplanıyoS ma.ālle kölü topluyö. dıştan gelenlē yardım ediyö. hayvan kesiyölā. yapıyölā. büyük bi hayır yapıyölā. ben hiş bilmi.ım urasını. yatır matır yok. sāde böle daş ufak bi daş vā. urası hafiften çukurda daşlā vā içinde öle bişeyi yok. çıralık dedesi diyölā biz bilmiyoz eskilē dā iyi biliyödur. biz bilmiyoz unu. mesela et yapıyölā. sulu yemek su. kebab mı diyölā una. patates ğatāsa ğatıyölā. ğatmasa ğatmıyölā. keşkek yapıyölā. çorba yapālā. süTlü çorba yapālā. mercimek çorbası yapālā.

A) çıralık dedesi. amma hayır aşı gibi yapıyoS. keşkekdir çorbadandır pilavındandır. irmik helvası ğararız. dāy önceden un helvası ğaralādiñ. un ğatölādiñ. tabi önceden fazla irmik şu mu vādiñ? dā önceden un helvası yapālādiñ öle keşkek yapālādiñ. unda tavık vāsa tavık keselēdiñ. kimi olağ geçi veridiñ ğoyun ğuzu ni varsa. öle hayır öle yapālādiñ. unu da sürdürüyo biz.

B) dā önceden bāzdirme yapālādiñ. dedenin yanında bāzdirme yapıyölādı.

A) öle hayra döndü. öle dışardan geliyū inşallah dink gelsen nasiP olusa. hıdrällezde yapıyüz illā. canı isteyen gelir. sen hayra gidiyün yā. sen urda bi dua kendince bi dua da edip geliyün. Allah rızası için. dede için. kendi. kendine ni yapceseñ işTe. öle bi dua edip geliyuz kendimize. yok öle türbesi yok. sadece işTe böle daş yapmışlā sıralamışlā öle durmuş. urda tabi dede vā diyölā ölü vā diyölā. hıdrällezde ğızım batı inaç şı imanını nasıl yapāsan öle olur ibadetini duanı. gine de Allah rızası için etçēsen edē gelirsin. sen urē duanı etmecen Allah rızası için yapceñ.

tabi gine de var. õsun. a a ateş yakmeyiz õle şemiz yok. hayır yapālā işTe bāzdirme yapāladiñ õle olur.

B) önceden bezdirme yapālādiñ. millet on götürürdüñ irmik götürürdüñ. o zaman irmik yapmıyõlādiñ pek. bezdirme. keşkek götürürlerdiñ keşkek yapālardiñ.

A) eliñde avıcında ni vāsa unu götürülēdiñ herkes.

B) helva yapālādiñ unu da öleşirlerdi urda. millete da,ıtırlardı urdaki kimselere. toplanırdı urda toplanan şiler olurduñ. önceden õle oluyõduñ eskiden.

Dokumacılık

A) doķuduk canım. yok yok doķuyan. olsa da çok az.

B) bi tane vā yā. āşa aba doķuyu yā.

A) u doķuyudur. bi de ğarşılāda vādır doķuyan. bizim birda yok. doķuduk canım.

B) beyaz lacivert oluyudu. kilim desen diyoduķ. u da irenkli irenkli oluyudu mesela. bu ğadası yeşil mesela bu ğadası sarı oluyudu bu ğadası kırmızı oluyudu. bõle arası hani kilim desen diyoduķ biz. beyaz olurdu. õle õle. u irenkli oluyudu. yācibedir tabi u şey oluyu mavi oluyu. içini beyaz yapan beyaz yapıyodu mavi yapan mavi yapıyodu. õle oluyudu. heybegõzü diyolā. başka ni bonçuk diyolā. başka ni diyolā una?

A) aşşāda halı vā emme. kim u halañ mı? hē. ben bi sefer yıķadım bu halıye bozayazdım hemen. nası yıķamışlā? şı yıķameye de vēdik işTe... yıķameye kirlendi dedik hemen halı bozayazdı. fazla şı yapmacen. ğüve yiyõ. işTe unu mecbur ğullanmak zorundasın. yazceñ kıllanceñ.

B) hē kıllandē, en yirde de yiyõ. bēm kıardeşim irenkli halısı var. unu yemiş yani. bõle serildiği yirde yimiş. kıllandı, e halde. bi de yıķattınen de yiyõ demişlē. yıķameye de vediler. yıķandı, ı halde yimiş.

A) yiyõ yiyõ. şı nası bişēse? ipini mi seviyõ? bazı bazı da yiyõ.

B) kilim deseni bak bu desen. irenkli irenkli bu desen. lacivert karagöz halısı diyo biz. örnekten bakıyoduk biz. ha örnek devamlı yaptı, en örneye bakmadan yapabiliyoduk yani. hana biz sayısını sıyırdımını kafadan biliyon una göre yapıyon. örnek tabi doğuya doğuya doğuya aklına beynine yatıyo artık. o zaman bakmadan yapıyon.

A) bilemedin yere bakıyon bilemedi, in. bildiñ mi bakmıyon. daha önce kendimiz boyoduk. eğiriyo duk sonra sornā teknoloci ilerledikçe her şey denk. labada. gök için gök dēriz biz una. hē.

B) cevizi niye kullanıyolā? çıkmasın diye mi ğullanıyolādı?

A) vallā cevizi tetre. da, ıtmak için ğullanıyolā unu. ne için ğullanıyolā fazla unu bilmiyum. labada unun şisi u. mayasımış. unu ğatmadıktan sonra u olmuyō işTe. kırmızı boyasınla yapıyoduk. unun bi de şisi vādıñ. bi ot vādıñ.

B) şap. şapı çıkmasın diye mi ğatolādı?

A) şapı çıkmasın diye. duz da ğatādık şap da ğatādık. topak topak. duz oluyu ya aynı unun gibi şap.

5. Metin

Konuşanlar	: A) Emin Gülsevim (71)
	: B) Kasım Ünal (65)
Derleme yeri	: Hisaralan Köyü
Derleme tarihi ve saati	: 22.11.2022 / 10.41
Konu	: İbrahim Dede, Asa Çeşmesi.

İbrahim Dede

A)bizim köyün ilk ğuruluşu bursadan gelmēmiş. iki yörük geliyu. bōle ħarekeçili yörū. biri hacı biri ħadı. hattā aha baħ Őurda evin biri hacının evi. Őu baħ naylon olan baħ kenarı görülen. u ev hacının. ğadının evi alt tarafta. tabi zamanla denişmiş her Őē başka da. ē geliyōlā ğuruluşyōlā bure. hattē bir fırın vādır bu ekmek yaptıkları gibi. hacılāñ fırını derlē bu fırının adına. kövün ğuruluşunda bu fırınlā. duruyū. tadilat yapılyū duruyū. āvet ikisi de ħarakeçili yörū. bureye yerleřiyōlā iřTe. burda hayvancılık yapıyōlā su bōl yā. hayvancılık yapıyōlā bırda. hacılāñ. yatılı,ē geşçeş Őindi ben de ayakta fazla ğalamıyoñ da ğızım. Őindi hacının yanına bir hizmetçi gerekiyu. ihtiyaç oluyū. ē nerde bulam biz bunu? geziyōlā tabi yaya olaraktan. dursunbeyin göbel köyü vā bi. bu göbel köyünden ibrahim dedeyi buluyōlā genç halinde. geliyu bure. öküzlēnden çiftini sürüyō. yaħacak odunu getiriyū falan hizmet ediyū yani hacıya. zamanla tabi yaşlanıyu. yaşlandıktan sona buy çift sürēken öküzlēn atını aħşam gece süpürümüş. kendi bi yatarmış sırtına eyer biřē batıyōsa teħrar süpürümüş. samanın ince tozlar ını atarmış altına bu ŐeKilde ibrahim bizim keramat sahibi olmuş diye duyulmuş. Őindi çeşmesi var āsa çeşmesi. u çeşmenin adı āsa çeşmesidir. tabi bōle biz çumaħ diyem ğayı una. çumaħnan gidiyomuş. ħadınlā bōle aFyon çapasından geliyōlā. ibrahim dede de urda bunla ras geliyō. ē ibrahim dayı amca ni diyōlā bilmiyom. ibrahim dayı diyōlā sen diyōlā keramat sahibimişin. biz de diyōlā afyun çapasından ğedik yorulduħ susadıħ. hadi baħam Őurdan bi suy çıkar da diyōlā içem. u da diyōku ben bu suyu burdan çıkarıñ ama siz beni bi dā göremessiniz diyo. ben diyo Őindi yatcem diyo. yattı,ēm yirden ba,ırcem. nirē ğada sesim gidēse ure ğada davıl çalınmacek bu kōde diyō. ğuyrū dū,ümlü at da girmecek diyō. tamam diyōlā. yani onun sözünü pek ğāleye almıyōlā.

asasını dürtüyö su ğaynayıp çıkıyu. ibrahim dede bizim ğayboluyu. Şindiki yatırımın oldu,e yirde bunun çamaşırlardan bir parça buluyölâ ureye türbesini yapmışlâ işTe. yılda iki defa hayrını yapıyoS köycek. yemeklê yeniyö. hatta Şurda bi odası da vâdır. ibrahim dede odası derlê. u da u zamanın tarihinden tâ. u zamandan ğalma. kendi yaptırmış. hizmet heral hizmetçiken yaptırdı unu u ibrahim dedenin odası diyerekten. ê bu şekilde. hacıya bureye gelen biri hacı biri kadın. hacıya hizmetkar. sonra keramat sahibi oluyu çıkıyu. hâ bi de Şöle. hacı patronu hacıya gidiyö. hacıya esKiden altı ayda gidinir gelinirmiş. yaya olarak gidiliyomuŐ develênen. hacıda patronunun canı helva istemiŐ. ibrahim dedenin de bu da keramat sahibi ya bunuñ bu ğalbine do,uoyu. hemen geliyö eve bunu evin sahibine hanımına. abla diyö. bene diyo helva yapıvesen ya diyö. ya ibrahim Şindi zamanı mı? yav çok canım istiyo yaPıbê diyö. yaPveriyö helvayı urdan bi ğaba ğoyuyö. ibrahim eline teslim ediyö. hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullâ dirken yanı başında bî helva tası sıcacık bû,ulanıpduru. niyse allahım yâ rabbi Şuna bağ diyü. namazı bitiriyü. urdan helvayı alıyu ziyö. Fağat ğap kendilê ğaP kendilênin. ğabı bi torbasına çuvalına nîse işTe ğoyuyü. hacı dönüŐü ğarısına diyö tabi ibrâm hizmetçi yâ. esKiden evlên köŐeleri olurdu bî yaşlılâ urda oturüdu. çoluğ çöçüğ da kenar da oturudu. hacı köŐeye oturuyü. hizmetçi de birâz dıŐa oturuyu. hanım diyu bizim felen ğap tabağ u zaman tabi çanağmış bunlân sahan da dirlê bazı yirde. u da ben bağen bağam bi diyü n'aPcen sen unu? lazım bana getir diyü. arıyü arıyü kadın bulamıyü zaman geçmiş. sona ağlına geliyü ben unla diyu sen hacıdağan ibrâma diyu helva ğardım da vêdimidiñ diyu. bi dê,a görmedim diyu. u zaman hacı yirinden ğalkıyu. sen benden fazlasın diyu. köŐeyi una teslim ediyu sen buranın adamısın diyu. yâ sen. ben hacıya kittim ğêdim ama sen benden çok çok fazlasın diyu. ureye otutturuyu unu. ê işTe bôle bôle bi tarihi var yani bunun. Şöle unun yanıbaşında uFak bi delik vâdır. askere giden erkeklêmiz meselâ ureye elini soğar. urdan toPrağ alır. u toPraı bi beze bâlarlâ. askere gidip hem gidip hem geler gelene bunu taŐır. hiş de başına bişi gelmez. vallâ urasını bilemiyum ğari. her askere giden bunu alır. aha Şu Şehit. bundan başğa Şehit yok bizim bırda. babası da geçenlerde vafad itti. bunlâ inanmamıŐlâ buna toPrağ almamıŐlâ. işTe urda Şehit oldu. bunlâ halil dayının mêmêt almamıŐlâ. inanmamıŐ. dâ hâle mesela Şindi geçen hafta askere kitti bi çöçüğ. gitmiş urda toPrağ almıŐtır. burseye gitti. cebindedir. vâdır yani bu. ben de aldım nesillêdir u toPrağla gideriz u toPrağla geçi döneriz. dua edelê. traKyadan çok ziyaretçi gelir. gördesden. meselâ evlilikte çöcü olmayan ailelê oluyu. bunlâ gidê ureye adağ adarlâ. hani didim yâ Şöle

bi delik vā diye. ēver çocuk olcēse urdan elini soğar toPraq alır kadın. u toPraqın içini incelēlē uFak teFek ille bi böcek çıkıyu. u böcē yuttū,u zaman kadınca çocuk oluyu. gelirlē kurban keserlē ğayri. yedi sene kurban keser giderlē. öle yani. ılımlı adam. çok ılımlı. olgun kiři.

B) bizim bırda mesela ē řē vā. bizim āře vā yā izmire giden. ni āře diyölā una? alimanın āře. alimanın āře bırdan Kittikten sonra işde uzun süre bi yedi sekiz sene çocū olmuyo bunun. yedi sekiz sene çocū olmuyō. gidem diyō. u zaman bunun adamı da qaragöklü. alimanın āře didē,em bölē deli dolu biri. hırslı öle yani. genř de. adamına diyo řu gidem diyo bizim dedeye adağ adayam diyo belki bizim çocūmuz olur diyo. alia,āda çalışıyo uzaman adamı. u zamanın parasınnan yüz lira yüz elli lira aylık her nıse u civarda yani. kırk elli sene önce oluyu. kırk sene oluyū. tamam diyo adamı da. geliyu bure bi adağ adıyölā dedede. dönüşte altı ay sonra bu hamile kalıyō. çocū doğuruyō. gene de adağ kesemiyō bunlā. yani fakir aylıkları yetmiyo. bugünün bērinde yüz lira yüz elli lira aylıklan izmir gibi yirde durāsın da. ev kira. yime işme vā. bure gelme gitme vā. nasıl adağ kesçek u adam? kesemiyō ada,ı bū. çocuk büyüyō. dünyaya geliyō çocuk büyüyō. bir iki yaşlāna geliyō. bi gün alimanın āřanın rüyasına giriyo bu dede. sen diyo vidi,ın vāti diyo yirine getirmedin diyo. bu çocu,un sēn ğurban olcek diyō. yani ölcek anlamına getiriyō. alimanın āře bi uyanıyo. rüyasında görüyo bunu aslı vā zannediyo ama rüya oldūnu uyanınca farkediyō. bu ismail tabi işTe. ğocası. başlıyo düşünmeye ālemeye. ismail geliyo. ālemeye başlıyo bu. n’oldu āře niye āliyūñ? ya bölē bölē oldu diyo. ben bölē bölē rüya gördüm. gidem diyo řu bizim adağ yirine getirem diyo ordan. ismail de diyo aybaşına iki gün kaldı diyo iki gün sonra gidem diyō. unu halledem gelem diyō. geliyölā işde. bi dedeye ölağ mı alıyölā ğuzu mu alıyölā dedeye dolařtırıyölā. kesiyölā ada,ı. vallā yedi defa mi üç defa mı dolařtırıyölā tek ama. undan sonra şindi bu didi,im kiři elinde bi tesbik. yani bölē bölē tesbik çekiyō.

Asa Çeşmesi

A) sunun kesilmesi u suy altında bahçelē vā sulama suyu. u su mesela sen sulacēñ ben sulacēñ diyerekten şavğa ittilē mi. tabi biz bunu görmedik de yaşlılādan duygumuz geliyo bölē. suy aķıyo yani çeşmede aķarmıř. pağat bahçeye girmezmiş. girmezmiş öle dururmuş suy. şavğa edilmiyu. şindi bahçanı sulacek olduñ mu çıkar cebinde veyā,ut tūlbentin vāsa ureye ceviz vādıř yanında onun ceviz ā,acına

bālayıver kimse doğunmaz. doğunmaz. bahçanı sulāsın. geldin urdan tūlbentini aldın mı bi başkası götürü suyu başkası u da tūlbent bālar u sular. sırayla bōle işTe. başında kıavga yapılmıyo yani. kesilī tabi. evet. bu sene kıuraklıktan gene iyi maşallā u yā gene iyi maşallā.

6. Metin

Konuşan : Dudu Taylan (65)

Derleme yeri : Kepez Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 11.29

Konu : Yabani otlar, yabani meyveler, yemekler.

bēn şurda bēm evim. hemen şurda. arabanın önünde. he. tabi. ni olursa işde. mävsimine göre. çilek olur. erik olür. hana işde ni meyvadan işde ni gerekiyōsa. her şı. avududu yaPmadık. çilēvini yaPmadık. ē şē ireçelini yaPmadım da benim ğızlar ahududunun şeyini istiyōlā. tane olarak istiyōlā. tatlıların üstlēne süslemek için. ıhı. bevim eviñ yanda vā. bövürtlenlē vā eKşi oluyū. dālarinki unlardan gözel oluyū. yabani olanları unlā. bövürtlen diyoz başka bişi demiyoz. ğarantı diyoz. hana bizim bu daraf ğarantu diyo da yöresine göre de uyduruyoz yāni. bizde de ğarantulā çıkdı deriz. üzüm melen dimeyiz de. yanımızdaki insana göre ğonuşuruz. vā. ğızılıçık diyoz. küren diyoz. ğüvem de vā. toPlōn toPlamıyoz. kendimize ğada bi adaçayı toPlarız kendimize ğada ğullancēmiz ğada kekik toPlarız. hah. u yok. kaymak otunu toPlarız. yemevini yaPıyoñ. çīden de bişiyō canım öle çīden yimeyiz yani. çīden yenmez u. birez tülü gibi olur yā. undan unu çīden yimeyiz. unu haşlarım. veyaut da haşlamacēsemde hani körpeyse unu hemen öle dōrarım u saten az sonra ölür. n'olcek ni ğada dayanağı var. ısırgan da yēriz. toPlarız da hani öle sana bane dīl satım olmadıve için. Kendin bili,ōsun. sındırğı niresi bura niresi. uzāk. yaqtıvın ne ğazına değer. ne birisinlen Kitsen yol parasına değer. kendimize ğada. işTe ısırgan gideriz bahçadan toParlar geliriz. yā otunu ğavurceksek içine hani ıspanakdır bi yabani oTlardan. hani biliriz. ben bilirim gine çeşitli oTlānı da. ğaymak otunun yanında ebegömeçi olur. ordan ilibada olur. unun yanında diken otu olur. diken otunu unu mu didin acaba? hā. unu çīden de ğavururuz işde. unu da çīden ğavururuz. unu haşlamaya da gerek yok. ebegömeçiñlen ikisi unlā. çīden de ğavurabiliyoñ unu. ben saten çoğunluk zētın ya,ı kullandıvem için. hıı. hankini? āyçiçek ya,ını da ğullanırız da. olmadıkları biz zētın ya,ı kullandıvemiz için çoğunluk. zētın ya,ı ğullanıyoz. una oT da ğoruz. ıhı sini. şē u diken otlāndan ğoruz. gene aynı şēden ğoruz ısPanağ ğōruz. pazı olūr pazıdan ğōruz. ğıra geçiñgidince ne otu elimize geçerse unlādan da ğıyar ğoruz. u farık itmez yāni. yā isteseñ hani Kittikten sona hani var. ama biz

alışmamışK hani yabani otuna gidip de hani bõle bi başkanın bazı yerler sırf ota gider. una gitmeyiz.

Konuşan : Arife Güven (60)

Derleme yeri : Kepez Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 12.03

Konu : Eski düğünler, Türkü.

Eski düğünler

şindi bi gün iki gün. eskiden bir hafta oluyoduñ dayı. tabi yā. hā. şindi bi günden n'apardıñ? bi gün kadınla ekmek yapadı. u ölesī geçerde. bi gün erkeklē odun getiridi. u ölesine olurdu. bi gün odun çıra yarālādıñölēsine olurdu. üç gün de düvün olurdu. hā. ē u üç gün içinde de şindi cuma gün başlıyoduñdün. ē işde gene baķ bi harfta olmuyō u? bi harfta oluyū. cumārtesi düvüncümüz gelirdi. bāzar gün gelin götürülēdi. aynı şī bazartası gün sabah da aynı gine davılla zurneyle gelini oynatırlardı. işde bi hafta oluyū. ā şimdi nerdē? eski neşelē yoķ sate. eski yōķ. yoķ sate. bizde çorba olur. keşkek olur. pilav olur. undan sona fasille olur. nohut olur. no,ut işde hani no,ut yapan nohut yapā fasülle yapan fasülle yapar. ātimiz olur. datlımız olur. datlı genelde irmiKden olur. veriyōduñ aynı gine yā.

Türkü

ayva attum taş diye

dāları dolaş diye

ben seni niye sevdim gözelim

derdime ilaş diye

ben seni niye sevdim gözelim

derdime ilaş diye

derin ğazın kabirimi dār olsun

zebep olanların gözü kör olsun

7. Metin

KonuŖan : Yıldız Efe (80)

Derleme yeri : Kıran K y 

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 12.40

Konu : K y hayrı, D ğ nler.

K y hayrı

yirmi ğıda kimseyiz hepimiz.  vet  vet.  z  z.  zız iŖde. yaŖlıl  ğaldı bırda.tabi. yapıy duğ t  pandeminĖ hastalık girdi mi  le bıraktık. bu sene de yapıvımadık hinci ğaldı. sıra k yl  yakın k yl  gelirl . aŖçı v  bizim. aŖçı Ŗiyde duruyı  ltın maydende. una bi telifan  çarız. yimek yap ğ  diriz. yimeĝi yap  gelir. yidiriz i iriz. undan sona u tağını dar nı topl  gid .  vet dıŖardan getiriyoz. eskiden kendimiz yap rdık. keŖk k. keŖkek bi  orba olurdu bi keŖkek olurdu helva olurdu hoŖaF olurdu. esĝiden bunlar olurdu . nohut olurdu. bunl  oluyodu . yapan yapardı  yapamayan yapamazdı. hayvanı olan yap dı . evet. g c ne g re.

D ğ nler

bu sene d n oldu ye fadime. d n oldu ya k vde. evet d n oldu. yabından geldil  de bırda yaPdıl .  lanl  bu k yl . kız dıŖtan bi gız seviy l  gızla bi anlaŖıy l  undan sona. atlıy l  bırda bi gece bi eylence avdetini g r viriy  bırda  lan. bi gece. esKiden  Ŗ oluyudu.  Ŗ g n. davulnan. ata pin rdi gelinl . ata pin dik. ben burdan gittim. d  goca talları g r y  mu ? urdan dolana dolana dolana tall n ya ndan dolandım geldim dolandım geldim. Ŗu ĝarŖıda  v v  b m. atlan ureye indim. evet.  c_etek.  c_etek giy dik. evel Ŗalvar olurdu  ĝırmızı. yilek gey. ĝadife  e etl  olurdu. diktiridik terzilere. al bez olurdu. yazma tartırdık boyalı pullu mullu. eskiden  le giyel di. gelini bırda g neŖl  gerŖiden gelir. k l  birden dolaŖtırmeye gid . gelin b le pulları Ŗıl  gelirdi k ve. baĝıra  aĝıra getiri deliĝanlıl . evet. d lcul n  yle bi havası v dı. gelini ivin  n ne inene ĝada gelinin  n nde geserl di. genŖl  genŖl . bayraktar  ne ge erdi. arĝıdan genŖl . arĝıdan unlarla d lcul . t  arttan gelin. ĝız ivinden  lan ivine geliy  gelin.  vet  vet. veriy du. ikisi de. ĝız ivi ayrı veridi  lan ivi ayrı veridi. herkesin d n miseFiri olurdu. k lerden gelirdi d v nc l  heP. yatılı

ğalırladı bırda ğızım. evet yatılı ğalınırdı. a ğızıñ ceyizlê serêdik bõle evlere. undan sona bõle õnden yazma arķıda yaşmak arķıda türlü şeylê. ni ğıysi vâsa bõle heP seredik evlere. yilek her Çi. ha õteden gelen dũncülê bunlara baķardı. evet evet. ğızın kendi evine. anasının ivine. nıŐandan sonra gidiyodu õle oluyudu fadima Çi torba deĝiŐiyodu ya. işde unu soruyo ğız. Çi esKiden õle dirdik. bohçayı torbeyi gõtürem tabi bohça oluyudu da esKi zamanlâ heP õyle dirdi. ni bohça ğaldı ni torba ğaldı. devir de,işik de,işik. ben de õyle diyon ğızım baķ oturuyoduķ. gine esgi devirlê olsa tâ iyi diyoñ. ni günlê gördük esgi günlêemiz oleydi tâ iyidiñ diyon.

Konuşan : **Elligül Keskin (80)**

Derleme yeri : **Kıran Köyü**

Derleme tarihi ve saati : **22.11.2022 / 12.55**

Konu : **Serbest konulu.**

hoş ğêdiniz safa ğêtidiniz. buyur buyur. var var buyruñ. eyiyiz Şükür elhamnâ. sen? allâ eyilik visin. eyi yapmıŐın. he iyi yaptın. hana arķıdaŐın? õle mi eyi ben çay biŐirêñ gelêñ. otur sen otur piŐiri geliriñ. õteyiñ de ğêdi izmirden birisi. aha işde bırda oturduķ ben çay biŐirêñ didim ille biŐirme. u da Şeye kitcêñ didi. kürendedeye vâcêñ bırdan tâ didi. urdan didi Őê vâcêñ Őaķaryaya vâcêñ didi. anasınlan bubası vâ yañda. işde bõle Őõle işde gezmeye gelmiŐlê. hambarları çekdi. eski evleri çekdi. ğız mimârmıŐ da mimâr hâ. eski evleri çekdi. yapılyõ hambarlâ vâ. var var. çamdan yav çam a,acı çam. ğuyõz. vâse ğucek Şeyin vâsa gidê ğuyâsın urda ğavzanır. ğuyâ içine her Çi hambarı olan ğuyõ. bõle her taraf ķapalı ya. fare gircek yir yok. hâ.

8. Metin

Konuşan : Ramazan Gergin (65)

Derleme yeri : Yusufçami Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 13.49

Konu : Köy tarihi.

orta asyadan gēdik biliyoz.u ğıda. şindi dā önce kō bizim biraz dā birkaç mālle varmış. daĝnaç. şu baraj vā bizim çaygören baracı. urda eski kō diye mevkisi vā. eski kō geçer. şurda üsveren diyoz urda da yerleşim yiri evlē vāmış. ama bu savaş yıllarında bu çetelēden biñlādan yıldıklāndan bıraya toPlanmışlā. ha. çok eskili bi tarihi vā yani köyün. başĝa aylelē. ğurup ğurup. eski ismi nāra da oluşū. işde savaş yıllāndan bırdā bizim bu dedetepeden çetelē vāmış. bu çetelē bu şileri bu yonanlıları bureye soĝmemiye çalışmışlā. aşşāda çetelē urdan bureyi yukarı geliken soĝmameye çalıştıkları için. e dē unlā da mermileri Pitince ū yonan giriye bu seFer de bu kō çeteye baĝtı diye bu kövü ğompile yakıyulā. siz çetelē baĝdınız diye. buriye düşman olan. burdan başĝa yire çetelē gelmedi mi? ama di,er köylē yanmiyu. burayı ğompile yakıyulā. teK bi fırın ğalıyu bırdā. bu kōden. undan sona şuriye şu bahçeye toPluyolā kövün vatandaşın hepsini. unları diyulā bi bovba atam topluĝan hipsini öldürüverem. biri de diyu unları diyu biz bomba aTsak ōdürsek būñdan ğurtuluş olur diyo. buñları diyu biz ambarda ğalmadı būdayı ğalmadı. evi barĝı ğalmadı. bunlā çile çeke çeke ōlsün. biri de ōle diyu tabi. ha bu köyü de yakıtıkları için arapçada da nār aTeş anlamına geliyu ya. nāra ismi urdan geliyu. sonra da bizim şurda çam vā işde. urda yüz ğada bi çam. tepeüstünde. sona tabi çam çoĝalıyu. yüz çam oluyu yusufçami derken. yusufçami olup gidiyu.ha urda geliyi işde bu şeKilde. çetelē de soyguncu çıĝmış başĝaları unlā. e şindi bu kōden de bi hafiye bulmuşlā. hana siziñ nası bırdā kültür almiye geldīniz gibi bırdā kimi zengin āltın var para var bunlālan ortak olmuşlā. bu bizim kōdeki hafiye bizlen berabā duruyu. öbürkünlēlē bālantı ğuruyu bunları söylüyu bu şekilde. hā bazı çetelēden eziyet yemiş bu vatandaşlar. aĝsilik yapanlara etmişlē.

Konuşanlar : A) Ramazan Gergin (65)

: B) Veli Dönmez (61)

: C) Mehmet Dayı (62)

: D) Hakkı Kobak (60)

Derleme yeri : Yusufçamı Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 14.38

Konu : Köy Seyirlik Oyunları (Bebek oyunu, Deve oyunu, Çift sürme oyunu, Kız kaçıрма oyunu, Bezirgan oyunu, Bağa oyunu).

A) vādı da. şindi bu telifan vā ya. şindi bırda oyun vā eyvence vā bu telifan baķıp baķıp heP ellerinde. unlālā ilgileniyu. işde u işlē u esKi işlē ölüyu işde. şindi bebek oyunu da. bebelē de hamilelik başlā dōm yaptırılı undan sona oynemeye başlā. şindi unuñ önce u şiyi oyunları zati şunlā birē kaşıķ bālyu şunlā eli gölu. şunlara da bālyu unu da yazmayla şilen gözel giyindiriyu. yazması. aynı bebek gibi oluyu. bunlā kaşıķ bālyō bunu yaPmiş oyun. şindi bunu içine sarıyōlā bunu önce çekişiyu. bu bebelē burda. bureye oyun yirinde meydanda oyun kurulmuş ya. ure herkes baķā oyun kurulmuş dēy canım işde doķtur ebeyi çārā. doķtur işde biri geli ure. benim hanım dōm yaPcek. biraz ğaba ğonuşur u da. işde dōm yaPcek. şı buranın ebesi nerde? ebesi getirilē undan sona yatırılā ebe gelir. undan sona bebek vā biraz zor olcek. e bunu şisi biraz para istē şunudur bunudur.

B) tabi bu işi yapanlā bi ekip. bu işi bilenlē yani. una göre yol yordam konuşma. oyun kuruluyu.

C) cazgırı vā. tiyatro gibi oyun kuruluyu. tabi tabi. işde burda kōde ebe yok. benim hanım yoldan gelividi dōm yaPcek. unu yatırılā ureye. undan sona işde urdan bi iķip ses veri.

B) açılın urdan diye.

A) undan sona çoçuklā bir_iki oynā.

B) undan sona yatıvırı çocuk. undan sona hasta vā bu oķuncek.

A) undan sona hoca da işde bi iki mani söylē. ē işde filen ā,adan bilmem ni ğaç para istē?

B) umā. beklē.

C) vallā manilēden ğoca mēmed dayı çok yapādın. hasan dayı yapādın da. ğoca mēmed dayı söyledirlēdin ya. ana ğırın davşanı. bugün cuma akşamı. ğalk ğoca deve ğalk. bütün ālem seni ğınadı derdi.

A) sonra işde cazgır çıkā işde. bi hoca çārırlā.

B) oķu üfle una.

A) hoca oķur bi kerede. undan sona çocuklā yavaş yavaş düzelir. biraz işi bilmek lazım tabi. ama bunlā ekip olarak toPlanī. çocuklā ure şunun arasına soķulur. bunlā ekip yā. ğoroculā cazgırlā. mesela bunlā toPlanırlā urdaki hasılatı kendi aralānda pay ederlē. veyavit da dē urdan bi hıraz alırlā. burdan bi kasa lokum alırlā. u ğünkü şilere ğöre. kendi aralānda u dūn pittikten sonra eylence pittikten sonra kendi aralānda yırlē iķerlē. mesele bu.

C) tōm ekerlē. çif sürelē. otramada eylence yā. pulluķ taķarlādı.

B) dūnlēde işde kına gicesi yapiliyü işde būsürü eylence yapiliyü yā çalgılarla. o zaman öle çalgılar yok. davul zurna vā sadece. oturma ķurulur ateş yakılır. undan sona bu oyunculā ğündüzden zate tertiplenmişlēdir. dūvün sahibini söylerlē biz böyle böyle şunu yapcız. dūn sahibinden de beklentileri vādır zate. o beklentiler çerçevesinde onlā kendi ekipleri vādır. ekibi haberleşdirir haber iletir. unlā toPlanırlā u işi biz ni yapcız işde orta oyunu olaraķtan. işde çocuk oyunu. öteki siz ni yapceniz unlā deve oyunu yapcık. öteki yā ben tōm ekcim çif sürcim bırdan falan. sırasına bunları ğari çıkarırlā meydana. bırdı ateş çalar. vatandaş eTrafında toPludur. davıllar zurnalar çalar unları kendine ğöre işde ekipler deveyi oynatır. çıkarı urdan deve ilerden beri gelir urda. ölmüş hayvanların ķafasından yapıyölā dē mi? ķafasından yapıyulādı böyle. una una ğöre iP taķmışlā böyle. çinesini böyle oynatıyū gine baķ.

A) yiyecek seni ğaç.

B) ğözlerine ayna taķıyulardı. böyle u kıllarını falan yapıyülādı u devenin boynundaki kılları işde. onun arkısında bi adam var. u āvacın ucunda u. oyuna ğöre bilmem ni davul çalar zurna da una ğöre oynarlar moynarlar. bi yatıverilē. ohō deve

işde öldü öldü öldü. işde baķam n'apçin? işde bunu şiy yapsın falan u oķusunu da yapar. deve işde yavaş yavaş canlanır manlanır.

A) u oķumak ta Çi toPlamak yani. hasılat.

B) tabi hasılat toPlamak u dūn sahibinden. u urdaki zengin avarlardan. işde falandan haķķıdan elli lere umā. undan sona haķķı gelir una deveyi elli lere ğor āzına viri.

A) dūn sahiplēnin aķrabalānın hepsini yoklā. u zaten gōzetlē öyle durā u.

B) u zate gōzetlerlē. unları biliyulā unlā. unlādan bahşış alırlā yani. çif sürme normel bi saban pulluk bişi getiriyo. iki tanesi insanlādan iki tanesi boyunduruk hana hayvınlara taķılmış oldu,u boyunduruk vādır. boyundur taķarlā. urdaki hayvan olanlā insandır. unlā zorlalā sürē öte taraftaki biçen pullūn sapını tutā. elinde bi tane üvendere vādır. üvendere dēh baķam bilmem ni. urda sürme dēl de oyun çıkattırma ya bu. unu cannadırlādı yani.

A) oyun yeri daralıyo yani. oyun yiri daraldī zaman Şindi dey urdan biri aģa gibi eline ğoca tespi alır gelir. ē işde bıranın mıhdarı nerde? biz bırda bī Çi ekçiz ayfan ikçiz. bırda bi yir.

B) kiralamak istıyız.

A) işde ğaç para? undan sona unu ekip unu çāriyo. u oyuncu ekip hazır unlā. işde bırdan urası. u daştan bu baştan.

B) u ā,açtan sona. ha eveT eveT.

A) undan sona unlā urda beKliyulā. bu işde insanlān hayvan yirine de giriyodu ya insan. bu sabanlan gelirlē. öbürkü de biraz saman alır. Şu oyun yiri de daralmıştır ya. unu attırı ğişilere.

B) daralmıştır. milletin üstüne saman Őaçā. milletin üstüne Őaçā biraz oyun alanını açā.

A) Şindi samanı attı,ı büyüklēden bir_iki dolaşdı mı tamam unu işi ekimi bitti. bu sene ayfan ekdilē ya unun çapası lazım. undan sona erkeklēden bayan giyimi

giydirilē. unlā gelirlē. unlara da yövmiye lazım. unlā işde mani söylē. söylē urda
çaPa ğazarlā yan yana. tabı unlān başı örtülü kimse tanımaz. bezleri vā. işde u
dikġatını çekiyu. tanınmaz ya. işde bu filanciye benziyu. unlā yan yana manilē
söylerlē işde.

B) başġa bi tenesi gelir urdan. uradaġı bayanlān birini kaçırcektir. ġız
kaçırcek ya. ġızı kaçırcek urdan. gelir urdan ġızın bi tenesini tutā götürü. çırıveri.

A) şindi candarmeye gidiyu şikayete. benim ġız ġaşdı diye bōle. ama bunlā
sesli şilē. benim ġız ġaşdı diye. undan sona hemen candāma gelir tüfekli. u da şiy
oyunculādan. undan sona candarma gelir ġızı bulurlā gelirlē. undan sona olanı
getirilē. undan sona bi masa ġurā. tenike vā yā bizim şindi bu yē tenikeleri şu tenike
gibi. undan sona kātıp gelir. e işde u ġonuşuyu. sen bunu işde ġoñüllü mü işde öle mi
olduñ. veyavT da sevmiyu bi aġsiliK çıkıyu. her dūn bir olmuyu tabi. bu seFer işde
sene şiyine işde u da arada vuruyu yazıyu. işde ni ġurban zorlan ġaçırdı için bunun
idam ġararına ġarar virilmiştir. idam ġararına. idam sehbası ġurulur. üç ā_vacın üstüne
bālarlā idam sehbası ġurulū. e undan sona tabi olan tarafına ġalan idamdan kurtulū u
başġa mesele. bōle bōle her şide bi de_vişik şiy.

B) dē_vişik dē_vişik oyunlā ġuruluyu. vatandaşı u şeKilde eylendirme.

A) renk ġatma. e şindi bunla ikimiz küs bi tene olayı urda barıştırmeye çalışır.
kimi ġoñüllü olur. urda ġızlā çapa ġazāken ... ġızı alır ġaçā. undan sonla ġızlan babası
candāmaya şikātçi oluyu. undan sona urdan arġı tüfek iki tene çumaġ bālamışlā. iPin
aşşāsına taġmış. candāmālā gelir u ġızı arar. unların yiri belli zaten. unları alırlā
gelirlē. undan sona mahkeme ġurulsun u oyun işde. sāt on ikiye ġıda oynunnānan. orta
yirde büyük ateş yaġılırdı. otrama diye. şindi bu lamba yok zate. u ateşle bu meydan
ġompile aydınlanıyu. u şeKilde.

B) şindi işde bitti işde. çalgıcılā vā. basit işde.

A) hakim kalemi ġırāsa idam ġararı virilmiştir. undan sona zate bırda biraz
herkez ġadındır erkektir oynuyu yā. u oyunlā Pittikten sona undan sona biri çıġa gelir
başına bi sarıK dolamış. ēy ahali burdaġınlā ġiTsin uyġudaġınlā gelsin dā türlü
oyunlāmız var. undan sona bi gider. millet bırda beklē. gelen giden yok. sāt

on_ikiye gelir. ama urdan gelecek yā. çünkü nası telezyonda vatandaşın biyendi_v i dizi gibi u diKkatli şeKilde.

B) en son yirmi otuz sene filan önceydi.

A) seKsen yılında falan oluyudu.

D) birinde hocam. hinci bōle tiknilē vādı ya hamır tikneleri unları geymişlē bōle... bā_v a olarak. kaplumbā yani anla. ē no_v utları yiyolā bā_v alā. birisi tikmeyi bi te'goyuvidi no_v utları yime diye. düşmedi hinci tikne bōle sırtında ya bālı ya tikne yani bā_v a şeKlinde. u nohutları yimesin diye tekniyi bi çevirdi altında insan vā tabi. suyu bi doldurdulā. yōrrü. öteki suyu ıslanan gidiyu ğari urdan. yav iski şilē bitti artık bitti.

A) şimdi bezirgan yani şilē seyyar satıcılā vādı ya hayvan alıyu şu bu basma satıyu. şimdi bunu da basma satıyu ama üzerindeki elbiseleri soyuncen. öledi yā. ğış oluyudu yaz oluyudu. undan sona biz basma satcız işde hanımlā Teyzelē dirқан. undan sona çuvalı silkiveri şiyi undan sona ğaşçek yir aralā. yav bağ seni kimseye göstermiciz ya çuvala giriyu bunlā bilinmez. bunlā bilmiyu una. eTirafi çevirili işde biz seni çuvaldan çıkarmıcez. oyunun қuralı bōle. zate unu seni çekmek için getirilē.

D) çuvalın içine girēsen urda ni olcē_v i belli olmaz.

A) şimdi keçe dōkcēz. keçe dö'mek de yunarlamayla oluyu. sulan oluyu.

B) su dePçen dōkçen su dePcen dōkçen. yuvarlacen.

A) şimdi bunu bilmeyen kişileri yatırılā buna. çuval sarmışlē biz keçe dōkçez. urdan. işde öle yuvarla gedēken getiri geli bi tinike suyu dōkē üsTüne undan sona da u ğaççik mesela. çuval açılıveriyu gidiyu.

B) yav işde çoluk çocuk ğarı ğızan herkes bē'lerdiñ ya urda canım. u soğukta kış günde olurduñ ya. şimdi dūnlē baharın oluyu ekseriyetle. yazın oluyu. u zaman kışın olurdu dūnlē. yazın nası dūn yaPçin? herkes işde. mümkün de_v il.

9. Metin

Konuşanlar : A) Ali Dalgıç (86)

: B) Muhammed Duman (50)

Derleme yeri : Küçük Dağ Dere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 09.11

Konu : Köy tarihi, Ümmüm Türküsü hakkında,
Gencali adı.

Köy tarihi

A) hoş gēdiniz. ortaasyadan gēmedik mi biz? neslimiz ortaasyadan gēme. çin mesēla türkiye urdan gēmā. siz çöcum bunu kendiniz bilisiniz tahsillisiniz asis. bu kō esKiden demyānmiş. şimdi küçük dā dere. esKiden bizim kōvümün yirleşim yiri bizim sulalā. dedelē sulalası. esaz bu kōvün yirlisi dedelē. hā. ğaradeñizden gēmiş. antalyeden bilmeñ nīden gēmiş. mōmed zāti. ğızıñ ben namazı ğıldıktan sonra yatiyidum ben dē.

Ümmüm Türküsü hakkında

A)gördesden koreli_vē geliyo biri cipli. ālli āllilēde mi ya u? yō atmış doğuzlādan evelā. ha u da derede köprülē yoğ. bi dādan ciplēn geçēken bu tēzem hanım da ē şı urdan yayan geşmişlē. hanım urdan kōve düşmüş. ē ışıklān alanda ölüsünü buldulā. hanımcāzın urdan bo_vāzında āltın çoğmuş. altınlā derede gitmiş suda. altınları bulamadılā ğayi. kendini u ũşüklā deymenin başında buldulā ğayi.

B) işde türküyē urdan mı aldılā unlā?

A) u türkü ışıkların türküsü.

B) ama akmes çayları nereye ğoydun ümmümü?

A) ha işTe u.

B) u da işTe ışıklara virilmiş. neye verildi? mesela birda düşmüş urda bulunmuş.

A) aqmes qayları nireye goydun ümmümü. ama u bizim köye dñne geliyo. u qarabacek mēmed qara mēmed yā. u dñne geliyomuş unla. öldü unlā.

Gencali adı

A) hinci git ışıqlā ali dalgış di bilmezlē. ama genc_ali tamam. git yūre,ile ali dalgıcı bilmezlē. sındırğının hanqı köyünü gezsens. ama yaşım seksenāltı. allaha çok şükür. sekiz yaşında bana bırağdıla genc_aliyi. sekiz yaşında seKsen bilmem ni kaç hala genc_ali. şindi gızım baq. qaragürde qalışıyodum baq qaragürde. qaragürü bilisin. urda tütün tiqöz biz. urda bi genc_ali vādı öldü. geqen sine öldü u. sındırğıda iki genc_alidik biz. bi genc_ali dē vā unu bilmessin. qaradeñizden gelmä unlā. u qatışmış allah qorusun. qatil qatil yani. ezubineşşā allah qorusun. benim olan şēde. istanbulda bayındırlıq baqanlında duruyu benim olan hinci. bi tek ölüm vā. urda torunum vā. istanbul ünivestisini Pitirdi. gızım vā istanbul bitirdi başhekim. ölüm vā torunum şēde kütahyadan ünivesitede. ērol kaç yaşında be atmış yidi dōmlu? sor baqam kaç yaşına geliyo? ālli beş. üç yaşında torunum vā. ve bahāsılı hā genc_ali nēden geliyo bilōmuñ? qaragürde tütün tiqöz. amēleyiz. amāla. urde bütün millet genc_ali genc_ali anıyōlā bāruşulā. aldı bizim kōde ayşı denilen bi qadın. öldü allah rahmet iTsin. selçiklidi. aqhiser selçiklidi urda qondu. urda bene sırtımı şōle bi siyazladı. bizim genc_ali işde bu didi. ūdan bi qaldı genc_ali. yidi sekiz yaşladaken u zamannan beri devam ediyu işte. u son ölesiye devam. yo yo. bene hinci mōmed genc_ali dirlē. öle ādet bōlemiş. unun için severlē.

Konuşan : **Mehmet Özcan (74)**

Derleme yeri : **Küçük Dağ Dere Köyü**

Derleme tarihi ve saati : **23.11.2022 / 10.42**

Konu : **Semercilik.**

bunlā bēgir dirlē. bēgire olur bunlā. bēgir dirlē bōle bōle işTe. aynı aynı aynı hePsi aynı. bınlā yeni. bınlā eski yāni sālam oldi,ēnden de,ıştirmedik. efendim? atmış yediden beri yapıyum. çünkü āvlēnmedidim ben qıraqtım u sene baharın dñn ittik. ha inişTe vādır bizim. dePrem māllesinde. undan. hem ustamız olur hem iniştem olur. kendi qardeşi de vādıñ unun. biz ikimizi yitiştirdi yāni. qayırmadı. bir de kendi qarđışı olarak. o zaman iş için iş çokTu. iş çokTu. boyası yā boyöz biz. kendimiz

boyarız biz unnarı. boya una göre bi kaptı suya katarız. kaynadırız boyarız. bunlā ip çamaşır iPi yani. tabi bunlā. buna göca dērekten geçē. siyah kıl ipi keçiden olur. aslında undan olması ilazım. şimdi öle unu bulamadēvenden bunu laylon ipini şī yapıyosun yāni. bu laylondandır bu. arkasına burasına pāldın olur. burda da bunu tutmak için kolan olarak merkibin karın āltından bālanır. kolan mesela bi kayışı göz önüne al. deriden yapālā unu. unu biz hazır olarak. saraçlarda bulunur u mesela. unnarı alınıp şī oluyū. dā yini ādım bir iki ay oldu işTe. yok yok yok. deñir denilen bir dene bişī yoktur bunda. bir tek şu vā. şunlā çividir. çivilēden bu āvaşlā tutturuluş yāni. bunlā böyle biribirine geçiktir canım. una göre vā demir vā. ī demiri derlē. ī demiri. olur da en ēlverişli bu çinār āvacıdır. bundan olur yani. hayır ben kendim öretmedim. zatı sürüm yok yani. şindi sürüm yok. her tarafta yok. evet evet sen getdiñ. beni āşmış āşmış yok. ben de namaza giTtēdiñ. çeketin cebine soğmuşum telefon. ben de hayvnlāda inek sāmadedim. buriye bu dayanır bōlece kağtırılır. bu buña yirleşir. bāldız dirlē buña. yav bilmiyum ben hazır aldım. inişTeden vimiş olabilir yani. bunu dōküyōlā urasını bilmiyum ben tabi şindi. māzeme vā. buñlā da çırağ diyerekten geçē. bu da işTe āaçları bālarķana vurulū. bu āvaçlā sıkışması için una yarā. çuvaldız. bu iPlen de bālanır yani sıkıştırılır. olay bu. tāmir semeri bu yiñisi dīl. bu şimdi sazlā uzun olur. bi bibuçurķ metre olur . uriye unun şisine kīsalēnē göre unları kesēsın. bundan elinden dōşēsın. bu una yarā yani. bākeser. bu da makas. bunları naķış yaPmak için öle şē olur yani. bunları naķış yapāsın. bōlece mesela. burdan kesēsın ureye asılırsın. bōlece naķış yaPmış olūsun. çivileri vā. bunlā tabi çırağ diyerekten geçē. bunlā tabi çoktu. kullanmadēvenden kayboluyū. ben bunları filen keçe çekēken burları gerdiriyum da u işe yarıyū yani. esahında çırağ didikleri buñnādır. buñnā çırağ deyerekten geçē. keçe dē bi deri çekēkene buñnarı gerdirilir. buñnā sabit durā. ona göre tikēsın. olay bu.

10. Metin

Konuşanlar : A) Ümmü Eraslan (69)

: B) Ayfer Eraslan (51)

Derleme yeri : Yaylabayır Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 12.48

Konu : Geleneksel kıyafetler, Eski düğün adetleri.

Geleneksel kıyafetler

B) üç etek burda kumaş dēriz biz unu. peşkir oluyu arkası kuşak. şē ni diyōlā gümüş kuşak diyōlā. bōle şöyle çay tabāı gibi. esgiden gümüşten oluyomuşmuş. bōle bi bālamak için. bırda bişī iki tane bōle. kümüştēn gümüş. üstüne çeket bōle kısa çeket. bolқа diyōlā bōle çeket. altında doқuma paça don diriz. üstü mesela şu dize kadar şurası kırmızılı siyahlı şē olur. getirem istēseniz de. var.

A) dūnlēde biz unu kendi zamanımızda heP giyōduқ biz unu. giyiniyodu benim evlēndim zamannarı. sonra gelinlē çıkınca gāқdı. üç etek giyōduk unları giyōduқ. önümüze peşkir. miselā doқumadan peşkirlēmiz oluyoduñ unnarı doқuyoduñ.

B) bolқа didēvi bu.

A) üstüne bu giyiniyōdu. unu da giyeriz. biz doқumazdıқ da unnarı doқuyenimiz annelēmiz ebelēmiz doқādıñ. bi de gönleklē oluyu bizim yaқışlı. bōle fistan gibi. unlān arқılānı gömleklēn yaқışını yapālādıñ.

B) şu etek kısımları işlemeli olurdu unlān. yaқış dirlē eskiden. yaқışa yañқış dirlēdiñ. şu bu kumaşı uzun қollu alta geymek için. biz gömlek didēvin ātlet yirine unu giyiyōlādı. u da aynı bu kumaştan dokuma. kırem renkten. pamuk ipi.

A) unu ğgriyōlāmış annelēmiz ebelē. çıkırıkta ğgriyōlā. undan sona unu galeme sarıyōlā uzadıyōlā çözüōlā. işlikte bōle doқuyōlā gızım. pulları parla diriz şılaқ işde. buna yeşil diyoz. gelin olan geyōduñ bunnarı gēlin olan. mesila bu gumaş olur çetikten bizim. bōle u gumaşı üstüne don giyēdik bōle. gēlinlē giyiyō gızım.

B) kızlar de_vil de gelin olduktan sonra gēlinle giyēmiş. evet bunu yaşlılā giyēdi.

A) arpa oyası diyoz. esgiden şēden arpalān sapından unu örēdik oya yapādık. şindi şēleri oluyu unun bōle büyük çarşılāda satılıyu laylondan. biz unu do_vāl şēlerden örüyoduk. ıslatıyolā unu. urdan yarıyoñ. dūrüyolā.ē iyi ğızım. yakıştı yakıştı. maşşallā. yā bınları sāk.. yok. üç_etenkleri felen saklıyoz. könlekleri donları saklıyoz. hē kurdele. dağılıyō dağılıyō. dūnlēde Tağılıyō. arpa sapından u ni yapañ yapā unu da. una döndü una döndü. ötekini yaPmıyolā. ötekini uvraştırıyo diye yapmōlā artık. arPadan yapan olmuyō. olanlara da atılıyō. müseFirlere gēlinlere heP atıyōlā. ediyu devam ediyō. akrabalara veriliyo. boşunakinleri şēlere atıyōlā unlā. hic_ōmadı dimesinlē gibi unlā da unlara atıyolā oyasızları. unlā ceyizlēden de benim ceyizden mesela gelinin ceyizinden ōle ğāmece unlā. bundan yapmıyōlā esas arpa sapından hincik yapmıyōlā. zahmetli.

Eski düğün adetleri

A) bi de kaç aKırāban vāsa sabahleyin ellēni öPmē gidēdik. evden eve evden eve. gelin sabāsi gün. u çok ayıbıma gidediñ bēm. bizim zamanda vādı. aKırabalā merkep bura kaş merkep vasa bura merkep doluduñ. oduna gidiyōlā. yemek pişiriyolā. yūfka biz bilōndur yūfkeyi dēmi? yūkadan börek yapālādıñ. yemē_vı gelin bir eveliden işde gēlinin çıkçē_vı gün. sepi gün. ceyizi ser.. bütün kōlü sepiyodu. evin dışına dizelēdiñ. yokduñ önceden yokduñ. fistan tikēdik fistan. unnarı asādık çeket asılırlardıñ. bi de gelin hüsentiden indi mi kaç aKıraba giyinmē gelēdiñ fistannarı. giyelēdiñ. hā yiñi. yokduñ eskiden. fakirlik vādıñ anam yokduñ. ğızım bizim zamanımızda fakirdiñ insanlā. ilişberlik vādıñ ama para yokduñ. şindi u ğıda para gördülē. aylık da vā millette. bizim zamanımızda aylık bile yokduñ. oluyo kına gicesi yapōlā. ceyizden sona. bi de erkek gēmezdiñ. kadınlā bōle evde kına söylē.. kradeniz coşkununu neyde ney... şinci bōle çanağ çalālādıñ. bōle Fura Fura bōle. kradeniz ārlıyor emdatlı ağam parlıyor neyde ney. bōle kına sölēlēdiñ. undan sona kına u_ gan dāvıldı mı oynamā başlālādıñ. kadınlā kendi arasında. u gēlin olcek kız gelēdiñ bōle. biyaz bürüdüñ şē ğara giyēdin. insanlā arasında bōle büzülēdiñ. sapaş_şaçma şēler çokduñ bizim zamanda. börek şu bu oluyoduñ. olanlara mesela gelen müseFirlere birē börek Pekmez gatalādıñ üstüne. devamlı börek pişirilēdiñ. ekme_vı içine irendelēdiñ. yāla kavuruduñ. ekmek ğavruluyu yāla. arasına unu

sepēlēdiñ. yođ oçağta kōzde piřiridiñ. peKmezlē gelen yirdiñ giden yirdiñ. ōlanlā Taşatçası dirle. istemē gelirlēdiñ. u gūn misela dolaşen gēlinden ğocasından ūrřet alıyōlā helva alıyolā. u bōrekle ğari u deliganlılā yiyō unnarı. bōreklēn helvadan yiyōlādı. yūz bōrek piřirmiřlēdir benim dūvūnde. u da çanaqlā. benim ābeymin dūnū oldu. kırđ elli dūncū geldi. bi dana kesdi babam. dananın eti yeTmedi. yengeme iki tane tā ğoyun kesdi. ōle hana hePsi bōrekle savmıyolādıñ. gelirli olanlā mesela řēleri olanlā helva basōlādıñ et kesiyōlādıñ. bütcesi olmiyenlē bōre’len savuruduñ. ğarman. irmik helvası oluyoduñ. un helvası olmuyoduñ. unu benim ğayınvalidem çođ yapādıñ sađa helvasını yapādıñ. unu kıpkırmızı yapādıñ. yapıyoduğ yapıyoduğ. sađa. hir sene çi.. gidēdik bōle. mesela u zaman evlē tařtıñ. topraklıdıñ bōle meton de,ildiñ bōle. unun ūstūne bōle çarşaflara bōle beyaz çarřaflān içine unu çıkadığtan kerı bembeyaz serēdik. pēnir dilimi ğibi unu ufalā unu herkes helva yapādıñ. bılamac_aşı diriz biz undan yapādıñ. oturma ğuralādıñ buriye bu meydaña řurē. u çıraları yađalādıñ řē edelēdiñ. hanik yapalādıñ bōle řēden çıkırığları dōndürürlēdiñ. en çođ benim babam eydelēdiñ. çıkırı dōndürēdiñ. ğürbe ğoyādıñ ğürbenin ūstūne. ben bir ğız ğördüm samsunda samsunda samsūn. bu ğürbenin içine ğirsın de dā,alsın. řap řap řap ğürbeye vurādıñ. bōle hanik yapalādıñ. at yapalādıñ bōle altına ğuyluk yapalādıñ altına ocak derlēdiñ. unun ortasında ğořtururlādıñ hanik çıkarılādıñ. şinlik edelēdiñ. eylence yapālādıñ.

11. Metin

Konuşan : Ayşe Emir (60)

Derleme yeri : Büyük Dağ Dere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 15.08

Konu : Peynir yapımı, Yağmur duası, Dokumacılık.

Peynir yapımı

sō,uk be'liyoruñ ğızım. siccānan maya atōñ içine ğarıştıryōñ. u tutunca sulanınca ğuyōñ bastırıyon unu. suyu geçince. undasaña duzlayıP goyōñ gine yirine. kesiyōn. beze ğuyōñ tabi bi tülbente ğuyōñ. unu üstünde bastırōn. duzlayıP bi liğene ğuyōñ. ğuruyince alıP şisine ğuyōñ. dolaba ğuyōñ unu önden sona alıP. kendimize ğada. hē fazla olūsa satōz da ama ōmadı mı kendimize ğalō. keçilē kırkılmō ğızım keçi. ōle pēnirinden sütünden.

Yağmur duası

yāmur bezdirmesi itçek insan dē urdan un bulamadı insanlā. ittilē gine de. işde diyoñ ya kimse bulamadılā yaPcek. millet zētine gidō. yāmur yāmadı bu zamana ğada yāmur yāmadı. yoktuñ. sürō karşılıklı bi dē yapōlā. üş gün geşdi mi bi hafta bi dē yapōlā aynısını. yol çatısında. ōle çatılān önde yolun āzına. millet de geçene gidene vimek için. esgiden çıkılırdı. gine yapmışlā gine yapmışlā bu sene. asma gömēlēdiñ. gēlin yeni gelin süpürgesini çıkarı gömēlēdin. benim süpürge gömdülē. hā benim çalmışlā evden ben gömeden. hā dua ediliyō.

Dokumacılık

esgiden ğaval vādīñ da undan sona yācıbedir oluduñ. büyük ev dolusu. demirci halısı u. sıyırdım hesabı olur u. yövmiyelēn. iki üş kişi bi halıyı dokurduk sıyırdım hesabı. bi sıyırdım bi sırada olurduñ bi sıyırdım derlēdiñ una. halıcılā gelī de dokuTurduñ. işte sıra doquyuveridin. çoğunda vādī esKiden. insan olan evlēde vādīñ. ışık yoktuñ ğızım lambalālā doqurduk gice. doqunurduñ. satılıyoduñ unlā. başka bişi yokduñ. yācıbedir halılān iPlēni kendimiz boyōduq ğızımız. boyādık iPlen çöplen. murt undan sona şē boş yaprā. her rengin kendine göre bi şēsi vādī. ēğirinlē de vādī

hayvanları olan kendi eğiridin. halı yok ğalı. undan sona düvün salonunda dođudulā Çi Őirket kaş kiŐiyenen. para ōsa. emek çok. ōdemō ōdemō Şisini. karŐılēni āsa herif doğur. genŐlē de okuyō heP ğızım.

Konuşan : Abdullah Emir (73)

Derleme yeri : Bũyũk Dağ Dere Kōyũ

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 15.30

Konu : Serbest konulu.

eskiden tũtũn ekēdik. Şindi turşuluK salatalıK ekiyoz Şindi. domatis yicēmiz ğada. dere vā işte bi ğolet ōsa. biriken su vā emme. yaylabayırdan ğeliken kōprũden geŐçen u su. hayvancılık yapōlā iki ũç herkesi bi inē.v.i Şisi olur. bi iki keçidir ğoyundur. ōle ediyuz yāni. in_ıyi Şindi bi kiçin ōcek çũnkũ yim ũçyũz lire bi yim. dōrdyũz lire yim. yapōz da bi kendi yicēmizi yapōz ğalan. kendimiz yaparlā satarlā yāni. bereñara mesela bi eme'li mayışınlan geçinilcek yanı yok. biz ben kōde yaŐıyoñ. eme'liyini iyi ben geçinōn. tarlam vā taKlam vā. unu bunu yapōz idare edōz. amma Őehirde çok zor. eski ad bũyũk demyan. kũçũk demyan. Şinci dā dere olarak geçō. esgiden demyanı kebir demyanı seir olarak ōle bunlā geçōmuŐmuŐ. ben askerde mesela yeTmişte alay komutanı odasında birifik vādı. ōle urda heP kũlen adı harita bũyũk urda aynı kebir diye geçiyō yāni.

12. Metin

Konuşan	: İsmail Demircan (70)
Derleme yeri	: Emendere Ky
Derleme tarihi ve saati	: 24.11.2022 / 08.57
Konu	: Kyn geimi, Demircilik.

Kyn geimi

ay atem ıza. yā nluyu işte bizim bırda alan buyday eken olusa oluyu. bahalāda meyva vā. yāni ama bizde uvvatlı bi arazı ove olmadevēnden yani domatızı biberdi yā faslledir. yā her kim ne bulusa baheye ekiyuz yicēemiz ada. yav satım yapek ni ada yāni arazi yok. ya hana bizim şindi ovada sa adam. mesila beş dnm on dnm yirmi dnm olcek biber ekiyu. bday da aynı. bizim burlā sāten kırsal kesim. ya bday ek saten bre atmadıktan sona mmkn yok alamassın. zaten unun_iin adam hic masa ekmēvem bari diyu yav yok yā bide urak. sulu yer ama bahalā vā unu da le ok beş dnm on dnm su altında arazisi olan yok. yk. hē kuru kuru. yicēvi ada. hayvancılıK da bitti. şimdi eskiden vādı. ben yirmi sene otuz sene sTlK yaPtım. bi buuk iki tona ada st toPladık biz bırda. şindi seKsen kilo st vā kde. le olan sa unu da alırlā. sT firmalara sT veriydik. lkere veriydik bi de řē bazen gaysde veriydik. bi de gelenbede bi mandıra vādı ureye vēdik. en son lkere vēdik. ha biz şindi tank oylā bura toPlamak_iin. mesela soğutuyu st le gidiyu bırdan. ya balikessirden geliyudu. byk hayvan. st ırkı. ya kk de āmadı. nceden şu bayıra bizi bi sālđın mı keiden oyundan geilmiyodu. şindi iki kişide oyun āldı. kei hi yok. hi yok. yok. srlē bitti. yaylacılıK maylacıK yok. PiTti. esgiden alışan okdu. şindiki enřlē de bi iş stēcek olusun iki yz elli min lere yvmiye iki yz bin lere bi adam bulamassın bi ıyıda. yok. bizden ařřāda peK insan yok. deliganlı ben varım bırda. ba tarla bizim burda ışıklara ada bizim bu ıy. bırdan undan sona arşı tarafa hacatlı undan sona kertil aslandedeye ada bizim mere. saha giniş. giniş ama ullanan yok. mal_iin bitirim burası. her.. evet evet aynı le. şindi zamanında şurda ařřā tarafta āve vādı. nceden bırda on iki āve vādı. işde bizim āvede bu ada insanız işte ba. iki kişi geldi. didi abi didi sizin bırda arazilē nasıldır didi. nası Pişi soruyoņuz siz didim. yā

didi genennikle didi toprak nireye akıyu didi. hē didim tamam. evimizin şurda didim otuz dölüm yir vā. ben buraya tütün diktim didim. hazırlıyım urası her şeyi hazır didim son zaman didim bi yāmur yayıyo didim. zate āt tarafı kördere bizim didim. dükmenlēden sellē didim toPlanıyu didim. bizim tarlanın toPrāvı dereye iniyu didim. dere de alıp gidip ureye çaya atıyu didim. çaya. çay da alıP götürüyu didim baraja yığırıveriyu didim. ha işte biz bunu arıyoz didi. hā. buna didim n'aPmak lazım? mesela didim derelēn önüne ufaK ufaK set yapmak lazım. ē dōru didi barajın ömrü bitiyu didi. e şimdi bizim u arazilā zate boş gādı. eken yok. insan olmayınca yok. tabi. suy bol. bahçalā mahçalā da yapan yok. olanlā da iki biber batlıcan yetē bana u diyu.

Demircilik

vallā benim gençlik hayatımda deliganlılık hayatım öküz çaKmak at nallamak. hē u zaman traktör yoktu. ha bi binda vādı. yetmiş beşte. dimi hacı? bu kōde üç yūs hane dörd yüz hane herkezte öküz çifti vā. herkezde eşşek vā. biz demirciyük bizden başka yok. he kölü bizim işimizi görüyü emme biz de kölünün işini görüyuz. he emeceliK. hē ben yarın orā vādıdım mı çumānı orānı kapan orak tarlasına. hē gidēdiñ zaman ōledi. şimdi de diyu ki adam senden başka demirci mi yok diyu. para vā şimdi diyu. u zamannāda u yoktu. demiri ben gidiyim mesela akhiserden alıyıldım sındırgıda hordacılā oluyudu. unlādan alıyuduK. bōle nal. unnarı satanlā oluyudu. mesela nal. adam getiriyu öküz çifti çaKırcem. öküz her gün çaKımyu. diyuz ki ē cuma gün öküz çaKçız. ben n'aPıyın? perşembe gün aKşıma ğıda nal hazırlıyın. hana mesela irili ufaKlı nallā. kimi dōrt deliKli olur kimi beş deliKli olur. mesela ben on çiftlik öküz on beş çiftlik hazırların malı. diriz ki yarın baK arkadaşlā öküz çaKılcek yarın öküzleri çaKçız. hā yarın halletçız. yāni on beş yirmi sene babam vādı rahmetliK unla ikimiz. bizim dededen geliyu meslek. dede. ateşlē una körük dirlē. esgiden ğaynaK bōle yoktu. mesela demirleri ğaynatıyın bōle ama arasına bōle giderlē taPlalā vādı. satılırdı. unlādan alıyuduK biz. una göre ara yirine ğoyuyun. demir tam kıvamına ğēdi mi u başlı zaten urda ğaynimeye bōle kömürde. u zaman batırcēn ezcēn yaPuşdurcēn. çekiçlen balyozlan. tabi āvır. ōretmedim. siz didim okuyun didim ama kimi okudu kimi okumadı.

Konuşan

: Tahsin Kahveci (80)

Derleme yeri

: Emendere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 24.11.2022 / 09.17

Konu : Bir anısı.

yā ōle oynıcek şē olmuyo. esgiden ğavġa yapādık biz. şuri camının arķasına yaķalādı. akşamleyin gece odunu ateşlēlēdi. ğadınlā çıķadı evlere şēlere bırda oyniyenleri seyrederdiñ. hopla zıpla oturmacen. sen ķākcēn davulda oyuna ben ğāķcēn. bi ğavġa. sen una ben una zopa. heh. şindi kinseyi ķaldıramassın oyuna. vallā efe urda. oyun yirine ilk çıķdı mı. şindi bu ķarşıda benzinlikçi vādı rahmetliK benim sādıç. bizden büyük o. ona böyük deliganlılā vā daha. bizden onlā ön. şindi unlā ğāķdı oyuna siz oturun ulan biz ķākcēz. biz tā giriye tüşüyüz. ondan sona ğāķdık. dōñdük dōñdük çevir harmandalı ōlum davulcu. çevirdi. şindi unlā diylē siz oturun biz oturam. borcu vā bu şē öldü yā una bişi yok. ne ğada ne ğada. ğara memedin babası. u da bayraķtar. bu hasan efenin düvününde. ya şindi bi tene çumaķ buldum bi tene çumaķ. oturun hadi. oturdulā. hemen ğāķdım ben baķtım ocak yanıyu közü vā. elle tutçek yiri vā odunlān. hemen elimlen tutçek yiri āldım. bayraķtarın surī sırtına bi tene paTlattım. gözlēni bi dōktü boynuna. yaniyū. güldür güldür yanıyu ocak urda. adam bi dōruldu undan sona. dön len. şindi yok yok. oyun başında oyün. sen mi oynacēñ ben mi oynacēñ. dūnde her dūnde bi kōlü candarma ķarakol boyluyoduñ u gün.

13. Metin

Konuşan : Mehmet Tekel (77)

Derleme yeri : Pürsünler Köyü

Derleme tarihi ve saati : 24.11.2022 / 10.01

Konu : Pürsünler adı ve köyün kuruluşu, Yaren Dede yatırı.

Pürsünler adı ve köyün kuruluşu

eyiyim çocüm. hā evimiz burda buralıyım. benim gelin oluyu. muhtarın hanımı. ben annatıyem. bak ben hikaye bilirim. bi kūsüm nene vāmış bizde. bak şimdi nası tarif ediyim? şu karşı çamlık var mı? sırt bōle görölüyo yā. bu minaranın āltında galıyo. şu tepenin āntında bizim kō urdamış. tamam mı? kūsüm nene yörüklerin léderi. bu köyün lideri olur ya muhtarı gibi. uranın léderi. bi ğar yāmış. sıvır göyun keçi varmış. galaba köy. ğırılmış geşmiş ölmüş yani. bırda da hatıplān evleri bi de şu helimelēn bubalān eviñ yanda memet dayının ēvi vardı. çıkmış uraya yola nene. bōle ğar. nēse. göyünü sıvır geçirmiş yāñi. öle bi ğar olmuş ki ā'lın durur. nene demiş kōlūleri toPlamış. ovaya incezi demiş ovaya. burayı göstēmiş. ilK evlerin kuruluşu hatıplān ēvleri. bi de u varmış. ilK defa. bıraya iniyōlar kūsüm olması lazımken pürsüller adı veriliyo. nenenin adı oluyu. hala dā ben yetmiş yedi yaşına ğirōm ēvlerin daşları bellidir urda yıkıqlā. ğaralā mezeri diyōlā yā. sen gittin mesēla da şilere u altılılā hala pürsüller diye urdan ğalıyo. tabi evlēn taşları nereye götürcek bunu? u zaman dırağtör yok. kamyon yok pişē yok. afedēsın ğağnı arabasınlan çekmişlē ev yapmışlē. ğalkıp da iki ğat üş ğat dēvil de. hē yörükleden ğonan vāsa uraya ğonağlıyo. onun gibi. öle olmayalı pürsüller kuruluşu urdan. camimiz bin sekiz yūs seKsen ēki yılında ğurulmuş. ender çetin vā ya sındırgıda. bizim kūlü u. onun dedesi muhtarmış. daha önce toPraK örtülümüş bura. u muhdar olunca göçürdüyo burē. teKrar duvar yapıyo. yērlı kiremitten. kiremit yapıyo. cam yapıyolā. bizim kō nüfusu çok galabaydı. hattā şōle diyeñ yetmişTe hē gelin de bilir. kōmüzde ortaokul bile vādı.

Yaren Dede yatırı

bağ bi de yatır vā bırda bizim. yaren dede. türbe vā yukarda. bayrak vā bayrak urda. savaş zamanında. bunun da amcası oluyu. dedesinin ğardeşi. çalıyomuş burda ramazan gününde bam bam bam. bi ğıyıdan bi ğıyıye geziyomuş ama gören yoK. davulun sesini duyuyolā. amcasının dilsiz allān hikmädi. zāle_eben vādı. dilsiz annatımıyu. bağarı davul duyuyu kimse yoK. kaldırmış ureye gidēmiş. savaş zamanında uraya yunanıstan. şurda yā türbe daşdan ama ya şindi beton filan dā. bozmuşlā ureye yimek ğoymuşlā. yimek ğurağā ters geliyumuş. cesedin mezerin üzerinden yunanlā yimek pişirō asgere üç sene asger ğalmış burda. burda durdū_vu zaman tā gölcüğü ğada görünür. dedenin tepesi deriz biz burē gölcü_e ğada görünür. burdan ibirler ovasına silah atıyomuş ge vur. ni bileyim? bınlā yaşanmış burda. şurda bağızım cami yaPdık. bāçamış. yunanıstan gēmiş ge vur aç. yamacı dayının bahçası vāmış āmad dayın. patlıcan çī yeni mi lan? çāt ğı.. afidēsın salatalıK gibiñiyumuş patlıcanları. bunun amcası ginē. ibirler şē vādı. onun bubası ılıcalıya dimişlē bu ılıcalı dēl. hasaralanın kaplıcaları var. ge vur gelmiş. çaltı turpanı nedi bilisin. turpan çalı çırpı kesilir ya. eyelemiş. ula bilmem ni yaPtımının ge vuruna turpannan geçirememmiş. minara daşının tepeSine çıkıyu. bi bağıyu ğara bulut gibi asger. dönüvēmmiş geri ibiş dayı annatırdı bunu. anam anam diyu kırkmuş la. kescekti hani ya. ğalaba turpanna pitē mi bu? dönmüş gēmiş geri. yav unnā ge vur damı. daşı oymuş ge vur. yakın yakın. ge vurlān lideri yatıyomuş urda. komutanları. amma ura ğazmışlā yā para aramışlā. cānım askere ğitçek urda dua yapılır. dedeyi gidilmez. hā ziyarata gidiyölā bazen dē. allahım bene çocuk vi. dede sene kendi kendine çocuk mu vicek? bōle. yoK_onlā batıl inaç. yatır yav.

14. Metin

Konuşanlar	: A) Halil Küçüköğlü (68)
	: B) Kezban Küçüköğlü (70)
Derleme yeri	: Çaygören Köyü
Derleme tarihi ve saati	: 24.11.2022 / 11.31
Konu	: Geçimleri.

A) bazen oluyu bugún hā cuma dēvil cuma gün çıkıyu bureye millet. pazar yapā gibi bişi oluyu urda yā. yabınlādan gelen oluyu. biliyum annadım annadım biliyum. ne gūñlēden gelenlē uraya pazar gün ureye toPlanıyulā. yapıyulā canım yapıyulā. hayır bizde sulu tarım barajın itkisi yoK. onun sındırgı ovasına vā itkisi. evet. bizim tabi bazen bırdan oluyu barajdan su alıyuz. taşıma suyu. taşıma suyulan gendimiz gullanıyuz. domatis ovaya bizde bırdan ekenlē vā. genşlē saten çocuk olaraKtan burda üş çocuk vā. okula giden. evet oKula giden üç çocuK vā. u öbürküçēle genç olaraK zaten hiç yoK. genç Takımı birkaç kişi vā köyden.

B) gē búyrun yavrım gē buyur. gē yāvrum. oturusunuz. hā bizi de bulamassanız milēt de kimse yoK. sade bizlē gēdik ğaldık yavrım ğaldık. yoK yavrım yoK kimse yoK. sen nirelisin? hā aqçaKısrak eyi dıştan dēvil yavrım. niden? ā gine burlān toprāna gēmişin iyi.

A) bizde bi tene kendimizde inek vā yā burda hayvan olaraK da bi iki kişide vā hayvan. üç kişide vā. geçimi..

B) yimēveriyoz yimēveriyoz ğari.

A) yoK aylıK aylıK. çok mesela emekli olan insanlā vā. aylıKlarınnan birkaç kişide vā. şē yaPıyo işte. domatis gine ovada vā. sındırgı ovasına gine domatis yapıyolā. salçalıK biber domatis yapıyolā. hā evet. öbürkünce geçim. bi diyem her yerde zate teK kişilē vā. āşa yoKarı öle. çoban çok seyrek.

15. Metin

Konuşan : Yaşar Demircan (75)

Derleme yeri : Kozlu Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 12.30

Konu : Köy tarihi.

ā unu nerden bilcīm ben ya? duydum göçer olaraK göçmüş gēmiş. başKa bilmiyum. bunnar birī üçü berabē göçer esgiden toPlu olaraK geliyulādı ya çay ğıyılāndan. yā biri gēmişlē burē ğonmuşlē. dimiş ki yav birisinde keçi sürüsü birisinde ğuğay sürüsü birisinde sıvr sürüsü. araştırmışlē güzel bizim için. biri de demiş karşı yalağır köyü çaltılıKtır. çaltı bilir misin çaltı? hā. ben dimiş bu ğırda çaltılıKda keçiyi yayar çayda sularım. burası benim. u ureye geşmiş ikisi burda ğalmış. duyuyoz yani esgilēden başKa bişi yoK. sülaleleri hiş hişbişi yoK. bizim hocam bilir burda aşşāda mezer vā yirmi dönüm. vādır dēmi yirmi dönüm? aşşāki mezarlık mezerlē hişbişi belli dēl. ziyan zebil ōmuş. āgaçlık çok eski çok eski. şap hastalığı diye ōle duyduk yani. yāni ... bizim köye geçemiyin ben senin köye geçemiyim. o deymenlē vā ya şurda şeyde cüneyd deymeni. bayraK asılmış esgiden. esgiden bayrak yani siz bize geçmeyin biz size geçmiyem. bildiğin u ğünün bayraı nise kırmızı bez asmışlēdır. başka ni sınır. ā unu nerden bilcīz ğızım? çok eski. ō nēde biz beni annattıklarım elli senesinden ğalma. bunlē heP şeylē duyum. başka bişi yok. siz çay içtiniz? ā çete. şindi bu esgiden yunan asgeri bu köyü basınca köylülē heP dāva ğaçmış. ormanın içinde çeteden kırkusundan. yol üstünde vurup geçiyulā yunanıstanlılē yunanlılē ğaçāken. ama dāva giremülē. niye giremülē? çeteden kırkusuna. ormanda kıstırı bizi öldürü diye. düz yoldan neyi buldu? dığıt bığıt yapıp geçiyu. kölülē yunan geliyu denildi mi dāva ğaçıyomuş. geldi tabi canım sındırgıda yunan asgerinin birliği vāmış.

Konuşan : A) İbrahim Öztürk (86)

: B) Yaşar Demircan (75)

Derleme yeri : Kozlu Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 12.09

Konu : Köy ağaları.

A) aşā yukarı vārdı yāni. benim zamanımda bile vardı. birkaç tane vardı. öle ā_va oluP da çok zenginlik dē_vil. hatırı sayılı kişiler. mēmed ā_va derlerdi unu bilmiyum ben baK. unun torunları vardı torunları vardı. mēmed ā_va dēynen bıranın tābi yērlisi. bütün köyü idare eden kişi memed ā_va. ben görmedim yalñız benden evelidi u. efendim? vallā bēn ğulāklā peK fazla duymuyu da. gē şuri gē. şindi bak esgiden. ben şurī oturem. burda ni vādı? tarlası toķası bol olan ā_valā memed ā_valā vādı. başka? bi dā vādı nē u? ben seKsenātı yaşıdayin undan başkası vādı. hatırı sözü geķen kişi vādı da u teKdi yalñız. teKmiş yani ben bilmiyum bak. benden eveli ğemiş geşmiş. mēmed ā_va bıranın yirlisi diniliyodu yani. bak şindi bırda kendine göre ramazan āyan vā. o da zenginlik bakımından bayā bi ilerdedi. işde onlā vādı. küççük □acı vardı. onlā dā sona ama ... sona. mēmed ā_va köyü idare eden. mesela parasızlık tan şundan mundan kırtaran. ekin olmayene ekin veren. böyle bi adamdı. kölü de onun işini görümüş. bedava yoK. karşılıklı. imece usulu çalışıyo undan sōñni ihtiyacın vā būday ihtiyacım vā. para ihtiyacım vā unu da karşılar. böyle biri. hayvanları da vāmiştir. u zaman kövün sıvırmacı vardı. sıvırlā heP bi sıvırmacın başında toPlanır . şindiki gibi dē_vil yani. yā köyün hayvanlarını güden adam. yūs hāñe vāsa yūs tane sıvır vādı o zaman. ğız biliyu. u adam güdē gelirdi unnarı ama. şu anda şindi kövün kişilerin de hayvanları vā. elli yüze ğada hayvan vā.

B) oda damında biri oda damında. ya esgiden bu köde ğāve yoKdu. ğāvelē nēdedi biliyin mi? būda köselēn odası vādı. dedenin odası vādı. ğoca ramazan odası mēmed ā_vanın odası vādı. dedenin odası vādı. mēmed ā_vanın odasında adam mēmed ā_vayı vurdulā. niye vurdulā? aralanda bi geķimsizlik vāmış. birisi caminin avlusunda mēmed ā_va tam ğabaķ alını.. hasar āmadı yaşadı adam. ğurşun mavzerle vurmuşlā. sebebi vādır. şindi durupduruken gel len buriye taK ömaz. aralanda bi gerginlik vāmış. vallā arap ölu diyulā. yalnız vurduran azmeddiren ğoca ramazan. yani ā_valā köyü paylaşamıyu. ā_valā mēmed ā_va bu köyün en zengin ā_vası halen de öledir. oķkalālan altın. ā_va tabi memed ā_va. öteki de ğoca ramazan. zengin köyün zengini üç yüz dönüm yüz elli dönüm iki yüz dönüm arāzisi vādı. yani burlādaki en büyük arāzi olan u. iksinin arasında husumet oldūnu duydum. yā çekemölā birbirini

veyā,ut dā başKa husumet olabilir. ölmedi yalnız. yaşadı. ğurşun burdan girmiş
arқasından çıkmış hasar vermemiş.

16. Metin

Konuşan : Gülebe Uğur (85)

Derleme yeri : Alakır Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 12.48

Konu : Hayatı.

hoş gēdiniz safa gēdiniz. iyiyim allā şükür. siz de iyimiñ? ne yandan geliyunuz? hē biliyom. hē yaPsın müsaitim. hoş gēdiniz alēykümselam sizi getiren kim kim? ē hişbişi iş ben kendimi götüremiyōñ ya ğızım. hastayız. bacaKlā tutmuyō. ğolumu ğırdım. ē dē geşti de pılatın da durā emme pılatını ğabul_ itmedi vüçütuma miķrop dā_vıttı. unu da çıkardılā bōle ğırık ğaldı ğızım. kōpuK ğaldı. kōpuK bōle ğolum işte. çay ğuyeñ işte ğızım. ğoyivebe ğızım. ... sındırgıya gitTik. gözünde hastalıK vā didilē. undan hem ōle göremiyōñ. yōK yanımda. yalınız. çoluķ çoçuk yabanda heP. iki dane üş dane ōlan vā manisada. ē burda dē altbaşda girişde u bene faydasi olmuyō. evi ayrı şesi ayrı. yimē gelir gider hinci. evdese evde vā mı hinci bilmiyōm. kendim yapıyōm. ōldü gideli yirmi sene ōldu ğızım. bu köylüyüm bu köylüyüm. gelmedim adam da bu kölü. heP yakın aKrabānız. hē adamılan hala ğızanı oluyudun ğaynatam. hē urdan yakındı biribirimize yakınıS. ōle dıştan dē_viliz. evlēmiz de yakındıñ. zatı dē ğarşıdadıñ bizim evlē. urdan burēye göç_eTdik işTe. ğomşulā da göç_eTti burēye. ā u Taraftaki evlēr heP urdan göç_eTtik burēye. ureye araba çıkmiyū dedilē. buraya oturdulā bōle. karşı taraftadıñ ğızım tā ğarşıdadıñ yā. unlā ğalmadı zāta. bi merālğı yıkdık burē geTdik. fidanımiş ā_vacımış. hē öyle eTdik ğızım. çiFtçilik hē hayvan da vā çiFtçilik de yapıyoduK. hēā buydey ekiyoS dārı ekiyoS. bi sene buydey ekiyoduk bi sene darı ekiyoduK. hē dālār da tarlalāmıS urda būrda yok. ondan sona ādıķ dōlüm ni yēde. ben .. dālā ekilmiyudu bıraKılıvēdi urda bıraKılıvēdi. ē çoluK çoçuk dā_vıldı. ārtığ ğonu ğonşu da ekmiyu bu yaşe geldilē. icarnan alıyūlā oveye ekiyulā. yaPiyyulā tomatis cacık. turşuluK cacık yapıyōlā. biber yapıyōlā. yapıyōlā. yaPan yapıyūğızım. lazım olan yapıyū. ğenşlē yapıyū. hē ğenşlē yapıyū. işde bu şu ğarşıda yola çıktınız yā unun aşşası işTe. alacatlının altı ğoS köyün altı. gidē ğarağüre dōru gidiyu. tarlalāmızın birē on dönüm yēdi dönüm ādı işTe hacım ōlmeden undan ōñce çoçuklara paylaştırvēdik. şinci bişeyimiz yoK ğalan. bene işTe yaşlılık aylı. una şe ittirdilē ğızım. işTe yaşlılık aylı_vı alıyoS. atalā

dedelē ta bubamın bubası aqsēr ıçıñden gēmiş ğızım. ē bubam da bırdan aynı burēye aid alağıra aid de Kōmüren diyoS da bu dāvın ātında bi merēlēmizin biri de urda. üzümcü diyōlā bi mācır adam biliyonus mu bilmiyōn mācırın beri yanda unlā heP aynı köylüyüS. aynı ad TaşıyoS. ē işde u dādın buriye gēdi bubam. hē anamın ğārdeşi vādīñ. gel ğayın olam didi ben sene bırdan év yiri verem didi ureye ev yaPtırdık. unda bubam ğāmadı anam ğāmadı. undan da burēye göç_eTtik ğızım. hinci biz. yaylaya gidiyōlādīñ da malı olan gidiyoduñ. hinci olan da gitmiyu ğāri. gidiyoduğ epeyli gidiyoduğ. hinci hıdrellez gēdi mi yaylaye çıkıyoduğ.

17. Metin

Konuşan : Rabia Başkök (70)

Derleme yeri : Alacaatlı Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 14.05

Konu : Serbest konulu.

aleyküm selam hoş gēdiniz. aha bā suya geldim. hā şūda ev. vā suyu da bu datlı suyu. iççimiñ? şifalı suyu. işde öle sen kendin gözelsin yā ... kōlēmiz yavuz yavuz. aqçaqısrak mı? köylüden sayılır dēmi? valla ben de tā yiñi eyi oldum. aha şōle şurda okumuş.. yaparıñ yaparlā salça. ... gōşulara beş kilo ben yapamiyin ğari. yaparlā bizim bırda. bırda yapıyölā. tārliye dumatis vādır biber vādır cacık vādır ne ekēsen. bıyidiylē ekerlē. bahçalara ni bileyin portakal vādır elma vādır şudur budur. kō dīneñ n'olcek? yaparlā büyük hayvan işde sūtünü satarlā. he? benim hayvan velen yoK. başkasından satın āliyiz. hā yaparız da gelin yaPtı ğızın yanna gitti istanbola. ben yapmiyēn u virise u viri bene eKmek. kendim yapmōm. ha yaparlā orltu yaparlā. ıspanaKdır ha şō gicirgenlēden undan sona pıransadır öle katā. huruñ önünde bi sinisini yirlē bi sinisini yedirilē. ē yavrum ā. dede velen bu taraflāda vā. ğarağaya yanda vā. havāla yavuz oldu, en gidēdik hayır yapāladı ğoca hayır ureye gidēdik. hinci ğalañiki üş senedir yapmiylē hayır. hayır yaPmıylā hı. dedede yapāladı. urda bi ğocamuñar vādır unların yanında yapāladı. keşkek vādır. çorba vādır. pilav vādır işde ni olusa ğoyuyulādıñ. hē şē vādır ni u? boşyaprā vādır toPlarlā. undan sona kiçikülādır toPlarlā. işTe unlādan toPlālā. hā tekesakalı vādır. ğuzuğulaK vādır. aynı tekesakalı da aynı bölē davuq olā pek yavuz olā. unu ... soñdulacen bi yōrt dök üstüne ye. ā yavrularım. hā şı şı otu da unu bilemecēn. ebe .. ha ha yimē yapılır. canım bezdirmelēñ içine olā. evinde pēnir vāsa duzlāsın. unun üstüne sonra bi ğoca su ğuyāsın dökēsini üstüne.

18. Metin

KonuŖan : Ümmügöl Oran (83)

Derleme yeri : Kızılgöl Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 14.23

Konu : Serbest konulu, Dokumacılık.

Serbest konulu

u hemen atladı gitti arabayı uriye sokdu. ışık yanıp durā arabanın içinde ğızzım. unu yapıyu hinci bizim ölanlā. hinci inmesin kamil dayın baķam. .. tekrā hoŖ ğediniz. ben emme otTum mu kākamiyiñ hemen. bacaklā yürümüy ğalik de. ben de urlara tutuna tutuna yürüyü geliyiñ. siz aķçaKısrakdan mısınız? hē unlā urdan çok geđerlē. ... aķçaķısrā çok vādım ya ben. eyiyiz işte bırda öle. çok Ŗükür. gezdiriyiñ aha ğızım da. ö tuta tuta gittim ğedim ğonŖulā eviñ_önüne çāvırdı. bi ēlimde bu dal bi ēlimde tutuvuran ödu mu yöriyiñ. işTe öle. u Kada tā derinini nēden bilem? eskiden zatenbeŖ altı ev burlā vāmıŖ beŖ altı urda ğarağayada vāmıŖ. ğarağayaye urdan burdan toplana toplana toplana ğarağaya bölündü dālādan. bizim burı dālādan inen ömadı. tā bırdan bizim ğızılā dālara gittilēölanlara ğaçıvüdulā. ē Ŗindi vessele .. ēhtiyarlā ğenŖlē dāvıldı. bizim kö ğaldı çıplak. u ā sizin aķçaķısrak çok ğüzel. hem bölē üŖ ğatlı beŖ ğatlı asansör_ olmēyince üŖ ğatlı evi n'aPçin? hele bölē ölä da āltında da durāsan üstünde de durāsan una biŖi demiyāñ. biz de bırları bölē böyük yaptırdık emme tütün yapıdık. aķçaķısraklılā bize tütün dikmē ğelidi burı. Ŗapdık Ŗapdık oynuyı oynuyı. gecenin yārılāna ğada aķŖama ğada tālada çalıŖırdık. bi de āŖam ödu mu toplanırdık oyun yapıdık. oyun yapıdık vallā aķŖama. heP ğenŖlē n'ölcek ğızım senin gibi. amalelē aķçaķısrak yannādan ğölçükten aķçaķısraktan tā urlādan amele getiridik. heP amele ğullanırdık. çalıŖıdık. heP çalıŖıdık yastıya ğadañbaķ bu perdelē bölē. yastıye ğadan gecenin yārılāna ğadan ben bırda tütün basādım. çok tütün yaPdık. hā burlā bölük dēdiñ hinci ğızannā ğettik bureye döktük. bizim n'apam yokarda bi tek biz? hincik unlālan tutuniyiñ baķ ğeliken ğidēken. evlad_ömasa n'aPçin? vā vā olum bi tek. ölüm bi tek. bi ğızım dā vā da balıkesirde. unnā da benim yandalā da unun da bi tek ğızı vā. kötü aylede. ğızımın ğıyna ğıdıy da

tiren be'liylāmiş tiren garından telifan çekdi bene ura gidiyız şindi diye. işte ōle dāvınlık evladlā.

Dokumacılık

halıyı ben çıkādım. bizim bıranın insani bilmiydi. ğarağaya biliydiñ tek tük. ğarağayalı tek tük ōle bilen vādıñ yapan vādıñ. bizde tütün yapıyız tütün yapıyız. u zamannā tütünleri fazla yapamadık ğazanamadık. ben tēzilik de vādıñ. sene bişi yaPuvürüyiñ sen bene bi ğarşı ğārşılık veriyin. buna bi don dikivürüyiñ kārşılıkla olmuyı bu işlē didim ben. ha bēm ğadıñım vā hinci u da hasta. urda bana .. ğız ğardıñım didim ğarağaya halı doğuyılā ya didim. bi de benim sādıcım vādıñ kellē dīdik. urlara gittim. urlādan ēvirmesini örgendik. boyamasını örgendik. ğarağayadan bi baĳıcı ğarı getTık. ha bu kōlūdū. kōlūleden falan ğaç evlē benim bu üçüncü ev. su taraftaki evlē de bizimdiñ de satTık. buri ğēdik buri ev yapTık. heP yapıdılā heP yapıdılā. yapan yapā kim yapcakmıñ unu didilē. biz ğaĳdık yapıdık insanlā ğızdı bize ... herkes yapıdı. her tarafı haviye ğādırdık biz. doğuyūduĳ kendimiz doğuyūduĳ işde. bez yapmamız ğızım? günde bi top çıkarıdım ben. ā baĳ beyaz ōdu mu bi top çıkarıdım. emme şı ōdu mu mekik dē,işTi mi unu iki günde ancak çıkarıdık. çuvaldızi vādıñ unun ğızım. mekiklēmiz vādı. çı'rıĳlāmız vādıñ eyeridik. çok yapıdık. ğenşlimiz bunlālā ğeşdi. emme şindi çökdük hepsi ğadı.

19. Metin

Konuşan : Mehmet Karabodur (72)

Derleme yeri : Karakaya Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 15.05

Konu : Köyün geçim kaynakları, Köye yerleşimleri.

Köyün geçim kaynakları

bırda mı? vallā hayvan yicē ekiyōlā genelde de domatis biber ekiyōlā işde. salçalıK biber domatis. o da azınlıKda yani eskisi gibi çok ekilmiyō. barac geliyō. baracın başında vā urdan burē geliyō urdan pompayla gōlçük_ovasına çıkıyō. tabi tabi var. çōvunnukla var hayvan yā bizde yok da. bizim hacī dayının damadında çok güzel domatis vādı ya geçen sene. yūs tonu geşdi unlā yūs kırk tona vāmışladır. vallā tomata elli dölüm yē vādı unun. yüz yirmi ton aldılā heralde. bedava yapıyōS. benim fazla ōmadı ya uygun olmadı pek. benim azdı altı dönüm traktōlüK yēr vādı. az ekiyōS. biz yā kimse yok bizde zaten. ekenlē çok da ā bizim az vā. ekiliyō ekiliyō. kōde üş dörd tane eleK vā bizim. bigadıştan biri geliyō bizim muhdar alıyō. şē bī vā ya sındırğıdan şē vā yā ... halil halī unun vā ele,i. üş tane eleK vā kōde. tabi canım eken çok. aslında bizim kōde genellikle çōvunluKla salatalıK. hayvan yicē çok hayvan çok kōde. mesela şindi yulaF ekkiyōlā. veya ot ekiyō. unu püçüyō baharın mayıs haziran gibi. işde u araları balya yapıyō. balya yapıyōlā. undan sonra yerine hayvan yicē darı ekiyōlā. şılaşlık dīne şeyi. adam yūs dönüm kullananlā vā mesela sırf hayvan_ için. hayvan çok. büyükbaş büyükbaş. küçük de var. birkaç kişide var küçük. vallā simenter türü var. süt sī .. süt bōle hayvanlā vā işde. ben pek bilmem ōle hayvan. bizim yaylalāda vā işde ōle.

Köye yerleşimleri

orta asyadan gēmişlē. bizim bi de çoçuklā bakıyōlā internetten. tarimiz nerden geldi falan. çoçuklā genşle bakıyo ama ben bilmiyōm. ōdan biliyōlāmiş temelden nēden geldini. başka yerlerde kimlē vā. bureye ōle diyōlā bizim ōle derlerdi. bizim kō bide dāvınıktı eskiden. biz falan māvellededik. şurda bizim ğarabodurlā diye bi māllemiz vādı. üç_ānedik biz urda. burē atmış beşte indik. hatta ilKokula bile ben bi

sene bırda devam etTim. dörde ğada urdan geldim kittim. Sade araaya okul mezunları biziz yani. atmışta aıldı okul. hatta ben dokuz yaşında falan girdim okula. benim hā iřte ilk mezunları biziz yani. iřte ba şindi sulale dirken bizim mesela kōvün şindi şuanda bizim dede yēdi ğardeşmiş dedelēemiz. biri ğulaya oturmuřlā. bizim dā bōyōk bizim dedelēn dedeleri biri mesela bureye oturmuş. biri bi mālle dā vā bizim sivriaya biri ure oturmuş. şindi soy isimlē yomuş ya u zaman. sona mesela bizim soy isim arabodur ōmuř mālleenin ismi de arabodur ōmuř. bu mesela sivriaya urda da u mālleenin soyadları sivriaya ōmuř řu an mālleenin adı da sivriaya. sūlalenin adını ālmıř oluyō. ā tabi u bōyōk dedeleri bilmiyōz da ōle mesela. dā ātta unnarın ismi sivriaya ama amcavōlu derlē mesela. bōyōk dedelē ğardeşmiş. evet yedi ğardeş ōlanlā biliyoz canım onlā bizim řeylēmiz. dedemin ğardeşleri. unnān bubaları mesela onnarı bilmiyoz biz.

20. Metin

Konuşan : Ramazan Gntekin (60)

Derleme yeri : Umurlar Ky

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 09.09

Konu : Umurlar adının nereden geldiği.

vallā bıra kk ortasyadan gelme. yani yrK. evet_le. vallā bıranın gmiş geşmiş bi kitabı var. ama ben oğumadım. oğuyenl vā yani. bizim bıra dağnağmış herkes avalidemiş. paşa ārtık nse ğari ağa toPlanın dimiş toPlanmamıřlā. bizim ky srgn yapmıřlā. dikiliden gemiye bindirmişl. urdan gidiyolāmiř bınlā. yav biz ner gidiyoz? şaptanı değize atmıřlā. bi tenesi bizim kyden biri gimiyi giri řā,ırıy. gmiş giri bureye. ondan sona toPlanmıřlā. vallā şindi benim bildme gre ğocabey vā iki ğardeşmiş bunlā biri .. birinin adı ğocabeymiş birinin adı umurbeymiş. ğocabey urda ğalmış umurbey bureye gmiş yani. ğardeşmiş unlā.

Konuşanlar : A) Ramazan Gntekin (60)

: B) İsmail Uysal (72)

: C) Fahri İviz (60)

Derleme yeri : Umurlar Ky

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 09.50

Konu : Pekmez yapımı.

A) evet evet yaparız. şarapana.

B) eskiden bi harşta ocakta durādı. şindi herkes evinin_nne bi çıķarađ. emme bır bır koğadı.

A) ha şler vādı ocađlıKlā vādı. mağamlı .. abilinin_cā. harunnun_cā işde şetenin_cā. ble ble. yani ocağ yirleri vardı. sıreye girdik ur.  sabbā ğada

deliġanlılīmızda ġülüšem mobbet. senindimişti sıra bunundumuştı. şindi unnā kākıtı. şindi toPluluk Pitti. niye Pitti bilō musun? şu telefonlā yüzünden.

C) yānız mandıranın toprā pekmeze şe yā. mandıranın toprā çokıyı olur. ōle bi yer bulmak ilazım. unnan ayıramassın bembeyaz. bu özelli ni bilō muñ? peKmezi hem olgunleştiriyo hem eşime. mayası u oluyu. ekmē,ın mayası gibi.

A) hayır annāmadınız yirdeyiz şuan. şu çiçek yā,ı vā mı?

C) vā.

A) çiçek yā,ına toPrak atılıyo maden atılıyo ōle kendi olmuyō. her şeyin kendine göre vā mesela.

C) yānız mandıranın da her yirinde bulunmaz. belli bi şeşi vādır.

A) yav urda da vā. ġartılda vā kepezde vā.

C)ġartıl oldū,e gibi daş. ben gittim bizim dünürlē vallā.

A) abi eskiden daşmıştı da.

B) eskiden kepeze gidēdik biz. iğerde çapiyle tıķ tıķ tıķ ġazardıķ. şindi mesela urası da aynı diyōlā.

A) nire? yav ben girmem. māra gibi giriyon allah ġorusun biri öldü ya ġöçük yapıdı da. maden altına girē gibi giriynosun ġızım tünelle.

C) urda şēde mandırada maden altına girme mirme yok. urdan alıyon bi şe. altından bi giriyon pēnir dilimi gibi un gibi.

B) beyaz. ha her beyaz da olmuyo tabi. bi tenesi getirdi beyaz bōle mesila madenden çıķmış ya undan gettilē de peKmezlē heP ekşidi.

21. Metin

Konuşan : İbrahim Durdu (70)

Derleme yeri : Taşky Ky

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 10.23

Konu : Kydeki su sıkıntısı.

bizim ğızımız bırda suyu tarım yok ğuru tarım. birinci olarak u. valla ni ekiyoruz? buğday çafdar bunnarı ğuru tarım olarak ekiyoruz. başka bişey de ekemiyz. niden ekemz? maddiyetle masraf bir. domuzdan korqtmizden bahçaları ekemiyz. domuz çok yni. sulama su tarım yok. ttn yapıyl ttn susam. byk ayfan v. kçkbaş ni kada biliyon mu? v. hep hep bi ğarış ğdi afidesiniz. hep ble aynı. zte çok zor yapması y. çnk bizim didik y ğuru tarım kendimize fazlası olsa le. gbre ř parası vmek iin u da. bu sene kaş tana ř .. ha ha u ticaretine oluyuyorsa ekin çıkr sene şeyi de demedi yani. gbresini de demedi. ğuraķ oldu. dedik ya unnar goķyuzne bli. tabi tabi d hlen ğuraķ. hlen ğuraķ. pulluķ putun ğuruyo urdan gidiy yani. biz devletten gelenek grenek tamam araştırı istdimiz grev. başka bişey deil. bizde su sa bizim k başka klere bakınca çok çalışırdık. doķsan drdden beridir hlen yok. bi ğazıķ çakmadı. nise. ll bil sontac vurl. ah oluy ha oluy. bizim arazi bak bırda bilmm uşldan mı nrden geliyonuz bırdan. h umurlar topraından bizim topraķ bize fazla yeterli. ama çok yani. bi ucu kocasinanda bi ucu kocabeyde bi ucu umurlda. u ğada geniş arazimiz v. ama su yok yani su olmeyince. şindi çeksek de size gndsek vatsaptan bakmasını. her darlanın başında adam onbin lire yirmibin lire vriyo havut. kış suyunnan biriktiriy undan mısır yapıy yani. u ğada çalışkan ky yani. aynen le yani. bi eksimiz su. aynen le. şindi bizim bizim şle yani havut didimiz nasıl duruy su urda drşin kışın? kili v bizim siz kil dirsiniz biz maya diriz. yani killi topraķta kış suyu birikti mi goca yazın kullanıyon. goca yazın kış suyunnan iş gryo adam. bi tek sorun u. geen gn evel gn gine cn biri bibuuķ lireye çalışomuş gletlik yapek gitTin mi grsin urda. sti iki buuķmuş mu? h le mi iki buuķ le mi? iki buuķ doķuz st çalışır adam. su iin ble masraf ediyo vatandaş işte. ste su iin yni. ... yapılırsa kn Kaderi deişir. aynen le glet başka bişey deil. bak bizim şindi doķsan drd doķsan beşte bi işme suyu yaptık bırda. sontac furduķ yz yidi metre saniyede yz on

yidi litre su atıyo. u suyumuz çok. köyün hayvanı aşımızı işimizi banyomuzu tuvaletimizi bāçemizi hepsi şepeke suyu bālı yani. gine de allah ırazı ōsun yitiyo yani. hepsine bālı.

22. Metin

Konuşan : Emin Atay (72)

Derleme yeri : Kocabey Köyü

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 11.32

Konu : Köy tarihi, Kocabey yağması.

Köy tarihi

şindi ben duydūme göre eskiden bazı böyüklēn sözüne bakıldı mı burē üş kişi gelmiş. şabanğıranı. ureye çıkmışlā. bu taraf böle sazlıkmiş bilōmuñ? ureye inmeden aşşā şurası senin şurası benim diye kendi ğafalāna göre öleşmişlē. üş kişi. hatta bizim peder bıranın kırk hane oldū,eni bilom ben otuzbeş kırk hane oldū,eni bilōñ da. ē undan evelā da dā yaşlılā vā. unnā demeKKi yirmibeş hane oldū,eni biloñ. undan sona bi çıktı atmış yetmiş senelēnde yedi yüz ğada çıktı bırası. undan sona dā,aldı millet. şindi ureye hesaPlasan bizim pederin bırda kırk otuzbeş hane hesaPlādēn zaman bıra otuzbeş kırk haneden çok. ē bi de öteki suyu da urē götmüşlē. suyun geldī yer belli suyun en geç .. ğırintıları vā. urası da aynı böle bi aynı bi dā önceli yaşanan yabancılān şesi olmuş olō. köyü almış olō benim hesaPlāma göre. çünkü hesaP_ōle tutō. urası bayā bina vā. ē çeşmeleri de vāmış ğaynayan suyu burē getmiş unlā. harc atuvūdulā ya. ura ayrı urdan geldī kesin kimse bilmō. urası ayrı burası da ayrı. burē sonradankele misal virem burdan bizim köyden ötekiñleri ğovaleyince ōle yirleşmiş burē ğocabey. aynı bıranın oldū,e yirde karşı taraftaki kō bi deĝişen bişesi yok yani. yakın. aynı böle añıldı aynı köye oturmak istemōlā. genelde ço,unlukta ōle. ğocabey bırası şölemiş. ā,alān ēvi dirlē şurda karşı yakada böle ērek gibi büyük ērek ğoyun sayası yav. ğoyun durmak için yazın mesela saya. undan sona sayalā ufaK ufaK ikişē dönüm kendi yaptıkları. bi de ā,alān yiri vā. urda ā,alan yiri diye bi saya yiri vā böle. büyük yani yazlık ēreklē vā böle çalıdan. eskiden çalıdan yapālādıñ. kışın da damlāda durālādıñ. şindi u ērek büyükdüñ undan sona gelenlē ufaK ērek yapTı. undan kocabey ismi verilmiş burē.

Kocabey yağması

bi de ocabey yāması diye bi isim geçō. Őindi āva bu Sefer ōlunu iverceK_olmuş. misal virem bizim duydūmuze göre. Őindi nıŐanlamıŐ. āvanın da ineğinin bi tanesi alaca buzā dōmuŐ gelmiŐ. alaca. dimiŐ ęocası bu buzā nerden geldi. bu dimiŐ iŐde on sene ۆncesi bunlā cinsinde Őē vādıñ. alacalıK vādıñ. urdan meydana geldi dimiŐ. u zaman dimiŐ ki bizim ęelın ęızın baam ben dimiŐ Őēsini cibilētini areyeñ baam dimiŐ. kōkünü aramıŐ. ebesinin ebesi ebesinin ebesi. dimiŐ bu bi tenesi bozu. dūñü bıraam dimiŐ. ocabey yapmasa dimiŐ yani o zaman dūñü bıramıŐ adam yāni. ocabey yāması da burdan ęaynaqlanō. yemek yapıyo ya alıp ęötürōlā.

23. Metin

Konuşan : Muzaffer Işık (70)

Derleme yeri : Sller Ky

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 12.00

Konu : Eski dĞnler, Kye ilk yerleşimler ve Geremiş mezarı.

Eski dĞnler

ř drd gn srydı. cuma gnden başlıydı pazartası soñ_oluydu tam. geln oynatırladı ya canım. pazartası gn geln oynaTırladıñ. eñ son le olurdu. davulculā falan durādıñ u zamana ġada. bi otrama olurdu. oturama meydanda iřde. lence. cuma saraç olurduñ geln miseFirlere saraçına gelenl miseFirlere kim geldi felencenin_evine misaFir geldi. hinci ġayi hārKesin arabası vā. misafir mısafir olmuy de evlere virilmiyu. esKiden ġonağ verilēdi evlere. u adamları cuma gn saraç_idelēdiñ saraçına çā_vırlādıñ d_vn evine. urē yimē gelenlere tabi hārKes çārımıylē tabi belli. yimek yapalādı. misaFirlere dēl kyde hinci aĖrabalānın ġonağ vicē_i insanları çārılā. unlara davet. unnarı çārıyuñ eve yimek veriyuñ. ... misaFir vcen ġonağ ha ġonağ. hacı hacı āvine. iřki ićen iřki ićenin_āvine. yimek verilēdiñ. heves_idelēdiñ mesila nasıl le bi gelenek vādıñ. olma mı canım? adam nde adam ya k k dolařırdıñ elinde bi çan ağşama seyrimiz vā. adam deve oyunu yapādıñ deve eveli devenin şiyini de yapādıñ ble maġyacımı. oynatırdıñ. içine insan ġoyādıñ iki dene. oluyudu esKiden Piřilē yapılyduñ da.

Kye ilk yerleşimler ve Geremiş mezarı

vallā aydın tarafından yrklē. yrk eşrafı. suyun bulunuşu da řurlāda řē vāmıř bi. hatta geremiş mezeri diyız ya biz ura. esas yirleşik yiri uramış. bureyi adam kiçi gtmē getmiş. urdan kiçinin çakalı ıslak gēmiř. suyun bulunuşu. ure urdan kēçinin arkasına dşmş. şurda bi yerde suy çıkmış. bizim suy hemen şu kyn başında yz metre yz elli metre suyun ġaynağ çıkan yiri. ġari suy le bulunmuş kēçiden bulunaseymiş. mezerin hinci biz geremiş mezeri diyız unnā sller mezeri diyı kimin old_v_e belirsiz. unnar da sller diyı. urda mezarlıK vā. halk eski burda

duşmanlân gevurlân hêr yirde mezar vâ. gevur mezeri şişe çıkıyu. türk mezerlênde şişe oluyu mu olmuyû. çeşitli şilê çeşitli bõle ğazıldı yâlnız bitti ğalmadı. bi tepede vâ. yâlnız ğazıldı hiçPişi bıraķmadılâ. sattı millet dışarı. vâdır tabi canım. u şeyi baķ urda ķapattılâ u mâra vâ. devlet ureye yasaķ ğoydu. bazı bazı ureye şe ediyolâ da tam açılmadı. yasaķ.

24. Metin

Konuşan : İsmet İşbilir (67)

Derleme yeri : Karaağaç Köyü

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 13.30

Konu : Askerlik anısı.

sen nerde okudun okulu burda mı okudun? önceden orası öğretmen okuludu dēmi? işte benim didi,im öğretmen de urdan mezun oldu. benim dayımın_ölu u. balıkesirde oturuyu. tarihçi. bō baş tepede lise vā ya okul vā ya urda. bildiñ mi okulu? okul vā ya canım. lise vā ya urda lise. uranın açıldı sene ure taşındıK biz. arkı yanda şindi vā ya halk_evitim. urda okuyuduğ. açıldı sene ureye taşındı okul. hē ben yabancınıñ ... heralda u günün ğaymağamı ulaşmış heralde bide u giriyu dersimize. firansızça dersine. şē tabi u arkadaşlā kayıtları çıkarın didi ğaymağam. çıkārdı. şē soruları yazdırdı. başarılar dilerim didi. türkçe şē çevirin didi. aştı ğaSteyi. şindi bōle öğretmen gibi olmuyu sivil ya. ē bōle talebelē lağubāli davranıyu. hiş bakımıyu bize. herkes pış pış pış kopya. undan sonra ureye yazdım ben. hiş hıştımyıu adam. öndan sona arkadaşlā didi bitti mi yazılılā. bitti hocam. sınıf başkanı didi topla bağam kā,ıtları didi. masayı göydu. arkadaşlā didi hepimize sıfır didi. hā ğaStiyi dēlmiş u urdan öle bize bağıyomuş. kopya çekiyuz hepimizi görüyu. öndan sona aradan yıl geşti. kaş sene geşti askere gittik işte. niğde borda. cık ulen bizim bōrda sinema yoktu bōrda. yani yapı olaraK. gittin mi asili ğaldırıyu güzel bi yer vādı uraya mesela şehrin savcısı hakimi öne gelen adamlā ure bahçeli yir vā ureye geliyulādı. ulen bu adamı ben nērden biliyum nērden biliyum. kapalı şey oluyu askerde. ulan bu didim bizim sındırğıda ğaymağam. ben tabi u zaman görevli idim ya. ... gördüm hatta erbille ğonuşuyuz şide ğazinoda. nīsa u gün ben gittim ğaymağamın yanına. biğçi ğarşıladı. didim ğaymağam bey yirinde mi didim ben yirinde didi. bağıtı efendim didi bi asker sizi görmek istiyu didi. ğēsin ğēsin didi. nīse girdik içeri. ottuğ maseye. çay getittirdi. askerler hayırdır didi. vallā pek hayır dīl bu iş didim ben. n'oldu? yav sen bize didim sıfırı niye vidiñ didim direkmen. düşündü düşündü bō. siz didim balıkesir sındırğıda ğaymağamlıK yaptın mı didim ben. sandalyeyi aldı yanıma girdi. yaptım didi. undan sonra annattım. yirlere yatıyō gülmekten. urda tayini çıkmış uraya. askerlikte borda tesadüf geliyuz yani. öraya

ğaymağam olarak atanmış nīden geldise. insanlar nērden neriye. ama bōle nasıl yirlere yatıyō. bi hoş_ oldu yani ğaymağam da. hepimize sıfır vidiñ didim. ama didi siz hep ğopya çekmişiniz didi. ğastiyi dēlmiş hiç aptal olur mu adam? firansızça ōretmenidi vacipti. çok sertti yani. vallā boynunu kaldıramassın. yani u yumşak bulduğ ğaymağamı ē aptal bu. herkes yaz yaz yaz. aptal olur mu? hepimize bastı sıfırı. ama ğaymağam nası hoş_ oldu. yāni anılarımı bana yaşattın çok sā,ol didi. ōle bi günlēmiz de geşti bizim.

25. Metin

KonuŖan : Veli Dede (87)

Derleme yeri : Kertil K y 

Derleme tarihi ve saati : 01.12.2022 / 12.28

Konu : K ye ilk yerleŖen aileler, Civardaki yatırlar.

K ye ilk yerleŖen aileler

kertil iki tepe arası. ikide tepe v . ya nyana b le kertil b le tepe. undan kertil dimiŖl  yani. iki tepe v  b le ara kertikmiŖ yani b le. am kesip kertilmiŖ undan kertil dimiŖl  ur . hatt  Ŗindi u b v n adı kertil urasının adı. ya ın hem n bizim ya ın ya ın. h la da kertil dirl  urası. iŖde gelmiŖl  ortasyadan gelmiŖl .  nce yidi kiŖi gelmiŖ yidi kiŖi.  amer lu bir undan sona Ŗ   amar lu ilk_evel  u gelmiŖ. undan sona ola lar unn  gelmiŖler  ocabeyl  gelmiŖ. bi dene d  to ular gelmiŖ  .  arafatmalar d rd. undan sona Ŗ ler baldırlar beŖ bi de   Ŗ  pekmezci halil altı. itler sonradan gelmiŖ sonra gelmiŖ. imamlar. yidi kiŖi gelmiŖ evel . evel  yidi hanemiŖ de  n_evel   amer lu gelmiŖ  amer lu benim dedemgil.  n_evel  unl  gelmiŖl  k y n  n_iyi yirine unl   onmuŖl . dedem u zaman a ıllımıŖ adamlar. iki kiŖiyemiŖ eŖme ya na  onmuŖl .  nl ni baha yapmıŖl . bu harman yirine  onmuŖl   ıran ekmiŖ  ıran. Ŗindiden sona ov  e ilirl r ovayı zebil_ıTmemiŖler. o Ŗeyi alanı  ır  vurmuŖ heP  ır . ba   n_iyi  amar lunun yiri ba . onun yirinde ba  buranın yirinde ba . ur  mal yeymiŖ adam ur  ba   n g zel orasımıŖ. undan sona  ocabeyl  unn  ureye  onmuŖl  u da bilir. hep hep bunnar g miŖ  alan. he he g miŖl . g kyuzunden mi g cek bi yan g miŖl .

Civardaki yatırlar

dede  ıranı v  urda. dede v  urda. bi de sidanda v . evliya horasandan g miŖ. horasandan g miŖ ureye b y k evliya. he he horasandan. bi de g neyd. g neyd dedesi g miŖ. g neyde g miŖ Ŗ  tarafından arabıstan tarafından gelmiŖ u da. adamı u dededen  oymuŖl  g neydin adını. bunnar bizzat  onuŖulmaz yani. bizzat gine  onuŖmasa  iyi ya. tiy re g rledi_ı yiri g r g r g r tiy re. tiy renin ya ına. sıvırlar g rd . bam bam bam sıvırlar tiy renin yanına. ben g re  diyol  ben kendim

görmedim. sıvır ama sıvır gördü. sıvır hucumıtTi unun peşine. şenin gürleyişine hayvanlā goştu bölē. dedenin yanına geliyu tiyāre nērden geçōsa. tiyāre geliyo dedenin yanına. gūrde vāmiş çadır. gūr mezeri baķ. undan sona қаpaқlıda varmış. қаpaқlıda var urda varmış bi. undan sona çınarlıķta urda da var bilōñ. çınarlıķta ğaralān mezeri çaplının ēvinin yañda ğaralān mezeri. ğocayaylide vāmiş bi yurt.

26. Metin

Konuşan : Kemal Dönmez (85)

Derleme yeri : Aktaş Köyü

Derleme tarihi ve saati : 01.12.2022 / 15.22

Konu : Karakeçililerin Sındırgı'ya yerleşimleri, Sinan Dede ve Hafız Osman'ın kerametleri, Sevindik Tepesi'ne nasıl ad verildiği, Ormancı Türküsü.

Karakeçililerin Sındırgı'ya yerleşimleri

kızım bizim kökümüz ortasyadan gelmiş. kayı boyundan. urlāda geçim sıkıntılā olmuş. hayvancımış ölmüş. dā eyi yere vāralım demişler. kertil ormaniçi sinandede bizim aktaş bira. dörd kō ğarageçili yörū. ğarageçili yörū ğızım. osmannının ilĸ bu memlikete geldī zaman. osmanı da gene ortasyadan gelme. u kayı boyu dēnen bi yer vāmış urda. hayvancēmiş bizim yörük. dā ēyi yer bulanlā evelā Őeye gelmişler sövüTe. ğoca,eli. ğoca,eliniñ bi kazası. urdan herkes bildī yere dālmış. bu Őēde de çoĸdur bu ğarageçili sarāgeçili antalya yañda. bizim birlāda yabancı yoĸ. Őindi sındırgı kaza oldūnda ōle .. acāleniz yoĸ dēmi? sındırgı kaza oldūnda bizim ğarageçili bıraya yeñ gelmiş. eyvazgile vāmadıñız dēmi? eyvazın dedesi ümmet dede derlēmiş. ēñ ğart u varmış yani. ilk geliyler ğalan unnar. sındırgı kaza olmuş her kōden birer ehtiyar ğesin demiş. yani u insannarın özgenşlīni gencini bilecēmiş yani özgenşlīni. ümmet dedē sormuş işte nasıl geldiniz nerde durdunuz. ĩnegöl duydunuz ĩnegöl bursa. ğarageçiliniñ kütahyaniñ ilĸ kaza vilayet oluvēdī sırada ĩnegöl vilayetlēriymişmiş. dedē sormuş işte. ni gördüñ ni geçirdiñ nerden geldin felen. dede bi de türkü söyleyivē demişlē dedē. ğaymaĸam. hay ay bey söyleyivereñ demiş. ğar mı yāmış kōtehyanıñ dāvına. hateş düştü Őalvarımıñ bāvına. abada bir hufada bir ğeyene. ğözel de bir çikin de bir sevene dimiş. hayde pirē dermiş ğaymaĸam bey dermiş. undan sona faĸirimiş burē geldiklerinde. malıninan gelmiş. mal olmāvanda odun satecēmiş yani. ödun sateymiş bazarda ödun sateymiş yani sındırgı yeñi kaza olmuş üremē başlamış. bu sinandededen ğarakamil varıdı biliyiñ mi sen unu bilmēyiñ dimi? uñun babası ğara,olan derlerimiş çoĸ faĸirimiş. uranın az aĸlı eren insannarı mesela hali vaĸti olan insannar. git demişler ğaymaĸama git.

paqirlere eşşek viriymiş sen de dimişler al. sen de ben paqiriñ bişeyim gelirim yoq. udun satécēñ sene eşşek demē geldim dimiş. git dimiş ben eşşek mi olariñ dimiş. govalamış unu urdan. geri vāmiş köylülerin yanına. aklı başında adamların yannarına. n'oldu dimiş. bene govladı yav dimiş. ā lafını bilemādiñ gene de demiş. u da ben gibi āz beceriKsizmiş. yav beni eşşek gibi mi görüyüñ gibilerde. beni govdu dimiş. ā pek lafını bilemediñ ya demiş ben gibi pek lafını bilmez u. ni dediñ? ben eşşek dedim gi'defol didi bene dimiş. lafını bilememişñ a salak dimişler. éyi ben paqiriñ hişbişēm yoq paqirlere eşşek veriymişin ben de sene eşşek istemē geldim verşēñ memnun oluruñ dimiştir ösyen härelde. ulan dimiş bōle dēşēñ ya dimiş madem.

Sinan Dede ve Hafız Osman'ın kerametleri

sinan dedesi var urda u şeyden gelmiş. gene u da ortasyāden gelmiş de. şindi adı aqlımda yoq. u urda ğalmış. una allah tāla sen burda ğālcen dimiş. yani bōle görmüş yani duymuş sesini allahın. bi de ğardeşi varımış aqsērde. u babıççımış. bu dāda işte allah ğatında allah unun rızgını vēriymiş de nē gider oluyūsa. birbirilerine mucize gösterirmiş ceylan. māsela u sinandedesi filēnen su götürümüş ureye. sūT ğuyarımış bırda haFız ğardaşına sūT götüriymiş filēne. deliKli fileler olurdu. efendim? yoq yoq filēnen. yani mucize gösteriyirmiş ğardeşinne. u da babıççımış. u da babış yapıymış haFız osman derlēmmiş una da. unu zeyereti çoq şindi. u da urdan suya mangal kōz dēriz ya. ocaKlı u da filē unu ğuyarımış da burā getiri yollarımış u da. u da keramat sahābeymiş. kerametcēmmiş u da haFız osman. bu dede birbirlerine şeyin mucize gösteriy ya. u da babışçı ğardaşının yanına gezmē gitmiş. bi kadın gelmiş bizimōlan dimiş bu kadın ayaq ölçüsünü alıvē demiş babış yapavēcemiş una. bu dede ecik ğalbi bozulmuş kadının ayaq ölçüsünü alēñ derke. urda sūT veya su şıpır şıpır eTmiş. heyt demiş ğardeşi haFız osman bundan fazleymiş. keñdine gel dimiş. bilmām kaş sene babışçılıK yaptım demiş. mangal kōz getirip götürüyōñ senin uraya demiş. yani kadından kendini saşın gibilēde. bunun mucizesi de çoq. türüdü dēneñ bi su vā urda. ha u dedenin hayır olan yerlēde. türüdü dērler uraya. sen gittiñ mi sinandedesine gitmedin dēmi? burdan sona gidēsin inşallā urlara. u suya giren uyuS osun veyavut bi hastalī osun ğurtuluyu ğızım. hē ğurtuluyu. undan sona bu dedeniñ mucizesi çōmuş. urdan bi yol varımış aqsēriñ yolu veya gördesin yolu. ūdan gidēkene bi nası annādıyıñ sandık gibi bişi ya

yolun_üstünde. ğabarıymış ğabarıymış ğabarıymış bõle. u geşdi u urdan giden geşti mi u kaybolurmuş. gelecek gidene gene görünürmüş u. u dede unu almış bi yere vurmuş bi dā görünmemiş yani. ğızım bõle bırlar işte.

Sevindik Tepesi'ne nasıl ad verildiği

bırda ğarayācı dēnen bi millet varımış. bura yaylalāmış u milletin. bu aқтаş da yõқа. nēse unnar da burları beyenmemiş çekmiş gitmiş. bizim ğarageçili hayvan edende bira gelmiş birā beyenmiş yani. urdan nērde duruylarsa aҚser .. izmir yanlādemiş unnarın şēsi durdū yer. sındırğıdan çıkmışlar ğocağarılar şu demişler yaylalāmızı görelim. õsan u gunüñ bērinde pazartası ne bileñ? burā çıkmışlar yaylalar göpgözel bi iyi yer. yaylalāmıza da geldik de sevindik dimişler ğocağarılar. sevindik ğalmış bira u zaman.

Ormancı Türküsü

undan sona bi de cēlan ormancı türküsü vā bide. ormancı yangın olmuş bu bodurum taraflārında. ormancı çıktım meram ğayfasına baқtım ovaya. ormancı ğēdi .. bay mısdava çāırdı dam oynamaya. ormancı gelir gelmez yıқar masayı. söz_annamaz ormancı çe'miş ğafayı. köyümüzün ortasında bi çeşme vā içmeye. köprüsü vā üstünde gelip geşmeye. sevdimi vurdular hiş mi hiçine. yazıқ ittiñ ormancı köyün iki gencine.

27. Metin

Konuşan : Cennet Oruç (67)

Derleme yeri : Dügüncüler Köyü

Derleme tarihi ve saati : 02.12.2022 / 12.44

Konu : Serbest konulu, Kış hazırlıkları.

Serbest konulu

n'odu biri mi arõñuz? hā kime? hinci bēm olanlāñ oturafları yok bāyırdā unlā nire kitmiş? yuk yavrum sen çekeTini .. olanlā bu küçük olan serkan bu. u izmā .. candaması bu da. hinci şēde çanağKalede şiy kestim heralde bēm bi yañda vādı. nēse cañım bulamacİZ. olanla ğız izmirdelē. bu cevizlēden sate ğyınağ yi. oturcēñ oturcēñ ben saten. işte tarlādan tallādan tepelēden diplēnden çüşen vā da. e şimē aşşāda hāvuz va benim. birķinti suyu dün fortum_ atTım. dē_ elim_ içine. yokarda havuz vā. u yeñiden yeñi suyu attardım içine. urdan geldim cevizlēde de tā yaprağ çüşünce çüşmeyenlē ğarşı tepelēde ğörünüpduru. unnarı ğydan. vā vā da bu yıl iki yūs üçyūs kilo ceviz_ oldu. izmirde sattılā bēm ğız. dā da vā emme işte yok ğāmadı. ğeçen cevizlē vādı çıkādım da. bēm ğız cevizi satmış ya. ceviz ğeçen ğötürdü burdan. cevizlē bādan bunnarda dēl. buna biz çentir diyoS. u cevizlēden dēl. bunnā .. bunnāñ_ içi akçadır tez ğırlı. şē ince olüyü ya şē ğabī unnādañ çoK_ isteyir unnā. işleri beyaz bağ. tepeden indirdim ben unnarı da. ben bunnarı bādadı bu ceviz başğA.

Kış hazırlıkları

yapıyuz ya tārana salça yapıyuz. dē hani duzlu salça eççicōlā bōle şēlere ğuyōlā ya ölesi fazla ēTmō. duzsuz salça eççüne heP bıra yimeklere felen unnarı ğullanırız. undan ē bırda vā büberli ha işte bağ. hā bu salça. unu biz bunnā mağanası vā biz çırpıyōz da. evelā cerānnā çırpıyōz. çe'tinēñ sona mağanadān ğeçiriyuz. ondan sona ğeçirTikten sona bi tavada ğaynatıyuz. tavada ğaynadıneñ şışelere ışıcānāñ ğuyoz ğuyoz ğapōz. vā hinci salça mağanaları vā. evelden ellen ellen sıkıştırōduğ. ellen niyin_ içinde öcek? aynı bi tavada ğaynāTiyoduğ gine. tavadan sō_ uduğtan sona ileyennē vā ileyennere ğoñulōyu. unnā da süzeğ ğoyōduğ süzēñ_ içinde

sıkıştırıp  atına ge eni s iv i olursa  niden atiyon tavyaya. h  hinci ma analar v . h  mat apla yapıyuS. hinci b m bu sene tam ma anelere v di bene. ma  ap da v  satın. eni kendim ile  itiyom ilin g nl  om . ma an si olan  o  yazın  aylam kendini oyl  bunn . ben de bu yıl kendim eberrtim.  ulfu v  bunu   azından bi yandan g c n bi yandan b rda g st re n ist sen. sal a  e etTirem mi g zartam y da bance n mi? dadına ba ce n mi? kendin bilisin. u zam n ben size birer  i e g yuver n. t ranayı hinci ben   amdan n vut  aşı pi iriy z b ber suyu hazırlıy S. ba  a ba  ası  o  her  ey g tiy .  o  her  ey g tm  ni gerek v ? bi de hamır g tiyoS acı .  acık da yumurtl ka y rt g tiyon. hamır  y rda g ri tiriyon. unu az s dune n b ber suyunnan yumru l n i  a    a  d k l y  u. hana t rana k r  v  urda. g t rd m ur  ben. undan sona az g y n yumru ladine n u s vud ne n y rda a  ık hamur g tiyon hemen. hamır  go iyce g riyon g riyon. Sabal  d k yoS  elere  ar aflara d k yoS. temiz y de. iki    kere g ri tiriyos g ri tiriyos  yce ovl m ba tı g di mi  vul  sun. ince ince g b rl mız elekl miz vadır unnardan ge ir S. bu yıl pek d ldı benim t rana ya. g t rd l  hep b le bir   ey g zann . bazı d  oca ta g zan t ranası  tyul . ben bu sene de iri  du da bu yıl  zel b le ince  tim.  e hinci y vını sal asını g rp m bunu . suyu g tiyon. suyu g tTine n s vuk g bını g tiyon bi  a ık mı iki  a ık mı suyun  g re. unu g ri tir k bi de samsak  endel n i ine az az g tiyon.  le bi t rana  orbasi oluy .

28. Metin

Konuşan : Uçar Göle (84)

Derleme yeri : Mumcu Köyü

Derleme tarihi ve saati : 09.12.2022 / 11.30

Konu : Yöredeki mevki adları, Serbest konulu,
Yunan işgali ve çeteler.

Yöredeki mevki adları

mıntıka mıntıka dēmi? şu binanıñ arkası garañtarla. öbür Taraf qarantarla bu Taraf dedelē tarlası. dedelē tarlası demeKTeKi maqsat bizim dedelē kittiñ mi bilmiyoruñ. dedelē şu tāvın tepesindedir. dedelēde bizim mumcunuñ meräsı vāmiş. dedelēriñ de bırda meräsı vāmiş. şindi yani yaşlılarıñ deyimini söylüyoş şindi biz. dedelerden birisi mulgur pilavını pişirmiş ğatırı ğoymuş heybesine burē gelesiye ğada bulgur sōmamış ğatırıñ bōrünü yaKmış. ha nē āpalım? ēñ iyisi biz mumcuyla burayı dīşem dimişlē. şindi bizim bırası dedelēlēdeñ unu āmiş orası da bizim mumcularıñ dedelē vēmiş yani. şindi mumcu tarlası dēr biz dedelē tarlası dēriz. hā. undan sona mıntıka şindi köprüdeñ beri geştiniz ya. düziçi urasına tahtalı derlē. urdan beri geştiniz zaman ilyas tarlası derlē. u dere boyundan geldin dereyi de kürencikderesi derlē. unuñ k̄aşısına türküş. kuzey tarafında solunuzda ğalan yere tahtalı. kışla bölē. dā bu Tarafında o düzlük vādır ğornapa aKkaya. urkuş tarlası oyuklar yanığıranı. afbuyruñ eşektepesi dī bi tepe var. çaltitepe var. ultannar var. nē bileñ işte ilyas tarla diyōlar urasını. herälde. öle āvalıK yokmuş bizim kōde hiç. dā ilerde ultannar dēriz. ultanlar tarlası. şu qarşıkı güzlē. ūrdan gidēken kısıkdaş vādır orasını kapıkaya diyoduK. şapçı yol ayırımını var ya ö taşlardan beri çıkāken urası da kapıkayadır baK. şapçıniñ urası çok darmış eskiden tabi zamanla devletimiz ūrē ğeñişletTi. asFalt yapTı. u kırtuluş savaşında bizim asKerimiz dömlupınardan ğocatepeden bozğuna ūratTı ya. u zaman topları burdan nası geçirdi diye eski adamlā hayrēt eTiyodu baK. yani yōnanıstan topları urda geçirmiş aynı urdan. bu ğada dar yerden nasıl geçirdi diyōlādı eski adamlā. hem ben de beñim yaşım seksendörd ben de bilōñ u yolun dar oldūnu. şapçı şindi şapçı yolu Tarāfa ayrılı bu tarafa gidēkeñ hemen sāvā dönē rampiye inivērisiñ bölē. u kısıkdaş kapıKaya derlē urasını çok

dardı urası. bizim de bırda vā kapıKaya. he u da dardı afbuyruñ bizim öküz arabalānıñ dingilleri vādı ā,aştan unnarı gırıgırıvériyodu sā dökülüyodu da. dardı ben bunnarı yaşadım kendim de unun için söyluyoñ.

Serbest konulu

bizim sındırğınıñ emeyKli õretmeniñ birisi sındırğınıñ sesi dēyi bi kıtap çıķāmıñ. ó çevre kōlede yiri de,ıñeñ çok. bānim evde kıtabı vā. ama bizim kōvüñ hiç yeri dē,ıñememiñ. unnā hiristiyān mezeri. şindi baķ bırla ĩramazan diñle diñle diñne. biñ doKuzyuz ātmıñda ben ērzurumdan izinli geldim. ğayınpeder rahmetliK gine bī bacadaşı şeklinde bi daş bulmuşlā. üzeriñde yazı yazı. ben bu yazıları yazdım. bölü' KomuTanı yüzbaşıye yolladım. cevaP gēmedi. dönüşüñde ğomaTan benim mektuba cevab vemediñ. ölüm didi unna lātince yōnanca u yazılā didi. u eskiden dā evelden dā evelden. e tabi bizim bırası yōrük õmasa bu dāvıñ başına yerleşmezdi. yōrüklerdeñ yerleşme gine bırası. doKsan macırları vā ya mēsela şu bardaķçılā. unu ilK evelā manisāye göndēmişlē. atatürk unnarı urē göndēmiş. undan sona demirci gēmişlē. demirci ğaymaķamı şōle bi çıķmıñ dolaşmıñ şindiki u yerleşim yiriñe eskiden taPü mu vardı? bardaķçınıñ öbūr tarafı tikmen tepesi bu mumcu köyüne aitti aslında. mumcu köyüne ait. ama baķmışlā tapu yoķ tutmuşlā bardaķçıye urēsini yerleşmişlē tamam dimişē biz burē yerleşem. adamlā şindi uranıñ yerlisi oldu. doKsan macırları buñlā baķ. bıra hē? bān ikibiñdördde bıraKtım tütünü ēñ iki sene õdu şindi burası eskiden uncūmuş. buyday yetişōmuş. būdaycı köyümüş. uncu dēmişlē. sōñra buñu dē,ıñtirmişlē biri me ğoyuvımiş mumcu õmuş ğızım. bu bōle bırda ğalmıñ. āfidēsiniñ eskiden tütün tespikleri oluyodu ya. tespitā gēmişlē bizim bilāder ramazana nē yazmışlā biliyōñ mu? ramazan ğōde. yav soyad ğōde olur mu? ğōde yazmışlā. sōna düzeltirdiķ. undan sona bizim ğabarıñ gülerdir aslında çevirmişlē ö yapıvemişlē göler õmuş. bizim gökçemiş göle yazmışlā.

Yunan işgali ve çeteler

biz urasını bilmiyoruz tabi. u yōnan burē geldinde babam tā yēdi yaşındāmiş. yēdi yaşındēmiş de bu eski yol vardı bizim. şindiki yēñi yoldan āriç. tarla arasıñdan bi yol geliyodu. ğāvur geliyo dimişē afidēsiniñ. babam ĩrahmetliK de babasınıñ arkasından baķam yol n'olō diye u da kitmiş. şurda bi yerde beklemişlē. baķtım diyō babam ĩrahmetli ğayıtçılıK vādı. askerde hala tā vā bizim askerlē bilēle

unu ya. K̄ayıç  apıy l  ya ğayıt mal d l de Ő le. baK̄tım de,  aynı unn  da insanmıŐ de,  ben gevr başKa bişi oluy  zannediyo  de,  rahmetliK duy n ben babamd n. gevr geliyo diyi ncik ben gevr başKa bişi ne  oluyu baKam diyi  le kittim babamı  arKasından Tiy . işte ğurtuluş savaŐı nd ki olaydı. bir z durmuŐl  baK ha. Şu evde ondan s ra ben y karda d vup b y d m  evde K nŐu vardı baK u zaman eŐkiyal  da v miŐ tabi.  etel  v miŐ. u evi  gelini gevurl n  atını vimiş. undan sona bizim birisi v di. Ő den  arŐaftan at yapıyodu. ha odanı   st nde  etel  v miŐ. yoKs  gevurl  mı  n  v miŐ işte. unda u ata bi miŐ de  ıkıŐ  ıKımiŐ. h rkes urda sil na sarılmıŐ urdaKi nl . basKına  radık d ye.

29. Metin

Konuşan : Hayriye Gvercin (70)

Derleme yeri : ılıbırcı Ky

Derleme tarihi ve saati : 09.12.2022 / 13.37

Konu : Ailesi, Dğnler.

Ailesi

dury dury u. bırda hoca oldn bilm bimurta Kitti herlde. u benden diri ġavzıyu kendini. ben zor yryn zor. dizlden zor yryn. bi de bu zntl attı ya tembelli ble. Kız evlatım yok.  de lan d,n işte. h biri alışmıy. ikicz alışıyl gelini de gzetirl gene. gelin kendi evimizin stndedi. st ġat vdı geledi baķan yok. urdan_aldıl Kittil gelini byk lanlan. hinci bu ezedinde gck alışmn lanın evi v. iki ev de d urda urda byk_lan ureye gtrem didi. ġelini urye gtrem. gzdederiz biz didil. alışmıyodu ġ tabi byk_lan. iyidi işzi e ķaza geirince. bir ay oluyu ġsı da işe girdi iyi kt.  ġızlar diyon h gn arıyoz. akşam_aramaTıK. bi gn sevidim yavrum elifim bire gidiy. asfattan geiniyu  irem ortaokulda sta. kim getirdi kıızım didim. bubam. seviniyon ġarı baķ babası alışm u ġızları getiri gtr. gelin de ... gelin işe gireli drd sene geşti. gelin_unun ġsı dl. gelin u ġada iyi baķ. yok işe lana var. gelinim bi tene. h ġızım canım Satın ġızımдан_stn gelinlm  de iyi. manıadal manıadal. hepsini_vi v.

Dğnler

ha ha oloy canım. yeni sene kim oldd be? e son kim_du be dn? sn nadireden başka du mu? akşenl snet dn yaptı. ha kendi dn bunun torunu yokTu. d ezedin kynden bi hoca vdı bunun torunu nadire. h u e n. ř gn oldu ř gn. dnn ř gn sr. ha dn cumey gn ġ helval ġarınır. kmekl yapınır. turşul ġurunur bberden smaklı. undan sona ertesı gn yimekl piş ġarı dncl gel işe. paz gn bit. ha sayı bizim nevzat da yaptıydi ġızı bırda gelin_itTi ya bizim nevzat. h bırda yapTı işe e son bayram gn nevzat yaptı beymi_lu. lan amalanlı ġız urlda alıřıķa tanışıyl. iki ġızı v nevzatın. biri

nişannı tã. unu yêni sene yaPçek. evel ille pēşembe gün gelin çıqadı gelin. hinci ğãli dīşti. yapmazlã mı aha bira oturama yeri. bırda oynayırlē. yok dūn salonumuz yok. aha bırda oynayırlēdi. bãn bilmem oyun oynayemem her türlü genşlē oynuyu yavrum. deve oyunu ōmazdı. oyun oyneylerdi de deve yok. ōleye ğada davullã çalã oynáyér genşlē ğadinnã bütün oynáyér. birden çıqālã. çıra da toPleyérlē deķár de yaķolãdı. her şey oluyudu. oluyuduñ. êñ son işte bizim ābeymiñ ōlunuñ ğızı gelin oldu. biri de yêni sene gelin ōcek. biri de nişannı gene.

30. Metin

KonuŖan : Mustafa Macit (75)

Derleme yeri : İzzettin Ky

Derleme tarihi ve saati : 13.12.2022 / 11.47

Konu : İzzet Dede ve yağmur hayrı, Serbest konulu.

İzzet Dede ve yağmur hayrı.

vā trbe diye biŖē vā vā. o'yaŖlılara sormaK ilazım unu ben bilmiyon ğāmadına gre unu bilmiyoz yavrum. unu nēden geldini nēden gittini bilmiyoruz ama izet dede diye bi yērimiz vā. kyn adı urdan ğāma yani. ğızım unu bilmiyorum da biz uraya hayra ıkādık. eskiden yamır iin ble doa ētmek iin. mudlaKa yāmur yā,adı. hiŖ boŖ deye biŖi yoKtu ā unu biliyom yānız. hā unun nēden gelip nēden gittini bilmiym. yaŖa .. oK yaŖadık ab ni dn sen? biġnā bile bildur. mudlaKa yāmur yā,a. yāmur doası yapıylādı yapıyoduK yani. erkek ğadın ni vāsa edrafda kylē de gelirdi. btn k yimek yēnirdi doa edilirdi hayır edilirdi. boyk hayır. doa edil. tabi canım len namazı urda ğılımıyodu. ā ble iŖde yavrum ble bā. yāmur da yoKardan ble yā,ıy u ya iŖde le yapardık. yir ierdik hā hemen anā nlē toplayısa ğada ğazanı tunguru allah hemen yoKardan veridi. urda anci gidinciye ğada. havada bulut yoK ıscak olurdu ble. baK ben kiŖinin āzından ble Ŗahit oldum. yabancı biri. yav dē, Ŗu ŖaŖkınlı, a baK dē, yav Ŗu havada ble ... yāmur dē,. sonra hayır Ŗēsini toplāsın gidēsın allah bi vēdi emme bi vēdi. sonra adam bi dā tvbe ēTmiŖ le duydum senden benden. hah eved yavrum ledi. u zaman ble motur taKsı araba mı vā yavrum? eŖŖek eŖŖeKle ekēdik suyu. sādā soldan yani. leydi yani. yresel yimekler iŖde vasille keŖkek gibi hoŖaf le biŖiler olurdu hayırda. ğoca kl kl. kyl putun urda olurdu hayır yani. yavrum baK adam hayvan vēriyo hayırına ğoyun guzu nēse. leydi yani tle yapılyıyodu. heP birlik tabi le.

Serbest konulu

bene sorāsān hayvan Ŗu bu ben allā bi can borcum vā baŖKa hiŖbiŖim yoK. bi de ğocaĝāricım vā baŖKa biŖim yoK. zamanında oKtu da hinci yoK. ē bi deve yoKtu

evêlêden genşken hinci bi can borcum vâ allâ başga hişbişim yoķ yavrum.
evin_öñünde tavıķ bile yoķ. bi gocağarıcım vâ didim ya. başga bişi yoķ bi ikicimiz
vâriz. hê tabi canım yav ğızım u õmasa ben n'apeyin dünyayı? ya gocağarı õmadı mı
n'aPcen ben? bizde õle derlê yani ebe yani. gocağarı deriz.

31. Metin

Konuşan : Yakup Demirdağ (57)

Derleme yeri : Bulak Köyü

Derleme tarihi ve saati : 13.12.2022 / 12.39

Konu : Gençliği.

bize bi ev tutālādı ğızım tamam mı? tutālādı. bi de tūp. āşamına sabā āşam yımırteyi çaķ u zaman da bırda köye geldīn zamannarı gene şē yapıyō dolduruyōn yumurtayı. yımırtayı çaķ çaķ sanayā,ı ğuru fasille Pişiremessin. tüplē de böyük tüplē de dēl şē küçük tūp vā ya. u tüplēden. ben aķsērde oķudum. līseyi de sındırgıda oķudum. ya mesela adamın çocū ğalabasa çocūna ğöre tutādı. ama aķrabalıK vāsa tutādı unnā geçinemezdi yā,ut herkeSin odası olūdu. şindi oķumaķla sizin oķumaķla bizim oķumaķ arasında dālar ğadar fark vā. siz şindi internetten her şey ōreniyonuz. bizde kütüpāne alışkanlī da yoķtu. mesela ōretmen bize ōdev veridi biz sata ōdevin yiriñden habarımız yoķ. zatı duymamışım. bi ğün baķtım millet ōdev hazırlāyō. n’apōnuz? ōdev ya didi. haddi ōlum biz gene hazırladıĶ unu. yani oķullan bi alakan ōması lazımdı biz berduş takımıydıķ. u zaman sinemalā velen meşurdu. sınavlara giriyoduķ u zamana ğadro yoķtu. şindi genşlēn işi zor. ... ellēnde telefon ōcek. teleFonu bıraĶ evde lebtob ōcek. çok şindi şē ya dē,işik. yav sāt felen daķdıķ mı şōle görünsün diye. bi de sātālā nasīdı bilōn mu biz genşkene? teleFon mefeFon yoķ ki. sevdīn vā. ya unu ğüneşe denk getiriyōn ğözüne denk getircēn diķğat çekçin yani. bōledi bizim genşlik. ayna da ceplēmizde bizim küçük aynalā oluyō bōle ya şōle şē yapādıķ mektup vādı yani. mektup vādı yani evelā ayarlamañ lazım bizimōlan şīden. kiPrit kutuları sen biliyōn mu? kiPrit kutulānı biz içini boşāltırdıķ ura ğıza mektup yazciz ya mesela nērden geçiyu tallān arķasında geçit vā. yā,ut yērden geçiyō şu çeşmeden unu atūvuruyun unu. unu alırsa iyi āmazsa mektup biriniñ eline geçē ... seksenlē ōncesi ya. ya biz hanımı ayarlaysā ğıda u mumcuda u kepçenin canı çıķadı baķ. zeki dayın dirdi yav dirdi bizim kepçi mumcu dolu soķakta bırda taksı gibi gidiyō yōrū dirdi. yav ğızı evden çıkarinsiye ğada u cama tıķlıyun camı da ğiriyoduķ. bakāsın mesela dışdadı bu bulaşık yıķama işleri velen urlāda velen bulaşık suyu da dōkūvūrūlēdi ūsTüne. yā çok eziyetlidi bizim işlē.

32. Metin

Konuşan : Niyazi Memiş (68)

Derleme yeri : şahinkaya Ky

Derleme tarihi ve saati : 15.12.2022 / 11.02

Konu : Serbest konulu, Eski bayramlar.

Serbest konulu

eyiyiz ya. hoşgldiniz. hayır ola? yi ya sun gezmeK iyidir.  soyleyin baċa ni işiniz v? sun şukr elham .. bırdayız bırdada. y benim lanl biri bırdada biri mersinde ċalıřıy. valla herkes işde ihdiyarladık kimse ċalmadı biz srmyoZ ġusura bakma. nse unu sylyn bn. şda eskiden sryoduk şindi srmyoS ihtiyaarl ċaldı kim ċalıřcek tarlada? kimse ġmadı. bazardan alıyoS ya. ya ihdiyarlda velen bından sona yetmiş yılından sona n'apċez? yiTmiş yaşına geldik. dıştan geldi blgarisdandan gelme. evet eskiden vmiş bırdada yrkl vmiş unn gidmiş bařċa yire bunn bizim kl bur kurmuşl. h bulgaristandan ġċ .. mcır binn. ben de macırın. yalan mı sylicz allah? valla biz bilmiyz biz bırdada dduk kusura baċma unu bilmiyz. unn sylyu biz unutuyz. babam zaTı ufaK ġlmiř urdan bi yaşlnda. bur ġlmiř bi yere bırakmışl da giri dnmşl giri almışl. ya bırdada yoK bařċa mlle. tK yirleşim bırası. v hayvancılıK v canım. byk_ayvan v v şindi ufak_ayvan az v. ċara sr va ya bayırda duruyu hayvan. ya yazın bı tarafa gidiy kışın bı tarafa gidiy. srtl tarafı ya ċalınıy hayvan ċalıy bayırda. ymır ydı mı ċar ydı mı gelir. yok kimse durmuy. ya vdır ċv v canım tarla v bırdan başladı ġrlmy bırdan u Tarafa. ġarabilik v bizim bu tarafa urdan yuċarda pilastepe v ċaratıl v. tukurċeřmesi diyol eskil le. ya suy suyumuz v bırdada yuċarda da v. ben bilmiyon şindi.

Eski bayramlar

eskiden bayram ċoK ġzel_oluyudu. şindi olmeyu. ya sallanc yapıyoZ. sallanıyoZ kıızları sallanıyoduk u zaman. urda lence v ċınar v eski. ċok eski bi ċınar vdı. he bırdada ċeřme vdı. urda sallanc yapıyoduk. onbil ġn bir ay sryodu eskiden. h lence ġrřme yapıyo ġrřme yapıyoll ġenřl. trk sylyladı

eskiden. ok gzel olıyadı. Şindi eski Çelik ğalmadı. almadı. bir ayı ble dvamlı gidiyu geliyuz. ama gzel oluyudu Şindi bayraml gzel olmuyu undan diyom ben sna. ikisi de aynı h oynuyoduğ. ya Şindi bir ay bırda onbeŐ gn salınc ğoyz bırda ongn bir ey duruya. gitmez ol mu ızl? herkes sallanıy ya. y Ő va ya ni diyem ya unuttum Şindi. cincir vdi uzun on metre unnarı alıyoz bi tahta ğoyoz bur. u tahtayı bur ğo bureye piniy herif tamam. he zincir v zincir eski uzun ya. hepsi genş olcek ihdiyarı n'apez biz? ya biz sallancez genleri salleyoduğ. yanımıza bur gelmiyol unn ayrı oturuyol ihTiyarl. ieri girmiy. ğızlar ayrı erkekler ayrı oluyu tabı uzaKTan bak d urda oynuyoz erkekl biz ğızann bırda ayrık oluyu unn bi yere mazdı.

33. Metin

Konuşanlar	: A) Ayşe Dedebaş (60)
	: B) Ummuhan Akgün (60)
Derleme yeri	: Sinandede Köyü
Derleme tarihi ve saati	: 15.12.2022 / 12.07
Konu	: Sinan Dede, Çam balı yapımı.

Sinan Dede

A) sinan dede ğızım kövün oldū,u yer işde bırası sinan dede. dede dē uzak uzak. yol vā yol. siz dedē mi çıkıçēdiniz? burdan vādıñız mı geri döndünüz mü ğarşınızda ormanın etē,inde bir ev görünüyō. bekirin evi. bēliyon mu? urdan bekirin evinin ğıyından geçeken az ileri vādın mı sāvā döncen işleK yol. belli. u yoldan sapmadan dōru yaylaya çıkarı sizi. yaylada evler vā. ara yola gidilcek. ara ara arā gidicēniz bekirin evine doru gidicēniz. çalgıcı bekirin evine. hē. yaylanın ismi yumruğaş deriz. sidan dēriz. sidan yaylası. göndümüz yer de yumruğaş deriz. her zaman gidilir. öle ğar ömadı mı hēr saat. hēr sāt yol açık. gidiliyo. he he.

B) bi görcēn. bi dař vā bōle büyük bi dař vā. bōle dařın önce gezedik biz gidēdik. oturdū yer vā bōle dařda. aynı bōle řē. belli.

A) dedenin yanına girseniz bōle çıkmē canınız istemez. aynı bōle odası vā. nası kapıdan girdiñ bōle. öle gözel bi ğoķusu vā tüte ğoķu bōle tütēyo. dede cennet ğoķusu. u ğuranlar tespikler namazlālar. ni arasan vā. odanın içine. asķılāda dedenin üstüne. çocukların üstlēnde. bi ğız bi ölan mezeri vā. üş dene mezer ğabir yirde. dedenin dedenin. torunu mu ölu mu ğari bilmıyız.

B) çok esgiden. dā eveliden dā eveliden.

A) dünya ğuruluşundan.

B) dünya ğuruluşundan. harb_ oldu bi. řē harb_ oldu bi tene bōle.

A) řē ğıbrız oldūdu da.

B) u zaman velen. gidömuş böle şe. uçaktamış mı be u? gidiyomuş böle. görkuyolāmiş. görkma yörü deyımış arkadān bi insan. görkma yörü deyımış. arkadān ses geliyomuş bi. sen kimsin demiş ben senin nīde oldūnu nası görcem demiş. benim bakma kim oldūma git yörü deyımış. görkma deyımış hani şēden görkma.

A) uçān arka Tarafına oturağomuş. uçak .. uçak ğalkmēyomuş. pilot görkuyomuş uçak ğalkmēyomuş. dede uçān arka yanına oturumuş. devam_ıT demiş. uçak ğalkıyo doru ğıbrıza.

B) sinan dedesi. savaşa gidiyolāmiş savaşa da. unlara görkman dē_ımiş. yörün dē_ımiş. görkman varın ben varım arkanız.. sen kimsin demişle. biz seni nerde buluruz demişlē. evin ocān nēre yuvan yurdun nere demişlē. ben sındırđı dedesiyim demiş. sidanda otururum ben demiş.

A) ğızım biri māmudumuş unun. biri māmudumuş işde ğardeşi. bu da sinan. varımış unlar üş dörd dene varımış. emē biz bilmēyuz. he deyōlar öle. māmud dedi_ıne geliyomuş unnarın biribirileri. hē ğalemōlu deyılar bu taraflarda. gördesin urlēdemiş heralde ğalemōlu varımış. urlār demiş u māmud dedenin ğabiri. deyılā da benim aklımda ğalmıyo öle.

B) su yokmuş. dede elini bi soğmuş daşa. u an daşdan su çıkmış. şindi suyu vādır urda. bak daşın üstünde u belli. yumrūnu daşa böle bi soğmuş. suyun içinde atlanın izi vā böle. atlanın izi vā böle. atlanın izi vā daşda velen. oturdu yer velen namaz ğıldı_ıı yer vā. şindi ureye heP böle ğurban kesenler çocu_ū olmā_ıanlar. şe ā_ıaç vā böle çapıt bālıyın. namaz ğılıyın okuyın çapıt bālıyın. urē ā_ıaca çok böle adağ kesī. urda bi çam gibi ā_ıaç vā çapıt bālarla. ya burdan görünüyu u ya. biraz puslu. cami vā önünde gözükmuıı ya. ğule vā ğule de. ğulesi görünüyo burdan. ah ben iyi ösam da götüsem sizi ben de ameliyetliyın. ā unnarı duymadım. yāl_ıız yazın bir gün boş ğalmaz. bir gün boş ğalmaz.

A) bak urda böle tuvaletler çay ocağları yimekāneler. hayır ederler urda çok.

B) ğuyu vādır ğuyu. ğuyudan su çıkar. buz gibidir suyu. datlı sudur ya buz gibidir. yazın böle herkes gider böle ziyaretine namaz ğılmaya. unu hatırlamıyın de yā_ıız sinan dede çok şēdir. mağbuldur. geçerli. mağbuldur. gideriz biz de gideriz de bu sene gitmedik. ziyarad_ıderiz namaz ğılar_ıız urda. öncden gidēdik emme .. de

uruhuna bāvıslıyız. allah rızası için ğılıyız. açardık açdık biz. urda bi oda vā odada her şē vā. bacalā vā mesela yāmur velen yā,arsa. tıraktörlēlen çıkıydık. gine ya yörüme kestirimden çıkılıyu da yoğuş böle dik. kestirme şē yolu va araba yolu vā. gidiyolar dova ediyolar namaz ğılıyolar. biri de .. biri böle toPraq almış urdan. sen duydun mu ayşe unu? toPraq götürmüş çuvalna. saksılara göyen diye götürmüş heralda. u şıfa uranın toPrāvı da şıfaymış. getitmiş toprā. duramamış huzursuz ğalmış ğadın. toprā geti deymiş. ... göttü tıraktör tuttu da adam.

A) bağ ure dedenin yannā namaz ğılmaya girdin mi böle kapıya dōru durceñ namaza böle dōrulama durceñ. böle dikleme böle yönünü dönerek gircen namazını ğılceñ. niyet ettim allah ırızası için namazıma dēycen. ha kaç erkāt kıla. iki ğıl. dōrd ğıl. on ğıl. yirmi ğıl. urda böle götün giri çıkıcēn. hā kapıdan ğıya dönme. böle götün götün geri geri çıkıcēn. he he.

B) altı ğardaş bulamamış da dede yumrūnu bi soğmuş şē etmiş daşa o böle oyulmuş urdan su ğaynamış. şindi su vādır urda. şē u daşın içinde su vādır. daş her Taraf daş.

A) dedenin oldū,u yere bi vassan. böle zelvi gibi āvaçlā dikmişlē böle tel çekmişlē. u bayırları böle çamlānı kesmişlē. çok güzel ömuş. bi gidicēn ordan. heP birlik bişiriz. kō kō. muhtar böle para toplar. etliK alır inek alır dana alır. ğoyun ğuzu viren olur. alırız böle ikişer üçer ğazan böle yimēmiz olur.

B) ikişer ğazan yitmez. böle dōrd ğazan yimēmiz olur.

A) bu sene .. bu sene hayırımız böle yāmur yādı. sis vardı. ölēve ğadar sis vardı. pek ğalaba dēldi hayırımız. öle dōrd bin kişiliK yimek bişdidi. her yağadan geliyo. her yağa haparlöye veriz. mesac_atar muhTar. gelir her yağadan böle yāmur gibi yā,ar. çadırları ğurarız böle yazın. ura böle sırsıķı arabeyle insannā dolar. urdan yukarı sidana giderler. dedeye. urda dedeye zirayat ederlē. namaz ğıllarlē. urda hayır ederlē. vāsan ura da aynı böle bi kō gibi olmuş. çok öteberi yapmışlē.

Çam balı yapımı

B) çam balı yapıyoz kendimiz. çok iyi olur yapması çok. güzel olur. her hasteli ve de faydalıdır. yazın böle çamlān uçlarında şē çıkarı. sürgün çıkarı. unu toplarız.

A) Őle amlān ularında Őē gibi pōruk ıkar. Őēle sūrgūn olur. unnadan bōle ırarız. getiriz burē yırkırız. azana bōle vuruz. bi gazan da su uyarız. doldurūz unu azan deperiz aynadırız. unnar aynadı mı unnarı makarna sūzēnle azanın ūste atarız. suyunu da tūlbentten geirīz. azanı yūrūz yiniden azanın suyunu. aynadırız bōle adamaıllı bōle faŐ faŐ faŐ. az u ayna ayna azalıyu u oyuluyu. Őiker atarız. Őeker attın mı dōnūyo. ıpgırmızı ileli oluyu bal bal. am bal. filizlēnden.

34. Metin

Konuşan : Sadettin Karabulut (72)

Derleme yeri : Eğridere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 15.12.2022 / 15.18

Konu : Gördesli Makbule Hanım ve Halil Efe

yā u demirciden gēlmiş buriye. yā öle şisini bilmiyōñ da bizim duyuşumuz urdan gelmiş mesela bırda eşkiyemiş lafTa. e adamı birlāda işTe bu gāşı çorlāda gāmıslā galceklēmiş urda. urda gāmıslā da unda mācirlā gelmiş arkalāndan gevurlara unnā dēyivimiş macirlā. urda yataKlık urda galcekle dēye urda işde unda gālan beKçi dikmiş adam halil efe. unu da bekçileri vurmuşlā gāvurlā. ben dimiş nişancınıñ gākıyo hemen undan sona tūyüyō tışarı gāvurlān iki tenesi Furmuş. undan sona gacıyomuş işde gāşma nēre gacıyoñ dimiş lafTa. öle de TuyduK biz tabi bilmiyoz da dededen duyTuKlāmız diyoz. öle dedilē bilmiyoz tabi. işde yataKlık yapıdīla mesela urda galcēklē unu da unnā evlere aşşādadıñ. çöcek çıktı da yapıdı evi sona. u zaman urda işde daş vā daşın dibine bekçiler bekçi daşā gōyuyō. bīri de aşşāda yanda var bi daş bīri de berikide. evelā bekçileri vurmuşlā gāvurlā. ya yaşlı ben varıñ zāte de. biz duyTūmuzu şey eTiyo bişē görmedik mesela da. u gördesli bi adam geldi burī. macır bi hayır vādı urī hayıra kittik. urda hayırda adamın elinde kıtaP bōle bırda halilefe makmule hatun vāmiş birlāda diye ben unu arıyoñ didi. dā hacımāmat diyōlā dē urda gārşıda dē urda bizim derede unuñ mezeri didi. ē nēde? ā dē urda. e ben araba gidē mi? yok araba gitmez didi. eşşek? eşşek gidē didilē. dā urda mācırdan bi eşşek buldu adam. unlan kittilē. u undan sona öle canlandı bunu bilen tutan yoktuñ mesela. bunu paricilē mezarını çok gāzdılā. hāta gādının saçlānı çıkarmıslā da biS saçlānı Filan urē gömmedik mesela. saçlā filen hani şē olmamış. erimemiş mesela. erimemiş de pariciler bōle gāzmış Taşlā çıkarmıslā biz mezerin oldu,i yiri velen bilmiyoduK. öle gāzmıslā da biz öle biliyū mesela mezerin orda oldūnu. saçları tısta gālmış. hē biz gūyuvidik mesela toprān içine biz gömmedik uriye. bu gelenbeden gārağurd vā u gārağurd macırımış unnā gāzmıslā para vā diye. u şindi gine gārı .. gāzda altın çokmuş. unu gān tabi halilefe bırdan furulasıya u gārı da furuluyo mesela. geliyu iki gün sona. e gāriye urda zatın tam ölmemiş. yaralı bi gōnşunuñ evinde gālıyu urda işde hacımāmat didikleri adamın babasının evinde. bi yo'luyo eyvah diyo. n'oldu

halilefe diyolā. e soyulduḡ diyo. hani ḡārının hep altınmış. işde unu mācırılā duymuş mesela ātın vā diye undan gelmişler bırlara mezeri ḡazıyōlā. mesela para ḡorlar ama. ya Furan mı aldı? bırdaḡınlā mı aldı? bırdakiñlē āsa hişbişi belirmemiş. yalıñız bi toḡata bi sarı lire vēmiş adam. u çorlān u didimiz adamiñ bubası mahkeme olmuş u mācırılāñ da eskiden mere davası varmış. ūrda bir toḡaTa bi sarıleḡe vēmiş. ya bi toḡat Furāmiş adama bi toḡata da bi sālire vermiş mesela. dimek unnā aldı u zaman pareyi.

35. Metin

Konuşan : Saniye Demir (60)

Derleme yeri : Akçakısrak Köyü

Derleme tarihi ve saati : 21.04.2023 / 21.57

Konu : Pekmez yapımı, Yağmur duası.

Pekmez yapımı

üzümleri bādan bı kesōz köfüne doldurōz. unnā eski zaman üzümleri cinsi ğara üzüm āvızıñ da vā da şindiki ğozağ üzümü dēvil. undan sona getirōz PeKmezliKte depōz. dePince toprağ atōz üstüne yapāken. undan sona çıra ğazannarı dēyōz. ğaynatōz_unnarı hā ğaynatōz. undan sona bi sāt bibuçuk sāt ğaynaTōz zöm zöm ğazanda durulanō unnā. undan sona durulandīKtan sona teKrā tavēye Tökōz. tavada da teKrā iki sāt da savurōz. undan sona PeKmez olō. aha dī urda ya çeşmeniñ_önünde. öbürkü de aşşāda kövün girişinde. sırayla iİK_önce ben PeKmezimi ğaynatçīn diye başlō. sen buguñ ğaynadōmuñ sen ğaynaT. yarın da ben ğaynadēñ. undan sona biri de arğadan gelō yarıñdan sonra da ben. bölē sıranañ. hayır iKi üş Kişi bitērō. üzümüne gore. üzümü çoK_olan bi guñ sürē üzümü az_olan iki dene üş dene bi kim çıkā urdan ocaKlıKTan_ınsan. ğazannāda ezme şeyi şarapana diyoS. betondan şarapana diyoS una. betondan yēr vā. betondan_unuñ özelliKle yapılmış āltına tava göyōñ suyu orā ağō direk. toPrā söyledim ya üzümüñ_üstüne atōz. bēyaz toprağ bulup gelōz çamlāñ yandan aşşādan. u toPrağ_ōmadı mı durulmō. durulmuyō. kil toPrağ déñileyō una kil. maya dimeKtir heraldā kil toPrağ toprān_ismi bēyaz bēyaz. çamlāñ_urdan gelō heP. oyuğ yirleri vā urda hērkez urdan aldēvi için. hayır bizim köye gelōlā tā almā bēyaz toPrağ çok ya. biz yakınlāda yapmadığ biz bāları bozduğ kökledığ on senedir bēlki ni bileyiñ PeKmez yapmadığ biz. dā önce annemgillēleñ bubamgillēneñ yapōduğ unnā da vādıñ emme hinci u da yoğ. ēñ son hērkezin vā bizim yoğ. ē ömiyen insan hemen hemen yoğtur. ē işte avnidayingillē yapō şurıdayingillē yapō nizamettinānasıgil yapō. zehrabangil yapō. unnā yapōlā. yüz diyolā. Kazannāda ā ğazannānañ evlēne götürölā bidonnāñ_ışlere göyölā. satākana küçük şişelere göyölā.

Yağmur duası

hıhı çıkōlādıñ. anasınıñ ilk dōvulan çocēne senin ilk dōveldıñdir. ğız çocē dēl dēl. ama unnā ilkKi günü dēmiştir analānıñ. ha dōkülēdiñ hayır su dōkōlādıñ yāmır yāsın dēye. ilk dōvan çocuK ālasın da undan sona allaha yāmır istesin dēye yāmır duasıdıñ u. ha u zaman olō işTe ya doadan gelince. urda da dōkēlediñ bırda da dōkelēdiñ. yāmır yāmadı mı loKma yapılō dede dēñir unnara evliyalā diyolā ya. urda eskilēdeñ görünōmuş hinci görünmō ğari öle şelē de. eski zamanda insannā ēyi niyetli oldūnden çoK görünmūş insannara hiş görünmō ğari. dede bilōz biz unnā eskilēden evliyalāmış eskiden önnā. dede dēñō. ni bilem biz bilmōz ki görünmūş işte. kōlücek gidēdik kadın erkek herkez gidōñ urda hayır yapılōduñ. ğuran oğunōduñ. ğuran oğunduğtan sonra millet annelēniñ ilk günü ilki olan çocuklara su dōkelēdiñ. şimdi yapmōlā ğari. ğilō ğilō erkeKlē önde durā. hoca da gidō. allahım biz huzuruna ğeldik künāmız çoK affit diyō öle ben duydum. biz huzuruna geldik di vō yāmır istiyoz di vō günahkar ālimiznen geldik di vō bāvışla allahım di vō öle dua ediyoduñ ni bileyim. urasını eyce bilemōñku. şē yimē yidikten sona öması lazım dōkelēdiñ ēyce bilmōñ. ālasın dēye öle yapōlā hususi ālasın dēye ālatmak için. dōküyolādıñ dēmi? nassı ğaçadıK nassı dōKtürmecēz dēye dōKtürmecēñ dēye ğaçadıñ çocuklā. bāzdirmeneñ hiş gidilmedi loKmanan gidildi urlara. asker için yapōladıñ unu yāmır için loKma yapılırdıñ. bilmōñ ki öle kırıkta bi bazen yāvadıñ bazen yāmazdı. dua idelēdiñ gine de yādē zaman olōduñ.

Konuşan : Hayrettin Karagöz (77)

Derleme yeri : Akçakısrak Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.04.2023 / 15.39

Konu : Dedem Hüseyin Gökmen'in gençlik yılları,
Babası Kurban Çavuş, Köyün adı ve tarihi.

Dedem Hüseyin Gökmen'in gençlik yılları

sān .. bō oturam bi de. sän dedēñ sālını bilōñ mu? ben dedeñle hemen hemen bir gün dāhi ayrı ğaldımızı hatırlamıyōñ hiç. ē unnāñ da dereboyunda tarlası vā bizim de vā. hēř gün berābā gideriz berābā ğeliriz. şindi unuñ ēñ şiyi hemen didi şōle gezmē gidem didi. u rahmetliK dī de işte sā gine şē şindi ösyen öldü de aynur sā. unnañ tanışōmuş bän ni bileñ? çıkıtık şeye çitğiranına sän didi beklıyiver didi ben

şöle. öte Tarafta da u ğuzu güdömuş aynur. nise urlāda giTdi gezdi geldi. undan sona aynurun bubası görmüş. osmannāñ mısdava dayınıñ şesi vā. berber duĶġanı vā. şimdi siziñ ē elolun durdū yirde. urē ben de tıraş olmā vādım. u da geldi urēye. ānuruñ babası. u didi bilmem kimiñ çocēne söyle didi benim ğızı istiyosa didi istemē gelir didi. öle urda bırda şē yaPāsa vallāhi billāhi bi ğurşunnā öldürūñ didi. tabi ben yine ūsene diyividim. ōmadı oldu Pitti. ē ūsēn haĶĶattan yine de sevilen bi kişidiñ. niden dirsān aha bıñlan mesēla oyuklara tütüne gidiyölā ē ūsene şindiki mesela sonraĶı hanımı kendi hanımı ē çiçek yollamış. ē çiçēñ arkasından kendisi kaçuvūdu. ya u sonradan yapmōdu emme çoĶ ustadiñ. onun bi deymeni vādıñ u suyun yanında. toprā öyüdüyoduñ. hē u ğıdan yani şēden yaPmış ambar olēni bilmem nēsini ā,aşTan tahtadan yaPmış. alTına ūsTüne daş goymuş. aynı u un deymenlēniñ çarĶı gibi çarĶ yaPmış. su una hurunca çarĶ dönō. çarĶ dönünce de daşlā da dönō. ē toprā'öyüdōduñ. ustadiñ öle emme çalışmazdıñ. hiş çalışmazdıñ. öle yer yer gezēdiñ. ama tabi iş başa düşünce ondan sona tütün yaPmā başladı. sān bilōñdur bi tarla tütünü mesela tēK tēK ğarıĶları sulādiñ hiş sırtınıñ üstüne basmadan nası yapādiñ. hişkimsē de bastırmazdıñ. bōle tütün ğırım vaziyetine gelene ğada çapa yapādiñ gene de ğarıĶlāni bozmazdıñ. esmār oldū,e için acık esmer oldū,e için ğarāli dimişlē. çün biraz benziyoñ gibi dedene benziyoñ. ama mesela arkadaşları arasında çok sevilen bi kişidiñ. hiçkimsēye en ufağ bi kötülū ben hatırlamıyom. ē işine çok temiz çok TiTizdiñ. şindi bizim undan yüz elli metre Felan aşşāda da bizim yir vā siziñ _erden sona. urē ikimiz çeĶdik ğareyını tamamını. ē amelā götürüyoS dörd ğişi beş ğişi dikimci götürōz. bi tēK encik çıkamadan sekiz dönüm yiri bitidik ikimiz. yav şindi bizim u didim tarlada bi sene bıdey vādıñ bıdeyi ikimiz toPladık. öküzlē vā bizim öküz. yıdık yınnarı. tam bi araba sap ğaldı bizim yın devrildi. hepsi dā,vılı. hadi yiñden bi dā yıdık. biS u işi bitirdik gitTik Tārlanıñ _atından bizim bu dere bizim Tārlanıñ _atından geçō. hadi suye girmē gitik. bi de banyo yaPdık. ūsēn bizim ertesı gün bi hastalandı. ē melmine tarlada işi vā. getTik ūseni burē yatıdık biz tarlēye şeye. ama siz yeñe de melmineniñ yaptını yapmañ ğaşmañ hiş.

Babası Kurban Çavuş

adı ğurban. babamıñ adı ğurban. şindi çavuş da dimiş ama ni bileñ dağma isim ğurban çavuş dimişlē. ama babam nasıreddin hoca gibi bi adammış. herkezi güldürümüş. şimdi hamdiyede deve yapōlādiñ bōle yaPmācē bōle ā,aşdan şēden.

altına iki kiři girō oynādōlā oturamada. mudlaķa her dūne gōtūrūlēdiñ. řindi yine birinde bigūn odada yimek yiyōlāmiř. ķetminiñ birisi yimek yirkene ġařřē yūS ařřā ġoyōlā yani eKseriyete ķetmi de ġařřē dimiř yūS ařřā ġoyma altına dimiř řeytan saKlanır dimiř. bubacık da yav bōle ařřā ġoyāsan řeytan saKlanır dimiř bōle ters ġoyāsan n'olur dimiř. ni bilēñ n'olur dimiř. u zaman da dimiř řeytan iķine sıçıvrı dimiř. unun gibi heP bōle her ġonuřmasında milleTi ġuldūrūdū. ya řindi ġara mısdafa diyoz. řu ismet ġonuřumuzuñ bubası olōyōduñ. ġāvede tabı bazı kiřilē farkına vārmō heralde. bōle oturuķana burnundan ġırip mi vādıñ nasēdiñ řıb řıb su damlōmuř. rahmetliK peder dimiř ya bi yērdē dimiř suy buldum dimiř birķaķ kiři lazım dimiř ġazmaķ iķin. ē nerde felen. u da dimiř bubacē řē yapıyolādı yařlı oldūnden. dimiřlē baķam ben de gideñ sen de gideñ. unuñ ōlu vā ġaramısdavali diyōlā. bu kōyūn dař iřlēni su iřlēni yaPıyo. e amca bān gideñ dimiř u da aķraba olō. ben de gideñ yapam velen ġazam. nerde bu? ha dē dimiř. ġara mısdavaniñ burnunda dimiř. bōle herkezi ..

Kōyūn adı ve tarihi

aķķaķısrak ōle biřē .. yalıñız bırda nāmlı bi aK kısırak vāmiř. mesela bēġiriñ dişisine kısırak deñilō. ē bırlāda nāmlımıř. urdan āmiř ismini diyōlā bizim kōyū. alacaTlıda alaca bi at vāmiř undan āmiř ismini diyōlā. vallā bırası ilK ġuruluřu bān atmış hane oldūnu bilōñ. ikiyūs haneye ġāda ıKıTı bırası. tēKrā girişigēri seksen veya yūs_āneye ġıda dūřdū. on sekis on haneden ġurulmuř. dā ōte řēde mesela. bırası manav amma yalıñız yine de yōrūk cinsinden sayılır. hayvancılıKnan řey_ediyo yani. bıranıñ_ovası yoK biřēsi yoK. amma māresi ġēñiř. bi de bu dereniñ_ōncesi bu ġāřřı darafta benim deliġanlılēmde ben evlendimde dā hic ēv yoķduñ. şurda on onbeş seneden beri bu ġāřřı Tarafa ev yapıldı. siziñ mesela evlē sonradan. siziñ evlē mısdavaniñ evlēniñ oldūve yerdediñ. ēñ ġēñiř yir ařřā ōķarı ali_ōlunuñdur.

EK-3. Sözlük

(birinden) fazla olmak Bir kişiden daha üstün yeteneklere ve niteliklere sahip olmak: *Sen benden fazlasın demiş.*

(birine göre) hir yir tikne “Bir şeyin olmasıyla olmaması arasında fark yok” anlamında kullanılan bir söz, (birine göre) hava hoş: *Bana göre hir yir tikne.*

(birine) pindirmek Bir kimseye sürekli olarak yardım etmek, elindekini vermek: *Bi insana pindir pindir.*

(birine) yaramak Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak: *Yaramadıñ mı yok.*

(birini) silmek Birinden faydalanmak: *İnsan bu gıda anasını babasını silker mi len.*

(çene) çalmak Çok konuşmak: *İki gündür çalmō baķam.*

(kusur) aramak Yanlışını, eksikliğini, elverişsizliğini aramak: *Arecek oldu mu herkeste var.*

(laf) saylamak Laf dinlemek: *Anasıgillēñ laflāni hiş saylamōmuş.*

(paranın) kapısı Para harcamayı gerektiren bir iş: *Hinci bi İstanbul’a gitmek yidi sekiz milların kapısı.*

“Gıdak gıdak git gıdak, en eyəsi kaçmak.” demiş tavuk. “Başarılması güç bir işi yapmayı reddetmek bazen daha iyi olabilir” anlamında kullanılan bir söz.

-A-

ā_a 1. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 2. Genellikle köy ve kasabalarda geniş toprakları olan sözü geçen varlıklı kimse, ağa.

abacek Abla.

abbacık Bembeyaz: *Abbacık zate beñzi felen.*

abdestlik Evlerde yüz ve bulaşık yıkanan yer.

abey Büyük erkek kardeş.

abı Korku, şaşma bildiren ünlem: *Abı gızım hadi.*

ac ayında dünyaya gelmek Gözü doymamak: *Aç köpek, ac ayında mı dünyaya geldin sen?*

acığ Azıcık: *Bi de hamır gatiyoS acığ. acığ da yumurtlāka yōrt gatiyoñ.*

acımsak Az acı, acımsı: *Gerdeme otu sulak yerlerde oluyō ya, acımsak olur, onun bi tek dalı vādır ama biçok saçā,ı vādır.*

acukaan Kantaron otu.

açık bk. acık: *Açık yisene ğızım.*

adım bi yire salmamak Hiçbir yere gitmesine izin vermemek: *Şengüler gelabaceği adım bi yire salmōlā.*

afakanlar çökmek Sıkıntıdan bunalmak: *Afakanlar çökō Merve bene.*

afat 1. Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım. 2. Çok fena: *Afat ğız bōle çır çır çıĝırōduñ.*

afyun Haşhaş.

ağıl Samanyolu.

ağır ağır *Acık ağır ağır ğonuşmā başlōvirō.*

Ağleyenin malı gülene hır etmez. “Birinden haksız olarak alınan mal, alana yarar sağlamaz” anlamında kullanılan bir söz.

ağzı şarap (olmak) Ağzının tadı bozulmak: *Bōle ni yirsem ağzım şarap.*

Ah diyenin ahı yerde galmaz. “Zulüm gören kimsenin bedduası tutar” anlamında kullanılan bir söz.

ahar Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer; dam (I), hayvan damı.

Aherette Allah’ım göstermesin unları bene. İlenme sözü.

ahı gidip vahı galmak 1. İyice zayıflamak, iş göremez duruma gelmek. 2. Çok yaşlanmış olmak.

ahrette hazır olmak Kendisine karşı sorumlu olan kimseden ahrette hesap sormak: *Ahrette hazır ōsun hesaplaşırız.*

ak biber Yeşil biber.

ak fasülle (Akç.) Kuru fasulye.

ağ ğabağ İnce uzun beyaz renkli bir çeşit kabak.

ağbaş otu Karın ağrısı için kullanılan, beyaz renkli yabancı ot: *Unu gün dönmeden alırlā bizim bırda.*

akça melki bk. çimen mantarı.

akça memeli İnek.

akçam Çam ağacı.

akıla sakat Akıllara durgunluk veren (olay): *Aā akıla sakat bişi.*

Akıllı olup milletle uğraşçene, deli ol da millet senle uğraşsın. “İnsanlarla uğraşmak zordur” anlamında kullanılan bir söz.

akKın Akışkan: *Hinci öle akKın durō ya.*

aklı başında Sürekli akıllı davranan; akıllı başlı.

aklı ermiş *İnsanın aklının ermişi tā iyi olō.*

aklı irmek Anlayabilmek: *U gıda mı aqlın irmō seniñ?*

aklı sarmak Kafası çalışmak: *Merve aqlın u gada sarmō mu guzum seniñ?*

aklı sarmamak Kafası çalışmamak: *Aklı sarmō olmak vā unuñ.*

aklı tepesinden çıkmak Aşırı derecede öfkelenmek: *Aklım tepemden çıkıvudu.*

aklından geçmek Unutmak: *Ben bilemōñ aklımdan geçivuru laflā.*

akSēr Manisa'nın Akhisar ilçesi.

akşamdan goşmak Bir şeye karşı aşırı derecede istekli olmak: *İsmēl Hakkı bulōn da goş gari akşamdan.*

al 1. Gelinlerin başına örtülen uzun, kırmızı örtü, duvak. 2. Kırmızı.

Al fakirin gızını işlesin. “Ailesi yoksul kişiler daha çok çalışır” anlamında kullanılan bir söz.

alabada Sulak ve verimli toprakta yetişen ve yaprağından dolma yapılan bir çeşit tohumlu bitki.

alabarda kökü bk. alabada.

alaca belice görmek Bulanık görmek: *Gözlēm alaca belice görüyu da.*

alaca inek İnek.

alacanlı ğalmak Can çekişmek: *Zatı ölcekmiş ğadın azık alacanlı ğāmiş herälde.*

alafatma kuşağı Gökkuşağı.

alat Yabani armut, ahlat.

alatlamak Acele etmek: *Ni vā da alatlōñ?*

ālemek Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin etkisiyle gözyaşı dökmek, ağlamak: *Başlıyo düşünmeye ālemeye.*

alfad Yabani armut, ahlat.

a'lı durmak Düşünemez bir duruma gelmek, şaşırarak, aklı durmak: *ōle bi qar olmuş ki, ā'lın durur.*

alıç Hünnapgillerden, kırlarda kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç, gövem eriği, geyik dikenini, akdiken.

Allah gara beleni virsin senin. Birinin kötü bir duruma düşmesi istenildiğinde söylenen ilenme sözü.

Allah'ım kimseleri yatırıp kapılara baktırmasın. “Kimse hasta olup başkalarına muhtaç olmasın” anlamında kullanılan bir söz.

alma Elma.

alt don Şalvar.

altıparmak Sırma işlemeli, altı yol çizgili veya çiçekli ipek kumaş, bu kumaştan yapılan gelin elbisesi.

ama eğri ama beğri Öyle veya böyle: *Sana eksik bene eksik herkes hakkını alcek, ama eğri ama beğri.*

amale Amele, işçi.

anacık Anne.

anaç Kuş yavrusu.

analık Üvey anne.

anam anam *Bi bakıyu gara bulut gibi asger. Dönüvemiş geri İbiş dayı annatırdı bunu. Anam anam diyu kırkmuş la.*

Anası sovan bubası samsak. Soyunu, yetiştiği yeri veya çevreyi hor görenler için kınama yollu söylenen bir söz.

anduk Sırtlan.

añıstak Aniden, ansızın: *Bō bak delirdi çıktı añıstak. Añıstak çıkıvuru.*

anķmak Anmak, söylemek, demek: *Undan sona bi dā kō lafını anķmadılā.*

anleşmek 1. Anlaşmak, iyi geçinmek: *İkisi unlān iyi anleşō.* 2. Sevgili olmak: *Gızlāñ ikisi anleşōlamış.*

annadmak Bilgi vermek, anlatmak: *Bağ ğızıñ bēn annadiveriyiñ sana.*

añnamak Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; fahmetmek, anlamak: *Biliyum annadım annadım biliyum.*

anū Korku, şaşma, hayranlık bildiren ünlem.

apālğıñ Kıpkırmızı: *Bo bayriğ dedem furūlmuş ya urda bele deñiz içinde apālğıñ dirdiñ. Türk bayrā undan icat ōmuş dirdiñ.*

ardıç Ardıç ağacından yapılan ceviz kırmaya yarayan küçük alet.

arğaş Argeç.

arıtma Tüketmek, bitirmek: *Sabā ğada odun yaqtēmizden çabuk arıtvirōz.*

arkası ğuvathlı (kişi) Eylemleri ile söylemlerinde güçlü ve yetkili bir kişiye veya kendisine güç veren bir nesne, topluluk vb.ne güvenir bir tutum takınıp bu durumu başkalarının da bilinen (kimse, aile vb.); arkası kuvvetli, arkası pek.

ārlama Deniz dalgalanmak: *ğaradeñiz ārlıyor emdatlı ağam parlıyor neyde ney.*

Armudu daşladım oğlanı haşladım. “Onlar çocuk yapmaya başladılar” anlamında kullanılan bir söz.

aş bılaşık Süpürgeci oduncu, aş bılaşık, bi de ğayna yaşlı geti götü dirke āşam olō.

aş çıkarma Yemek yapmak: *Goley mi her ğün her ğün aş çıkarma.*

āşam Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar geçen zaman dilimi, akşam.

āşamacek Akşama kadar: *āşamacek suyun içinde ellē n’olcek?*

āşeridiñ Aşeren: *Mesela şindi hāmilesin yā āşeridiñ dirlē una.*

āşlama Sebze fidesi dikmek: *İşde cacık ... unu da ālem yicē,i ğada āşlyō.*

aşlığını dişliğini alma Evin ihtiyaçlarını temin etmek: *Aşlığını dişliğini aldı mı n’apcek Nurten aba.*

aşmağ 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, açmak: *Urdan aşdı işde Mu,amed kapıyı.* 2. Telefon açmak: *Beni aşmış aşmış yok, telifon da çeketin cebindeydi.*

aşşā Aşağı.

aşşā dünya Öteki dünya, ahiret.

aşşā okarı *ēñ gēñiş yir aşşā okarı ali,ölunuñdur.*

Aşşādan uşmaz, yüksesklēden uçā. Kendini karşısındakinden üstün gören kişiler için söylenen bir söz.

aşşarı bk. aşşā.

aşşāyel Doğudan esen yel.

at goşusu Düğünlerde yapılan at koşturma yarışması.

ataş böcē Ateş böceği.

āTlamak Ayıklamak, toplamak, hazırlamak: *āTladım emmē daşını şiyini aTladım.*

atlanğoc Çekirge.

atlattırmak Kötü bir durumu geçiştirmek, savmak, atlatmak: *meselā Pi kaza atlattırōñ, ğafamızda bi duz çevirem de bi dū ğariye virem dirlē.*

atmıca Atmaca.

attarmak Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek, aktarmak: *U yēñiden yēñi suyu attardım içine.*

atuvurmak Ansızın, çabucak atmak, atıvermek: *Atuvurēn didim arkay.*

avet Düğün sahibine verilen hediye ya da para.

avıc Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, avuç.

avududu Ahududu.

ay akşamladı Dolunay.

ayağı dönmek Gitmek istememek: *Gēmediniz gitmediniz ayām dönmō n'apen ben aba.*

ayağını yağlamak Sevilen bir kişinin ev ziyaretine daha sık gelmesini temenni etmek: *Gızım seniñ ayağını yağlayam bari, hiş gelmōñ ya.*

ayağının çamırını silmemek Bir kimseyi beğenmemek: *Unlarla ben ayağımın çamırını silmem.*

ayaıklı kekik Yabani kekik: *Az şōle ğalkıyu.*

ayaz Yıldız.

ayda (olmak) Çok zengin olmak: *Bugün üç yüz lire 500 lire parası olan aydadıñ ayda.*

ayfan Afyon, afyon yaprağı.

ayı ğulā Yörede gelincik otuyla birlikte kaynatılıp tüketilen sarı çiçekli, büyük yapraklı bir ot çeşidi, çalha.

aylam Herkes, başkaları, âlem.

aynı gaba osurmak Bir konuda anlaşarak aynı biçimde konuşmak: *Unlā aylecek aynı gaba osurō aba.*

ayran çalkası Yayık.

ayrık olmak Ayrılmış olmak, ayrı durmak: *Urda oynuyoz erkeklē biz ğızannā birda ayrık oluyu unnā bi yere ōmazdı.*

ayvadana Yaban nanesi yaprağına benzer yapraklı, sarı acı çiçekli yaban otu.

Az viren candan çok viren maldan. “Varlıklı olmayan kimsenin yardım veya armağan olarak az şey vermesi büyük fedakârlıktır, varlıklı kimsenin vereceği armağan ve yardımlar fedakârlık sayılmaz” anlamında kullanılan bir söz.

azık bk. acık: *Zatı ölcekmiş ğadın azık alacanlı ğāmış herâlde.*

āzına bakmak Birinin sözüne göre hareket etmek: *İnişte anān babāñ āzına çok baķōñ sen didi.*

āzını aşip gözünü yummak Öfke ile, sonunu düşünmeden ağzına gelen bütün ağır sözleri söylemek: *Anam ğarı aşmış āzını yummuş ...*

-B-

babiççi Ayakkabıcı.

babiş Ayakkabı, papuç.

bacakları gurumak Hareket edemeyecek hale gelmek.

bacelik Ocak.

bağa Kaplumbağa.

Bağa Oyunu Köy seyirlik oyunu: Oyunculardan bir kişi sırtına hamur teknesi bağlayarak kendine kaplumbağaya benzetir. Ardından köylünün mahsulünü yemeye başlar. Buna sinirlenen oyunculardan biri kaplumbağaya tekme atarak yere düşürür. Mahsul kurtulmuş olur.

baharıñ İlkbahar.

bahāsıl Kısacası, velhasıl.

baħçala maħçala *Baħçalā mahçalā da yapan yok. olanlā da iki biber batlıcan yetē bana u diyu.*

baķaç Çoğunlukla bakırdan yapılan küçük kova, bakraç.

bākeser Makas.

baķır Kovanın genel adı.

bāla Bakla yaprağına benzeyen ve çiğ yenilen bir bitki, sinir otu: *Ormanlāda oluyu, duza bana bana yiniyu.*

bālamak Kumaş, ip, tel gibi şeyleri uçlarını birbiri arasından geçirmek suretiyle düğümlemek, bağlamak: *Genş öldeğenden çember bālōlā.*

balataları sıyırmak Delirmek: *Balataları sıyırdı eyce u.*

balcan Patlıcan.

balık biber Balıkçı biberi.

balya sandığı Tütünün balyalanması işinde kullanılan, dikdörtgen biçiminde, üç tarafı açılabilen alet.

bar bar *Ni vāmış benim elimde yüzümde bar bar bārıdı.*

bardak eriği İri ve tatlı bir tür erik, bardacık eriği.

bardakçı Kütahya Simav'a bağlı Bardakçı Köyü.

barsak Sindirim sisteminde mideden sonra gelen ve besinlerin kana karışmasını, artıkların dışarı atılmasını sağlayan organ, bağırsak.

basdırma Karışık turşu.

başına ūramak Düşmanın beklenmedik bir saldırısıyla karşılaşmak.

bastırmak Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak: *Ee güççük şē sonradan mı bastırdın sen unu?*

baş olcek yanı olmamak Bir işin üstesinden gelememek: *Göstere göstere baş olcek yanı yok.*

başlık etmek Gelin duvağını takmak: *Henci şē oluyōlā başlık ediyōlā gelinin yanda ōle oynuyōlā ōle.*

başlık Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası: *Gelin gızları bōle göremessin, her tarafını örtēlē, başlık edēlē.*

batık ğalmak Kirlenmek: *Pek eyi yapıdıñ ğadıñ hēř yeri batık ğalō didim ben de.*

batlıcan bk. balcan.

batoz Buğdayları harmandan ayırmaya yarayan alet.

bava bk. bağa.

baya zaman Çoğu zaman: *Baya zaman areyirdi Fatma.*

bayguş Baykuş.

bayırcı Yabancı, uzaktan kimselere ait: *Dü,ün bayırcı.*

bayrağtar Düğünde bayrak taşıyan kimse.

bazar gün Pazar günü.

bazar Salı.

bazartası Pazartesi.

bäzdirme otu Gelincik otu: *Tülü tülü olur, bädizme otu vakti geşti mi çiçek açar.*

bazı bazı *Bazı bazı oluyoduñ gine.*

Bebek Oyunu Oyuncuların birinin başparmağıyla serçe parmağı arasına bez bağlamak ve elini hareket ettirmek suretiyle bebeği canlandırdığı oyundur. Bebeğin yeni doğmasının canlandırıldığı bu oyunda düğün sahibinden hediye niyetine para istenir.

bēgir Beygir.

belce keşanesi Ziraat keşanesi.

bē'lemek Bir iş oluncaya, biri gelinceye değın bir yerde kalmak, durmak, beklemek: *Yav işde çoluk çocuk ğarı ğızan herkes bē'lerdiñ ya urda canım.*

bene bi türlü una bi türlü gonusmak Herkese farklı konuşmak: *Bene bi türlü una bi türlü gonusanları Allah'a havale eTiyōñ.*

berbat yapmak Kötü duruma getirmek: *Kadir'in ğarısı berbat yapmış ya.*

bereñara Şöyle böyle, az çok, biraz, oldukça: *Bereñara mesela bi eme.li mayışınlan geçinilcek yanı yok.*

beş güş virmemek Hiç para harcamamak: *Allah ırzı olsun abaceğın moturunla beş güş virmedik.*

beşbiyık Muşmula.

beyez Beyaz.

beyez mantar Çam mantarı ya da Kanlıca mantarı olarak da bilinen, Russulacea ailesinden sarı, kırmızı renkli yenebilen bir mantar türü, (Lactarius deliciosus).

beyez melki Çam mantarı, bk. beyez mantar.

beyni dırmalamak Başını ağrıtmak: *U lafla eycene beynimi dırmalō.*

beyni tepeden çıkmak Aşırı derecede öfkelenmek: *Beynim tepemden çıkō bōle.*

bezdirme bk. bezme.

Bezirgan Oyunu Seyyar satıcı kılığına giren oyuncular köyden rastgele birini seçerek bir çuvalın içine çıplak şekilde girmeye ikna eder. Ardından çuval içerisindeki kişi oturma meydanına getirilir ve ekip çuvalı herkesin içinde indirir.

bezme Bazlama.

bezmē bk. bezme.

bılamac aşı Muhallebi.

bılla Abla.

bır bır *Bır bır kokā bōle.*

bıra Şaşkınlık, coşku anlatan bir seslenme sözü: *Bıra mozanın yavrusu bira!*

bırda Burada.

bırdan Buradan.

bıza İneğin yavrusu, buzağı.

Bi ālime bi zālīm, bi zālīme bi ālim. “Hayırlı bir kişinin evladı hayırsız, hayırsız bir kişinin evladı hayırlı olur” anlamında kullanılan bir söz.

Bi evde iki gız, biri tığ biri buz. “Bir evde yaşayan iki kızın huyları birbirinden farklı olur” anlamında kullanılan bir söz.

bi ğarış ğalmak Miktarında azalma olmak: *Küçükbaş ni kada biliyon mu? Vā. Hep heP bi ğarış ğādı afidesiniz.*

bi gözünden bi gözüne fayda olmamak Yararı olmamak: *Bi gözünden bi gözüne fayda yok.*

Bi güzele bi çikin, bi çikine bi güzel. “Eşlerden ya kadın ya da erkek diğerinden daha güzel olur” anlamında kullanılan bir söz.

bi memleket görmemek Gün yüzü görmemek: *Dünyada bi memleket görmedim ben.*

Bi söyle bin işit. “Az konuşup çok dinlemek yararlı olur” anlamına gelen bir söz.

bi yiyimlik ğabak Küçük bal kabağı.

bicik Bir tane, bir tanecik, biricik: *Ay benim bicik Allah'ım.*

bilader Erkek kardeş.

biliç Piliç.

bircēz Bir taneciği: *Bircēzini (perde) daḳōñ ben, öbürü yok zaten.*

birez Yeterli ölçüden daha az; azıcık, bir derece, biraz.

Biri zengin, biri dengim. Kiminle evleneceğine karar veremeyen gençler için söylenen bir söz.

birifik Brifing, bilgilendirme.

birilet Bir yerde kendi kendine birikmiş olan şey, birikinti: *Gölet ösa birilet su vā.*

birikinti bk. birilet.

bişirmek Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek, pişirmek: *Ha öle yaPıyos bişiriyos. Una biz ēşi çorba diyos.*

bişmek Yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek, pişmek: *Çīden de bişiyō canım öle çīden yimeyiz yani.*

bitek ikitek *Dolu, hayvannā bōle bitek ikitek dīl.*

biyaz bürüme Beyazlara bürünmek, gelinlik giymek: *U gēlin olcek kız gelēdiñ bōle. Biyaz bürüdüñ.*

biyenmek İyi veya güzel bulmak, beğenmek: *Çünkü nası telezyonda vatandaşın biyendi,i dizi gibi u diḳkatli şeKilde.*

biyu Seslenme ünlemi.

bōle dert görmemek Daha önce benzer bir davranışı, hareketi görmemiş olmak: *-Bi kilo suvan almışlā. -Bi kilo mu? Vallā bōle dert görmedim ben.*

bōn gice Bu akşam.

bōn İçinde bulunulan gün, bugün.

bō bak Şaşkınlık, korku, öfke, beğenmeme bildiren ünlem: *Ee yiceñ işçeñ. Bō bak getidik geçen! İki çuval ğaldıydı u zaman?*

bokunu dışarı bırakmak Tuvalet ihtiyacını gidermek: *Kendini gezdirsin, bokunu dışarı bıraksın da başka bişey istemō insan.*

bokunu yekemek Hasta bakmak: *Boklāni yekēye yekēye öldü gı.*

bolğa Kısa ceket.

boncuk āṣa Küçük taneli bir fasulye çeşidi.

borcu Zurnacı.

borşlu Borcu olan, borçlu.

boş yaprağı Adaçayı.

boşunakin Oyasız olan (eşarp).

bovaz Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, boğaz.

boyalamak Boyamak: *Pembeniñ āṣeniñ ureye ev boyalamaya gitti. Var başka yerden derlenmiş.*

boyaları meydana çıkmak Bir olay dolayısıyla bir kimsenin kötü niteliği ortaya çıkmak: *Boyaları meydana çıkcek unuñ, elleme sen.*

boyunduruğ yılanı Sarı, yeşil renkte zehirsiz bir yılan türü.

bozürük Bozyörük yılanı.

böciğ Böcek.

börek çanā Tepsinin küçüğüne verilen ad.

böyük Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), büyük.

böyümek Belli bir yaşa gelmek, büyümek: *Böyüdülē goptulā.*

bōrek Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri, böbrek.

buba Baba.

bubacık bk. buba.

bubecik bk. buba.

bubeşçe Papatya.

bubey bk. buba.

būday Buydağ.

bugünün bēri Günümüzde.

buğacık bk. bubecik.

buñalmak Çok sıkılmak, çok tedirgin olmak; boğulmak, darlanmak, bunalmak: *Anasıgilleri yolamadı ya undan buñgalōdur u.*

bure Bura.

burgu Öküz düveni yaparken kullanılan ağaçları delmeye yarayan bir alet.

huriye Buraya.

bursa armudu Deveci armudu.

burse Bursa.

bū,ulanıpdurmak Buğulanadurmak: *Hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bū,ulanıpduru.*

bü Zehirli örümcek.

büberiye Turşuluk biber.

büberli ebcin Yaygın olarak acı sütlü mantar olarak bilinen, beyaz renkli bir mantar türü.

büssürü Pek çok, bir sürü.

büz Atık suları dereye aktarmaya ya da fazla gelen sulama suyunu tarladan uzaklaştırmaya yarayan, betondan yapılan, silindir şeklinde su borusu.

-C-

cabar Seyyar satıcı.

cacık 1. Salatalık. 2. Yoğurt, ayran içine hıyar veya marul doğranarak yapılan, çoğu kez sarımsaklı, iştah açıcı yiyecek.

caf caf *Yazın caf cafında yapōlar ğō.*

caçal Çakal.

canavar Kurt.

candarma Jandarma.

canına bezdirmek Ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmak.

canına doymak Canından bezmek.

canlanmak manlanmak *Canlanır manlanır.*

cannadmak Yaşatmak, birinin kılığına girmek, canlandırmak: *Urda sürme dēl de oyun çıkattırma ya bu. Unu cannadırlādı yani.*

cart curt *Ergun hapistemış de cartmuş curtmuş diyolā da.*

cazgır Düğünlerde yapılacak gösterileri ilan eden kimse.

cemile Şubat ayında birer hafta arayla havada, suda ve toprakta oluştuğu sanılan sıcaklık yükselişi, cemre.

cennet elması Trabzon hurması.

cennet helvası bk. cennet elması.

cerān Kişi adı, Ceylan.

ceyiz Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşya, çeyiz.

cıbar Çocuk.

cıccırlık Serçe.

cıġa Tavuk tüyünden, çiçekten yapılan gelin süsü.

cırım cırım *Cırım cırım cıġırō baş olcek gibi de il.*

cırt At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyun.

cızgı daşı Zemine çeşitli şekiller çizildikten sonra taşları ayakla çizilen bölümler arasında sektirerek oynamaya dayalı bir çocuk oyunu.

cibar Göze ve kulaġa hoş gelen, hayranlık uyandıran: *Çoçuklā cibar çoçuklā.*

cicem eriġi Kırmızı, sarı renkli meyve veren yaban eriġi ağacı.

cin guvvatlı (insan) Aşırı fiziksel gücü olan: *Bi cin guvvatı var unda.*

cincir Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ, zincir.

ciñgil Küçük bakraç.

cino fasülle Küçük taneli fasülye.

civanefendi eriġi Aşılana bir erik ağacı çeşidi.

cizme Çizme.

cuma ertesi Cumartesi.

cumey gün Cuma günü.

cumurluk kestane Büyük taneli kestane veren ağaç türü.

cüme akşamı Perşembe.

cüme vakti Cuma vakti.

cümertesi Cumartesi.

çakıl Çamursuz ve harçsız örülmüş taş duvar.

çakılı Çok zayıf (kimse): *Anacē çakılı getidim ben urdan, acık yidi iyileşti.*

çakır Çakıllı, taşlı, kumlu: *Şindi çakır yerler vā, derelerde oluyu u.*

çaķşır Dere otuna benzeyen bir tür yaban otu.

çalba Adaçayı.

çalı guleceġi bk. ġulacik.

çalı Diken, çalı.

çalı turpanı Tırpan.

çam gabū Çam kozalaklarından araba yapılarak oynanan oyun.

çam melkisi Çam mantarı, bk. beyez mantar.

çam şeytanı Kötü düşünceli, kötü niyetli (kimse): *Çam şeytanına düşmüş ta insanlar.*

çamalan Sındırgı'ya bağlı Çamalanı Köyü.

çanak çönlek *Yir içerdik hā hemen çanā çönlē toplayısa ğada ğazanı tunguru allah hemen yoğardan veridi.*

çanaklık Mutfakta tabak çanağın konulduğu tahtadan, raflı dolap.

çarımak Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek, çağırmak: *Sonra işde cazgır çıkā işde. Bi hoca çārırlā.*

çarpıcı Hırsız.

çarşı bk. çakşır.

çarşır bk. çakşır.

çatak olmak Birine bulaşmak, bela olmak: *Tarlada hemen çatak oldu bene, bişi dimē gelmō.*

çatal araba Büyükçe ayçiçeklerinin kafalarından yapılan arabaları sürme oyunu.

çatır çatır *Bizim erēğimizin cinsi başkadıñ, çatır çatır ötēdiñ.*

çatTak Hemen: *Hiş ōmadı mı çatTak ğapatıvirō.*

çavuş armudu Bir çeşit armut ağacı.

çeket Ceket.

çeket kazak Yelek.

çekiş çekmek Birine bağırarak, biriyle çekişmek.

çekiş Kavga: *Tozu çok mu attın diye çekiş mi arāsıñ.*

çekki 1. Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası olan başlıktan sallandırılan yazma ya da eşarp: *Bōle çekki yapālā aşşarı aşşarı.* 2. Tartı.

çekmek Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Çabuk çekōñ da acele edōñ, āşam soğu, e çikmadeñ atōñ bō.*

çemkirmek Birine karşı gelmek, sert cevap vermek: *Büyüklere çemkirme dinilmō.*

çeñeci (insan) Geveze: *Çok çeñeci u, çok sevō.*

çengenni inne Çengelli iğne.

çeper Pislik: *Bağlōñ, çeperini atōñ undan sonra yıkōñ.*

çetik Yün.

çetlemik Çitlembik.

çetmi diken Yabanıl bir otun yemek yapılabilen bir türü.

çeto Çete.

çıkār sene Geçen yıl.

çıkı Çalışmaya giderken hazırlanan yemek: *Başkasının işine gidildiğinde zeytinde çıkı kendinden ya.*

çıkılmak Vurarak sokup yerleştirmek, çakmak: *Nalbāt nal çıkō ya mesela.*

çınarçiçeği Turuncu renkli kasımpatı.

çır çır *İnişden de çır çır çığırō.*

çır çır ötmek Çok konuşmak: *Çır çır ötō başımda.*

çıra ğazanı Pekmez yaparken kullanılan bir kazan çeşidi.

çırak Çivi.

çı'ırık Çıkrık.

çırlangeş Kırlangıç.

çıtrık bk. çı'ırık.

çıvta gitmek Çift sürmeye gitmek: *Adamlā hala çıvta gidē.*

çıynemek Ayağı ya da tekerleği altına alarak ezmek, çiğnemek: *Ayā,ımıza bi temiz cizme gīyeriz. Unlañ çıyne,iz.*

çift sürme oyunu Köy seyirlik oyunu: Bir ekibin tarlada çalışmayı canlandırdığı oyundur. Bu oyunda düğün sahibinden para gibi bazı hediyeler beklenir.

çileşmek Yağmur çiselemek: *Yağmur çileşti sabālen acık çileşti.*

çille çekmek Çile çekmek: *Az beri çille çekmemiş u evde.*

çilli Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera).

çilte Şilte, yastık.

çimen mantarı Çimende yetişen bir çeşit mantar, (Agaricus moelleri).

çine Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kıkırdak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad, çene.

çine tutmak Ağzını tutmak: *Emme ile gidōsan Helize Şu çineni tut.*

çīrmak Çıglık koparmak, çığırmak: *Gelir urdan gızın bi tenesini tutā götürü. çīrveri.*

çitare bk. üç etek.

çivicik Karakız mantarı olarak da bilinen, çam ormanlarında sıklıkla küme halinde bulunan bir mantar türü, (Tricholoma terreum).

çoçëk Soy bakımından oğul veya kız; yavru, bala, döl, evlat, zürriyet.

çoluK çocuk ē çoluK çocuk dā,ıldı.

çorlā Sındırgı'ya baēlı Eğridere Köyü'nün Çorlu Mahallesi.

çölepe Sünepe, pejmürde: *Allah aşkına enki çölepeye bi iş yaptırmam ben.*

çölmek Çömlek kap.

çözgü Dokunacak bezin uzunluēunu meydana getiren iplik.

çul Çuval.

çumak Çelik çomak oyunu.

çumak fasulyesi Taze fasulye.

çuşaklı mantar Çayır mantarı olarak da bilinen bir tür mantar, (Agaricus campestris).

çüşmek Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek, düşmek: *İşte tarlādan tallādan tepelēden diplēnden çüşen vā da.*

-D-

dā I Daē.

dā II Daha, henüz.

dā_a bk. dā II.

dā_almak Parçalanarak yayılmak, ufalanmak, dağılmak: *Bu gübrenin içine girsin de dā_alsın.*

daban Avuç içi.

daē alacası Zehirli bir yılan türü, şeritli engerek.

Dağ dağa gavuşmaz ama insan insana gavuşur. “Ne kadar uzak düşmüş olurlarsa olsunlar, insanlar günün birinde birbirleriyle karşılaşabilirler” anlamında kullanılan bir söz.

Dağda iş gösterceñ sonra okutceñ. “Bir çocuğa önce zor işleri gösterirsen, okumaya daha hevesli olur” anlamında kullanılan bir söz.

dağnaç Geniş bir alana yayılmış olan, dağınık.

dakıntı(sı) olmamak Kimseyle sorunu olmamak: *Benim didi kimsele bi dakıntım yok ya didi.*

daçmak Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek, takmak: *Yav sāt felen daçdıķ mı şōle görünsün diye.*

dam Ahır.

dambeş Samanlık.

dangır dangır *Saat iki üşe gadā telifon dangır dangır çalō.*

darılcan Kara yılan.

daş furun Taş fırın.

Daş kökü yiyesice! Sunulan yiyeceği beğenmeyenlere söylenen bir söz.

daşıtmak Taşıma işini yaptırmak, taşıtmak.

daşlamak Üstü kapalı, iğneleyici söz söylemek.

davılcı Davulcu.

davşan Tavşan.

dāy bk. dā II.

dayak Değnek.

dayı Çok güzel: *Çok dayı garık çekmişñ diyo iñişteye.*

daylanmak 1. Büyüklenmek, böbürlenmek: *Una buna daylansın u anca.* 2. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek, saymak: *Seni daylamōlā mı, a benim guzum?*

dāza Teyze.

dē,a bk. dā II.

debelene debelene *Debelene debelene unlā gelesiye gada durdum galan.*

dedebörgüsü Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera), bk. çilli.

dedebürgüsü Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera), bk. çilli.

dedekülā Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera), bk. çilli.

deķār Araba tekeri.

deķķa Bir saatlik zamanın altmışta biri, dakika.

Deli deliye bulmazsa, imam ölüyü bulamazmış. “Kişi kendisine benzeyen kişilerden hoşlanır” anlamına gelen bir söz.

Deli utanmaz soyu utanırmış. “Bir kişinin hatalarından kendisi değil yakınları utanır” anlamında kullanılan bir söz.

delibaş Bayırda boş gezen koyun ya da keçi.

deliganlı Ergenliğe girmiş kız ya da erkek çocuk.

delikli çanak Süzgeç.

delilik çıkarmak Delice davranmak: *Bugün delilik çıkaramaz u.*

delilik kokmak Aşırı derecede delilik yapmak: *Vallā delilik kokādīñ.*

Delinin boynuzu ğulağı olmaz. “Delinin davranışları önceden kestirilemez” anlamına gelen bir söz.

de’me üstüne çıkmak Tekmeyle üstüne çıkmak; tekmelemek: *Hele bi gideydin de*
’me üstüne çıķādım didim.

demīci Demirci.

dēnek Oyunu Değnek oyunu, cirit: *Bayrek dirē_vi vār mesela, iki tarıFlı direk. En fazla kim yukarı çıkarısa u birinci. Birinciye beş yüz.*

denişmek Başka bir biçim veya duruma girmek; tahavvül etmek, değişmek: *Tabi zamanla denişmiş her şē başka.*

denk gelmek İyi gelmek, iyileştirmek: *Mayasılmış, guvatırımış unlara denk gelen suylarımız var.*

deñli Demli: *Deñli gıyeñ mi çayını?*

dePmek Çiğnemek, ezmek: *Su dePçen dökçen su dePcen dökçen. yuvarlacen.*

deraķ Tabak çanak.

derde gardırmak Derde bırakmak: *Derde gardırdıla gittile herifi.*

dērekten Diyerekten.

dērmek Devirme işi yapılmak, devrilmek.

desti çalka Testi yayığı.

deve oyunu Ölü hayvan kafası çeşitli eşyalarla süslenerek bir sopanın ucuna takılır. Böylelikle deveye benzetilir. Deve şeklini alan düzenek hareket ettirilir ve düğündeki davetlilere saldırır.

develik Kavrularak yenen bir çeşit yaban otu, ebegümecei.

dēy urda “Aha orada” anlamında belirteç.

deymen Değirmen.

dēymenci Değirmen işleten kimse, değirmenci.

dığıt bığıt *Düz yoldan neyi buldu? Dığıt bığıt yapıp geçiyu.*

dığıt bığıt yapmak Dağıtmak: *Düz yoldan neyi buldu? Dığıt bığıt yapıp geçiyu.*

dıka bas Çok sıkıştırarak, boş yer kalmayacak biçimde: *Bō garnımı dıka bas doldurudum, öyle çıkādım.*

dırağdor Traktör.

dırmık Tırmık.

dırnak gada (nesne) *Bunda da dırnak gada su vā ya len.*

dırpan Tırpan.

dırtlı Hasta: *Dırtlı acık o da ben gibi.*

diken otu Birleşikgillerden, yaprakları dikenli yaban bir bitki, eşek diken, kengel.

dikenli çiçek Dikenler tacı çiçeği.

dıl İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz, değil edatı: *Vallā pek hayır dıl bu iş didim ben.*

dilim peyniri Köy peyniri.

dimek Söylemek, söz söylemek, eyitmek, demek: *Çünkü bizim didik ya guru tarım.*

diñilmek Söylenmek, sözü edilmek: *Bırda òle diñilō mesela.*

dink gelmek Denk gelmek: *Tallāda burlāda candarmālar dink gelmişlē vurmışlē òdürmüşlē tamam mı?*

dirgen Harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı.

dişinden goparmak Çok çalışmak: *Unlā Resul dişinden goparō, gece gündüz gopartı u, durmaz u.*

diyer virmek Değer vermek, önemli saymak: *Eskiden gızanlara diyer mi virilömuş?*

dokuzlara dönmek Doksan yaşına yaklaşmak: *Dokuzlara dönüyon ğalan.*

dolcu Davulcu.

doleşik Dolaşık, karışık: *Adı doleşik dıl gine yavız yavız.*

dolumbaz Bacalıkların üstünde çay kahve konulan raf.

Doluye goydum almadı, boşa goydum ömadı. İçinden çıkılmayan güç bir durum karşısında söylenen söz.

dōmak Güneş, Ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek, doğmak: *Gün dōdu kapısına.*

domat Domates.

domatis reçeli Küçük sarı domatesten yapılan reçel.

domatiz bk. domat.

dongumak Çok üşümek, donmak: *Donguyoz dışarda.*

dongurdak Kapı tokmağı.

donguz bk. donuz.

donuz Domuz.

dōramak Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak, doğramak.

dōru Az önce: *Dōru mu kittilē?*

döküvürmek Aniden dökmek: *Bakāsın mesela dışdadı bu bulaşık yıkama işleri velen urlāda velen bulaşık suyu da döküvürülēdi üsTüne.*

dölendirmek Fırındaki odunları bir tarafa aktararak ateşin fırın içinde dolanmasını sağlamak: *Hurunu bi güzel dölendirdim gülüm.*

dölüm Dekar, dönüm: *Bi dölüm yir.*

dö'mek Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak, dökmek: *Keçe dö'mek de yunarlamayla oluy.*

döngel Muşmula.

döş Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü; bağır, sine.

döveç Sarımsak döveci.

dörek Çamlık.

dumanlı görmek Bulanık görmek: *Gözlēm dumanlı görō.*

dumbey Manda.

dumurcuk Tomurcuk: *Hir yiriñde dumurcuk vā ya.*

dün Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence: toy, düğün.

durna Turna balığı.

duru yā yçiçek yağı.

durulaG olmak Duru olmak: *Süzüyos ya,ut tülbentlêneñ bezlënen bõle durulaG oluyu.*

duTmak Tutmak.

duya duya *Hala gulağa duya duya dimesen ya una.*

duygusu gelmek Duyum almak: *Tabi biz bunu görmedik de yaşlılādan duygumuz geliyo bõle.*

duzlamak Herhangi bir şeyin üzerine tuz serpmek, tuzlamak: *Unda,sana duzlayıp goyõn yirine.*

dübek Keşkek döverken kullanılan içi oyuk taş.

düccar Tüccar.

düğün çırası Düğün evinde ya da oturmada yakmak amacıyla toplanan çıra.

dünya yüzünde kendine hayrı olmamak İyiliği dokunmamak, yarar sağlamamak: *Dünya yüzünde kendine bi hayrı yok.*

dünya yüzüne çıkmak Toplum içine çıkmak: *İşde gezemem gari dünya yüzüne çıkamam diye.*

dünyalā göşmek Aşırı öfkelenmek: *Sabalën gızdı da dünyalā göşdü gari, dünyalā göşdü.*

dünyama gelmek İnsanın kendisinin doğması: *Dünyama geleli ben bõle nohut yimedim de,õ.*

Dünyanın kanunu bumuş; iteleyen sevilirmiş. “Biri için fazla fedakârlık yapan bir kişi daha az sevilir” anlamında kullanılan bir söz.

dünyanın son günü (olmak) “Bir işi yapmak için hala vakit var” anlamında bir söz. *Dünyanın son günü mü bugün?*

dürü Bel denilen tarım aracı.

dürüm Dürülerek yapılan gözleme.

düşen kelek büyümekte “Dünyaya gelen çocuk büyüyor” anlamında kullanılan bir söz: *Düşen kelek büyümekte diyolā ya bi bakmışın evlenmiş, bi bakmışın çoluk çocē olmuş.*

düymek İspiyonlamak: *APdi amca göstēmiş bunu dēmi? APdi amca düyēymiş.*

düzen Eşya: *Unuñ ivinde her düzeni vādı.*

-E-

ebçin Mantarın genel adı.

ebe Nine.

ebegömece Ebegümece.

ebemkuşağı Peşkir.

ebermek Gelmesini sağlamak, getirmek: *Ben de bu yıl kendim eberttim.*

ecene Çift sürerken sabana bulaşan çamuru temizlemeye yarayan demirden bir alet.

eçmek Bir şeyi yapmak, eylemek, etmek: *Duzsuz salça eççüne heP bira yimeklere felen unnarı gullanırız.*

efe Ağabey.

efecik Ağabey.

ēğrimek Ürün olgunlaşmak: *Tomatislē de ēğrō erkenden.*

ēkenden Erkenden: *Çocuqlañ ikīsīde ēkenden kittilē, oqumadı ikīsī de.*

Ekmek bāzını dırmalasıñ. İlenme sözü.

Ekmek bovazına dıkılı galsın. İlenme sözü.

ekmek çulu bk. meldin.

el bışgısı Testere, keser.

el dabanı Çuvaldızı daha iyi kavrayabilmek için ele takılan demirden bir alet.

el tulumbası Demirden yapılmış, dikdörtgen biçiminde borusu olan, tütün ilaçlamasında kullanılan bir alet.

elalemin şeyinne gerdeğe girmek “Başkasının ağzına bakarak söylediklerine inanmak” anlamında kullanılan bir söz.

elek Turşuluk salatalıkları büyüklüklerine göre ayırmaya yarayan bir alet.

elekçi gāsı gibi gezmek Çok gezmek.

elence Düğün eğlencesi.

eletipgelmek Bırakıp dönmek: *Beni hemen tarleye eletipgelō.*

eli başı şeyine gaşmak Birisini bir iş yaparken öbürü boş durmak: *Eli başı şeyine mi gaşdı? Gendi yapamō mu?*

eli ermek Bir işi yapabilecek kabiliyette olmak: *Ya eliñ mi ermō mubarek insan.*

eli goynunda galmak Çaresiz kalmak: *Teyzen galdı eli goynunda.*

eli tetik (kimse) İşini hızlıca yapan (kimse): *U çabuk yapō gine eli tetik unuñ.*

elma turşusu Elma sirkesi.

emecelik Kırsal topluluklarda köyün zorunlu ve isteğe bağlı işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi: *Emecelik, biz kölünün işini görüyoz unlā da bizim işi görüyō.*

emecen Kertenkele yavrusu.

emek çeke (yapmak) Bir şeyin meydana gelmesi için özenli bir biçimde ve çok çalışmak: *Emme emek çeke örülō gızım.*

emekāne Yemekhane.

emiş Olgunlaşmış (sebze ya da meyve).

encik Tarlada çalışırken yarım bırakılan karık.

enek Kedi, köpek yavrusu.

enki ğıy “O taraf” anlamında belirteç.

enteri Giysi.

epeyli “Çok, epey” anlamında sıfat.

erboyun armudu Yerli bir armut çeşidi.

ērek Direk.

erek otu Bahçelerde çıkan, maydanoza benzeyen, ince saplı bir yaban otu çeşidi.

erkat Namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm, rekat.

ērnik Güzelce pişmiş: *İrmik ērnik olcek eyce, Sindırgı’da bi adam yapō, güzel olō.*

esgiden Eskiden.

ēsi’lemek 1. Daha eksik duruma gelmek: *Kola ēsi’lediñ mi hemen al gē diyōduñ. 2.*

Zor kullanarak ırzına geçmek: *Urda genş bi õretmen varımış, unu ēsi’lemiş.*

eski Yaşlı (kimse).

esresini ötresini anlatmak Bir konuyu en ince ayrıntısına kadar anlatmak: *Bişeyin esresini ötresini anlatmaya gerek yok yav.*

Eşek eşeği öndünc gâşeyirmiş. “Bir kişi başkalarına ancak karşılık bekleyerek yardımda bulunur” anlamında kullanılan bir söz.

Eşek eşşeği yapana gada bi hurun ekmek adeyirmiş. “Birin gönlünü yapmak için çok çabalamak gerekir” anlamında kullanılan bir söz.

ēşi balcan Domates.

ēşi çorba İçine sumak ve şehriye katılarak yapılan bir tür çorba.

ēşi domatis Patlıcan.

ēşirmek Ekşi duruma gelmek, ekşirmek: *PeKmezi hem olgunleştiriyō hem ēşime.*

eşkin Mantarın genel adı, bk. ebçin.

eşşek gicirgeni Yabani ısırgan otu.

eşşek otu bk. diken otu.

Eşşēn bokunu yi. Sunulan yiyeceği beğenmeyenlere söylenen bir söz.

et gırmak Çok yorulup terledikten sonra kol ve bacaklar sızlamak, tutulmak: *Gezdimiñ bacak ilkten et gırā.*

ev Evdeki odaların her biri.

Ev yolu yakın olur. “Eve dönüş yolu kısadır, iyi bilinen işler daha çabuk hallolur” anlamında bir söz.

evcikliē Genellikle kız çocuklarının ev işlerini örnek alarak oynadıkları oyun, evcilik.

evelden Eskiden.

evinsiz Boş, kof olan: *Ee ee, evinsiz evinsiz gonusması.*

eydmek Demek: *En çok bebim babamı eydelēdiñ.*

eye demiri Tahta yontmaya yarayan alet.

eyer Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen bir söz; şayet: *Eyer vimezsen olmaz.*

eyermek Yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek: *Çı' rıqlāmız vādīñ eyeridik.*

eyi eyi *Eyi eyi ōsun.*

eyice İyice: *Bi dā aklımızda ōsun da eyice yakınlāmıza giyeriz.*

eyikin İyi ki: *Eyikin gırā yok una dua edin.*

eyiliğe değil, gavramaya gelmek İyi niyetli olmamak: *Bu didim eyiliğe gelmemiş didim, gavramaya gelmiş didim.*

eziyet yemek Zahmet ve sıkıntıya uğramak, eziyet çekmek: *Hā bazı çetelēden eziyet yemiş bu vatandaşlar.*

falça Falçata.

faltaka Düşük ahlaklı (kadın).

farık itmek Ayırt etmek, fark etmek: *U farık itmez yāni.*

fasille Fasulye.

fastuk fustuk *Fastuk fustuk imza atōñ ya geçerli olō hir yire.*

fasulyā bk. fasille.

fasülle bk. fasille.

faştırı fuşturu *Emme çabuk yapō u canım, faştırı fuşturu yallā.*

feleği şaşık Ummadığı bir durumda kalmak: *Yıllarca feleğim şaşık gezdim.*

fillik fillik *Millet malını alāken fillik fillik (dolanō) ana babaya bakmā gelince yok.*

fırfır Topaç çevirme oyunu.

fıstan Uzun elbise.

fıstık çamı Çamgillerden, genellikle Ege, Akdeniz bölgelerinde yetişen, - metre boyunda, kozalakları kestane renginde, yumurtamsı veya yuvarlak olan, tohumları yuvarlak olan bir çam türü.

fıstık ğafa Yüzü yuvarlak kişi.

fikri bozuk Kötü düşünceleri bulunan (kimse): *Fikri bozuk da undan.*

fişne Vişne ağacı.

furmak Silahla yaralamak, öldürmek, vurmak: *Urda asKeri denk getirōlā. Furuyōlā ğari unu.*

furulmak Vurulmak: *Unu ğān tabi Halil Efe birdan furulasıya u ğari da furuluyo mesela.*

-G-

ğaba Kuyruk sokumunun her iki yanındaki şişkin yer.

ġaba yel Lodos.

ġabak Boynuzsuz keçi.

gabak çiçeği Sardunya.

gabak dōrama günü Eski düğünlerde balkabağının doğrandığı, sepinin serildiği, oyunların oynandığı gün.

ġabaklı armut Yerli bir armut çeşidi.

ġabarmak 1. Ağırlığı artmadan hacmi büyüme: *ġabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē.* 2. Büyüme, şişme: *Sandık gibi bişi ya yolun üstünde. ġabarıymış ġabarıymış ġabarıymış böle.*

ġābır Kalbur.

ġabul itmemek Uyum sağlayamamak: *ē dē geşti de pılatın da durā emme pılatını ġabul itmedi vüçütuma miġrop dāvıttı.*

ġaççaġ Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde, kaçak: *Unnarı ġaççaġ getiren de oluyudu.*

ġadın (gızım, gelinim) Güzel, şık, hoş: *Kuraklıktan gazanı getirivisen ya ġadın gızım.*

ġafa Baş.

ġafa dırmalamak Rahatsız olmak.

ġafa dutmak Boyun eğmemek: *Sen bene ġafa tutmak hakkın yok.*

ġafadan geşmek Uydurmak: *Acık ġafadan geşti u lafi da.*

ġafadan ġırık Kafadan sakat.

ġafadan kitmek Unutmak: *Ni laflā vādı da hep ġafadan kitti.*

ġafadan kontak Kafadan sakat.

ġafasına odun çıkarmak Dövmek, sopa ile dövmek: *ġafasına odun çıkarasyem gelō.*

ġafasını yire yire vurmak Çok üzölmek, feryat figan etmek: *U öldü dimişle yire yire vurmuş ġafasını kız.*

ġahverengi Kahverengi.

ġakeç Tavuk gagası.

ğalaba Kalabalık.

galbır Kalbur.

ğalbi bozulmak Kötü düşüncelere sahip olmak: *Bu dede ecik ğalbi bozulmuş kadının ayaK_ölçüsünü alēñ derke.*

ğalbinde kötülük olmak Kötü fikirli olmak: *ğalbinde yine kötülük vā unuñ yine.*

galbine acı sokmak Üzmek, sıkıntı vermek: *Bō bak ni acilā çekmiş, galbine bi dā acı sokōlā çōcēñ.*

ğalbine doğmak Bir işin olacağını veya olduğunu hiçbir belirtiye dayanmadan önceden sezinlemek, malum olmak: *İbrahim Dede'nin de bu da keramat sahibi ya bunuñ bu ğalbine do,uyo.*

ğalbine ğoymak Bir düşünceye sahip olmak: *Demek ki ğalbine ğoymuş da çocuklāna da çıkmış.*

ğalbini bozmak Aklına kötü bir düşünce getirmek.

ğaldırım Yüklük, eşya dolabı.

ğaldırmak Yukarı doğru hareket ettirmek, kaldırmak: *Undan sona bu hēř gün bunu ğaldırceñ.*

ğaleyci Kalaycı.

ğāleye alma(ma)k Önem vermemek, hesaba katmamak, sözünü etmeye değer bulmamak: *Yani unun sözünü pek ğāleye almıyōlā.*

ğālı Gayri. *ēğirinlē de vādı hayvanları olan kendi ēğiridin. Halı yok ğālı.*

ğallım Küçük çocuk.

ğalmak Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek, kalmak: *TeK bi fırın ğalıyu bırda.*

ğama Sivri uçlu bıçak, kama.

ğāmece Yatıya kalmak, kalmaca.

ğān Artık, başka; galan.

ğancık Dişi buzağı.

ğanı almamak Bir kimseyi bir türlü sevememek: *Cingenin çocuklānı seviyom, unuñ çocuklānı ğanı almō.*

ğantar topu Yerli, küçük bir armut çeşidi.

ġap Kap kacak.

ġaPdirmek Kaptırmak.

ġar Kar.

ġara burnundan gelmek Girişilen bir işten sonuç alıncaya kadar çok uğraşmak:

Kilo alana gadā ġara burnumdan geldi zate didim.

gara çölmek Kirlenmiş, pis: *Hir tarafım gara çölmek gülüm.*

ġara En koyu renk; siyah, ak beyaz karşıtı, kara.

ġara ġabak Uzun koyu yeşil renkli bir çeşit kabak.

ġara gavağ Yerli kavak ağacı.

ġaraca armudu Siyah renkli, hoş kokulu yerli bir armut çeşidi.

ġarafatma Hamamböceği.

ġarağaya Sındırgı'ya bağlı Karakaya Köyü.

ġarageçili yörü Karakeçili yörüşü.

ġaragöz Ebegümecei.

ġarağür Sındırgı'ya bağlı Karagür Köyü.

garan Maki cinsinden bir bitki.

ġarantavuk Karatavuk kuşu.

garantı Yabani böğürtlen.

garantu bk. garanti.

garantu üzümü bk. garanti.

garar Tam ölçüsünde, ne az ne çok: *Hepsi aynı gararda olo görmöñ mu?*

ġararmak Işık sönmek, kararmak: *gollām şēlem ġararıyō, düşüyöñ ben.*

ġardeş Kardeş.

Gardeşi gardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış. “Kardeş bile olsalar insanların kazançları, bütçeleri bir olmaz” anlamında kullanılan bir söz.

garga Kamış, bataklık kamışı.

garga bokunu yimedenden gelmek Çok erken bir saatte gelmek.

garın bürgüsü Hayvanın iç (gömlek) yağı.

ğarın İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; batın, karın.

ğarışmak İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek, karışmak.

ğari I Artık, bundan böyle.

ğari II Kadın, karı.

ğariğ Gayri.

ğarmak Karıştırmak, birbirine katmak, karmak: *Dāy önceden un helvası ğaralādiñ.*

ğarman Karışık.

ğarnı ğaraca Börülce.

ğarnından yazmak Uydurarak söylemek: *Unlā ğarnından yazo unla fitne yazo eyce.*

ğarnının içleri ğopmak Gülmekten karnı ağrımak: *Ğarnımın içleri ğoptu acımaktan.*

ğarpmak Sulu yiyecekleri hızla ve sürekli olarak çatal, kaşık vb. ile karıştırmak, çırpılmak: *Şē hinci yā,ını salçasını ğarpōm bunuñ.*

ğart Yaşlı (kimse).

ğartıl Sındırgı'ya bağlı Kertil Köyü.

ğartlayıp gitmek Yaşlanıp gitmek: *Gızı ğartlamış gitmiş adama virivüdülē.*

ğaste Gazete.

ğaşgöl Boyun atkısı, kaşkol.

ğaşık düşmek Yemeği bitmek: *Elinden ğaşık düştü mü vın yukarı.*

ğaşmak Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, kaçmak: *Şindi candarmeye gidiyu şikayete. Benim ğız ğaşdı diye bölē.*

ğatık Lor peyniri.

ğatır Katır.

ğatış Katil.

ğatmak Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek; vermek, zammetmek, katmak: *Una biraz ğargalı suyu ğattık.*

ğavak Kavak ağacı.

ğavak mantarı Kavak mantarı, yaygın yenilebilen bir mantar türüdür, (Pleurotus ostreatus).

ğāveci Kahvehane işleten kişi.

ğavga gürültü çekmek Başkalarının kavgasını dinlemek durumunda kalmak: *Vire ālemin ğavğasını gürültüsünü çek.*

ğavğa Kavga.

ğavğa yapmak Birbiriyle atışmak, dövüşmek, kavga etmek: *Unlā dü,ünlēde ğavğa yapıyōlāmiş.*

ğavullaşmak Sözleşmek, sözbirliği yapmak, kavilleşmek: *Bi gün bilā ğavullaşmış arkadaşlānan.*

ğavurmak Bir şeyi bir kabın içinde kendisinden başka bir malzeme koymadan karıştıra karıştıra pişirmek, kavurmak: *Unu burda ğavır uyuñ işTe helva yapıyun.*

ğavzanmak Korunmak: *Vāse ğucek şeyin vāsa gidē ğuyāsın urda ğavzanır.*

ğaybolmak Kaybolmak.

gaygı yapmak Kaygılanmak: *Anam ni gaygı yapıdılā.*

gaygısında olmamak Umrunda olmamak: *Ni zaman gelirse ğēsin, ğaygımda dīl.*

ğayı bk. ğālī.

ğayın Dünür.

ğayınna Kaynana.

ğayınnta Kayınpeder.

ğayınvalide Kayınvalide.

ğayıtçılık Asker kaydı.

ğayi bk. ğarik.

ğaymacık Yaprakları enginar yaprağına benzer, ortası marul gibi sarı göbekli, kavrularak yenen bir ot: *Tūlū tūlū, gelinciğın daha birez büyü.*

ğaymak otu bk. ğaymacık.

ğaymağ Süt kaymağı.

ğaynaklanmak Kaynağını bir yerden veya bir şeyden almak, bir yere veya bir şeye dayanmak, kaynaklanmak: *ğocabey yāması da burdan ğaynaklanō.*

ğaynamak 1. Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek, haşlanmak, kaynamak: *Tavada ğaynadineñ şişelere ıçānāñ ğuyoz ğuyoz ğapōz.* 2. Yerden çıkmak: *ē çeşmeleri de vāmiş ğaynayan suyu burē getmiş unlā.*

gaynar gaynar *Ben (çayı) gaynar gaynar sevōñ diyo ya.*

ğaynata Kayınpeder.

ğaysı Kayısı ağacı.

gaysüd Kaysüt, Balıkesir'deki bir süt firması.

ğaz ayağı Su kıyılarında yetişen, yenilen bir ot çeşidi, kaz ayağı: *Unun da kokuşu vā, aynı tere.*

ğāz Kız çocuk.

gazan Kazan.

ğazan tungur *Yir içerdik hā hemen çanā çönlē toplayısa ğada ğazanı tunguru allah hemen yoğardan veridi.*

gazgeç Övendere.

ğazık çakmamak İş yapmamak: *Doksan dördden beridir hālen yok. Bi ğazık çakmadı.*

gazık Toprağa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir veya ağaç.

ğazmak Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak, kazmak: *Söylē urda çapa ğazarlā.*

gōde Hamile.

gebegulak bk. nōtlu gulak.

gece böcesi Ateş böceğı.

gece kuşu Yarasa.

gecengere Küçük engerek, Bozkır yılanı.

geçen sena Geçen sene.

gēçēn sine bk. geçen sena.

geçi Keçi.

geçinmedik (insan) Başkalarıyla duygu ve düşünce bakımından birleşmemek: *U bi evlatınla geçinmedik.*

geh Seslenme ünlemi.

gelaba Yenge.

gelabacık Yenge.

gelberi Ekmek fırınında közleri çekmek için kullanılan alet.

gelep İp çilesi, kelep: *Akile abacık dikince gelep yaptı makineyi.*

gelin armudu Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

gelin avcısı Gelini götürmek için oğlan evinden gelen kimse, gelin alıcısı.

gelin çiçi Gelincik otu: *Gözlemeniñ içine gøyön.*

gelin güveyi çiçeği Kırmızı beyaz açan bir çiçek, açelya.

gelincik bk. gelin çiçi.

gelmeyivimek Gelmeyivermek: *Ee gızannā gelmeyividi.*

gem Atların ağzına takılan demir parça.

gem kaldırmak At şahlanmak: *At mesela gemisini kaldırō ya.*

gemcik (kişi) Boş, bir işe yaramayan (kişi).

gemcik gemcik konuşmak Boş konuşmak: *Gemcik gemcik konuşō, eyce sinir edō insani.*

gēmek Bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak, gelmek: *Neslimiz ortaasyadan gēme.*

gendi gafa(sı)na (göre) İsteğine uygun: *Nasıl alōmuşūn gendi gafana?*

gēniş Geniş.

genş Genç.

genş Taze: *Genşken çok güzel olō papaz otu.*

gerdeme Sulak yerlerde yetişen, çiğ tüketilen yabani bir ot: *Roka gibi, acımsı olū.*

gergi Engel: *Hiş oñune gergi olmacek.*

geşmek Yazılmak, girmek, geçmek: *Hatıca şahin. şahīne sonra geşti yā.*

geti götü Süpürgeci oduncu, aş bılaşık, bi de gayna yaşlı geti götü dirke āşam olō.

getmek Gelmesini sağlamak, getirmek: *garağayadan bi bakıcı ğarı getTik.*

geymek Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek; giyinmek, kuşanmak,

giymek: *Gelin olan geyōdu bunnarı gelin olan.*

ğıbrız Kıbrıs.

gıkını çıkarmamak Ses çıkarmamak: *Gıkı çıkmadı vallā.*

gıldırı gıldırı *Gözleri görmö da gıldırı gıldırı gezö emme.*

ğilleyir Zambakgiller familyasından, sarı çiçekli, yenilebilir bir ot çeşidi, papaz otu, bit otu.

gımbılgıp oynamak Konuşmamak: *Āşama gada gımbılgıp oynacēñ gör sen.*

ğınağılığı Bindallı.

ğınamak Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek; takbih etmek, kınamak: *Bütün ālem seni ğınadı derdi.*

Ğınayenin kılı uzundur. “İnsan kınadığı şeyi mutlaka kendisi de yaşar” anlamında kullanılan bir söz.

Ğınayirsen ille başına gelir. “Birini ayıplayıp dedikodusunu yaparsan günün birinde aynısını yaşarsın” anlamında kullanılan bir söz.

ğıpğırmızı Kıpkırmızı.

gır papaz Çok yaşlı kimse: *Dengesiz, konuşmasını bilmö gır papaz.*

ğırā Kırağı.

ğıramık bk. garanti.

ğıran I Tepelerin üstündeki düzlük.

ğıran II bk. ğırā.

ğırğaz ayağı bk. ğaz ayağı.

ğırıştırma Bir maddenin başka bir madde içine karışmasını sağlamak, karıştırmak: *İki üş kere ğırıştırıyos ğırıştırıyos eyce ovlām baqtı ğēdi mi ō,ul ōsun.*

ğırğırivermek Çabucak kırmak: *He u da dardı afbuyruñ, bizim öküüz arabalāññ dingilleri vādi ā,aştan unnarı ğırğırivēriyodu sā dökülüyodu da.*

ğırmak Sert şeyleri vurarak ya da ezerek parçalamak, kırmak: *Hakim kalemi ğırāsa idam kararı virilmiştir.*

ğırmızı melki Çam mantarı, bk. beyaz mantar.

ğırnap Tütün dizilen beyaz, pamuklu ip.

ğısdırmak Kısırmak.

ğıt Kıt, az.

ğıvırttırmak Ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücut eğilip bükülmek, kıvrılmak: *Arada ğıvırttırōñ arada ğaşıyōñ.*

ğıy Taraf, yaka.

ğıymak Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak, kıymak: *Makarna ğıydydım u gün.*

ğıynak Ceviz içi.

ğız bk. gāz.

ğızan Çocuk.

ğızardımlık Kızartılacak miktarda olan: *Üç ğızardımlık balık almış olō, bölōñ birē ğızardımlık buzleĝe atōñ.*

ğızartmak Kızgın yağda pişirmek, kızartmak: *Salça şē etTirem mi ğızartam yāda banceñ mi?*

ğızdırmak Bir yeri ısıtmak: *Hurunu oñden sen mi ğızdırcēn ben mi ğızdırcēn anlaşamōlā.*

ğızıl armut Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

ğızıl işli Çam mantarı, bk. beyez mantar.

ğızıl labada bk. alabada.

ğızılacak Yemeği yapılan, kökle gövde arası turuncu olan bir çeşit yaban otu.

ğızılıcık Kızılcık.

ğızılçam Uzun boylu bir tür çam.

ğızılpelit Bir çam çeşidi.

ğızıñcık bk. ğızılıcık.

ğızkana Kızken.

gice Akşamdan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar geçen zaman dilimi; tün, şeb, gece.

gicirgen Isırgan otu: *Çünkü ısıryō ya, tikenli ot mesela onlar gidişmek diyōlā kaşımak anlamında.*

gidiçgen bk. gicirgen.

gididoğrumak Gitmek.

gidişgen bk. gicirgen.

gidişmek Kaşıntısı olmak, kaşıma isteği duymak, kaşınmak: *Hani mesela elim gidişti ısırgandan dersin ya.*

giniş bk. gēñiş.

gira Pazar günü.

girgin Herkesle çabucak yakınlık kurarak işini yürütebilen, pısrık karşıtı: *Köyümüz çok girgindir öle, kime gitsen oturusun.*

giri giri *Böle götün götün giri giri çıkıcên.*

girisin giri *Ayrı gine girisin giriye göttüm ureye.*

girisin giriye gelmek Dönmek: *Bakmışla gelmişle girisin giriye.*

gizlengeç (eşya) Gizlenmiş: *Gizlengeç giydeğem çorabı bulö.*

gö çıkarmak Dedikodu çıkarmak: *Bugün aş pişti ni pişti, unu gö çıkarmā gerek yok ki.*

gö çıkarmak Dedikodu çıkarmak: *Çok gö çıkaröla tarlada ya.*

goca (adam/gadın) İhtiyar, yaşlı.

goca 1. Yaşlı: *goca kişilē bazı şe yapālādı öle gonusurlādıñ öle şe yapādık.* 2. Bir şey çekmeye yarar, ucu çengelli demir çubuk, kanca.

goca don Basma don: *Goca don giyēlē burda.*

gocabaş Büyükbaş.

gocaboğan Sulu ve yeşil renkli bir armut, göksulu armudu.

gocagarı iğnesi Arı.

gocağarı Yaşlanmış kadın eş, hanım.

gocakuş Atmaca.

Gocakuš Hıdırellez şenliklerinde oynanan bir oyun.

gocı çınar Çınar ağacı.

gocıman Yaşça büyük olan.

goç Koç.

gol İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm, kol.

goleşmek Dedikodu yapmak: *Milletlen beraba gârdeşini golēşö vire u.*

goley goley *Yarım da çok inli oldeğenden goley goley şişten inmö.*

goley Kolay: *Goley mi jeleponu on altı ton.*

golu bacağı uzun olmak Ailesi genişlemek: *Benim golum bacağı da uzadı gari benim de evlatlarım var gari.*

gömak Ekleme, koymak: *Gene aynı şēden goruz ısPanağ görüz.*

ġompile Komple: *Burayı ġompile yakıyulā.*

ġonak vermek Köylerde, düğüne dışarıdan gelen misafirlere akrabalara ev açtırmak.

ġonaqlamak Yolculuk sırasında bir yerde durup geçici bir süre yaşamak; inmek, kalmak, konaklamak: *Hē yörüklēden ġonan vāsa uraya ġonaqlıyu.*

ġonmak Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek, konmak: *Hē yörüklēden ġonan vāsa uraya ġonaqlıyu.*

ġonu ġonşu *ārıtıġ ġonu ġonşu da ekmiyu bu yaşe geldilē.*

ġonuşmak Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak, konuşmak: *ġoca kişilē bazı şē yapālādı ōle ġonuşurlādıñ ōle şē yapādıġ.*

ġopmak Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak, kopmak: *Böyüdülē ġoptulā.*

ġorġmak Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak; korkulmak, korkmak: *ġorġma deyımış hani şēden ġorġma.*

ġorocu Düğünlerde çalgı çalan kimse.

ġoruk Olgunlaşmamış beyaz renkli üzüm.

ġoş yapraġı bk. boş yapraġı.

ġoşturmak Koşma işini yaptırmak; çapmak, koşturmak: *Unun ortasında ġoşturlādıñ, hanik çıkarılādıñ.*

ġovcu 1. Dedikoducu. 2. Kovucu, kovalayan kişi: *ġovculā peşinden gidıyō ġōde memedin.*

ġove Kova.

ġovi bk. ġove.

ġovlamak Kovmak, kovalamak: *N'oldu dimiş. Bene ġovladı yav dimiş.*

ġoymak bk. ġōmak: *ġō ġō, bēm ġocāma mı ġoycen?*

ġoyun Koyun.

ġoyun sayısı Yayla ve kırlarda hayvanlar için yapılan üstü samanla örtülü yer.

ġoyuvimek Bir yerden bırakmak; koyvermek, salmak, koyuvermek: *Birisi tikmeyi bi te' ġoyuvidi no,utları yime diye.*

ġóz Görme organı, göz.

ğozak üzümü Siyah-mor renkli üzüm. Genellikle Manisa ve Balıkesir illerinde yetişir.

göbeği ağzına değmek Aşırı gülmek: *Gülēken burdaki göbeği ağzına değdi.*

göbek bk. ğuzugöbeği.

göğ Yeşil, mavi.

göğçe Güveç yemeği *kozda göveş yaparıS.*

göğnek İç çamaşırı.

göğügöçüren Ebegümeçi.

gök bk. göğ.

gök çiçek Ortanca.

gök çiğdem Mavi renkli çiğdem.

gökçe Taze: *Unlā gökçekene tazekene çok datlı oluyolā.*

gökkelte Kertenkele.

göklük Yeşillik (sebze).

göksulu armudu Sulu ve yeşil renkli bir çeşit armut.

gökyeşil Kertenkele.

gömgök Berrak: *Gömgök suyu vā bi güzel olō.*

göngel bk. döngel.

görüvmek Ansızın veya çabucak görmek, görüvermek: *Atlıyōlā bırda bi gece bi eylence avdetini görüviriyō bırda olan.*

gös serçe Köy kuşu.

gösdermek Göstermek.

göşmek 1. Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek, göçmek: *Bu kōde duruyōlādın unlā Sındırgı 'ye göştülē.* 2. Ölmek.

götügızıl Günbatımı.

götün götün *Bōle götün götün giri giri çıkıçen.*

götüne çilte batmak Oturmayı sevmemek: *Unlān götüne çilte batar.*

götüne kaçmak Çok acelesi olmak: *Bayrama düğün yapō millet götüne kaçā gibi.*

götüne göre yuva ölçmek “Giderini mutlaka gelirine uydurmalısın” anlamında kullanılan bir söz. *Götüme göre ölçeriñ yuveyi.*

götünü kaldıramamak Hareket edemez durumda olmak: *Huraz çıkamaz götünü kaldıramō.*

götünün üstüne oturmak Olduğu yerde kalmak, bir yere gitmemek.

götürü virmek Alışverişte toptan yapılan iş ya da pazarlık: *Tabi tabi unlarla götürü vidi.*

göveş bk. göğeç.

göz Küçük kor parçası, köz.

gözdedmek Korumak, bakmak, özen göstermek; himaye etmek, gözetmek: *Gelini urēye götürem. Gözdederiz biz didilē.*

göze Derelerdeki su dönemeci, girdap.

gözel Güzel.

gözer Buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur.

gözletmek Bekletmek: *Sofranın yanına tatlı gözledōz.*

guccaciK Küçücük.

guçana Yenge.

guguk Tarla kuşu.

Gul sıkışmeyince Hızır yitişmezmiş. “Yardım hep en zor anda gelir.” anlamında kullanılan bir söz.

ğula Manisa'nın Kula ilçesi.

ğulacık Diken mantarı olarak bilinen, yenebilen bir tür mantar, (Pleurotus eryngii).

ğulağı ā,ır Az duyan: *Anlayamıyoñ bēm ğulaqlā ā,ır da.*

gulak dırmalamak Kulağı rahatsız etmek.

gulak gabartmak Dinlemek: *Gulak gabartım İresul dayı gır tarlada.*

gulak Başın her iki yanında bulunan işitme organı.

gulak mantarı bk. ğulacık.

ğulağ mantısı Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı.

gulak virmek Laf dinlemek: *Sen didim aşşā mı ğulak virōñ.*

ğulağtan ğāma Başkalarından işitilerek edinilen (bilgi): *Şavklı amca. U adamlā ohō tarihi adamlā. ōle adam nēde ya? ōle adam mı ğādı? İşte bōle şilē ğulağtan ğāma ya.*

gulāna girmemek Söylenilen sözlere önem vermemek, söylenenleri anlamamak, benimsememek: *Kimsenin lafı gulāma girmō.*

gulāna goymamak Laf dinlememek: *Unuñ didiklēni gulāma goymōñ bile ben, he diyip geçivürōñ.*

ġuli Hindi.

ġullanmak Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, kullanmak: *İşTe unu mecbur ġullanmak zorundasın.*

ġullör Sarı akrep.

ġülü bk. ġuli

ġumur Kumru.

ġunduz yapmak Saçaklanmak: *Başkası olsa ġunduz yaPā u suyun içine, u ġurutmuş, ġuvatlı hani bak bōle eTirafı çam hiş ahēriñ içinde bi pürçek yok.*

ġurağ Yağışsız, kurak.

ġurbālā su vermemek Yıkanmamak: *ġurbālā su virnō heralde çok kökō garı.*

ġurmak Hazırlamak: *Yimek ġurağā ters geliyumuş.*

Gurt gocayince aleme maskara olurmuş. “Güç ve yeteneğini yitiren insan, basit ve kendini bilmezlerce aşağılanır” anlamında kullanılan bir söz.

ġurt Kurt.

ġurtarmak Kurtarmak.

ġurtulmak Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak, kurtulmak: *U suya giren uyuS_ōsun veyavut bi hastalī ōsun ġurtuluyu ġızım.*

ġuruk gibi kalmak Çok zayıflamak: *Aynı bōle ġuruk gibi ġalō gebercek gitcek.*

ġurulmak Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak, kurulmak: *Zatı bizim köyümüz üş osman tarafından ġurulmuş.*

ġurumak Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek; kakırdamak, kurumak: *ġurū da çok geç ġurū.*

ġuşbacağı İlbaharda kırlarda yetişen, ufak, yeşil yapraklı, kökü yenen bir ot.

ġuvatlı Kuvvetli.

ġuylē ölü Akrep.

ġuymak bk. ġōmak: *DuzlayıP bi liğene ġuyōñ.*

ġuyuncu Kuyumcu.

guzu gafası bk. guzugöbeği.

guzu Kuzu.

guzugöbeği Çam ormanlarında, yol ve akarsu kenarlarında, meşe, akçaağaç, kayın gibi yaprak döken ağaçların altında, kireçli, kumlu topraklarda tek tek veya gruplar hâlinde yetişen, şapkası kalın ve etli, yenen, değerli bir tür mantar, (*Agaricus campestris*).

guzuğulā Yeşil renkli, yenilen, ekşi bir ot, kuzukulağı.

guzuğuşu Sakallı akbaba.

guzyaka Güneş gören yer.

gücenkele yılanı bk. gecengere.

gücük Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, küçük.

gücük engere bk. gecengere.

gücünü ganadını üzme Bir kişiyi perişan duruma getirmek: *Bubace, in güşlêni ganatlânî üzdü.*

Güçük güçük gaşıklā gazancımızı düketō. “Çok emek verilerek kazanılan para hemencecik bitiyor” anlamında kullanılan bir söz.

güdermek Yetirmek, çıkarmak: *Vallā ince ördüm iş güderdim, kalın da ördüm iş güderemedim.*

güldür güldür *Güldür güldür yanıyu ocak urda.*

gülgen Kara gürgen.

gülmekten yirlere yatmak Aşırı derecede gülmek: *Yirlere yatıyo gülmekten.*

günyaka Güneş görmeyen yer.

gürtlek Hayvanların çiftleşme isteği: *Hayvanların biri dirmalamıştır onun gürtlek zamanları.*

güvem Bir çeşit yabani erik.

güz arabası Öküz arabası.

Güzel Allah’am akıl noksanlığı virmesin. “Tanrı kimseye deliliğe kadar varmayan akıl bozukluğu vermesin” anlamında bir söz.

güzü Halı tezgahının bir parçası.

güzüñ Güz mevsiminde.

hafıye Dedektif.

haFta Hafta.

hakiki kestane Yerli kestane.

hakKından gelinmemek Bir kişiyle baş edememek: *Bi başladı mı hakKından gelinmō.*

hakKını ödemek Unuñ hakKı ödenmez.

haldır haldır *Ni yanıvuduñ soba haldır haldır.*

Hambar Oyunu Hıdırellez'de erkeklerin üst üste çıkararak oynadıkları oyun.

hambar Yassı kesilen odunların iç içe geçirilmesi tekniğiyle inşa edilen tahıl ambarı.

hamır Makarna.

hammazlamak Söz getirip götürmek, dedikodu etmek: *Tarlada galısa bu bizi hammazlacek diye beni de yanlāñda götürülēdi.*

hamur aşı Börek.

hamursuz Yapımı ekşi mayalı köy ekmeğine göre daha kolay olan, yağ, yoğurt ve sodayla yoğurulan, mayasız bir çeşit ekmek.

hanadan Ne vakittir, epey zamandır, çoktan beri: *1. Hanadan ben unu izlemiyōñ. 2. U benim hanadan elimdeydi.*

hanık yapmak Eğlenmek: *Hanık yapalādiñ, bōle şēden çıkırıkları döndürürlēdiñ.*

hankı İki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı, hangi: *Sındırđı'nın hankı köyünü gezsē.*

haP Tarhanadan yapılan geleneksel bir yemek: *HaP yaparız. Tarhana bezdirmesi de derlē.*

hparlō Hoparlör.

harını Tencere.

hart Kavga: *Köyde eycene sıfırladı kendini una hart buna hart.*

haşhaşlanmak Geçmişte yaşanan bir olay yeniden hatırlanmak: *Ureye dönünce anılar haşhaşlandı.*

haşlanmak Aşılanmak: *Sonra ceviz fidanı haşlencek.*

hattē Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de” anlamlarında anlamı kuvvetlendirmek için kullanılan bir söz; velev ki, hatta: *Hattē bir fırın vādır bu ekmek yaptıkları gibi.*

hattı huttu olmak Sınırı olmak: *Durdu da bi şeyin hattı huttu olā Merve.*

haviye ğaldırmak Telaş ve heyecana düşürmek: *Herkes yaptı. her tarafı haviye ğādırdık biz.*

havrız Tarımda sulama faaliyeti için, insan eliyle ya da kepçeyle açılan, içine branda serilen havuz.

havut Oluk, havuz.

hayat Evin salonu.

hayde pire Seslenme ünlem,.

hayvanardı Çayır otu: *Şurdan bi hayvanardı geti gel de içem.*

Hazıra hazine dayanmaz. “Sürekli harcama, en büyük birikimleri biler eritir” anlamında kullanılan bir söz.

hemen yürü! “Sofraya buyur” anlamında kullanılan bir söz.

hemsin Bahar havası.

hemşeri Hemşire.

henci Şimdi.

Her gün garık bir olmaz. “Bir günün işleri, durumları, şartları başka bir gününkine uymaz” anlamında kullanılan bir söz.

her melleden bırakmak Başkalarının evlerine oturmaya gidememek: *Geldi de her melleden bırakagodu beni.*

hēre Sincap.

heves itmek Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak: *Heves idelēdiñ mesila nasıl ōle bi gelenek vādiñ.*

hevesi karnından gitmek İsteddiği, imrendiği şey, alamamak: *Hevesi gitti ğarnından.*

heziran Haziran ayı.

hıdırellez HIZIR ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan Mayıs günü.

hırlak Hırlayan, bağırان (kişi): *Acık bu hırlak bizim.*

hıştımak Konuşmak: *Hıştıma, du biyu yav!*

hinci bk. henci.

hincik bk. henci.

hizar Tahta ve kereste biçmeye yarayan, elektrik ve su gücüyle çalışan büyük bıçkı.

holdur Pisboğaz: *Holdur tavukla durō mu benim.*

hora geçmek Makbul olmak, hoşla gitmek.

horaz Horoz.

horda Yaşlanmış kimse: *Kōde bizim gibi hordalā gādı.*

hordacı Hurdacı.

horoz fasilyesi Taneleri uzunca olan fasulye çeşidi.

horoz ibiği Horoz ibiği (Amaranth).

hödük Kabadayı (kimse).

höşmelim Tuzsuz taze peynir, nişasta, pirinç unu konularak yapılan bir tatlı türü, höşmerim.

hurmak Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere veya bir kimseye hızla çarpmak; çakmak, geçirmek, inmek, vurmak: *Bi de hurōduḡ yandan bi dēve geçirōduḡ.*

hüsentî Gelin gezdirmesi.

-I-

ıbrık İbrik.

ıķırcılık konuşmak Şüpheli, açık olmayan, karışık bir şekilde konuşmak: *Unlā ıķırcılık gonusa gonusa ni yapcekleri belli olmō.*

ılabur İhlamur.

ılanbada bk. alabada.

ıldız Yıldız.

ıımlı Olgun, ermiş kişi: *İımlı adam. çok ıımlı. olgun kişi.*

ıprın Muşmula ağacı.

ırahata ırmek Rahatlamak: *Hinci gari ırahata ırmıḡiñ n'olcek?*

ırazı olmak Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek: *Gine de allah ırazı ōsun yitiyo yani.*

ısrın Hamur yoğururken ele bulaşan hamuru temizlemeye yarayan bir alet.

ısırmak Yapışmak: *Hinci suyu çekilō ya dibine ısırı tencere.*

ıslabadan otu Turpgillerden, yemişleri torbayı andıran bir yaban bitkisi: *Çoban çantası didikleri.*

ıstırgan otu Isırgan otu.

ışçak Sıcak.

-İ-

ıcar Kira.

iç göğnek İç çamaşırı, bk. göğnek.

içi akdarılmak Midesi bulanmak: *Eñ sonunda içim akdarılō yumurtasından patatesinden.*

içi gıyılmak Çok acıkmak: *AşlıKdan içim gıyıldı.*

idare olunmak Yönetmek, çekip çevirmek: *Unlā idare olurduñ u.*

iddia gitmek Biriyle inatlaşarak üstün gelmeye çalışmak: *Unla iddia gidilir mi?*

ihtiyer İhtiyar.

İki goñul bir olunca samanlık seyran olur. “Birbirini sevenler için zenginlik önemli değildir” anlamında kullanılan bir söz.

İki köpek bi dereyi sürer. “İki genç bir olup çalışır, geçimlerini sağlar” anlamında kullanılan bir söz.

ikindinüstü Akşamüzeri.

ikisi cambaz gelmek “Kurnazlıkta eşit olan iki kimse birbirini aldatamaz” anlamında kullanılan bir söz: *İkisi de cambaz mı gelō?*

ikiz yazılmak Aynı zamanda nüfusa kaydolmak: *Bunlāñ ikiz yazılıyız biz.*

ilaş İlaç.

ileçli İlaçlı (bal): *gıpgırmızı ileçli oluyu bal bal.*

ilerde Geçmişte.

ilgeç Çobanın çantasını bağlamak için kullandığı çengel.

iliniñ emeyiyle başarmak Evlatlarını güzel yetiştirmek: *Dört dene çoceğe iliniñ emeyiyle başardı.*

ilişber Rençber, çiftçi.

ilti Elti.

imdat beklemek Yardım beklemek: *Helize'den imdat beklōlā.*

indirmek Kadın veya dişi hayvan, memesindeki sütü yavruya vermek, emzirmek: *Fatma gucağımda imdirēñ didim.*

imrik helvası İrmik helvası.

inat vermek Karşısındaki kızdırmak için ona gösteriş yapmak; nispet vermek: *Mençereden bakō, bene inat virō.*

inayetlik Hainlik, güveni kötüye kullanma: *İnayetlik yapmō.*

inçin böcesi Cırcır böceği.

iñde İğne.

inişTe Enişte.

inli Enli.

inne İğne.

insan olcek yanı olmamak Perişan bir halde olmak, üstü başı dağınık, pis olmak: *Tarladan çıktık, perişanñız. İnsan olcek yanımız yok ya didim.*

İnsanın gendi itteğini ganlı düşmanı itmezmiş. “Bir kişiye en büyük kötülüğü kendisi yapar” anlamında kullanılan bir söz.

inşātçı İnşaat işçisi, ustası.

ipe götürmek Öldürmek: *Adamı ipe götürü u gari.*

irdirmek Ermesini sağlamak, ermesine yol açmak, erdirmek: *Balcandır, tomatistir, biberdir bunlara suyu zor irdiriyoz.*

irendelemek Rende ile ufak parçalara ayırmak, endelemek: *Ekme,i içine irendelēdiñ.*

irenkli irenkli Kilim desen diyoduğ. *U da irenkli irenkli oluyudu mesela.*

irili ufaKlı *Hana mesela irili ufaKlı nallā.*

iski Eski (şey): *Yav iski şilē bitti artık bitti.*

ismail fasilyesi bk. poyraz fasulyesi.

istifā etmek İstifra etmek, kusmak.

iş gayıt *Kendine göre işin gaydın olō.*

işi ayna Keyifli, mutlu, refahı yüksek: *İşi aynaydı Osman sağken.*

işki İçki.

işlemek Çalışmak, iş yapmak: *Osman afat işlō.*

işmek Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Suy işçēñ didi.*

işten göz baş açamamak Çok yoğun çalıştığı için zaman ayıramamak.

İtten olan it olur. “Kötü huyları olan bir kişinin çocuğu da kötü huylu olur” anlamında bir söz.

itgülü Kuşburnu.

iti Tatlı: “*Bu yemek çok iti olmuş.*” denir mesela.

iv iv gezmek Çok dolaşmak.

ivermek Evlendirmek: *Şindi ā,a bu Sefer olunu iverceK olmuş.*

iyiTdirmek Eğirtmek.

-J-

japon gülü Kamelya.

jelipon biber Jalapeño biberi.

-K-

ķantar topu bk. ģantar topu

ķantoron otu Kızılkantarongillerden, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki.

ķapama Uzun kollu, yanları yırtmaçlı ve önü açık elbise, manto.

ķara bere Bir yere çarpma, incitme veya vurma sonucu vücudun herhangi bir yerinde oluşan çürük; bertik.

ķara sevda çiçeği Bir çeneklilerden, boğumlu sarkık dallı, yaprakları etli, uçları sivri, bazı türlerinde yaprakların alt ve üst yüzü mor ve gümüşi yollu, beyaz, mavi veya pembe çiçekli bir süs bitkisi (Tradescantia). Telgraf çiçeği ya da mor kadife çiçeği.

ķarada gavak Budaklı, ithal kavak.

ķaramık bk. garantu üzümü.

ķargı çumā Tütün dizilen odun parçası: *LasTikden tekerlek yapıp ķargı çumāna takardık araba gibi onu sürerdik.*

ķarık çapası Tütün dikilmeden önce toprağı açmak için kullanılan alet.

ķasılmak Kısaltmak: *Donlā paçalāndan ķasılcek hemen.*

kasna Lüfere benzer, sert pullu ve büyük tatlısu balığı.

kasnak Yemek yerken sofranın altına konulan tahtadan çember.

katık bk. ğatık.

katmer Arasına kaymak ya da yağ sürülerek katlanmış yufka ekmeği.

kaytanları kopmak Yellenmek.

kazan balığı Kurbağa yavrusu.

kazık kakmak Süpürge yapımında bir işlem.

kazık oyunu Yumaşak zemine sokulan çomakları başka çomakları atarak düşürme oyunu.

kazık Tütün dikerken toprağı açmak için kullanılan, tahtadan ucuna demir geçirilmiş alet.

kedi ğuylü Tüylü kekik.

kekeç Her şeye burnunu sokan (insan): *Her şeye ğarışan bi insana kekeç denirli.*

kelbaş Papatya.

kele Damızlık boğa.

kelem Beyaz lahana.

kelle gulak denk (olmak) İki kişinin birbirine uyumlu olması.

Kendine kefen parası olsun. İlenme sözü.

kep Nacak ya da baltanın sapının gevşememesi için çakılan çivi.

kepez 1. Yüksek tepe, dağ. 2. Dağların oyuk, kuytu yerleri.

kertik Oyuk (şey): *İki tepe vā bōle ara kertikmiş yani bōle.*

kesdane ğabak Balkabağı.

kese dikme Gelinin yakınlarıyla beraber, düğüne gelen çocuklara hediye etmek amacıyla kese dikmesi adeti.

kestenkele Kertenkele.

kestirim Kestirme olan (yol).

keyindirmek Giyindirmek.

kıl çulu Bir çeşit çuval, çul: *Keçiden olū.*

kına çanağı Düğünde misafirlerden para toplamak için kullanılan çanak.

kınıtmak Dadanmak, tutkunlaşmak.

kırık çapıt Kesilmiş, artık kumaş.

kırık dağıtmak Kırkı çıkan bebeğe hediye götürülmesi adedinin adı.

kırk düğüm Bir çeşit fasulye.

Kırkından sonra bunayene çare bulunmazmış. “Eskiyen ya da bozulan bir şey artık düzelemez” anlamında kullanılan bir söz.

kırklık Koyun yününü kırmak için kullanılan makas.

kırmızı Kahverengi: *kırmızı at olō, alaca at olō.*

kısçe Kız çocuk.

kıstı Altınlardan yapılan bir çeşit gerdanlık.

kiş günñü Kış mevsimi.

kıvrağ Yerli dokuması, kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi, ferace.

Kız Kaçırma Oyunu Köy seyirlik oyunu: Oyun ekibinden biri seyirciler arasındaki kızlardan birini kaçıtır. Ardından ekipten jandarma kılığına girmiş biri bunları yakalar. Mahkeme kurulur ve hakim kılığına giren kişi doğaçlama olarak suçluya ceza keser.

kızıl fasulye Barbunya.

kiçi bk. geçi.

kireç kalmak Toprağın kıraç olması: *Toprak kireç kalō sürmedimiñ.*

kirez Kiraz ağacı.

kirisi Gerisi, kalanı: *Kirisi sana kaldodo.*

kirkit Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirden ya da ağaçtan yapılmış dişli araç.

kitap yüzüne bakmak Okumak: *Kitap yüzüne bakmak göley dīl.*

kitmek Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak, gitmek: *Enki kapıdan kit, kit öte dōru.*

kōñ bk. köfön.

koğar otu bk. ayvadana.

koğar Temiz olmayan, pislik içinde yaşayan.

Kokmuşa duz, arsıza söz para eylemez. “Arsıza ne söylenirse söylensin fayda etmez, söylenene aldırılmaz” anlamlarında kullanılan bir söz.

kolan Binek hayvan semerinin ön tarafına takılan deri kayış.

kolu kısa (olmak) Bir işi beceremez (olmak): *Kolun kısasa madem başkalāna ğarışmıcēñ.*

ķompir Patates.

kompostu Bütün veya dilimler hâlindeki yaş meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir içecek türü.

ķostadı Koyun, keçi.

ķoz kebabı Etin toprak güveç içinde közde pişirilmesiyle hazırlanan, düğün ve bayram gibi özel günlerde sıklıkla yapılan bir yemek türü.

koza Uzun saplı, uzun keskisi olan bir alettir. Ekinleri biçmek için kullanılır.

köçek Çiçek.

köfön Örme hasır sepet: *Tavuklā yumurtledē šē.*

könlek Gömlek.

köpek ekmeği Kepek ekmeği.

köpek üzümü Yel otunun üstündeki pis kokulu, kırmızı renkli meyveli bir çalılık.

Körölu ayvaz gezmeli köy köy. “Boş boş oturmaktansa gezmek daha iyidir” anlamında kullanılan bir söz.

ķörpez Yüksek tepe, dağ, bk. kepez: *U köylē ķörpezdir eyce, bi dā,ın başına üç beş ev tamam.*

ķörsülmek Bitmek, tükenmek.

ķöse Fırında tutuşan odunları karıştırmak için kullanılan uzun sopa.

ķösülmek (Akç.) Uzanıp yatmak, ayakları uzatarak yatar gibi oturmak, sere serpe oturmak: *Az dā ķösülsün de baķam.*

ķötürlü şapka Fötr şapka.

ķū Köy.

ķulf Uydurma sebep, bahane, kulp.

ķumaş bk. üç etek.

ķuraklık Kömürlük, ardiye.

ķurd otu bk. aķbaş otu.

ķuruk Cıvcıv çıkarmak için yatan tavuk.

ķusur bellemek Bir şeyin özrünü görmek, kusur bulmak.

kuş ekmeği Bir tür yabancı ot: *Börek içine gıyavız gıavru yiriz.*

kuşuvurmak Atıvermek.

küçük orosbu Begonyagillerden, dekoratif yaprakları ve renkli çiçekleri olan, pek çok çeşidi bulunan sıcak ülke bitkisi (Begonia).

külek mantarı bk. çilli.

külleme Önlük, bk. peşkir.

küllü Siyah renkli.

külte Bağlam, demet, düzine.

kün Gün.

kür Alev.

kürem Kızılalık.

küren bk. kürem.

küreş Düğünlerde yapılan güreş etkinliği.

kürüm Sıkı: *Ceylan 'in da kürüm gibi saçı aynı benim gibi.*

kürün Çeşme yalağı.

küstüm çiçek Baklagillerden, dokunulduğunda yaprakları pörsüyen bir bitki, küseğen, küskün (Mimosa pudica).

-L-

labada bk. alabada.

laf düketmek Konuşacakları bitmemek: *āşama gada laf dükenmez.*

lafı gulāna dakmak Aldırış etmek: *Unuñ lafını gulāna dakma gülüm didim.*

lafı gulāna goymamak Konuşulana dinlememek: *U gonusuvirō ben lafi gulāma goymōñ ku.*

lafını bilemek Akıllı uslu konuşup başkasını rahatsız etmemek, yerinde, güzel ve tutarlı konuşmak: *ā lafını bilemādiñ gene de demiş.*

lekbet Beş parasız (kimse): *U da lekbet.*

lenk Renk.

Leylän ömrü lakkla geçermiş. “Boş konuşmak” anlamına gelen bir söz.

löküs Lüks lambası.

-M-

mācır Muhacir.

madelle Madalya.

mağa daşı bk. cızgı daşı.

mağana Makine.

makas eriği Yerli, küçük taneli meyve veren erik ağacı çeşidi.

mağKap Matkap.

mal Besi hayvanı.

malçılığ Hayvancılık.

mālle Mahalle.

mana bulmak Kınamak, ayıplamak: *Gine bizde de bulmuş bi mana.*

mandalina Mandalina ağacı.

mantı Küçük kare şeklinde kesilen hamur parçaları ve bu parçalardan yapılan sarımsaklı yoğurt ve peynirle sunulan yemeği.

marama Çarşaf.

Masallā malaklamış, ğurbağalā ğurbağalamış. “Olan oldu, iş işten geçti” anlamında kullanılan bir söz.

māsus Şakadan: *İstemiyim māsus diyōñ ben.*

mavzer Atış hızı dakikada ortalama altı mermi olan ve orduda kullanılan bir tüfek tipi.

me'leye me'leye Emekleye emekleye: *Me'leye me'leye tölete gidō.*

meci Parasız iş gören yardımcı.

meldin Dokuma bez.

melen Falan: *Yalanla melen işim yok.*

melik Örgü.

melki Çam mantarı, bk. beyez mantar.

melle Gezinti, mahalleye gezmeye gitmek: *Anacık bizim melleyi sevō mu hiş, dünyada melleyi sevmō.*

men olmak Bitmek, sona ermek: *Vamış urdan ğari bumba mı attı ni ittise harb orda men ōmuş.*

mendil apmıca Hıdırellez enliklerinde kadınlar tarafından oynanan bir oyun.

merağlı Meraklı olan.

merdimen Evin girii, hol.

merkeb Eek.

mesac Mesaj.

mee Ağa trlerine verilen genel ad.

meton Beton.

metre fasulyesi Kılksız, uzun bir brlce eidi.

meydan oc Oturmada aydınlanma ve ısınma iin yakılan byk ate *Millet unun eTrafında, alentirik yoku, oynldı.*

mıhlace Bir armut eidi.

mıy mıy *Kapınn nnde mıy mıy bekl.*

minat Ekmek tahtası.

minnet almak Minnet etmek: *Hadi bizl sak oluğu oc yok minnet alz leme diriz.*

moa (Ik.) bk. fırfır.

mmed Muhammed, kii adı.

moru Dağ smbl.

mottur Motor, traktr.

motur srmek Erkek ocuk sahibi olmak: *Bunun bubası ille motur srcek dirdi, ille erkek olsun.*

motur bk. mottur.

moza Domuz yavrusu.

mozak bk. moza.

muhlace bk. mıhlace.

muhta (olmak) Gereksinim duymak: *Ben bu kydesem herkese muhtan.*

mutar Muhtar.

mum olmak Aırnı derecede yorgun olmak: *Yorgunlukden uykuye gada mum oldu.*

munzurluk ıkarmak Ktlk yapmak: *Vere munzurluk ıkar unlana geim olm.*

mücadele göstermek Olağanüstü bir olay yaratmak: *Birbirilerine mücadele göstermiş Ceylan.*

mümkün gelmemek Biri hakkında iyi konuşmak: *Garı size mümkün gelmō.*

münübüşçülük Minibüs şoförlüğü.

müsürüfçü Müsrif (kimse): *“Çok müsürüfçüsün olum.” didi.*

müzil Üvendirenin ucundaki çivi.

müzümsüzlük Lüzumsuzluk: *Müzümsüzlük, alsın alem kendi yicēni.*

-N-

nalbāt Nalbant: *Hayvanlāñ ayaklāna nal çıkana diyōlādi.*

nalet Lanet: *Aa nalet, didim. Bi de künaha girdim. İv iv gezō.*

namaz gılmak Namaz kılmak: *Hacı urda namaz gılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bū,ulanıpduru.*

namazda Seccade.

namazla bk. namazda.

navruz Zambak.

nāzık Nazik olan.

nekbet bk. lekbet.

Ni bok yirsen yi! Sunulan yiyeceği beğenmeyenlere söylenen bir söz.

nirde galdın dimemek Bir kimseye hal hatır sormamak: *Bize nerde galdın dimo hiç.*

nōtlu ğulak Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı, bk. ğulak mantısı.

nūnū Yabani zambak.

nuzla Dağ kekiği.

nūfus kādı Nüfus cüzdanı.

-O-

ocak Fide ya da ağaç dikmek için açılan çukur.

oduna gitmek Düğünlerde meydan ocağında yakılmak üzere, köyün erkekleri tarafından odun kesmek ve toplamak amacıyla ormana gitme geleneği: *Dü,ünlē başlamadan önce bī oduna gidilirdi.*

ohhō Seslenme ünlemi.

ok yılanı Yeşil renkli, cm uzunluğunda zehirli bir yılan türü.

oklā Oklava.

oķu Bir kişinin vefatının ardından yapılan dua töreni.

okumak Hasılat toplamak: *U oķumak ta Çi toPlamaķ yani. Hasılat.*

oķuntu çıkarmak Düğün için küçük hediyelerle birlikte davetiye vermek.

okuntu Düğün için verilen davetiye.

olaķ Oğlak.

olgunleştirmek Bir maddeyi sıvıdan ayırarak kıvamlı duruma getirmek: *PeKmezi hem olgunleŐtiriyō hem ēŐime. Mayası u oluyu.*

oluklu kertenkele Kara yılan.

olumuna gelmek Kıvama gelmek: *ğabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē.*

On garı yirden boŐanır. “Bir kişi huysuz olduğundan kimseyle anlaŐamaz” anlamında kullanılan bir söz. *On garı yirden boŐanır didim.*

ōraŐmak Uğraşmak.

orşad bk. alabada.

ortalığē yırttırmak Bağıırıp çağırarak: *Yırttırdı ortalığē.*

osuruk böcē Pis kokulu yeşil bir böcek.

oŐur Toprak ürünlerinden alınan onda bir oranın vergi: *OŐurcular ekin toplamanıñ adı oŐurdu. öŐür Şekli ds de var.*

otrama Eski düğünlere verilen genel ad, oturma.

oturaĶ ğāmaĶ Felç geçirmek: *Hasta ōmadı da bi felç geçēdi. Ee işTe sona oturaĶ ğāldı.*

oturma odunu Eskiden düğünlerde meydan ocağı yakmak amacıyla toplanan odun.

otutturmak Koymak, yerleşmek: *Ureye otutturuyu unu.*

oyluķ Oyuk: *Dedemi furmuŐlā, bacā oyluķtuñ.*

oynamak moynamak Oyuna göre bilmem ni davul çalar zurna da una göre oynarlar moynarlar.

-Ö-

ōle I Öğle vakti.

öle II Öyle.

ölen bk. öle I.

ömek Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek; cavlamak (II), gitmek, göçmek, gümbürdemek, kakırdamak, kıkırdamak, yürümek, zıbarmak, cartayı çekmek, zartayı çekmek, mortlamak, ölmek: *Anam rahmetliK de durīdi yüz iki yaşında u da ödü.*

ösüz Öksüz.

öbürküçele “Başkaca” anlamında belirteç: *Öbürküçele genç olaraK zaten hiç yoK. Genç Takımı birkaç kişi vā köyden.*

öğümek Bulaşmak: *Elime çok öğüyo benim bu çok çıkıyu.*

öküz göbeği Kırlarda, dağlarda kendiliğinden biten bir çalı ve kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvesi.

öldü diye bırakmak Öldürüsiye dövmek.

öleşmek Paylaşmak: *Ureye inmeden aşşā şurası senin şurası benim diye kendi gafalāna göre öleşmişlē.*

ölmeye de gömmeye de gelmemek Hiçbir işi yapmaya istekli olmamak: *U da ölmeye de gömmeye de gelmō tövbeler olsun.*

ölşmek Ölçmek.

ön Önde, büyük: *Unla bizden ön.*

önden Önden, ilk olarak: *Önden sen mi gızdırcēñ beni mi gızdırcēñ.*

öndünçlemek Ödünç olarak almak: *Vidiniz bişey öndünçlemecēniz dirdi.*

ören 1. Tepeler arasındaki düzlükler. 2. Ormanlık alan.

örgenmek Bilgi edinmek; bellemek, öğrenmek: *Yāşımızı örgenōn burda bē.*

örüzger Rüzgar.

öteki öle Başkaca: *Öteki öle şey göttüm pıynar çırpısı.*

övey Üvey evlat.

övez At sineği.

övüşmek Sertçe ovmak: *Unu poşede goyuyosun, duzunu ekiyosun, duzlan da övüşçek ya.*

öylen bk. öle.

öyütmek Tane durumundaki nesnelere bir araçla ezerek un durumuna getirmek,
öğütmek: *Unun bi deymeni vādiñ u suyun yanında. toprā öyüdüyoduñ.*

özgar bk. örüzger.

özgenşlik Özgeçmiş.

-P-

paça don Dokuma kumaştan dikilen don.

padem Badem.

paķir Fakir.

palamut odunu Meşe ağacı.

palanya Marangozlukta tahtaları düzeltmeye yarayan alet.

palaz Keklik yavrusu.

paldın Binek hayvan semerinin arka tarafı.

pālı Pahalı.

palta Balta.

pamilya Palmiye ağacı.

papasça Papatya.

papaz otu bk. gıllayır.

paralanmak Öfkelenmek: *Urdan paralanmış gitmiş gari millete.*

parasa Pırasa.

pare Para.

parici Define avcısı.

parsa Parça: *On iki parsa bu kō alayaka didiñ mi on iki parça.*

paskal toplamak Kırılan tütün yapraklarını elle düzeltmek.

patavaksız Sözlerinin nereye varacağını düşünmeden saygısızca konuşan,
davranışlarına dikkat etmeyen (kimse); sözünübilmez: *Patavaksız!*

patlak darı Patlamış mısır.

patşā saymamak Kimseye aldırış etmemek.

pavrasız Hızlıca: *Pavrasız buriye bile uğramadan gitti.*

payam bk. padem.

paytar Baytar.

pazen Dokuması kalın, sık ve yumuşak, bir tür pamuklu bezden yapılan don.

pend Meşe palamudu.

pesemet Sini içinde fırında pişirilen ekmek.

peşkir Kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü.

petek Arı.

peynir hoşmerimi bk. hoşmerim.

pıçakçı Düğünlerde boy gösteren efe: *Pıçakçının arkası kuvatlı olurdu, unlā dūne çıkardı oynamaya.*

pılatın Kırık ya da çıkıkların daha hızlı iyileşmesini hedefleyen medikal destek, platin.

pıransa bk. parasa.

piñarpide Hünnap.

pinmek Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak, binmek: *Ata pinērdi gelinlē.*

pirinç donduması Haşlanmış pirince şeker ilave edilerek servis edilen bir tatlı.

piriş çorbası Pirinç ve sütle hazırlanan bir çorba.

pitmek Sona ermek: *Havalā ğar yidi mi iş pitē.*

piynar Hayvanlara yedirilen küçük çalı.

poyraz fasilyesi Adını Bigadiç'in Poyraz kırsal Köyünden alan bir fasulye çeşidi.

pullu mullu *Yazma tartırdık boyalı pullu mullu.*

pulluk putun *Hālen ğuraķ. Pulluķ putun ğuruyo urdan gidiyō yani.*

püçmek Belli bir biçim vererek kesmek, biçmek: *Çam püçēkene ğafasına dērilmiş.*

pünkürmek Ağzında buluna bir sıvı veya toz durumundaki bir şeyi hızla savurtarak dışarı çıkarmak, püskürmek: *Gı valla pünkürēdim iyi pünkürmedim.*

pürçek Çam iğnesi.

pütün pütün *Unun üstüne ğuyāsın bōle pütün pütün çıkāvısn.*

-R-

rād İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, rahat.

ras gelmek Düşünmediği, ummadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.

razı yapmak Kabul ettirmek.

-S-

sabah yıldızı Güneş doğmadan önce doğu gözerimi üstünde görülen parlak yıldız, venüs.

sabāleñ Sabah vakti.

Sabır acıdır sonu tatlıdır. “Sabır zor bir iştir ancak güzel sonuçları vardır” anlamında kullanılan bir söz.

sacā Sacayağı.

sacābacā Orion kuşağı.

saçta Nişasta.

sādan soldan *Eşşek eşşeKle çekēdik suyu. Sādan soldan yani.*

sādiç Düğünde geline ya da güveye yol gösteren, önderlik eden.

sağım zamanı İneklerin sağıldığı vakit.

saklanbeç Oyunculardan birinin ebe olması ve saklanan arkadaşlarını bulması temeline dayanan bir çocuk oyunu, saklambaç.

Sallance Ramazan ya da Kurban bayramlarında çınar ağacına zincirden bir salıncak kurulur. Salıncağın etrafında toplaşan genç kız ve erkekler birbirlerini sallar.

sāncak İki ucundan iki iple veya zincirle yüksek bir yere asılan salıncakla sallanma oyunu.

sapık supuk *Sapık supuk hareketlē ne bilēñ.*

saraç Özel davetlilerin çağırıldığı düğün yemeğinin genel adı.

sarāgeçili Sarıkeçili yürüğü.

sarı börülce Sarı renkli bir börülce çeşidi.

sarı ebcin Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarı lere Altın para.

sarı mantar Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarıgız Taneleri irice olan bir fasulye çeşidi.

şaşırmak Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek, içinden çıkamamak; tanlamak, şaşırmak: *Saşırdım da galdım.*

şaşmak Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek: *Saşılcak şey dōrusu.*

saşta helvası Buğday nişastasının yağda kavrulmasıyla yapılan bir çeşit helva.

sāt Günün hangi anı olduğunu gösteren alet, saat.

satın don Satın şalvar.

Satın Zaten.

savol İyilik, yardım veya hoşça giden bir davranış karşısında “çok yaşa, teşekkür ederim” anlamlarında söylenen bir söz.

savrancı Düğünlerde yüzünü boyayarak kılık değiştiren, otoriteden sorumlu tatlı sert mizaçlı kişi, düğün yöneticisi.

saz gibi (su) Bol akan su veya dere.

seferlik Seferberlik.

selvi At arabalarının yanlarındaki küçük direkler.

semēci Semerci.

Sen ahrette çekceñ. İlenme sözü.

Seni elli kiloluk cenabet seni! Sıksa kişilere kızgınlıkla söylenen bir söz.

Senin ağzından çıksın yakana yabışsın. “Ağzından çıkan kötü söz gelsin seni bulsun” anlamında bir ilenme sözü.

sepi gün Gelinin çeyizinin sokaklara serildiği gün.

sepilemek Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, serpmek: *Böle şeker falan da sepiliyölā.*

sergen Mutfak rafı.

setere Elbise.

seymen Köyden köye gelin almaya giden güvey yanlısı, atlı, davullu, zurnalı, silahlı ve cepken giyinmiş delikanlı alayı.

sı_ırmac Sığırtmaç: *Filence köye sıtmaçlığa durdum.*

sıksamak Sıkıştırmak, bastırmak: *Uyku eyce sıksō.*

sındı Makas.

Sındırgı’yı sıyarttık, Garac’a kandil astık. 1. Milli Mücadele döneminde, “Sındırgı’yı kurtardık, Karaağaç’a kandil astık” anlamında söylenmiş olduğu rivayet edilen söz. 2. Milli Mücadele döneminde düşmanın geldiği haber vermek için “Sındırgı’yı geçtik, Karaağaç’a kandil astık” anlamında söylendiği rivayet edilen söz.

3. Işıklar Köyü'nde türbesi bulunan Ahmet Dede'nin, Sındırgı tehlike altında olduğunda Karaağaç Köyü'ndeki dedelere haber verip kandilleri yaktığı rivayet edilen söz. 4. "Çoluğumu çocuğumu bir türlü evlendiremedim" anlamında kullanılan bir söz. 5. Sındırgı'dan Bigadiç ve Balıkesir istikametine gidenlere yoldaki tehlikeleri bildirmek için bir bekçi tarafından kandil yakıldığını belirttiği rivayet edilen söz.

sırıtıp galmak Çok üşümek; donmak: *Bi gün burda sırıtıp galcēz didim.*

sırsıki Sımsıkı: *Ura bōle sırsıki arabeyle insannā dolar.*

sırta bindirmek Ağır bir görevi üzerine almak: *Hepsini sırtuma bindiremiceñ yoruldum artık.*

sıtmaç bk. sıırmac.

sıyartmak Gitmek, uzaklaşmak.

sıyrdım Halının genişliğine atılan ilmek sayısı.

siftinmek Bir yere sürtünerek kaşınmak: *Tembelli hayvanlā siftinō zate.*

sikke Hayvanları bağlamak için yere çakılan demir ya da ağaç kazık.

sil Su taşkını, sel.

simsarlık (yapmamak) Beğenmemezlik (yapmamak): *Simsarlığe yoK garınıñ.*

sineğin yağını hesaplamak Cimrilik yapmak: *Unlā eve bişey alı mı? Sineğin yağını hesaplōlā.*

sineklik Banyo.

singenmeç söbe bk. saklanbeç.

sini Büyük tepsi.

sinir boydan aşmak: Aşırı derecede sinirlenmek: *Gari sinir de boydan aştı ya.*

siñirinden fittirmek Aşırı derecede sinirlenmek: *Siñirinden fittirivucek ama çare yoK garıya.*

sinisana Eski düğünlerde, düğünün başladığı gün kalabalığı toplamak için yapılan börek gezdirme adeti.

sır Sığır.

sīrcık Sığırcık kuşu.

sivrılce İçinde irin bulunan küçğk deri kabarcığı, en küçük çiban, sivilce.

Sivrisinek ağaça gonmuş, “Ben olmasam bu ağaç yıkılır.” demiş. “Bazı kişiler kendini olduğundan çok değerli görür” anlamında kullanılan bir söz.

siyazlamak Okşamak, sıvazlamak: *Urda bene sırtımı şōle bi siyazladı.*

soğan yaprā Yeşil soğan.

soğdan Sini, tepsi.

sohulmak Sokulmak.

solmak Su kaynağının kurumak: *Qadının biri abdestsizmiş çapıtını yıkamış urda su solmuş.*

somak Sumak.

soñdulamak Yağda kavurmak: *Unu ... soñdulacen bi yōrt dök üstüne ye.*

sontac vurmak Sondaj kuyusu açmak: *Ölçōlā biçōlā sontac vurōlā.*

Sora sora Mekke bulunur. “İnsan sora sora çok uzak yerleri bile bulur” anlamında kullanılan bir söz.

sos Uzun ve kısa çubuklarla oynanan bir çocuk oyunu.

sova Soba.

sovan Soğan.

söğürt Söğüt ağacı.

sönge Ekmek pişirirken fırını temizlemeye yarayan ucu bezli sopa.

söz etmek Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek, söz vermek: *Söz ettim bi tā yapmasyeñ.*

suFra Sofra.

suy yılanı Su yılanı.

suya düm demek Çok sıkıntı çekmek: *Rukiye u zaman düm didi suya.*

suyu kesmek Başkasının bir işi yapmasına engel olmak: *Baştan kestim vallā suyu.*

süleymancık Kertenkele.

sülümen Salyangoz.

sümek Taneleri alınmış mısır koçanı.

sümüklü böcek Salyangoz.

sünet Sünnet düğünü.

süngü İri yapılı (kimse): *Kemēgi iri, süngü, tembelli kalkmō yiriñden.*

süngüre Ekmek pişirirken fırını süpürmeye yarayan bir alet.

süngürmek Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek, süpürmek: *Süngürülmedi bile tā aşşāsı.*

süpürgeci oduncu *Süpürgeci oduncu, aş bılaşık, bi de gayna yaşlı geti götü dirke āşam olō.*

sürgü Pulluğun arkasına takılan, tahtadan yapılmış, toprağın incelmesini ve hazır hale gelmesini sağlayan araç.

sürgün Çam balı yapımında ağaçtan toplanan beyaz renkli madde.

sütoğlan Sıkıntıya girmemiş, güç işlere alışmamış, nazlı büyütülmüş çocuk veya genç: *Gaybetti mi anasını anos ittirsin tellala sütoğlan gibi.*

süven Sopa, sıruk, ince ağaç.

süzek Süzgeç.

süzme Torba.

-Ş-

şaçmak Bir şeyi ortalığa dağıtmak; dökmek, saçmak: *Milletin üstüne saman saçā.*

şahmela Yılanların anası, en büyüğü olarak bilinen bir tür yılan.

şakulu ğaymak Perişan olmak: *Hayvanı yatıramadım kuru, a, hayvanın şakulu ğaydı.*

şalvar Genellikle ağı çok bol olan, basmadan dikilen, geniş bir pantolon türü.

şamadan Gelişimini tamamlamamış çocuk: *ğızın şisi az şamadan, yeni konuşō birezçık.*

şamrel gulaklı Çok pis, çok kirli, yüzü kapkara (kimse): *Şamrel gulaklı şey.*

şap Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde.

şapçı Sındırgı'ya bağlı Şapçı Köyü.

şapdık şapdık *Şapdık şapdık oynuyi oynuyī.*

şarapana Pekmez yapımında üzümleri ezmek amacıyla yapılan yer.

Şarlamadık (ya da seslenmedik) sudan korkcēñ. “Duygu ve düşüncelerini açığa vurmeyen sessiz insan yavaş akan derin su gibi tehlikelidir” anlamında kullanılan bir söz.

şavklık Aydınlık: *Hava şavklıkkān çıkmak eyi olur.*

şepeke Ülke çapında yaygınlaştırılmış ulaşım ve iletişim örgüsü; ağ (I), şebeke.

şevtari Şeftali ağacı.

şeytanları haz etmemek Bir kişiden hoşlanmamak, bir türlü sevememek: *Dünyada şeytanlām haz etmō ğarıyı.*

şeytannā gelmek Aşırı derecede öfkelenmek: *Bō bi gün şeytannā geldi benim yanıma.*

şılamak Parlamak, ısıldamak *Gelin bōle pulları şılā gelirdi köve.*

şıpır şıpır *Urda süT veya su şıpır şıpır eTmiş.*

şiker Şeker.

şincik Şimdi.

şindi bk. şincik.

şindik bk. şincik.

şişek Yeni doğan koyun.

şordan Şuradan.

şu gıdancık “Şu kadarcık” anlamına gelen miktar sıfatı: *Şu gıdancık şey getmez.*

şundan mundan *Mesela parasızlıKtan şundan mundan kırtaran.*

şura Şuraya.

şurda Şurada.

şurdan şuriye ellememek Hiçbir şeye dokunmamak; iş yapmamak: *Hinci ğari şurdan şuri ellemō.*

-T-

tā bk. dā II.

tabak bazarı Çarşamba.

taķını darānı toplamak Her türlü ilişkiyi kesmek üzere hazırlanmak, tasını tarağını toplamak: *Undan sona u taķını darānı toplā gidē.*

tal 1. Ađaē dalı. 2. Meşe.

talaşa Telaşe: *Kimseyi sevmō talaşa.*

talkakan Ađaēkakan.

tallı dūdük yapmak Biri hakkında ıkan dedikoduları herkese anlatmak.

tam tertip *Etirafi toplayaseymiş tam tertip.*

tansu iller Kūpe iēēđi.

tarana bezdirmesi Tarhananın kaynar suda haşlanmasıyla yapılan bir yemek.

tarıf Taraf.

tarını Tarhana.

tarla taKla *Tarlam vā taKlam vā.*

tarla toķa *Burda ni vādi? Tarlası toķası bol olan ā_valā memed ā_valā vādi.*

tartınmak Başörtüsünü ene altından geirip baş üstünde bağlamak: *Yazma doluyōlā tartınıyōlā gelinin ıķē_vi gün.*

tař atası Dūđünde genlerin dūđün sahiplerinden para istemesi.

tavukalan Atmaca.

te[?] Ayakla vuruş, tekme.

teFek Bir eřit yabani ot: *altılāda oluyu, bōle dolanıyu yavrum. Pūskūl pūskūl bōle.*

tēK tēK *Sān bilōñdur bi tarla tūtünü mesela tēK tēK ğarıKları sulādiñ hiř sırtınıñ üstüne basmadan nası yapādiñ.*

teke peyniri Nane, kekik, pul biber ve tuz eklenerek yapılan bir eşit susam ezmesi.

tekesakalı Bir eşit yaban otu.

tekne I Hamur teknesi.

tekne II Motor kasası: *Moturun teknesine goyduk da yimekleri, dağıttık evlere.*

telaşe_ve ğoymak Telaşe ettirmek.

telifan Telefon.

tembelli Temelli: *Bu sene tembelli yapamōñ.*

teñemek Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak; tecrübe etmek, denemek.

tepeci Tefeci.

tepi Tepe.

teref Taraf.

terlik Manto, yeldirme.

tertipli Doğru düzgün: *Bi gün tertipli yemek yiriz gari didi.*

terz Ters: *Sen bi tarz bi harêket yap.*

tespik Tespit.

tespitâ gêmek Tespite, belirlemeye gelmek: *Tespitâ gēmişlê bizim bilâder ramazana nê yazmışlâ biliyõñ mu?*

teze Daha yeni, taze: *Perdeleri teze daqtık hemen Helize'le.*

tıKlım tıKlım *TıKlım tıKlım doldurumuşlâ şiyi.*

tıpa Tapa.

tırlatmak Delirmek: *Tırlatcek hale gelō insan tikiş tikti mi.*

tıfmek Tiftiklemek: *Tiftim tiftim (tavuk etini), hadi bunu da çorba yapeñ didim.*

tikme Tekme.

tikmek 1. Bir cismi dik olarak durdurmak: *ğama ğama goca pıçaklâ vâmiş. Unları tikêlêmiş.* 2. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak: *Ona göre tikêsin. Olay bu.*

tirkilik Kıvam: *Nasıl tirkiliği?*

tirkit bk. kirkit.

tiyare Tayyare, uçak.

tohum saçan Boş gezip çocuk yapan (kişi).

tohumuna çıkmak Huyu suyu benzemek: *İlle tohumuna çıkçek õmak vâ.*

toka Topaç.

tokat Avlu kapısı.

toklu Satılma yaşına gelen erkek koyun.

toꞑuc Tokmak.

to'lamak Toplamak.

tolu I Havada su buğusunun birden yoğunlaşır katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü; kırıcı.

tolu II Dolu, çok: *Orman olmā mı, tolu.*

tomata bk. domat.

tomatiz bk. domat.

topaꞑ bk. fırfır.

topak topak *Şap da ğatādık. Topak topak. Duz oluyu ya aynı unun gibi şap.*

topalak don Şalvar.

Torba dēl ki büzsen. “Başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız” anlamında kullanılan bir söz.

torluk Aşiret çadırı.

tosbaĝa Kaplumbaĝa.

tosun Üç yaşındaki öküz.

tovuk Tavuk.

tūkü Türkü.

tungumak Oyun havası oynamak: *Bilmiyon sünet vāmiş ya, oynuyan vā mı tunguyan vā mı?*

turmak Hareketsiz durumda olmak, durmak: *Urlāda turduk ettik ama kendileri durmadı burda.*

turp otu Börek yapılan bir çeşit ot.

turpan bk. dırpan.

turunçu Turuncu.

tusmak Pusmak, sinmek: *Ben una ni tusçēmişim?*

tutaç Tencere ya da kazan gibi ocakta ısınan eşyaları tutmaya yarayan bez.

tutaşmak Yanmaya başlamak, ateş almak: *Hē tutaşayın baķam odunlar.*

tutēye kitmek Hayvanları çiftleştirmek: *Aķçakısrak atıñ dişisine denir. Ni,āpmişlā buñla atları tutēye kitmişlē alacatlıya. Adınız urdan ķāmiş.*

tutmeş Küçük, dört köşe kesilerek kurutulmuş hamur ve mercimekle pişirilen bir çeşit yoğurtlu çorba.

türk karıncası Küçük bir karınca türü.

tüşmek Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek, düşmek.

tüzmek Yan yana veya üst üste sıralamak, dizmek: *Sofralara göyuyolā aşları, tüzüyolā.*

-U-

Ucuз malın (etin) suyu ğara olur. “Ucuza mal olan şeyler niteliksizdir” anlamında kullanılan bir söz.

uç kayatçı Üç kağıtçı, dolandırıcı.

uFak teFek *UFak teFek oluyō gine ırazi ōsun oluyō.*

ufaK ufaK *Mesela didim derelēn önüne ufaK ufaK set yapmak lazım.*

ulacık bk. ğulacık.

umruna dakmamak Aldırmamak: *Umruma bile dakmōm unu ben.*

umudu olmak Cesaret etmek: *Hadi bakam umudun vāsa et su ğatma şuna didim.*

un hevlası Buğday unuyla yapılan bir tür tatlı.

un höşmerimi Unun kavrulmasıyla yapılan, koyu kıvamlı, tuzlu bir yemek.

uñartmak Onartmak: *Moturu uñartōn, arabeyi uñartōn.*

uneş Güneş.

Unnān hey dideği daĝlā keçi olsa, çoban bulunmaz. “Bir kimse istediği her şeye sahip olamaz” anlamında kullanılan bir söz.

urağ Orak.

urē bk. ure.

ure Oraya.

ureye bk. ure.

uri bk. ure.

uruhuna bāĝışlamak Ruhuna bāĝışlamak.

ussak ğabā Süs kabaĝı.

ussam ezmesi Susam ezmesi: *Daşta sürteriz, ni diyulā una? Ussām daşı.*

üşüqlā Sındırgı’ya bāĝlı Işıklar Köyü.

ū,uşmak Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek; üşmek, üşüşmek: *Asger bunuñ başına ū,uşmuş.*

uvalanmak Ufalama işi yapılmak, ufak parçalara ayrılmak, ufalanmak: *U güneşte bōle kendi kendine dā,ilī. da,ıldıkce uvalanī.*

uzun ğabak Balkabağı.

-Ü-

üç etek Yörede eskiden günlük hayatta; şimdi ise yalnızca özel günlerde giyilen geleneksel kıyafet: *Üçetek bırağıldı, şalvā giyoz hincik.*

üfelemek Kırarak, ovarak veyaz ezerek ufak parçalara ayırmak: *Ekmek üfelediñ hemen.*

ülkerler Şafak vaktinde gökyüzünde görülen gezegenlere verilen ad. Sabahları erken saatlerde çoğunlukla Venüs gezegenine (Çoban yıldızı) bakılarak tarlaya işe gidildiğinden, Venüs gibi parlak diğer gök cisimlerine de ülkerler denilmektedir.

ünnemek Seslenmek: *Nēde küreş vāsa ünnüyōlā yalım. 3/50*

ürşet Rüşvet, eskiden düğünlerde delikanlıların damattan aldıkları para.

üşenci otlusu Sini böreği.

üşenci Tembel.

Üşencinin oğlu gızı olmazmış. “Bir şeyi elde etmek için çalışmalı, tembel tembel oturulmamalıdır” anlamında kullanılan bir söz.

üşgenmek Kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteği olmamak: erinmek.

üşret almak Rüşvet almak.

ütmek Az kavurmak, ateşe tutmak: *Bi tarafi yanar, bi tarafi üter.*

üvök kuşu Güvercinlerden, korularda yaşayan, eti için avlanan, boz renkli bir kuş, Üveyik kuşu.

üvendere Çiftçilerin hayvanlarını yürütmek için kullandıkları ucu çivili sopa, değnek.

-V-

vafad itmek Ölmek: *Babası da geçenlerde vafad itti.*

vagonya Akdeniz bölgesinde yaygın olan, beyaz, kırmızı, pembe, turuncu renklerde çiçekleri olan bir bitki. Begonvil.

vakıt geçmemek Bir kimseyle yaşamanın mümkün olmaması: *Yok unlānañ vakıt geşmez Nurten aba.*

Vakitsiz gelene ya suğan ya süven. “Habersiz çıkıp gelen bir misafir önüne ne konulursa onu yer” anlamında bir söz.

vasille Kuru fasulye yemeği.

velen Falan.

vere Sürekli: *āşe abacē arōdu āşam vere.*

vessele Kısacası, vesselam.

vızık vızık atmak Aşırı derecede korkmak: *Çıkmā gelince vızık vızık atō.*

vurmak İlacı ya da merhemi vücudun bir bölümüne sürmek: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sövürt yaprağını tuzla döveriz, unu vurarız.*

vüçut Vücut.

-Y-

yaba Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı: *Dirgenin inlisine yaba derlē.*

yabancı karınca Siyah bahçe karıncası.

yabın Yaban, dışarısı.

yabşak Yapışık.

yağlık Baş örtüsü.

yakalamaç (Akç.) Mendil kapmaca oyunu.

yakalamaç (Akç.) Mendil kapmaca.

yaķış Oya, nakış.

yaldırık Şimşek.

yalıķ Köpek.

yamık Sakatlanmış, hasta kimse: *Ben hasteyiñ u benden daha yamık, tā saķat.*

yāmır Yağmur.

yāmır bezdirmesi Yağmur duası için yapılan, içi otlı bir tür gözleme.

yamur bk. yāmır.

yāmur gibi yāmak Akın etmek: *Insannā yāmur gibi yādı.*

yanayak Yengeç.

yangış bk. yanayak.

yanğış bk. yanayak.

yanında gül (olmak) Bir nimeti ya da bir kişiyi daha çok beğenmek: *Mēsergiller gül yanında.*

yanıvumak Ansızın, çabucak veya kısa sürede yanmak: *İşte ışçakta gayanıñ guytusunda yanıvudu.*

yañkış bk. yağış.

yañna Yanına.

yañye Oraya.

Yapāsan eyilik bulāsın kemlik. “İyilik yapan kötülük bulur” anlamında kullanılan bir söz.

yaPıbemek Ansızın, çabucak veya kısa sürede gelmek: *Yav çok canım istiyo yaPıbē diyō.*

yapıvımak bk. yaPıbemek.

yapşak Yapışık.

Yara yiğitte, bit itte bulunur. “Bir kişinin vücudunda yara bulunması, o kinin çok çalıştığını gösterir” anlamında kullanılan bir söz.

yarı yiri Yarısı: *Yarı yiriñi bugün yaptık, yarı yiriñi de yarın yapçız.*

yarın Sırt.

yās Yas, üzüntü.

yas yase gitmek Çok üzölmek: *Ortalık yas yase gidōdu evel.*

yasılmak Meyletmek *Deli gönöl sana yasılmaz.*

yasteç Üstünde yufka açılan tahta.

yasti Yatsı.

Yaş kırk, göt dırt. “İnsanın kırk yaşından sonra hastalıkları artar” anlamında kullanılan bir söz.

yāş Yağış.

yaşı bir olmak Yetişkinlik çağına gelmiş olmak.

yaşı uzun olsun dimemek “Çok uzun yaşamasını dilemem” anlamında kullanılan ilenme sözü.

yaşmak Ucu oyalı, pamuktan baş örtüsü.

yatılı,ē geçmek Düşmek, yığılmak: *Yatılı,ē geçsez şindi ben de ayakta fazla galamıyoñ da gızım.*

yatır matır *Ben hiş bilmi,um urasını. Yatır matır yok.*

yattığı yirde köpek bile yatmamak Çok pis olmak: *Köpek bile yatmaz u adamın yattığı yirde.*

yaveş yaveş *Cuma günleri yaveş yaveş gelō.*

yavız İyi.

yavız yavız *Adı doleşik dīl gine yavız yavız.*

yayğı Sofrabezi.

yayın yapmak Laf yaymak, dedikodu yapmak: *Bizi yayın yaptı diyo.*

yaylacılıK maylacık *Sürülē bitti. YaylacılıK maylacıK yok.*

yaymak Yağmur, kar, dolu gökten düşmek: *Balikesirlere yāydı mı?*

yazmak Hamur açmak.

yedi cüceler bk. yediler.

yedi ğardeşler bk. yediler.

yedi taş (Ala.) Yedi adet çakıl taşıyla oynanan çocuk oyunu.

yediler Büyükeyi da denilen takım yıldızı.

yel otu Sinir otu: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sö,ürt yapra,ını tuzla döveriz, unu vurarız.*

yēñi sene Bu sene.

yerli kekik Kekik: *Hayvanları yılan ısırđē zaman unun suyunu ğaynattın*

yeşil Eski zamanlarda takılan gelin duvağı: *Hē ğēlin bi tene dedelere āmış olādiñ biz de yeşillēmizi attıķ dedelere.*

yeymek Koyun, inek vb.ni otlatmak: *Urē mal yeymiş adam urē baķ ēñ güzel orasımış.*

yığın yığın *Bostannā bōle yığın yığındı.*

yıldırım Çevirmek: *Öte yıldırōz beri yıldırōz dikmō bizim makinelē.*

yıldızları haz etmemek Bir kişiden hoşlanmamak, bir türlü sevememek: *Yıldızlām eyce haz itmō ğı.*

yıldızıştı Kuyruklu yıldız.

yılgın Bıkkın.

yılık Eğri, çarpık: *1. Yılık mıdır nedir u da, yılık de, ildir urasını ayarlayeñ. 2. Yılık suratlı.*

yıllamak Çok beklemek, bir yerde çok beklemek, işi uzatmak.

yıngış Çekirge.

yıvarlak Yuvarlak: *Unun üstüne yıvarlak ayna takālādı.*

yıymışak Çok yumuşak olan, yumuşacık.

yidi gat yabancı olmak Çok yabancı: *U yidi gat yabancı benim için u.*

yidinçi Yedinci.

yil gibi gidip gelmek Birinin yüzüne bakmadan, hızlıca yanından geçip gitmek: *Garı bizim gıydan yil gibi gidip gelō.*

yil On iki aylık dönem, yıl.

yilek Yelek.

yimeceği bokun karşısına çıkmak Üstesinden gelemeyeceği işlere kalkışmak.

yimşem bk. güvem.

yiñi Yeni.

yir melkisi Balkadın mantarı olarak da bilinen, beyaz renkli, uzun saplı bir mantar türü, (Infundibulicybe (Clitocybe) geotropa).

yir seşmek Yemek seçmek: *Sen yir seşmiyon garı diye bi sevindi garı börek yapmış da.*

yirine gada geçirmek Kovalamak: *Bizi yirimize gada geçirir gelirdi.*

yirleşmek Bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak: *Hā önceden şu dāvın arkasında bizim atalāñ dedelēñ yirleştiği yir urası.*

yitiştirmek Eğitim, öğrenim sağlamak: *Kendi kardeşi de vādıñ unun. biz ikimizi yitiştirdi yāni.*

yitmek Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nitelikte olmak: *Gine de Allah ırzı ōsun yitiyo yani.*

yyiği Yem, yiyecek: *kaş saatlik yola yyiği taşımaları dirdiñ.*

Yizid (olmak) Yezid kadar kötü olmak: *Anan Yizid ölüm senin didim.*

yökarda Yukarıda.

yobaz Kötü niyetli kişi, haylaz: *Temiz köyümüz öyle yobazı yok.*

yofka aşu Bir çeşit yemek: *Unu gıyārız, soğan gātārız, salça gatarız, yofkaya dökēriz.*

yoqsuzluq Yoksulluk.

yol yortam *Yolunu yortamını bulur u a gızım.*

yo'lamak Bakmak, gözden geçirmek, kontrol etmek: *Bi yo 'luyo eyvah diyo.*

yolcu Pazartesi.

yoldan gidememek İş yapabilecek fiziksel gücü olmamak: *Yoldan gidemō.*

yolunu yortamını bulmak Gereken çareyi bulmak: *Yolunu yortamını bulmuş u, işi halledē u.*

yorganda da urganda da oynamak Uyum sağlamak: *Ben yorganda da oynayeriñ urganda da.*

yört Yoğurt.

yozungun Tamamen kurumuş ya da tutmayan fidan.

yörümek Adım atarak ilerlemek, gitmek: *Ben zor yörüyōñ zor. Dizlēden zor yörüyōñ.*

yufka böreği Yufkanın içine kızartılmış ekmeklerin konularak hazırlandığı, pekmeze servis edilen bir börek.

yuqar qarşı Karşı tepe.

yuları dakmak Birini sözünden çıkamayacak duruma getirmek, egemenliği altına almak.

yūmak Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek, yoğurmak: *Undan sona bōle güzel yū,u yıqarız.*

yunarlamak Yuğmak, yıkamak *Keçe dö:mek de yunarlamayla oluyu.*

yuñarmak Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek: *Ben ekmek kendim yuñarım, kendim yaparım.* bk. yūmak.

yüklü Gebe, hamile.

yüklük Evlerde yorgan ve yastıkların kaldırıldığı önü perde ya da bezle kapatılan bölüm.

yüre,il Sındırgı'ya bağlı Yüreğil Köyü.

Yürüş Atı Düğünlerde yapılan at yürütme yarışması: *At yürüşünü hiş bozmasa u birinci.*

yüzlem Her yere yayılmış: *Gaz ayağı yüzlem suyun içinde hep.*

-Z-

zalata Salatalık.

zalatalık bk. zalata.

zambır zumbur *Zambır zumbur indirividi aşşā.*

zarraf Kuyumcu.

zadı bk. Saten.

zāyat vimek Kayba uğramak, zarar ziyan görmek: *Duşman urda çok zāyat vimiş dē.*

zebep olmak Bir şeyin olmasına veya ortaya çıkmasına yol açmak, neden olmak: *Zebep olanların gözü kör olsun.*

zebze Sebze.

zehmeri bk. zemheri.

zelvi Selvi ağacı.

zemheri 1. Kara kış. 2. Kış ayları.

zeyeret Ziyaret, ziyaretçi.

zıcağ Sıcak.

zıplamak Hızla batırmak, saplamak: *Mesela bu kövün efesi kimse, dikēmiş ortıya ğamayı zıplarmış.*

zirāt armudu Deveci armudu.

zirayat etmek Bir yeri görmeye gitmek: *Urda dedeye zirayat ederlē.*

ziyan zebil olmak Dökülüp saçılmak, işe yaramaz duruma gelmek.

zòm zòm *Undan sona bi sāt bibuçuk sāt ğaynaTōz zòm zòm ğazanda durulanō unnā.*

zurnapa Tepsi.

zurne Düğünlerde çalınan çalgı, zurna.

EK-4. Kaynak Kişiler

	Ad Soyad	Yaş	Eğitim	Meslek	Mahalle
K1	Zehra Meydan	42	Lise	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K2	Adile Aslantürk	60	Lise	Satıcı	Sındırgı Merkez
K3	Aslıhan Aslantürk	26	Önlisans	Satıcı	Sındırgı Merkez
K4	Semiha Çevik	70	İlkokul	Satıcı	Sındırgı Merkez
K5	Hatice Girgin	46	Ortaokul	Esnaf	Sındırgı Merkez
K6	Mesut Özdemir	47	Lise	Kepçe Operatörü	Sındırgı Merkez
K7	Seher Boz	21	Lisans	Öğrenci	Alayaka Köyü
K8	Melahat Ok	72	Ümme	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K9	Halil Efe	71	İlkokul	Emekli	Alayaka Köyü
K10	Hasan Boz	49	Lise	Muhtar	Alayaka Köyü
K11	Kezban Özdemir	32	Lisans	Ebe	Alayaka Köyü
K12	Şennur Seçen	54	İlkokul	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K13	Hatice Akdağ	72	Ümme	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K14	Zeynep Boz	62	Okuryazar	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K15	Ayşe Bozdağ	50	Ümme	Çiftçi	Alayaka Köyü
K16	Mehmet Karakuş	81	İlkokul	Emekli	Alayaka Köyü
K17	Durkadın Akdağ	63	İlkokul	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K18	Fadime Özer	60	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü
K19	Yıldız Uysal	50	İlkokul	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K20	Netife Yılmaz	40	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü

K21	Arif Yılmaz	62	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü
K22	Tevhide Akdağ	53	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü
K23	Edip Oğuz	50	İlkokul	Esnaf	Alayaka Köyü
K24	Muhammet Şahin	49	Ortaokul	Muhtar	Işıklar Köyü
K25	Hülya Şahin	49	İlkokul	Ev Hanımı	Işıklar Köyü
K26	Suzan Şahin	51	İlkokul	Ev Hanımı	Işıklar Köyü
K27	Hatice Şahin	90	Ümmi	Ev Hanımı	Işıklar Köyü
K28	Mehmet Şahin	88	Ümmi	Emekli	Işıklar Köyü
K29	Duray Evcimen	70	İlkokul	Emekli	Işıklar Köyü
K30	Bayram Gürlek	55	Ortaokul	Emekli	Işıklar Köyü
K31	Ayduran Koçer	62	İlkokul	Emekli	Işıklar Köyü
K32	Hamide Sevinç	90	Ümmi	Ev Hanımı	Yüreğil Köyü
K33	Hamide Gözal	24	Lisans	Öğrenci	Yüreğil Köyü
K34	Fatma Efe	36	İlkokul	Çiftçi	Yüreğil Köyü
K35	Hatice Gönül	64	Ümmi	Çiftçi	Yüreğil Köyü
K36	Kezban Gönül	27	İlkokul	Ev Hanımı	Yüreğil Köyü
K37	Mürşide Keskin	52	Ümmi	Ev Hanımı	Yüreğil Köyü
K38	Hatice Er	64	İlkokul	Ev Hanımı	Osmanlar Köyü
K39	Aysun Er	44	İlkokul	Ev Hanımı	Osmanlar Köyü
K40	Durkadın Er	50	İlkokul	Ev Hanımı	Osmanlar Köyü
K41	Emin Gülsevrim	71	İlkokul	Emekli	Hisaralan Köyü
K42	Kasım Amca	65	Okuryazar	Emekli	Hisaralan Köyü
K43	Dudu Taylan	65	Okuryazar	Ev Hanımı	Kepez Köyü
K44	Arife Güven	60	Okuryazar	Ev Hanımı	Kepez Köyü
K45	Mehmet Akbaş	62	İlkokul	Emekli	Kepez Köyü
K46	Mehmet Güven	86	Okuryazar	Emekli	Kepez Köyü

K47	Gülbiye Akbaş	64	İlkokul	Ev Hanımı	Kepez Köyü
K48	Elligül Keskin	70	Ümme	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K49	Yıldız Efe	80	Ümme	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K50	Hatice Keskin	80	Ümme	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K51	Fadime Çetin	80	Ümme	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K52	Fatma Kurt	82	Ümme	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K53	Nursenem Dursun	60	İlkokul	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K54	Ramazan Gergin	65	Ortaokul	Muhtar	Yusufoamı Köyü
K55	Hakkı Kobak	60	İlkokul	Çiftçi	Yusufoamı Köyü
K56	Mehmet Dayı	62	Okuryazar	Emekli	Yusufoamı Köyü
K57	Veli Dönmez	61	Lise	İmam	Yusufoamı Köyü
K58	Mehmet Özcan	74	İlkokul	Semerci	Küçük Dağ Dere Köyü
K59	Muhammed Duman	50	İlkokul	Muhtar	Küçük Dağ Dere Köyü
K60	Muslu Şahin	88	Ümme	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K61	Kezban Akkuş	58	İlkokul	Çiftçi	Küçük Dağ Dere Köyü
K62	İbrahim Albayrak	74	Okuryazar	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K63	Ali Dalgıç	86	Okuryazar	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K64	Yusufo Çakır	70	Okuryazar	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K65	Ümme Eraslan	68	İlkokul	Ev Hanımı	Yaylabayır Köyü

K66	Ayfer Eraslan	51	Ortaokul	Ev Hanımı	Yaylabayır Köyü
K67	Mustafa Eraslan	50	Ortaokul	Muhtar	Yaylabayır Köyü
K68	Ayşe Emir	60	İlkokul	Ev Hanımı	Büyük Dağ Dere Köyü
K69	Ali İhsan Emir	67	Ortaokul	Emekli	Büyük Dağ Dere Köyü
K70	Abdullah Emir	73	Ortaokul	Emekli	Büyük Dağ Dere Köyü
K71	İsmail Demircan	70	Ortaokul	Emekli	Emendere Köyü
K72	Tahsin Kahveci	80	İlkokul	Emekli	Emendere Köyü
K73	Mehmet Tekel	77	Ortaokul	Emekli	Pürsünler Köyü
K74	Fadime Tekel	50	İlkokul	Ev Hanımı	Pürsünler Köyü
K75	Mehmet Nizam	55	Lise	Emekli	Pürsünler Köyü
K76	Kezban Küçükoğlu	70	Okuryazar	Ev Hanımı	Çaygören Köyü
K77	Halil Küçükoğlu	68	Okuryazar	Emekli	Çaygören Köyü
K78	Cengiz Tavşanoğlu	70	Okuryazar	Emekli	Çaygören Köyü
K79	İbrahim Öztürk	86	Okuryazar	Emekli	Kozlu Köyü
K80	Ziya Günışık	64	Okuryazar	Çiftçi	Kozlu Köyü
K81	Yılmaz Köksal	65	Okuryazar	Esnaf	Kozlu Köyü
K82	Yaşar Demircan	75	İlkokul	Emekli	Kozlu Köyü
K83	Gülebe Uğur	85	Ümmi	Ev Hanımı	Alakır Köyü
K84	Rabia Başkök	70	Okuryazar	Ev Hanımı	Alacaatlı Köyü
K85	Ümmügül Oran	83	Okuryazar	Ev Hanımı	Kızılgür Köyü
K86	Şengül Özdemir	58	İlkokul	Ev Hanımı	Kızılgür Köyü
K87	Mehmet Karabudak	67	İlkokul	Çiftçi	Karakaya Köyü

K88	Rahime Karabudak	65	İlkokul	Ev Hanımı	Karakaya Köyü
K89	Ramazan Güntekin	60	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K90	Dursun Çakır	58	Okuryazar	Emekli	Umurlar Köyü
K91	Kadir Avcı	49	İlkokul	Çiftçi	Umurlar Köyü
K92	Halil Güngör	51	İlkokul	Çiftçi	Umurlar Köyü
K93	Fahri İkiz	60	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K94	İsmail Uysal	71	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K95	Ramazan Uysal	60	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K96	Muzaffer Işık	70	Ümmi	Emekli	Süller Köyü
K97	Tevfik Çelik	55	İlkokul	Çiftçi	Süller Köyü
K98	İsmail Gezgin	70	İlkokul	Emekli	Süller Köyü
K99	İbrahim Çevik	80	İlkokul	Emekli	Süller Köyü
K100	İsmet İşbilir	67	Ortaokul	Emekli	Karaağaç Köyü
K101	İbrahim Ethem Işık	61	Okuryazar	Çiftçi	Karaağaç Köyü
K102	Mustafa Sunay	45	Ortaokul	Çiftçi	Karaağaç Köyü
K103	Ramazan Demir	46	İlkokul	Muhtar	Kertil Köyü
K104	Hatice Demir	57	İlkokul	Ev Hanımı	Kertil Köyü
K105	Eyüp Demir	66	İlkokul	Emekli	Kertil Köyü
K106	Veli Dede	87	Okuryazar	Emekli	Kertil Köyü
K107	Hanife Dedebaş	90	Ümmi	Ev Hanımı	Kertil Köyü
K108	Sevim Dede	85	Ümmi	Ev Hanımı	Kertil Köyü
K109	Emin Atay	72	İlkokul	Emekli	Kocabey Köyü
K110	Özer Düzgün	70	İlkokul	Emekli	Kocabey Köyü
K111	Arif Uysal	60	İlkokul	Emekli	Kocabey Köyü
K112	Nuri Uysal	57	İlkokul	Muhtar	Kocabey Köyü

K113	Mehmet Durdu	60	İlkokul	Çiftçi	Taşköy Köyü
K114	İbrahim Durdu	70	İlkokul	Emekli	Taşköy Köyü
K115	Kemal Dönmez	85	Ümmi	Emekli	Aktaş Köyü
K116	Hatice Dönmez	82	Ümmi	Ev Hanımı	Aktaş Köyü
K117	Cennet Oruç	67	Ümmi	Ev Hanımı	Düğüncüler Köyü
K118	Mustafa Boztepe	68	Lisans	Emekli	Düğüncüler Köyü
K119	İbrahim Kaya	65	Ortaokul	Muhtar	Düğüncüler Köyü
K120	Uçar Göle	84	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K121	Ayşe Aka	63	İlkokul	Ev Hanımı	Mumcu Köyü
K122	Kezban Alyılmaz	77	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K123	Cennet Baygül	70	İlkokul	Ev Hanımı	Mumcu Köyü
K124	Meryem Mercan	72	İlkokul	Ev Hanımı	Mumcu Köyü
K125	Osman Abeş	76	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K126	Ali Hafız	77	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K127	Sadettin Karabulut	72	Ümmi	Emekli	Eğridere Köyü
K128	Ayşe Karabulut	62	İlkokul	Ev Hanımı	Eğridere Köyü
K129	Ayfer Çakırca	49	İlkokul	Ev Hanımı	Eğridere Köyü
K130	Ayşe Çakırca	74	Ümmi	Ev Hanımı	Eğridere Köyü
K131	Mustafa Macit	75	İlkokul	Emekli	İzzettin Köyü
K132	Ali Sungun	60	İlkokul	Emekli	İzzettin Köyü
K133	Özkan Balta	50	İlkokul	Muhtar	İzzettin Köyü
K134	Yakup Demirdağ	58	Ortaokul	İşçi	Bulak Köyü
K135	Önder Demirdağ	57	Ortaokul	İşçi	Bulak Köyü
K136	Hayrettin Karagöz	77	İlkokul	Emekli	Akçakısrak Köyü

K137	Saniye Demir	60	İlkokul	Çiftçi	Akçakısrak Köyü
K138	Halize Gökmen	47	İlkokul	Ev Hanımı	Akçakısrak Köyü
K139	Niyazi Memiş	68	Ümme	Emekli	Şahinkaya Köyü
K140	Hayriye Güvercin	70	Ümme	Ev Hanımı	Çılbırcı Köyü
K141	Ayşe Sarıca	58	İlkokul	Ev Hanımı	Çılbırcı Köyü
K142	Çakmak Sarıca	85	Ümme	Emekli	Çılbırcı Köyü
K143	Şamile Emre	70	Ümme	Ev Hanımı	Çılbırcı Köyü
K144	Hilmi Süder	26	Önlisans	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K145	Ahmet Karadana	47	Lise	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K146	Veysel Gürbüz	48	Lise	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K147	Enes Koç	23	Lise	Jandarma	Sındırgı Merkez
K148	Mehmet Gözal	54	İlkokul	Çiftçi	Yüreğil Köyü
K149	Emriye Güntülü	48	İlkokul	Çiftçi	Kozlu Köyü
K150	Resuli Gökalp	60	İlkokul	Çiftçi	Akçakısrak Köyü

EK-5. Derleme Sırasında Sorulan Sorular

1. Köyünüzün bilinen başka ya da eski bir adı var mı?
2. Köyünüzün tarihi hakkında bilginiz var mı?/Atalar, dedeler nerelerden gelmiş?
3. Köyünüzde hangi yemekler yapılır?
4. Köyünüze özgü yabancı otlar nelerdir?
5. Köyünüzde yetiştirdiğiniz bitkilerin adları nelerdir?
6. Köy ve civarında bulunabilen mantarların adları nelerdir?
7. Köy ve civarında yaşayan hayvanların adları nelerdir?
8. Köyünüzün geçim kaynakları nelerdir?
9. Köyünüzde hayvancılık ve tarım faaliyetleri ne durumdadır?
10. Köyünüzde hangi demircilik, marangozluk gibi zanaat mesleklerini sürdürenler var mı?
11. Köyünüzde hala halı dokunuyor mu?
12. Aile bireylerinize, akrabalarınıza nasıl hitap edersiniz?
13. Düğün, bayram ve cenaze adetleriniz nelerdir?
14. Hıdırellez’de neler yaparsınız?
15. Hangi oyunları oynardınız/oynarsınız?
16. Köyünüzde yatır/türbe/dede/ var mı?
17. Köyünüz ve civarındaki mevkilerin/mıntıkaların adları nelerdir?
18. Köyünüzdeki yaşayan kişilerin lakapları nelerdir? Bu lakapların verilişinin bir hikayesi var mı?
19. Köyünüzde hangi sülaleler yaşamaktadır?
20. Köyünüze ya da yörenize özgü türküleriniz var mıdır?
21. Köyünüzde giyilen geleneksel kıyafetlerin adları nelerdir?
22. Mutfakta, bahçede veya tarlada kullandığınız eşyaların adları nelerdir?
23. Evlerinizin bölümlerinin adları nelerdir?
24. Köyünüzün düşman tarafından işgal edilmesine dair bir bilginiz var mı?
25. Bir anınızı anlatır mısınız?

